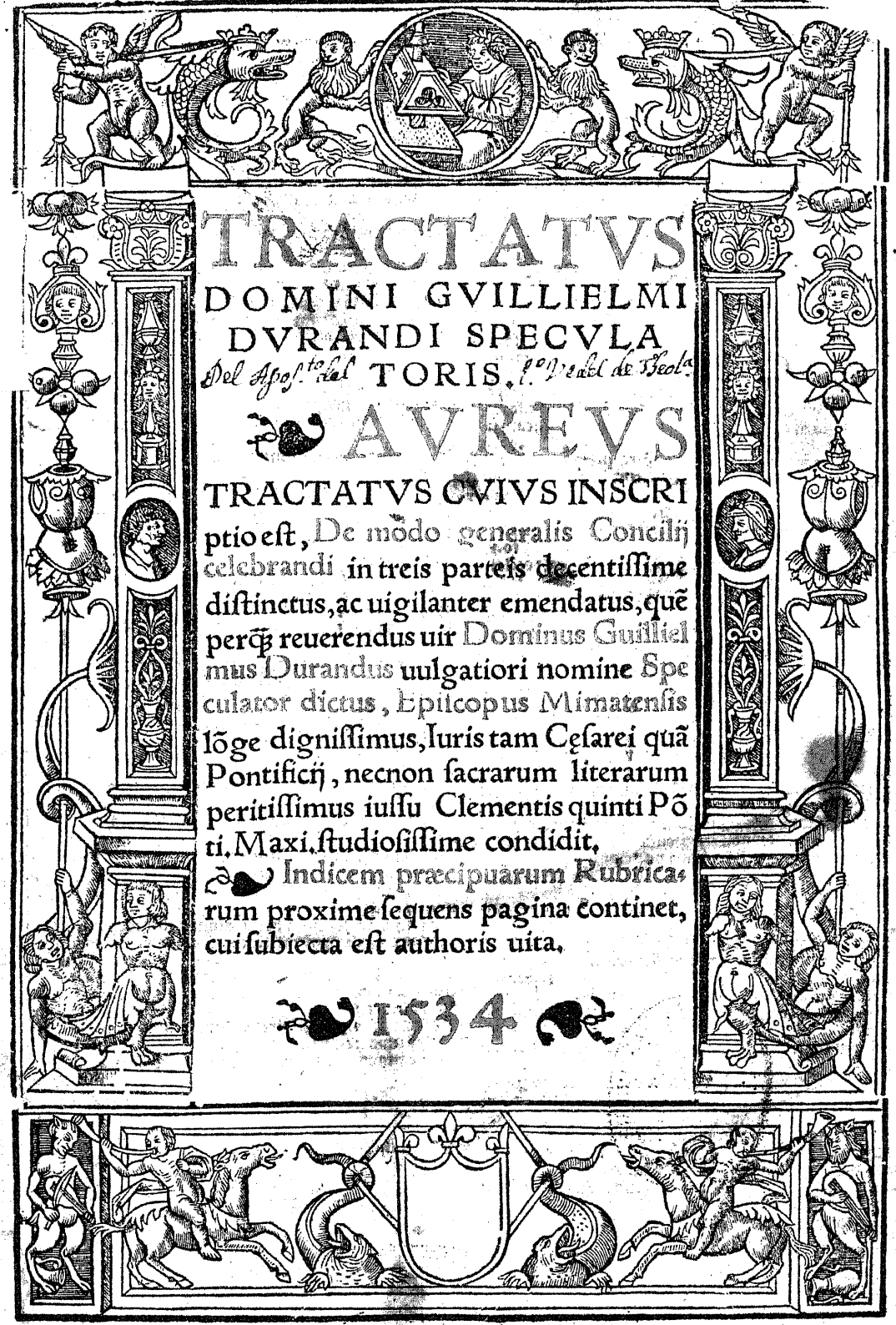

83. Regis de la Comp. de Jus. de r...

107

TRACTATUS
DOMINI GVILLIELMI
DVRANDI SPECVLA
TORIS, 1.º de Sacra

AVREVS

TRACTATUS CVIVS INSCRI
ptio est, De modo generalis Concilij
celebrandi in treis parteis decentissime
distinctus, ac uigilanter emendatus, quē
perq̄ reuerendus uir Dominus Guilliel
mus Durandus uulgatori nomine Spe
culator dictus, Episcopus Mimatenſis
lōge dignissimus, Juris tam Cēsarei quā
Pontificij, necnon sacrarum literarum
peritissimus iussu Clementis quinti Pō
ti. Maxi. studiosissime condidit,
Indicem præcipuarum Rubricarum
proxime sequens pagina continet,
cui subiecta est authoris uita.

1534

LIBRARY
MANAB

C Serbrene Regestum aliquot Rubricarum huiusce Tractatus.

De correctione eorum que male agunt premittenda in Dei ecclesia a ministris ecclesiasticis i capite & i membris. fo. liij.
 De modo correctionis & reformationis ecclesie & christi-
 nitatis. fo. liij.
 Quid predictus modus correctiois & reformatiois ecclesie &
 christiunitatis rōni & iuri sit conueniens &c. fo. v.
 De limanda prate superiorum. fol. v. & vi.
 De limitando & regulando exercitio potestatis doctorum
 presidentium monarchie. fo. vij.
 De his q̄ ab antiquo fuerūt ab ap̄tis & sanctis p̄tib⁹ vna
 cū dicitis apostolis p̄uide in Dei ecclesia constituta. fo. x.
 Qualiter in primitiua ecclesia erant oīa communia. fo. xv.
 Quid epi & persone ecclesiastice nō capiatur sicut sit hodie a
 laicis &c. fo. xv.
 Quid delibere si expedit vniuersali ecclesie q̄ decreta boni
 faciana de clericis cōinga. renocentur &c. fo. xvi.
 Quid p̄uideat vt ecclesie libere acquirere. fo. xvi.
 Quid ip̄ales oīones i oib⁹ eccl̄ijs p̄ regib⁹ & alijs f̄iat. fo. xvi.
 Quid iura sua in collationibus beneficiōrū & nō vacantib⁹
 sciētia & in alijs epijs seruentur. fo. xvij.
 De excessu cardinaliū & curialiū cōtra prelatos. fo. xvij.
 Quid militates deo nō ipl̄icē se negotijs secularib⁹. fo. xvij.
 De donatione constantini. fo. xvij.
 De cohabitatioe clericorū & mulierū vitanda. fo. xvij.
 De concilijs p̄uincialib⁹ bis in anno celebrandis. fo. xvij.
 De sortilegijs tollendis. fo. xvij.
 De erate presbyterorū & aliorū promotenda tū in ecclesia
 Dei etiam ad cardinalium. fo. xvij.
 De simonia & de exactionibus q̄ in rōana curia & alibi p̄
 votis requiruntur. fo. xvij.
 De conspirantibus contra episcopos &c. fo. xvij.
 De sanctimonialibus ne cum extraneis viris vel mulie-
 ribus habitent. fo. xvij.
 De episcopis acentatis. fo. xvij.
 De multis capitulis ad vitam honestatē et mores cle-
 ricorum pertinentibus. fo. xvij.
 Ut nulli in eccl̄ijs conuentur. fo. xvij.
 Ut penitentibus iuxta peccatorum suorum modum pe-
 nitentia imponatur. fo. xvij.
 De acquisitis ab his qui ecclesiasticum gradum obtinēt
 vt eccl̄ijs conferantur. fo. xvij.
 De oblationibus discordantium & opprimētum. paupe-
 res: et aliorū non recipiendis in ecclesia. fo. xvij.
 De defensoribus ecclesiarum a principibus postulandis. fo. xvij.
 De consecratione & cōgregatioe cōcilij ḡn̄alis. fo. xvij.
 De p̄sidijs reipublice vt sine l̄is ep̄oz nō communicent
 fo. xvij.
 De immunitate ecclesiarum subtrahēda his qui ad eas
 confugiunt si homicide voluntarij fuerint. fo. xvij.
 De incontinentia clericorū. fo. xvij.
 De oblationibus defunctorū nō retinendis. fo. xvij.
 De cōmuniōe corporis Christi ter a laicis in anno assu-
 menda. fo. xvij.
 De stipendijs clericorum iuxta eorū meritum custodiē-
 dis. folio eodem.
 De clericis presbyteri & epi venaticos canes vel accipitres
 teneant. folio xxxvi.
 De epijs vt annis singulis visitent dioceses suas. fo. xvij.
 De muneribus pro iudicis iurisditiōibus et officijs nō
 recipiendis. folio. xliij. & xlv.
 Ut mulieres a virosū cetib⁹: & a ludis retrahant. fo. xlv.
 De regibus & principibus iurisdictionem diuersimode ec-

clesiasticam perturbantibus. fo. xlv.
C Rubricę tertie partis. folio. liij.
 De reformatione vniuersalis ecclesie. folio. liij.
 De regulis fidei doctrine Christiane catholicis expo-
 nendis. folio. liij.
 Ut ad mensam dominorum pape & cardinalium scrip-
 ture divine leguntur. folio eodem.
 Ut funera defunctorū cum psalmis & officio ecclesiastico
 absq̄ lamentationib⁹ tumultentur. fo. liij.
 De gentis a ministris ecclesie in seruitutem redigen-
 dis. fo. liij.
 De ministrantibus in altari vt post se eiusdem ordinis
 habeant adiutores. fo. liij.
 Ut de rebus ecclesiasticis eque f̄iat portiones. fo. liij.
 Ut corpora defunctorū intra ecclesiam nō sepeliant. fo. liij.
 De questoribus & eorū abusu refecandis. fo. lv.
 De ordinibus mendicantiū alendis. fo. lv.
 De validis mendicantiū cohibendis & de inualidis in-
 formandis. fo. lv.
 De hospitalibus et Xenochijs ad recipiendos paupe-
 res. fo. lv.
 De pena sacrilegorum. fo. lv.
 De abbatibus et religiosis domibus vt epijs subiciantur.
 fo. lv.
 De decimis personalibus & alijs: & primitijs soluendis
 & nō soluendis. fo. lv.
 De prouisione congrua pauperibus faciēda. fol. lv.
 De prouidentia circa gubernationē reipublice adhiben-
 da in mutationibus monetarū. &c. fo. lv.
 De potestate ecclesiastica super temporales dominos et
 dominia temporalia. fo. lvij.
 De reformatione prelatorum. fo. lix.
 De reformatione cleri. fo. lix.
 De reformatione religiosorum. fo. lix.
 De modo generali per quem v̄is ecclesia beberet refor-
 mari. fo. lix.
 De secundo modo reformationis ecclesie. fo. lix.
 De superbia: elatione: & pompis ecclesiasticis. fo. lix.
 De luxuria inordinatione: & cohabitatione clericorum
 & mulierum. fo. lix.
 De inuidia & detractionibus & partialitatibus. fo. lix.
 De primo remedio contra negligentiam eruditionis in
 prelati. fo. lix.
 De secundo remedio contra negligentiam eruditionis in
 curatis. fo. lix.
 De tertio remedio contra negligentiam conditionis vni-
 uersi cleri. fo. lix.
 De beneficijs ecclesiasticis vnde posset pauperibus ma-
 gistris & scholaribus p̄uideri. fo. lix.
 De quarto remedio contra ignorantiam cleri: et negligē-
 tiam eruditionis. fo. lix.
 De prima negligentia prelatorum & curatorum ecclesia-
 sticorum circa ecclesiasticum officium et cultum dimi-
 num. fol. lix.
 De secunda negligentia canonicorum & aliorum q̄ offi-
 cio intersunt: vel si intersunt confabulantur aut p̄ eccle-
 siam discurrunt. fo. lix.
 De sexta negligentia circa cultum diuinum. fo. lix.
 De septima negligentia. fo. lix.
 De negligentia circa reparationem ecclesiarum et lumi-
 narium. fo. lix.
 De negligentia prelatorum & beneficiatorum circa dispo-
 sitionem prouentū ecclesiasticorum. fo. lix.
 Quomodo dicti prouentus ecclesiastici cōser in vsus v̄a
 nos vel illicitos expendantur. fo. lix.

C Finis.

*Notandum
in quibusdam*

Vulgauimus cādidissime Lector preclarū hoc opus
 Guillelmi durādi speculatoris in omnium studioioꝝ
 rum cōmoditatem, quod antehac nunquā imprimēs
 dum prolatū fuerat: cuius quāta sit utilitas, facile per-
 spicient legalis discipline non oīno rudes, Christianæq̄ theo-
 logiæ candidati, modo ipsum non oscitanter euoluant. Dolui-
 mus sane tantī authoris uicē in iure & diuino & humano pre-
 stātis, cuius hætātam operosæ & frugiferæ lucubrationes tandiu
 latuerunt, latuissentque diutius, nisi forte fortuna in quandā
 incidissemus bibliothecam uetustorum codicum refertam, ubi
 ipsas diutino situ squallentes & in tinearum & blattarū prædā
 abiectas reperimus: sed profecto codex ipse adeo corrupt⁹ atq̄
 mēdosus erat, ut sibyllæ opera indigere uideretur: quasquidem
 mendas quum expurgare contenderemus, multas perlustrauis-
 mus bibliothecas non vulgares, rati nos forte (ut quādoq̄ fit)
 reperturos emaculatiōe codicē qui nostro conatū suffragare
 tur: quæ res nos fefelit. Peruenit tandem ad nos, ductu cuiusdā
 optimi uiri alterū exēplar Paulo emēdatius, utrūq̄ alteri cōtu-
 limus: doctos uiros consulimus: multos alios authores ab hoc
 ipso citatos, ut ueram eliceremus lectionem euoluimus. Sicq̄
 multo labore, multis uigilijs, permulta mendorū monstra ex-
 pugnauimus: Et qualemqualem nitorem authori reddidimus.
 Nonnulla fortasse ab hui⁹ ætatis institutionibus uidebūtur alie-
 na: quæ reliquimus integra: quoniā authoris ea sententiā fuit: quā
 supprimere iniquū prorsus uisum est. Accipias optime Lector
 quod tibi tam cādidē & beneuole offertur: nostramq̄ operulā
 quantulacunq̄ erit, boni consulas. **Vale**

Idem ad lectorem.

Non potuit fieri, multis de causis, quin nōnulla hisce li-
 bris imprimēdis obrepserint errata. Priō quod in lu-
 cem nunc primū editi sunt: quæ priā editio adeo syn-
 cera esse nō potuit: ut quæ postea sequētur. Deinde ty-
 pographorum festinatio mendas omneis recognitores nō sinit
 libere uidere: Postremo exemplar ipsum tot mēdis scatebat: ut

herculi facilius fuerit augæi stabulū repurgare, quā nobis menda hinc oīa expūgere, & maculas omneis eluere. Set bene nos quodāmō habet: quod nullus ihāc diē ex tā multis inuētus est (quantumlibet industrius) qui uel in minimis nō dormitarit. Itaq; ne quis ceu uepribus implicitus hæreat, oberrata quādā que in tumultuaria recognitione contigerunt, libuit ea paucis subiungere: & quæ sunt perperam posita docere, ea præsertim quæ remorem iniñcere quirent.

In uita authoris colū. ij. linea. 2. cognitori: lege cognitioni.
 fo. 4. colū. 2. lin. 28. 2 i. c. lege 7 in gratibus.
 fo. 5. colū. 1. lin. 13. dñis. lege diuinis.
 fo. eo. colū. 2. lin. 35. lege sancti spūs.
 fo. eo. colū. 4. lin. 16. lege vocis.
 fo. 6. colū. 2. lin. 28. lege sociorum.
 fo. 10. colū. 1. lin. 8. lege. q. j.
 fo. 11. colū. 3. lin. 9. lege consequitur.
 fo. 2. colū. eisdem. lin. 35. primū habetur uacat.
 fo. eo. col. 4. lin. 6. lege 28. Sattbei. vi.
 fo. 2. col. eisdē. lin. 7. lege. h. q. vj. q. scit.
 fo. 12. colū. 1. lin. 41. lege uarentij. Itē vj. questio. j.
 fo. 2. col. eisdē. li. 42. ubi em lege tātā.
 fo. eo. colū. 2. lin. 33. lege disciplinam perdit.
 fo. 2. colū. eisdē. li. 35. lege. xxiij. quest.
 fo. 16. colū. 4. lin. 24. als. lege aplis.
 fo. 2. colū. eisdē. lin. 28. lege de epis.
 fo. 26. colū. 1. lin. 34. lege regulares.
 fo. eo. colū. 2. lege quod infelix.
 fo. 27. colū. 4. lin. 38. in principio lege et. xxiij.
 fo. 30. colū. 2. lin. 11. lege sedis.
 fo. 35. colū. 3. li. 44. lege sit periculis.
 fo. 36. col. 4. lin. 42. lege scīm aliqū.
 fo. 37. colū. 4. lin. 35. lege cuiuslibet nomine.
 fo. 39. colū. 4. lin. 25. lege igrediant.
 fo. 40. colū. 1. lin. 3. lege non peccauerunt.

fo. eo. colū. 4. lin. 4. superest diebus.
 fo. 41. colū. 2. lin. 2. lege quia quod.
 fo. eo. colū. 3. lin. 31. lege in dicto capitulo.
 fo. 42. colū. 2. lin. 3. lege nempe.
 fo. eo. colū. 3. lin. 42. in fi. lege longū & in seq. in prin. lege crinem.
 fo. 47. colū. 3. lin. 1. lege ecclesiasticis.
 fo. 48. colū. 4. lin. 24. lege vsurpant.
 fo. 2. col. eisdē. lin. 32. lege secundo.
 fo. 50. colū. 1. lin. 21. lege teneantur.
 fo. 2. col. eisdē. lin. 34. contemnentur.
 Item lin. antepenultima lege sit ex probzabilis.
 fo. 52. colū. 2. lin. 39. lege direxerint promisse premium.
 fo. 54. colū. 3. lin. 11. lege cū modulis.
 fo. 55. colū. 1. lin. 30. lege indulgentia.
 fo. 56. colū. 1. lin. 41. lege negligat q.
 fo. 57. col. 4. li. vltima lege oratoria.
 fo. eo. colū. 4. lin. 4. leg. attributam.
 fo. 61. colū. 3. lin. 10. lege perhibuit.
 fo. 63. colū. 2. lin. penultima numer. lege nummis.
 fo. eo. colū. 3. lin. 36. pro caperetur lege tararetur.
 fo. 67. colū. 3. lin. 14. pro seruire lege seruare.
 fo. 68. colū. 4. lin. 8. lege nullus.
 fo. 72. colū. 3. lin. 20. lege ad lucianū.
 Item lin. 29. in prin. lege innenerit.
 fo. 73. colū. 3. lin. 35. lege Gregorius.
 Itē col. 4. li. 13. lege: Nā qz hō faciūt.
 § 3 A 3 S.

Authoris uita ex Antonio Colibano Lugdunen. vtriusq; Lense re professore.

Guillelmus durandus speculator, Podiomifone nobili prouincie opido (que regio, Balie Marbonensis est rhodano finitima) honesto splēdidoq; inter suos loco, natus fuit. Quoniam uero non defuerunt, qui euz Italum dicerent, non abs re erit que ipse de patria sua dicit, hoc loco comme morare: ut deinceps qui de hac re dubitant, ipsi potius durando de se, q̄ alijs credāt. Eius uerba hec sunt in speculo: titu. de feu. §. ij. ver. Quod autē in italia: nos antez prouinciales, nobiles feudatarios, uasallos, plebeios uero nostros &c. Ceterum eadem repetit uerba in eo opere, cui Rationale diuinorum officiorum titulus est. Ademinit idem non infrequenter Podiomifone, in speculo (quod oppidum in Riuerensi diecesi est) in ecclesia nostra (eius uerba sunt) de Podiomissione &c. Galum preterea fuisse ingenue fatetur Joannes aloisius Thuscannus, camere apostolice auditor: in epistola ad petrū Cardinalem Tirasonensem, calci rationabilis diuinorum officiorum adposita, his uerbis. Guilelmo Durando fuisse ingenium fateor Gallicuz: hoc est perspicax et ad omnia factum. Quod admodum, parentum studio et diligentia, optimis preceptoribus atq; eruditio operam dedit: idq; effecit varijs ac diuersis uerbis. Itaq; illius ingeniz (quod facile & auidissimū fuisse traditur in capiēdis optimis disciplinis) magna diligentia & incredibili studio excultum est. Quumq; celeriter omnibus artibus, quibus puerilis etas imbui solēt, ita profecisset, ut equales omnes suos doctrine laude longe prestaret, uelletq; earum rerum

cognitori indulgere, que a philosophis tractantur, amici qui eum honoratum videre cupiebant, ne talium rerum studium eum longius ab honorum petitione abduceret, magnopere illi auctoritas fuere, ne aliud sibi eo tempore preterius cesareum ac pontificium discensū proponeret. Ex eius enim artis studio affirmabant fore, ut celeriter ad honores et summam gloriam perueniret. quozū precibus et hortationibus quoz sibi omnino parendum durisset, annos permultos in eo studio cōsumpsit, enas sitq; prestantissimus. Henrico hostiensis copiose summe auctore, qui in urbe Lugduno, nobilissimo totius gallie Comate emporio, in dominicanorum ede sepultus est, uisus est doctore: qui tū celebris iuris erat interpres: ut adserit in speculi proemio. uersic. Nouissime autem. Quod Joannes andreas in additio. ad Specu. titu. de iurisd. om. iudi. in fine titu. in uer. diligenti: confirmat. Cognita dein illius singulari doctrina, uiteq; integritate, Adimatenis episcopus factus est: ut liquet ex huius operis proemio. Annum quoq; trigessimū quartum agens, causarum sacri consistozij et rote auditor delectus est. quod adfirmat ipse in titu. de appella. §. nunc breuiter. uer. Item iusta causa est &c. Quantuz iuris ciuilibis peritia ualuerit, ex hoc conijcere est, quod cunctos ferme qui post illius etatez in iure claruerunt, habere mernerit laudatores. Abbas in. c. suspicionis. in fi. de officio delega. dicit speculatoris auctoritatez esse maximā. Nec eum dubitat Jason Justi. de acti. §. si quis in fine. Patrem practices appellare: quem et Paulus de castro in. l. properandum. C. de iudi. fuisse dicit rarum nature miraculū. Floruit (ut testatur in speculi proemio) tēporibus Clementis quinti et Innocentij quarti quibus ob singularem probitatem, graue consilium, admirādam doctrinam, ma

herculi facilius fuerit augæi stabulū repurgare, quā nobis men-
da hinc oīa expūgere, & maculas omneis eluere. Set bene nos
quodāmō habet: quod nullus ī hāc diē ex tā multis inuētus est
(quantumlibet industrius) qui uel in minimis nō dormitarit.
Itaq; ne quis ceu uepribus implicitus hāreat, oberrata quādā
que in tumultuaria recognitione contigerunt, libuit ea pau-
cis subiungere: & quæ sunt perperam posita docere, ea præfer-
tim quæ remorem inijcere quirent.

In uita authoris colū. ij. linea. 2. cog-
nitori: lege cognitioni.
Fo. 4. colū. 2. lin. 28. r. i. c. lege r in gra-
uibus.
Fo. 5. colū. 1. lin. 13. dñis. lege diuinis.
Fo. eo. colū. 2. lin. 35. lege sancti spūs.
Fo. eo. colū. 4. lin. 16. lege vocis.
Fo. 6. colū. 2. lin. 28. lege sociorum.
Fo. 10. colū. 1. lin. 8. lege. q. j.
Fo. 11. colū. 3. lin. 9. lege consequitur.
Fo. 7. colū. eisdem. lin. 35. primū ha-
betur uacat.
Fo. eo. col. 4. lin. 6. lege z sabbat. xi.
Fo. 7. col. eisdē. lin. 7. lege. h. q. vj. q. scit.
Fo. 12. colū. 1. lin. 41. lege uarentij. Itē
vj. questio. j.
Fo. 7. col. eisdē. li. 42. ubi em lege tātā.
Fo. eo. colū. 2. lin. 33. lege disciplinam
perdit.
Fo. 7. colū. eisdē. li. 35. lege. xxiij. quest.
fo. 16. colū. 4. lin. 24. als. lege apūs.
Fo. 7. colū. eisdē. lin. 28. lege de epis.
Fo. 26. colū. 1. lin. 34. lege regulares.
Fo. eo. colū. 2. lege quod infelir.
Fo. 27. colū. 4. lin. 38. in principio le-
ge et. xciij.
Fo. 30. colū. 2. lin. 11. lege sedis.
Fo. 35. colū. 3. li. 44. lege sit periculis.
Fo. 36. col. 4. lin. 42. lege scīm aliquē.
Fo. 37. colū. 4. lin. 35. lege cuiuslibet
nomine.
Fo. 39. colū. 4. lin. 25. lege ingrediant.
Fo. 40. colū. 1. lin. 3. lege non peccas-
serunt.

Fo. eo. colū. 4. lin. 4. superest diebus.
Fo. 41. colū. 2. lin. 2. lege quia quod.
Fo. eo. colū. 3. lin. 31. lege in dicto capi-
tulo.
Fo. 42. colū. 2. lin. 3. lege nempe.
Fo. eo. colū. 3. lin. 42. in fi. lege longū
& in seq. in prin. lege crinem.
Fo. 47. colū. 3. lin. 1. lege ecclesiasticis.
Fo. 48. colū. 4. lin. 24. lege vsurpant.
Fo. 7. col. eisdē. lin. 32. lege secundo.
Fo. 50. colū. 1. lin. 21. lege teneantur.
Fo. 7. col. eisdē. lin. 34. contemnentur.
Item lin. antepenultima lege sit ex-
probabilis.
Fo. 52. colū. 2. lin. 39. lege direrent
promisse premium.
Fo. 54. colū. 3. lin. 11. lege cū modulis.
Fo. 55. colū. 1. lin. 30. lege indulgentia.
Fo. 56. colū. 1. lin. 41. lege negligat q.
Fo. 57. col. 4. li. vltima lege oratoria.
Fo. eo. colū. 4. lin. 4. leg. attributam.
Fo. 61. colū. 3. lin. 10. lege perhibuit.
Fo. 63. colū. 2. lin. penultima numer.
lege nummis.
Fo. eo. colū. 3. lin. 36. pro caperetur le-
ge taparetur.
Fo. 67. colū. 3. lin. 14. pro seruire lege
seruare.
Fo. 68. colū. 4. lin. 8. lege nullus.
Fo. 72. colū. 3. lin. 20. lege ad lucianū.
Item lin. 29. in prin. lege innenerit.
Fo. 73. colū. 3. lin. 35. lege Gregorius.
Itē col. 4. li. 13. lege: nā qz nō faciūt.
FINIS.

Authoris uita et Antonio Colū-
bano Lugdunensi. vtriusq; Lense
re professore.

Guillelmus durandus
speculator, Nodiomis-
sone nobili prouincie
opido (que regio, Gal-
lie Narbonensis est rho-
dano finitima) honesto
splendidoq; inter suos loco, natus fuit.
Quoniam uero non defuerunt, qui euz
Italum dicerent, non abs re erit que
ipse de patria sua dicit, hoc loco comme-
morare: ut deinceps qui de hac re du-
bitant, ipsi potius durando de se, q̄
alijs credāt. Eius uerba hec sunt in spe-
culo: titu. de feu. §. ij. ver. Quod autē in
italia: nos anteq; prouinciales, nobiles
fundatarios, uasallos, plebeios uero no-
stros &c. Ceterum eadem repetit uerba
in eo opere, cui Rationale diuinorum
officiorum titulus est. Ademinit idem
non infrequenter Nodiomissionis, in
speculo (quod oppidum in Riuierens-
si diecesi est) in ecclesia nostra (eius
uerba sunt) de Nodiomissione &c. Gal-
lum preterea fuisse ingenue fatetur Jo-
annes aloisius Thuscianus, camere apo-
stolice auditor: in epistola ad petrū Car-
dinalem Tirasonensem, calci rationa-
lis diuinorum officiorum adposita, his
uerbis. Guillelmo Durando fuisse inge-
nium fateor Gallicuz: hoc est perspicax
et ad omnia factum. Nuer admodum,
parentum studio et diligentia, optimis
preceptoribus atq; eruditis operam de-
dit: idq; effecit varijs ac diuersis urbib.
Itaq; illius ingenij (quod facile & aui-
dissimū fuisse traditur in capiēdis opti-
mis disciplinis) magna diligentia & in-
credibili studio excultum est. Quumq;
celeriter omnibus artibus, quibus pue-
rilis etas imbui solet, ita profecisset,
ut equales omnes suos doctrine laude
longe prestaret, uelletq; earum rerum

cognitori indulgere, que a philosophis
tractantur, amici qui eum honoratum
videre cupiebant, ne talium rerum stu-
dium eum longius ab honorum peti-
tione abduceret, magnopere illi antho-
res fuere, ne aliud sibi eo tempore pres-
terius cesareum ac pontificium discen-
dū proponeret. Ex eius enim artis stu-
dio affirmabant fore, ut celeriter ad ho-
nores et summam gloriam perueniret.
quorū precibus et hortationibus quuz
sibi omnino parendum duxisset, annos
permultos in eo studio cōsumpsit, enas-
sitq; prestantissimus. Henrico hostien-
se copiose summe authore, qui in urbe
Lugduno, nobilissimo totius gallicæ Co-
mate emporio, in dominicanorum ede
sepultus est, usus est doctore: qui tū cele-
ber iuris erat iterpres: ut adserit in spe-
culi proemio. versic. Nouissime autem.
Quod Joannes andreas in additio. ad
Specu. titu. de iurisd. om. iudi. in fine
titu. in ver. diligenti: confirmat. Cogni-
ta deū illius singulari doctrina, viteq;
integritate, Adimatenfis episcopus fa-
ctus est: ut liquet ex huius operis proe-
mio. Annum quoq; trigessimū quar-
tum agens, causarum sacri consistorij et
rote auditor delectus est. quod adfir-
mat ipse in titu. de appella. §. nunc bre-
uiter. ver. Item iusta causa est &c. Quan-
tuz iuris ciuilib peritia ualuerit, ex hoc
conficere est, quod cunctos ferme qui
post illius etatez in iure claruerunt, ha-
bere mernerit laudatores. Abbas in. c.
suspitionis. in fi. de officio delega. dicit
speculatoris auctoritatez esse maximā.
Hec cum dubitat Jason Insti. de acti.
§. si quis in fine. Patrem practices ap-
pellare: quem et Paulus de castro in. l.
properandum. C. de iudi. fuisse dicit ra-
rum nature miraculū. Floruit (ut testas-
tur in speculi proemio) tēporibus Cle-
mentis quinti et Innocentiū quarti qui
bus ob singularem probitatem, graue
consilium, admirādā doctrinam, ma-
A ij

gnopere acceptus fuit. Composuit per plura haud quaer penitenda, que vulgo sunt notissima: nos quam breuissime repetemus. Composuit anno a natali christiano. M. CCLXXI. peclarū illud opus quod Speculum iuris inscribitur, in treis partes sectuz, Otthoni bono Cardinali Januensi, Innocenti quarti ex fratre nepoti, nuncupatum: qui et ipse summus pontifex fuit: Set diem quartum in summo illo pontificatu, in matura morte preceptus, non vidit. Edidit et opus illud, quod inscripsit, Aureum repertorium super toto iure. Preterea duo opa, que indicat eū fuisse nō

modo humanarum legum doctissimū, set et in rebus diuinis prestitisse, et omnem christiane theologie disciplinam maximo studio coluisse. Rationale diuinorum officiorum, et excellentissimū opus De modo generalis concilij celebrandi. Multos annos latuit hoc postremum, quod composuit quum Clemens quintus Vasco generale concilium Niemen celebravit, anno a partu virginis trecentesimo septimo supra millesimum. Quo in concilio bonam partem clementinarum fecit. Obijt etate iam edita, et in senium vergente, Romeque (quemadmodum ipse prescriperat) sepultus est.

Incipit liber Guillelmi Duradi Speculatoris de modo generalis concilij celebrandi.

tribitur in concilio Toletano quod bone rei dare presertim, et presentis vite habet subsidium, et eterne remunerationis expectare cernit premium. et q. ij. bone rei.

Unde cum per sanctissimum patrem et dominum nostrum dominum Clementem diuina providentia papam quintum, scriptum fuerit et mandatum omnibus archiepiscopis, et episcopis per ipsum ad futurum concilium generale Niemen euocatum: quod per se et per alios diligenter ingrederentur, delibenter, scriberent, et in scriptis ad dictum concilium deferrent omnia que pro bono statu ecclesie, populi christiani, et exaltatione fidei eis utilia viderentur. Idcirco ego Guillelmus diuina providentia episcopus Aduanensis, qui sum requisitus super hoc et vocatus, Considerans quod sicut in maioribus est regendi et iubendi potestas, ita in minoribus est obsequendi necessitas: ut in decretis. xxj. di. quibus. s. in his. cum. c. seq. viij. dist. que contra mores. xxvj. dist. bene quidem. extra de consti. ecclesia sancte marie. et de reb. eccle. non alienan. cum laicis, et quod secundum Gregorium illud quod precipitur imperatur, et quod imperatur necesse est fieri: et si non fiat penam habes. xiiij. q. j. quod precipitur. iij. dist. s. hec et si legibus. et quod secundum prophetam Samuelem, melior est enim obedientia quam victima. j. Reg. xv. quia sicut Gregorius in moralibus. xxv. libro exponit. In obedientia, propria in victima, aliena caro mactat. viij. q. j. sciendum. Perlectis dudum cum diligentia a sanctis patribus conciliis generalibus,

provincialibus et alijs pro statu vniuersalis ecclesie constitutis, a quibus in pluribus est recessum, Scribendum duxi ea de quibus iuxta paruitatis mee modulum agendum esse videtur in concilio memorato.

Rubrica prima de correctione eorum que male aguntur premittenda in dei ecclesia a ministris ecclesiasticis in capite et in membris.

Primo siquidem cum dominus dicat in euangelio, Ioh. c. viij. Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat, et in Matthei. vij. c. quod qui trabem gestat in oculo, non potest fructum educere de oculo fratris sui: per que probat Gregorius in moralibus, quod qui ad aliena peccata reprehendenda vadunt, et sua impunita relinquunt, reuocari debent intus ad conscientias, ut prius propria corrigant, et tunc aliena reprehendant: in granibus peccatis quis positus dum suis premitur, aliena non diluit. iij. q. viij. s. ite in euangelio. et c. qui sine. et in c. granibus. et c. postulat. Et secundum Augustinum. Sacerdos sapiens ut medicus, et perfectus prius debeat sua peccata diluere, et postea aliena stergere et sanare. ea. cau. et q. sacerdos. et secundum Apostolum et ambrosium, ille debeat de alterius errore iudicare, qui non habet in seipso quod condemnet, et qui non agit ea que in alio putauerit punienda: quod aliter dominum non honorat. ea. cau. et q. c. iudicet. et ad Romanos. ij. c. Videret deliberandum (si posset) per quantum utile fore et necessarium quod ante omnia corrigerent, et reformarent illa que sunt in ecclesia dei corrigenda, et reformanda tam in capite quam in membris, ut tamen cum pace et venia super hoc loquar, et ex obedientia excusatus habear, ne os meum videatur posuisse in celum. xxj. di. inter. xxvj. di. deinde. Istud nepe sicut ex premissis probatum est, plene videret

esse forme voluntati diuine et p. confes-
 ques humane: Nam sicut Hierony. ait.
 xxiii. q. iij. transferunt. veteres scrutas hi-
 storias inuenire non potuit aliquos alios
 scidisse ecclesiam dei, et de domo domini
 populuz seduxisse, preter eos q. sacerdo-
 tes a deo positi fuerat, et prophete: id est
 speculatores versi in laqueum tortuosuz
 et in omnibus locis ponentes scandalum.
 Isti namq. sunt (sicut Grego. ad iannas-
 rium scribit) laqueus iuuenum et scdm
 Hieronymum ad Heliodoruz, illud sal in
 fatuatus de quo dominus ait ad Matthei
 v. et ad Marci. ix. q. ad nihiluz prodest nisi
 vt proficiatur foras et conculcetur ab ho-
 minibus. ij. q. vij. paulus. z. c. non omnes
 Episcopi sunt episcopi. Nam vt ea. cau.
 z. q. sequitur, sic in. c. sequuti sunt viam
 Balaam ex Bozor qui mercedez iniqui-
 tatis amant, correctionez vero habuit
 sue vesanie: Nam subiugale mutum qd ho-
 minis voce loquum est, pphete insipientia
 pbauit. Ad etiaz hodie accidit, cum tam
 stulta et dissoluta ppetrent in ecclesia dei
 a dictis psonis ecclesiasticis: que deberent
 esse lumen aliorum, et lucerne super can-
 delabrum posite: iuxta id quod domi-
 nus ait, Sensus ebetant iudeorum, et
 etiam paganorum: Et etia illi qui ratio-
 ne diuine agnitionis omnimodo caret,
 istorum detestantur insaniam: et eorum
 distorta et deo contraria itinera, sanius sa-
 piendo, redarguunt: Ex quo fm eum docti
 ab indoctis clericis laicis necessario re-
 darguuntur vt ibidem. et Augustinus
 ait. Qui nec regiminis in seratione ha-
 buit, nec sua delicta deterit: nec filioruz
 crimen correxit, canis impudicus dicen-
 dus est magis q. episcopus. secunda que-
 stione septima: nec regiminis. Nam per
 ezechielem. ix. capi. dominus precepit.
 a sanctis meis incipite. Et de eo scribit
 ad Salachie. iij. q. purgabit filios leui:
 et colabit eos quasi auruz: et tunc erunt
 domino offerentes sacrificia in iustitia.
 Et placebit deo sacrificium Juda et die

rusalem, sicut dies seculi et sicut anni an-
 tiqui. l. distin. et purgabit. Nam super
 suo extra ecclesiam positus resistimus, si
 ab his qui intus sunt vulneramur. vige-
 sima quarta. q. iij. c. illud sane.

**Rubrica. ij. de modo correctionis et
 reformationis ecclesie et christianitatis.**

Sane videretur ad corre-
 ctionem et reformatio-
 nem ecclesie et ad salubre
 regimen humani generis
 posse perueniri hac bre-
 ui via. Scriptuz namq.

est in principio decretorum q. regitur ge-
 nus humanum duobus, id est regi debet,
 videlicet iure naturali qd in lege et in eu-
 gelio continetur quo quis iubetur alij
 facere quod sibi vult fieri: et prohibetur
 alij inferre quod sibi non vult fieri. vnde
 Christus in euangelio. ad Matthei. vij. ait.
 Omnia quecumq. vultis vt faciant vo-
 bis homines, et vos eadem facite illis.
 Hoc enim est lex et pphete, id est omnes
 leges et pphete in hoc concordant: et in
 hoc consummantur: iuxta illud ecclesia-
 stici ultimo. Deum time et mandata eius
 observa hoc est omnis homo, moribus
 vero regitur ipsuz genus humanum id est
 humanis legibus: sicut Iodorus in quin-
 to libro Ethimologia. attestatur, pri-
 ma distinctio. omnes leges. z. c. sequen-
 tibus. Si itaq. duo a quibus regitur hu-
 manum genus sicut a ministris dei vide-
 licet ecclesiastica autoritas et regalis po-
 testas sicut Helasius papa scribit Ana-
 stasio imperatori. xcvj. distinctione. duo
 sunt. vellent intendere ad dictam reforma-
 tionem et salubre regimen humani ge-
 neris, haberet viam amplecti predictas:
 vt videlicet seipos et humanuz genus
 regerent secundum qd in lege et in eu-
 gelio et in conciliis spiritus sancti instin-
 ctu probatis, vt. xvi. distinctione habeo.
 et in alijs humanis et comprobatis legi-
 bus et iuribus continetur et quicquid
 per alios inuenitur in regimine mundi
 in contraria

in contrarium attemptatum corrigere
 tur: et reformaretur put melius posset.
 Et prouideretur ne in contrarium im-
 pune attemptaretur: et q. huius vite no-
 uitas non negligeret que ab antiquitas
 te fuerant hactenus consulta et prouis-
 de constituta, sicut ait lex illa canoniza-
 ta. ij. q. vi. anteriorum. s. illud. Et insuper
 q. omnes vsus seu verius abusus: cons-
 suetudines que cesende sunt corruptele
 dispensationes, priuilegia, libertates, et
 exemptiones, contrarietates, et contra-
 riata supradictis dominis et humanis
 legibus approbatis et generalibus tol-
 lerentur.

**Rubrica. iij. q. predictus modus cor-
 rectionis et reformationis ecclesie et chri-
 stianitatis sit conueniens rationi et iuri
 maxime q. tuuz ad presidentes spirituali et
 temporali potestati, et qd non debeant
 transgredi iura sed se regere et limitare.
 secundum ea et non querere que sua sunt
 sed que Christi nec aliorum iura vsurpa-
 re sed sub ratione se regere et addit qua-
 liter ab antiquo res publica gubernas-
 batur.**

Quod dominus papa et reges
 debeant seruare premissa in le-
 ge et in euangelio, concilijs et
 iuribus approbatis contem-
 ta, de facili potest ostendi. Nam pote-
 stas eorum a deo est, et que ab eis ordina-
 ta sunt, a deo ordinata existunt sicut ait
 Apostolus ad Romanos. xij. xi. q. iij.
 qui resistit. et. c. Imperatores. x. distin.
 quoniam idem mediator. xcvj. distin. cum
 ad verum. xxij. q. iij. quesitum, ordo au-
 tem melior non potest esse in regimine
 eorundem, q. q. in eorum regimine deo
 a quo eorum processit potestas, et cuius
 regimini debet conformari regimen or-
 bis. lxxxix. distinctione. ad hoc. xvj. q. j.
 ad hoc. in q. tuuz possunt, sunt conformes
 et in hoc potissime, vt sicut Christus
 dei filius verus deus et verus homo ve-

rus rex et verus pontifex, cepit facere et
 docere sicut de eo scriptum est. xxvj. dist.
 s. ecce. vers. vnde. xxxix. distinctio. s. j.
 et Joannis. vi. c. sic et predictus domi-
 nus papa et reges primo bene et bona
 facerent, et exemplo suo ad idem facien-
 dum alios compellerent. Cum prout
 Seneca ait, plus moueant exempla
 quam verba. Et si dicatur quod legi-
 bus sunt soluti, potest responderi qd
 non diuinis: Nam scdm Urbanum pas-
 pam, etiam romanus pontifex vbi do-
 minus vel eius apostoli et eos sequentes
 sancti patres sententialiter aliquid diffi-
 niuerit, ibi non lege non dare, sed po-
 tius (quod predictum est) vsq. ad animaz
 et sanguinem confirmare debet. Si eniz
 qd docuerit apostoli et pphete destrues-
 re (quod ab eis) nitretur, non sententia da-
 re sed magis errare conuincerent. Zosi-
 mus etiam papa scribit qd contra sancta
 statuta patrum condere aliquid vel mu-
 tare, nec huius quid est sedis apostolice
 potestatis autoritas. Apud nos enim in con-
 uulsis radicibus (sicut inquit dictus Zo-
 simus) viuat antiquitas, cui decreta pa-
 trum: censerunt reuerentiam exhiben-
 dam xxv. q. j. c. contra. z. c. sunt quidam.
 Helasius etiaz papa scribit eadem ca. z.
 q. confidimus qd nullam sedem magis
 oportet seruare et exequi a Sinodis co-
 stituta q. sedem romanam. Damafus
 etiam papa scribit q. violatores cano-
 num voluntarie grauitate a sanctis pa-
 tribus indicantur et a sanctis spiritu in-
 stinctu cuius ac dono dicati sunt dam-
 nant, qm blasphemare spiritum sanctum
 non incongrue vident, qui contra eosde
 sacros canones non necessitate impuls-
 sed libenter (vt pmissuz est) aliquid aut
 proterue agunt aut loqui presumunt:
 aut facere volentibus sponte consentiunt.
 Talis enim presumptio manifeste vni
 genus est blasphemantium spiritum
 sanctum, quoniam (vt iam prelibatum
 est) contra eum agit cuius nutu et gra-

tia sancti canones editi sunt. e. cau. z. q. violatores, ex quib' liquide constat, q' non solum statuta in diuinis legibus verum etiam a sanctis patribus in concilijs et sacris canonibus seruari debent. Propter quod leo papa ait. Ideo permittente domino, pastores hominū sumus effecti: vt quod patres nostri siue in sanctis canonibus, siue in mundanis affigere legibus excedere minime debeamus. contra sanctorum quippe saluberrima agimus statuta, si quod ipsi diuino statuerunt consulto intactum nō cōseruamus. ea. cau. z. q. ideo. Gregorius insup scribit de se ipso z potest intelligi de successoribus eiusdem: Si ea destrueremus que antecessores nostri statuerunt, non cōstructor, sed enerfor esse iuste p'probaret. xv. q. ij. si ea. Idē ē scribit, qd sicut sancti euagelij quatuor libros scilicet, sic quatuor concilia se suscipere et venerari fatetur scilicet Nicenum, Constanti nopolitanum, Ephesinū, z Chalcedonē. Subijciens, Hec tota deuotione cōpletor, integerrima custodie approbatione: quia in his velut in quadrato lapide sancte fidei structura consurgit, et cuiuslibet vite communis atq' actionis norma consistit. z infra subijcit: Cūctas vero quas prefata veneranda concilia per sonas respūit, respūo: z que venerātur, amplector: quia dum vniuersali sunt cōsensu instituta: se z nō illa destruit quis quis presumpserit absoluerē quos ligant: aut ligare, quos absoluunt. xv. diuisione sicut. et concordat precedens et subsequens. c. z. xvj. distinctione quoniam sancte. et. c. sancta octo concilia. et Nicolaus papa scribit. xij. distinctio. ridiculū quod ridiculū est et satis abominabile dedec' vt traditiōes quas antiquitus a patrib' suscepim', infringi patiamur. Et in primo capitulo tertij capituli concilij Toletani continetur, q' conciliorum statuta et presulum romanorum decreta seruentur, et custodiantur a

cunctis. De principibus autē secularibus nequaquam dubium est quin ipsi se velle fateātur viuere secundum leges eorum. C. de legibus. digna vox est z. C. de testamentis. ex imperfecto. z. ff. de lesta. infir. §. vltimo. y soderus insuper scribit in tertio libro de summo bono. c. ljj. et ponitur pro palea in decretis. ix. distinctio. qd iustum est principem legibus obtemperare suis: Tunc enim iura sua ab omnib': custodienda existimet, quando z ipse illis reuerentiam prebet. Principes legibus teneri suis, nec in se posse damnare iura que in subiectis constituit, iustū est. Iusta est em votis eorum autoritas si que populis prohibent sibi licere non patiantur.

De limitanda potestate superiorum.

Legenda igitur atq' limitanda et restringenda est sub ratione potestas, vt totum ratio regat, sicut Grego. Aldarritio imperatori scribit. xi. q. iij. illa prepositorum ad hoc vt ab eorum superioribus vel predecessoribus tradita ab eis constituta alijs conseruanda, non contemnenda demonstrat. Exemplo Christi qui sacramenta ecclesie que obseruanda mandauit, primum in se ipso suscipit, vt ea in se ipso sanctificaret. xx. q. j. §. his ita. Luc. ij. c. Nō em debēt nasci iniurie vnde iura nascunt: sicut Inno. iij. scribit extra de accusa. qualiter et quando, primo. C. vnde vi. meminerint. Et qui me debet defendere in iustitia nō dz me impugnare: nec debet quis facere illō a quo dz alios phibere. extra de natis ex libero ventre. c. vnico. de cleri. cōiuga. diuersis salatjs. xv. dist. c. deinde. xlij. dist. §. j. xj. q. j. siluester. ff. si seruit' vendi, alius cuius

cuius. ff. de cōdi. inde. frater a fratre. ff. de enic. venditorē. ff. de nego. ge. l. si. pupilli. §. videamus. ff. de administra. tut. quoties. Cum itaq' summū bonū in rebus sit iustitiam colere atq' sua cuiq' iura seruare, z in subditis nō sinere qd potestatis est fieri, sed qd equū est custodiri, sicut Grego. ad Constantiā reginā fratris scribit. xij. q. ij. cū deuotissimā. ad hoc debent dñs Papa z omnes reges anhelare. Nā sicut idē Grego. romano defensori Sicilie. Si qua vnicuiq' epō iurisditio non seruat xi. q. j. puenit. Unde enim ait Augusti. iij. de ciui. dei. remota iustitia quid sunt regna z dñia nisi magna latrocinia? Nāc aut iustitia seruasse leguntur veteres qui etiā diuine legis notitiā nō habebāt. Nā que in eorum erat statuta legibus, in seipsis (put narrat Valerius) in suis sicut z in alijs z plusquam in alijs obseruabāt, sicut per multa probat exemplā. Quod cōtra illos potētes qui non obseruāt leges quas condūt sed alios in firmiores obseruare compellūt. Narrat itaq' Valerius li. vij. q' subtilis Anacarsus leges araneaz telis cōparabat: nam illas infimiora animalia retinere valenciora aut trāsire, dicebat: inferēs ex hoc q' mali principes z rectores ac potētes legibus teneri nolebant, sed inferiores omnino alligabāt. Nō imitātes exemplū qd narrat Augu. de ciuita. dei. li. j. c. xv. z Tullius li. j. de officijs: z lib. iij. de marco regulo romano nobilissimo a Cartagineñ. capto, z romaz misso sub iuramento pstito redeūdi, vt qsdā nobiles Cartagineñ. captos a romanis p seipso reddi pcuraret z cōmutari. Qui vidēs talē cōmutationē, cū ipse senex et cōfractus esset: et alijs essent adolescentes in armis publicaz z cōm vtilitatē priuate, reddi noluit pro eis dē, sed se potius hosti crudelissimo reddidit cruciandū. Et simile exemplū narrat. Idē Augu. de ciuitate dei li. xiiij. c. xiiij. d' quodā rege Athemiē

siuz qui audito q' victores essent Athenienses contra Poloneñ. si eorum dux occideretur, se ipsum habitu transformato hostibus occidenduz obiecit, malens mori ne sui vincerentur, q' suis vincere superatis. Duo etiā fuerūt pcepta Platonis sicut ait Tullius li. primo. de officijs, volentib' rez publicā salubriter gubernare, z rei publice prodesse: vnum videlicet vt vtilitatē ciuium sic tuerentur vt quecunq' agerent ad eam refererent, obliti commoitorum suorum: alterum vt totum corpus rei publice curarent, nedum ad partem aliquā attenderent, reliquā desererent. Si itaq' mundi huius rectores z principes obseruaret ista concilia et pcepta Platonis, z ea que supra premissa sunt humanum genus et rem publicam salubriter gubernarent, sicut et fecerunt antiqui. Sed sicut ait Latho cuius verba recitat Aug. v. de ciuita. dei. c. xiiij. Non sic nunc mundus regit, sicut tūc tēporis regebatur. vnde ait ille Latho. nolite inquit existimare maiores vestros armis rempublicam ex parua magnā fecisse: Nam si ita esset, multo plura nos q' illi haberem', quippe ciuium ac sociorū: preterea: equoruz armorūq' maior copia nobis q' illis est: Sed alia fuere que illos viros magnos vbiq' fecerunt que nobis nulla sunt: videlicet domi industria, foris iustum imperium, animus in consulendo liber, neq' delictoruz libidini obnoxius. Pro his autem (vt ille Latho subijcit) in personas regentium et administrantium rei publice nos habemus luxuriarū auariciam, publicam egestatem, priuatam opulentiam: laudamus diuitias: sequimur inhertiam: inter bonos et malos discrimen nullum: omnia virtutum premia ambitio possidet. Et notabiliter dicit, qd erarium esset opulentium, tennes res priuate erant. Antiqui namq' consules reipublice presidentes pauperes erant in rebus priuatis: vnde nar

Buil. duran. Pars Prima.

rat Augustinus in dicto. ca. xiiij. q. luscus Valerius in suo consulatu deificatus, adeo paup fuit, vt nūmisa populo collecti ei sepultura curaret. Et similia narrat Valerius li. xiiij. de re militari, de Attilio regulo, qui cuz summis rebus presuisset ac nūmisa adeo pauper fuit vt uxorem liberofq; collocaret in quodaz agello qui colebatur ab vno villico: nec etiam videbantur esse ditiores in suis dignitatibus q̄ ante: Unde narrat Augustinus de quintio: quod cum certa iugera terre possideret: et ea suis manibus coleret: ab aratro adductus fuisset vt supra consularem dignitatem dictator fieret et victis hostibus ingentem gloriam consecutus fuisset, tamen in pristina paupertate remansit. Illud nempe erat laudabile studium rem publicā salubriter gubernantibus vt ipsi in suis domibus pauperes essent et res publica abundaret. Quia domini nari propter lucrum et propter honorem nullatenus intendebant: vnde cuz Marco curio consuli magnuz pondus auri oblatum fuisset, ait, ipsuz respuēs: non aurum preclarum haberi sibi videri, sed eis qui habent aurum imperare. Consimile etiam narrat Valerius libro iij. de re militari, de fabricio consule respuente grāde pondus auri a legato summitum sibi oblatum, et dicente se manelle illud habentibus imperare q̄ illud habere. Istud itaq; regimen erat commendabile et ab his qui presunt imitabile. De eisdem etiam narrat Valerius libro. vi. quod nullo modo rei publice preesse volebat, nisi et prodesse valeret. Et ponit exemplum de Cornelio Scipione: qui cuz in Hispaniam vt iret forte enenisset, respōdit se nolle illuc ire addita causa, quod se recte facere nesciret. Prefati insuper boni administratores reipublice, non patiebantur filios, et alios propinquos eis adistere nisi reipublice possent prodesse: Unde nar-

ratur in historijs de Helio adriano, quicum ex senatoribus esset creatus imperator, obsecrante senatu, vt filium suum Augustum cesarem nominaret, Respōdit, sufficere inq̄ debet vt ego ipse inuictus regnauerim. Principatus em̄ non carni vel sanguini debetur, sed meritis: Inutiliter regnat, qui rex nascitur, et nō meretur. Pro cui dubio parentum affectum exuit, qui paruulos suos importabili mole superiecta extinguit. hoc em̄ scilicet taliter promouere idignos propinquos, est (vt ibi dicitur) non promouere, sed suffocare eosdem. Alēdi enim sunt primo virtutibus exercēdi, et cū in eis profecerint comprobandi, et interprobatos meliores alijs preferendi. Proh dolor si premissa seruabantur in rectoribus et in administratoribus rei publice qui legis diuine notitiam non habebant, Nonne est inestimabile dedecus, si moderni administratores reipublice, qui fide illuminati sunt et alios illuminare et corrigere debent, in seipsis talia non obseruant. Merendum quippe est si contrarium faciunt, quod et ipsi discernant, et in finu suo colligant causam suam. xvij. distinc. §. hinc etiam. xxj. di. nunc autem: quod in eis comprobatur illud quod dicitur Sapient. vj. c. Audite reges et intelligite: discite iudices finium terre, prebete aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est a domino potestas vobis, et virtus ab altissimo, qui interrogabit operayestra et cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri illius regni non recitastis, neq; custodistis leges iustitie: neq; secundum voluntatem dei ambulastis. horrende et cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui presunt, fiet. Exiguo enim cōceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. In quibus conueniēs Nicolaus papa ad Lotharium

De modo gñalis Conci. celebrādi. Fo. vij.

thariū Regem francie scribit deteri? quippe in populis prelati delinquit, ac per hoc ipsi graui? q̄ ceteri puniuntur. tot ei mortib? digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exēpla trāsmittūt. xj. q. ij. precipue. certū est enim q̄ homo xpian? (sicut Johannes christomus ait) fortiter cadit i peccatum propter duas causas: aut propter magnitudinem peccati, aut ppter altitudinem dignitatis. xl. d. hō xpian?. Obsecro itaq; vt iuxta statuta Carthaginiens. cōcilij quarti. Nō sue delectatiōi, nec suis morib?, sed his patrū diffinitionibus acquiescat. xxij. distinc. q̄ episcop? in fine. Nā, vt ait greg. in moralib? parte. vj. li. xxxij. c. lv. z. vj. oē qd̄ hic eminet, plus meroribus afficit q̄ honorib? gaudeat. xij. di. nerui. Et scdm̄ eundem, tot vnusquisq; portare onera cogitur, quot in hoc mūdo precipatur, sicut i pastorali ait. Que pauca sufficiant ad probandū, q̄ si supra dicte potestates. s. eccliaistica et terrena velint mundū z humanū genus salubriter gubernare, q̄ se z sua facta et dicta deberēt diuinis z humanis legibus cōfirmare: z se per imitationē eis subūcere: z exempla eorū que agenda sunt, sequētibus z subditis demonstrare, z nō vt presint: nec vt ipsi vel sui diuites efficiantur, rem publicā gubernare. Aliter em̄ fm̄ dictū Leonis? pape, si querūt que sua sunt nō que Iesu xpī, facile a legibus z doctrinis supra positis disceditur: z duz dñari magis q̄ consulere subditis placet, honor in flat i supbiā: z qd̄ pūisū est ad zcordiā tendit ad noram. xlv. d. licet nonmūq̄.

CRubrica. iij. Quarto specificatur ampli? de limitando z regulādo exercitio potestatis dictorum presidentiū monarchie, ne in agendis absq; concilio proborum proprio vtantur arbitrio: Nec sine generali concilio agant

ztra ea que sunt in concilijs a sc̄tis patrib? prouide cōstituta in dispensationib? priuilegijs z exēptionibus z alijs exercendis: q̄ reuocent z reuocare debeant exemptiones in contrariū concessas, Cum hoc esse vtile z rationale videatur.

Merum cum scribatur proauer. xj. q̄ ibi salus vbi mala consilia. z Innocentius papa scribit q̄ facilius inuenitur illud quod a pluribus sentiozibus q̄rif. xx. di. de quib?. extra de officio delegati. prudentiā. in fine primi respon. Et lex dicat q̄ per ampliores homines manifesta veritas reuelatur de fideicom. l. vlt. ima. z. C. de inge. man. l. ij. Et exemplū habeamus in veteri testamento de moyse, qui ad consiliū Ietro cognati sui. lxxij. seniores secum assumpsit: qz ultra vires ipsius Moysi erat, q̄ ipse solus populum iudicaret, exo. xvij. z de mandato domini. xij. apostolis. lxxij. discipuli in ministerijs sunt adiuncti, qz messis multa erat, operarij vero pauci. xxj. di. in nouo. matth. ix. z Jo. iij. c. Videre esse salubre consilium pro re publica, et p̄dictis administratoribus rei publice, q̄ sic sub ratione (vt premissum est in rubricis proximis) limitaretur potestas eorūdem, q̄ absq; certo cōsilio dominorum cardinaliū dominus papa z reges ac principes absq; aliorū proborum cōsilio (sicut hacten? in republica seruabatur) nō vterentur prerogatiua huiusmodi potestatis, potissimē aliquid concedendo contra concilia z contra iura approbata communiter. Et q̄ contra dicta concilia, z iura nihil possent de nouo statuerē vel concedere nisi generali concilio cōuocato, Cuz illud qd̄ omnes tangit, fm̄ iuris vtriusq; regulam, ab omnib? debeat communiter approbari. Et em̄

Guillelmi Durandi Pars prima.

Augustinus ait in libro de vera religione. c. lx. In istis temporalibus legibus quod de his homines indicent cum eas instituunt, tamen cum fuerint instituite et firmate, et non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. iij. di. in istis, unde Leo papa scribit quod illa que ad perpetuam sunt generaliter ordinata utilitate, nulla commutatione varietur nec ad priuatum trahantur commodum que ad bonum sunt commune prescripta. Sed manentibus terminis quos constituerunt patres, nemo iniuste usurpet alienum: sed intra fines proprios atque legitimos (put quisque valuerit) in latitudine se exerceat charitatis. xxv. questio. j. que ad perpetuam. Tertium nanque est, quod presidentes spirituali et temporalis potestati sunt homines. Et ideo tamquam homines de facili possunt labi. Et ideo dicebat Valentinianus imperator alloquens synodum, Talem in pontificali constituite sede, cui et nos qui gubernamus imperium sincere nostra capita submittamus. Et eius monita (dum tanquam homines delinquimus) necessario veluti curantis medicinam suscipiamus, sicut habetur in historia tripartita. lxxij. di. Valentinianus. De domino autem papa certum est (sicut Symachus papa ait) quod nec ipse nec etiam beatus Petrus cum se deus privilegio licentiam acceperunt peccandi, ut patet. xl. di. non nos. et c. si papa. Quinimo (sicut Alexander papa ait.) Quanto familiariores esse debent saluatori, tanto magis impugnantur ab inimico generis, qui mille habet fallendi modos et qui conatus a principio ruine sue unitatem ecclesie rescindere, caritatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere, et omnibus modis humanum genus enervare et perturbare, sicut Johannes papa ait. iij. questio. j. nulli. xvi. questione. ij. visus. Nulli etiam dubium est quin pluribus intentus minor sit ad singula sen-

sus. Unde quod sunt dignitate ceteris altiores. Insuper enim propter nimiam preoccupationem negotiorum (sicut Gregorius in pastoralis ait) non sunt in agendis et in iudiciis ceteris certiores. Propter quod prospiceretur non solum reipublice, sed eiusdem, quod omnia cum consilio agerentur, iuxta dictum sapientis: et a iuris tramite nequaquam discederent, nec postmodum peniterent.

De dispensationibus.

Dico si pretendatur quod licitum est dispensare supra iura, Responderi potest quod cum dispensatio (sicut iuriste tradunt) sit punda iuris composita relaxatio, utilitate seu necessitate prescripta per eum ad quem spectat, canonice facta: ut colligitur. j. q. vij. §. nisi rigor disciplinæ. et c. necessaria cum sequentibus. Non est enim iuristas censenda dispensatio, sed dissipatio, si aliter fiat: cum ius vulneretur ex ea. xxij. q. iij. ipsa pietas, circa finem. vij. non est addita dispensatione absque deliberatione prouida procedendum, extra de transactio. c. si dominus enim cuius est vicarius dominus papa (sicut ait beatus Ambrosius in libro de officiis) non vult simul effundere opes sed potest dispensari. lxxxj. di. non satis. potissime cum ius, contra quod sit ipsa dispensatio, sit ars boni et equi: cuius merito quis nos sacerdotes id est sacrorum preceptorum ministros appellat. ff. de iuristi. et iure. l. j. §. ius. ij. qd. vij. §. fuerunt. contra quod quidem bonum et equum absque magna necessitate vel utilitate dispensari non debet, cum illud quod iure agitur iuste agatur. Et bene (sicut Augustinus ad macedonem ait. xij. q. iij. qd. dicat, extra de v. sig.) ius dictum est. Ergo dicte dispensationes ex causis debitis et necessariis non ex voluntate nec acquisitis fieri debent, cum de collatione status ecclesie agatur. j. q. vij. et si illa. et c. tali coniugio, extra de

De modo generalis concilii celebrandi. Fo. vij.

electione innotuit. §. multa. et. §. fina. Unde si dispensent ex causis indebitis, peccant: nec forte illi cum quibus dispensant innatur: sed potest gravant, put non. extra de voto et vo. re. non est. et de sta. mona. cum ad monasterium. in fi. et concordat xxv. q. j. sunt quidam. extra de restitutio. spolia. literas. xcv. di. et olim. xvj. dist. si cut. et c. sequen. extra de renuntia. post translationem. R. n. j. et c. nisi. extra de bigamis. c. ij. xij. di. sicut. xxvj. di. de ide de cele. missa. cum marthe. xij. dist. c. j. de traslac. c. fin. de tempo. ordi. c. si. de excess. prela. ex literis. de homicidio. ca. j. l. dist. miror. et c. clericum. j. q. j. statum. et c. si quis a Symoniacis. j. q. iij. requiritis. j. q. vij. q. in qualibet. et c. conuenientibus. ad fi. et c. saluberrimum. in fi. de conse. di. iij. qui bis. et c. confirmandus. Unde prudenter ager dominus papa si dispensatioibus et alijs seruet consilium Leonis pape in preall. c. sicut. dicit enim quod si dispensatioibus sunt que nulla possunt ratione quelli, ita multa sunt que aut per necessitate temporum aut per consideratione etatum oporteat temperari, illa consideratione semp servata, ut in his que vltimoubia fuerint aut obscura id nouerim? sequendum: quod nec preceptis euangelicis serui, nec decre-

De exemptionibus.

Exemptionibus autem predictis ex qua causa concesserint, et continuo concedant, et quos fructus modernis temporibus sublequat ex eis, haberet eius scititas per uideri. Magna namque auctoritas illa in dei ecclesia habenda, et si nonnulli ex predictis exemptionibus et maioribus nostris fecerunt aliquid qua que illo tempore potnerunt esse sine culpa, et postea vertuntur in errorem et superstitionem, ut sine tarditate aliqua et cum magna auctoritate a posteris destruant. lxxij. d. §. veruz. An Ezechias dissipauit excelsa et contriuit statuas, et succidit lucos, confregitque serpentes enee te temporum aut per consideratione etatum a Moyse iussu dei factum, ne serpentina morte populus interiret. Et laudatur semp servata, ut in his que vltimoubia fuerint dictus Ezechias destruxisse quod tenec fecerat ille. num. xxj. iij. Regum. xvij. c. Non enim debet irreprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque variantur humana, presertim cum uiget necessitas, vel euidens utilitas id exposcit. Cum ipse q. v. excicatorum. Et si esset sibi et vltimoubia rat, nonnulla mutauerit in nouo, sicut ecclie de prelibato remedio iuris conueniens acquiesceret traditionibus, et cessaret et affi. non dz. xxij. di. c. j. et ij. di. erit a dictis dispensationibus, indulgentijs et concessionibus, priuilegijs et exemptionibus xxij. q. vij. occidit. extra de transactio. q. sunt contra bonum commune: quod preterendum c. si. de sen. excicatorio. sup eo. Ex quibus est priuato. vij. q. j. scias. vij. q. j. in scrip. inferf. quod si maius danum et maius inconueniens subsequatur ex dictis dispensationibus et dictis exemptionibus que utilitatis, quod haberent per eiusdem summi pontificis prouidentiam renouari: quod facile

ostendi potest iuribus et rationibus su-
 pradictis. Quod autem ad faciendum dictam
 reuocationem exemptionum predictus
 Dominus papa de facili debeat esse incli-
 natus: possunt et debet eum mouere non
 solum predicta: sed etiam multa alia. pri-
 mum est generalis ordinatio vniuer-
 salis ecclesie procedens ex deo: ab apostolis
 sanctis patribus: generalibus conciliis
 et Romanorum pontificibus approbata
 et obseruata: sed quia eis religio christiana
 et generaliter omnia monasteria et lo-
 ca religiosa, Abbates, Abbatisse,
 monachi, moniales, et omnes alij religio-
 si et persone ecclesie immediate sub-
 sunt gubernationi et cure eorum in ci-
 uitatibus diocesibus eorundem tanquam su-
 periorum suorum, apostolorumque successorum
 et potestatem habentium. unde cum Dominus
 papa tantam et talem obseruationem imi-
 tari non debeat, nec forte valeat: Ergo
 nec generales exemptiones, priuilegia
 libertates, et immunitates derogati-
 uas preiudicatas honori, potesta-
 ti, statui, ordinati, et ordini doctorum
 Episcoporum et ordinariorum contra pre-
 dictam generalem ordinationem sic passim
 concedere non debet, nec etiam forsitan va-
 let: prout ex infrascriptis iuribus con-
 probatur.

Quod autem generalis ordi-
 natio generalis ecclesie pro-
 cedat a Deo, et attendenda
 sit, probatur auctoritate gre-
 gorii. lxxix. di. ad hoc. xvi. q. j. ad hoc.
 Ita, ut ibidem dicitur, Ad hoc dispensa-
 tionis promissio gradus diuersos et or-
 dines disposuit esse distinctos, ut dum
 reuerentiam minores potentibus ex-
 hiberent, et potentiores minoribus dis-
 lectionem impenderet, vera concor-
 dia fieret. Et ex diuersitate conseruatio,
 et recte officiorum gereretur administra-
 tio singulorum. Neque enim vniuersitas
 alia poterat ratione subsistere, nisi bu-

iusmodi magnus eorum differentie ordo
 conseruaret. Quia vero queque creatu-
 ra in vna eademque qualitate gubernari
 vel viuere non potest, celestium mili-
 tiarum exemplar nos instruit: quia dum
 sunt Angeli, sunt Archangeli, et li-
 quet quod non sunt equales, sed in parte
 et ordine differunt alter ab altero. In
 quo quidem. c. dicit gloss. lxxix. dist.
 quod dicta prelatio durabit usque in dies
 iudicij: quod probat auctoritate apo-
 stoli dicentis prime corinth. xv. Dum
 mundus iste durabit homines presunt
 hominibus, demones demonibus, an-
 geli angelis. Cum autem Dominus erit
 omnia in omnibus, cessabit dicta pre-
 latio. non tamen ordo vel maiestas, de
 pe. di. iij. in domo. Et dicta diuersi-
 tas ordinum ecclesiasticorum prela-
 tionis est propter concordiam humani ge-
 neris instituta, sicut Leo papa ait. xlv.
 distinctio. licet. h. Et ne scisma fieret in
 ecclesia Dei sicut probat Hieronymus
 ad euandrum Episcopum. xcij. dist.
 legimus. et idem probat ad nepotianum
 scribens. xc. di. Esto subiectus
 pontifici tuo: et ipsius quasi anime pa-
 rentem ama. Idem etiam probat di-
 ctus gregorius in dicto. c. ad hoc locorum
 gradus rationis ordo distinguit et iudi-
 cia esse constituit ut nec prepositi in
 opprimendo subiectos frustra se va-
 leant occupare, nec subiectis ite-
 ra suos prepositos effrenata sit resul-
 tandi licentia. Non est ergo dicta distin-
 ctio graduum et prelationis contemnenda,
 sicut dicit Iohannes Chrysostomus. xj.
 questio. ij. Nemo contemnat, Nam a
 Deo est principaliter constituta in ve-
 teri testamento per Moysen, qui ex
 precepto Domini, Aaron in summum
 pontificem, filios vero eius vixit in
 minores sacerdotes: exo. xxxj. capitu-
 lo. In nouo autem testamento di-
 cta distinctio graduum et maiorum
 et minorum sacerdotum discretio ab

ipso christo sumpsit exordium, qui. xij.
 apostolos tanquam maiores sacerdotes et
 lxxij. discipulos quasi minores sacerdo-
 tes instituit. Petrus vero quasi in sum-
 mum sacerdotem elegit. Apostoli autem
 in singulis ciuitatibus episcopos ordi-
 nauerunt. xxi. distinc. q. j. Et ligandi at-
 que soluendi potestates tam Petrus quam
 ceteri apostoli a Christo receperunt.
 Primo tamen Petrus, sicut Anacleus
 papa ait, hanc ligandi et soluendi supra
 terram potestatem accepit a domino.
 primusque ad fidem populorum virtute sue
 predicationis adduxit. Actuum. ij. Ro-
 m. Ceteri vero Apostoli cum eodem Petro
 pari consortio honorem et potestatem
 acceperunt a Christo, ipsi quoque Petrum
 principem eorum esse voluerunt. Ceteris
 vero apostolis decedentibus, in loco
 eorum successerunt episcopi, quos qui
 recipit verba eorum, deum recipit, qui
 antequam eos spernit, deum a quo missi sunt,
 et cuius funguntur legatione, spernit: et
 ipse indubitanter spernetur a domino.
 videntes autem ipsi apostoli messem
 esse multam, et operarios paucos, roga-
 uerunt dominum messis, ut mitteret ope-
 rarios in messem suam. unde ab eisdem
 apostolis electi sunt. lxxij. discipuli quorum
 typum gerunt presbyteri: atque in
 eorum loco sunt in ecclesia constituti secun-
 dum Anacleum. xxi. distinc. in nouo: et
 concordat cum dicto Anacleto Cypria-
 nus papa. xxij. q. j. loquitur, vbi dicitur
 per eundem: loquitur dominus ad
 petrum. Ego dico tibi quia tu es petrus:
 et super hanc petram edificabo ecclesiam
 meam. Super eum edificat ecclesiam.
 Et quamuis apostolis omnibus post
 resurrectionem suam parem potestatem tri-
 buat, et dicat: sicut misit me pater et ego
 mitto vos, accipite spiritum sanctum.
 Tamen ut veritatem manifestaret vni-
 tatis eiusdem originem ab vno incipien-
 tem sua auctoritate disposuit. Hoc erat
 vti que ceteri apostoli quod Petrus fue-

rat: pari consortio prediti et honoris et
 potestatis: sed ab vnitatem exordium pro-
 ficiscitur, ut ecclesia Christi vna monstra-
 ret: et ita subicit in eodem. c. dictus Cy-
 prianus. Episcopatus vnus est, cuius
 insolidum pars tenetur. vbi dicit glo. quod
 idem insidet apud quemlibet episco-
 porum. tamen reuera quilibet habet se-
 paratum et speciale ius: scilicet in ciui-
 tate et diocesi sibi commissa. ff. quemad-
 serui. amit. aqua. non quod singula iura a
 quolibet insolidum teneantur. ff. de ver-
 bo. obliga. l. ij. ff. de serui. l. vie. Concor-
 dat ad premissa Augustinus. exponens il-
 lud Ioan. xx. et Matth. xvi. Quodcum-
 que ligaueris super terram erit ligatum
 in celis: quia dicit quod super hoc non est
 dictum tantum Petro sed ecclesie. xxij. q. j.
 quod dicitur et c. sequentibus et prece-
 dentibus, idem et Augustinus ait de paulo.
 quod paulus Petrus reprehendit quod non
 auferet nisi se non imparem sciret. ij. q. j.
 vij. Paulus. cuius quatuor sequentibus.
 ad idem concordat Gregorius. Iohanni episcopo
 Ciracusano scribens. xxij. dist. de constan-
 tino politana. vbi dicit quod si qua culpa
 in episcopis inuenitur ratione ecclesie
 subiecti sunt. cum vero culpa non exigit
 omnes secundum qualitatem humanita-
 tis equales facit. ad idem. lxxvij. distin.
 quorum vices. vbi dicit Urbanus papa.
 quorum vices in ecclesia episcopi habent.
 et quis eis hanc dignitatem dare debeat
 sanctus Augustinus ostendit inueniens.
 Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: pa-
 tres missi sunt. Apostoli. pro apostolis
 namque filij nati sunt, et constituti sunt epi-
 scopi. Hodie enim episcopi qui sunt per
 totum mundum, unde nati sunt, patres
 ipsa ecclesia illos appellat, ipsa namque il-
 los genuit. Et ipsa illos constituit in
 sedibus patrum. Non te ergo putes de-
 sertam: quia non vides Paulum, quia
 non vides Petrum: quia non vides il-
 los per quos nata es. de prole tua de-
 cernit tibi paternitas. Pro patribus

tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram, ad idē xxxv. dist. ecce. in fine. ij. q. vij. accusatio. in fi. iij. q. j. nulli. in fin. vij. q. j. omnes. ij. q. v. habz. in fi. Dat. x. Luc. ix. Apосто- lus etiam legens de dictis episcopis et ordinarijs dicit. Ephesi. iij. quosdam pedis apostolos, quosdam autem pro- phetas, alios vero euangelistas, alios doctores ad consummationem sancto- rum in opus ministerij, id est edificatio- nem corporis christi: sicut etiam predictus apostolus. Romano. xij. Omnis ani- ma sublimioribus potestatibus debet esse subiecta: quia non est potestas nisi a deo. que aut a deo sunt ordinata sunt itaq; resistit potestati, dei ordinatio- ni resistit. Qui autem resistunt ipsi, sibi danationē acquirunt. Datet itaq; q; di- cta gñalis ordinatio plationis a deo in veteri testamento, et a christo in nouo p- cessit. Et q; inde epi potestatem suam acceperunt, quam apostoli habebat, et q; dicta ordinatio non est contemnen- da, nec interdicēda, pbat Aug. p dicta Basilij. rj. di. ecclesiasticar. beatus vero Bernar. in li. de pñd. ad eugenij papā sup hoc scribit, dicens. Nec vilē reputes formā hāc. Ecclesiastici ordīs q; i terris est, exēplar ei hz e celo, iuxta illd Apoc. xxi. Vidi ciuitatē sanctā hierl; descēde- tem de celo, a deo paratam. Quod idēz Bernar p similitudinē ecclesie militā- tis ad ecclesiam triumphantem asserit. Ecce dicitur: quia sicut ille Seraphim cherubin ac ceteri quicq; vsq; ad ange- los et archangelos ordinantur, pili or- dinant sub vno capite, sic et ecclesie gra- dus. nō igit pūpendēda, nec interdicē- da est dicta ordinatio q; deū hz autorē.

Sane q; iuxta dictaz resig- nationem diuinam et generalē vniuersalis ecclesie epis tan- q; ordinarijs et potestatem apostolorum in eorū ciuitatibus et dio- cesibus habētibus subditi debeant oīa

monasteria et loca religiosa pbare. xvj. q. vij. oēs basilice: vñ pñd Aurelian. p. cil. ponit hz q; oēs basilice q; p diuersa loca constructe sunt, vel quotidie construū- tur, in epi potestatem cōsistere debent, in cuius territorio posite sunt. ad idem xvij. q. ij. monasteria, id est quod est eius dem concilij Aurelianen. in quo dicitur quia monasteria et monachorum disci- plina, ad euz pertineant epim, in cuius territorio sunt constituta. Ad idem. e. q. cognouimus vbi dicit Grego. q; mo- nasteria seruorum dei vel feminarū sint sub cura epi loci sub cuius moderamē- ne degunt: quia valde esset indecens, vt eo obmisso alius quilibet se illorū cau- sis admisceat. Sed ille eorum vitas com- petenti regulariq; moderamine dispo- nere, qui p commissis animabus eorum compellitur reddere rationem. ad idēz de insti. cum venissent. j. respon. vbi di- cit Inno. q; ad epim talia de iure cōmun- ni ptinent. Ad idem de relig. do. de sy- nodochijs. vbi dicitur q; sicut dicta Euge- nij pape, synodochiaz alia similia lo- ca per sollicitudinez epoz in quoz dio- cesi existunt, ad eandem vtilitatem quib- us constituta sunt ordinantur. Concordat ad idem. xvj. q. v. si quis epozum, in fi. vbi dicitur p Nicolaum papam q; gu- bernatio omnis ecclesie ad eū epim ptin- et in cuius ciuitatis territorio est cons- tructa. Et idem constitutum est in. iij. constitu. tho. p Grego. e. q. possessio. r. c. lator. Ad idem concordat Grego. in re- gistro. lxx. distin. obitum, circa finem: dñi dicitur monasteria autem si qua sunt in ipsius scilicet Sanonmitani epi consti- tuta parochia in tna cura (et loquitur visitatori deputato sed vacante) dispo- sitione q; etia concedimus: quousq; il- lis propitius episcopus fuerit ordina- tus. Ad idem. xij. q. j. quoniam ad be- liam, vbi consimile dicitur per Grego. ad idem. x. q. j. capitu. j. quod est concilij hylerden. r. c. ij. quod est concilij tho-

losa. c. xx. r. c. iij. quod est secundi concilij Babilonen. r. c. iij. qd est leonis. iij. et c. v. quod est cōcilij Antiocheni r. c. vij. quod est. iij. cōcilij Thol. et. c. vij. quod est concilij Aurelianen. Ad idem eadem causa r. q. ij. Episcopus hanc. quod est ex concilio Martini pape scilicet Bra- charen. ad idēz. xvj. q. quivere. quod est in. c. concilij calcedon. vbi dicitur q; qui vere et pure solitariam vitam eligunt, digni sunt conuenienti honore. Vosve- ro qui per singulas ciuitates seu posses- siones in monasterijs sunt, placz nobis episcopo esse subditos et quieti operam dare, atq; obseruare ieiuniaz orationes in locis qbus semel se deo deuouerunt permanentes: et neq; communicare ec- clesiasticas neq; seculares aliq; attracta- te actiones ppria monasteria relinque- tes: nisi forte iubeant ppter vrgētes ne- cessitates ab ipis ciuitat; epo et nemine seruoꝝ suscipi i monasteriū vt sit cū eis monach; nisi cū dñi. ppriā licētia ptereū tēdo hec decreuim; et cōionē eē: ne no- mē dñi blasphemet. Cōuenit g; ciuitat; epo curā et sollicitudinē necessariā mo- nasterijs exhibere. Concordat etiam cū dicto concilio Calcedonen. ea. cau. q. ij. r. c. iij. vbi dicitur q; statuit quaten; ecclie quozcūq; monachoz in singulis paro- chijs site episcopozum (vt decet) dinini- tus subdantur regimini: eisq; debita ob- sequia exhibeant. adē id. xvij. q. ij. eleu- therius: quod est Gelasij pape: r. c. ser- uitiū, quod est Urbani pape: vbi dicit q; monasteria et eorū ecclesie exhibeant episcopis seruitia cōsuetā. Ad idem. e. questione visitandi, vbi dicit Greg. Vis- sitandi, exhortandi q; gratia ad mona- steriū q; tics placuerit ab antistite ciuita- tis accedat: s; sic charitat; offm illic im- pleat eps, vt grauiamen aliqd monaste- riū nō icurrat. p. cor. e. q. nō semel. qd est p. cil. Aurelian. vbi dicit q; nō semel sed sepi; in anno epi visitēt monasteria mo- nachozū, et si aliquid corrigendum fue-

rit corrigat. Concordat ea. q. puenit. r. c. dudū. q; sunt Greg. in qb; s; pbat q; pti- nent dicta monasteria et loca religiosa ad curam epozum. Ad idem. ix. q. ij. onofius, vbi dicitur q; in monasterijs sunt per epoz yconomi pstituenti. Ad idem. xvij. q. ij. quidam. quod est concilij calcedonen. vbi dicitur q; monasteria si ne assensu episcopozū non edificentur, et q; sint in potestate eorum in quozum ciuitatibus vel diocesibus existunt. idē dicitur in. v. c. sequentibus quozum pri- mū eiusdem concilij, secundū cōcilij Lar- thagine. et tria sequen. cōcilij Agaten. Ad idem. xvij. q. iij. in venditionibus. quod est concilij Agaten. vbi dicitur q; abbates nihil alienare possint sine licē- tia episcopozum in quozum sunt ciuita- tibus vel dioce. monasteria constructa. Et concordat. xij. q. ij. abbatibus. quod est concilij Aurelianen. Ad idem extra de relig. domi. vt epo sint subiecte in ru- bro et in nigro. r. ij. dist. de his, vbi dicitur q; ratione subiectionis debent se in officio cathedralib; ecclesijs pformare, et est dictū assumptū ex. xj. cōcil. Thole. c. iij. Ad idē. vj. q. iij. c. j. r. ij. r. xi. q. c. ij.

A hoc q; abbates monachi et moniales et alij religiosi di- ctis epis in quozum degunt ciuitatibus vel diocesibus sunt subiecti patet, non solum ex pmissis verum etiam ex pluribus alijs. vnde in concilio Aurelianen. c. xv. posito. xvij. questione. ij. abbates pro humilitate re- ligionis in episcopozum potestate con- stant: et si quid extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur. qui semel in anno, in loco vbi eps elegerit, accepta vocatione conueniant. Ad idem eadez questione. si quis abbas. quod est concilij Tribu. vbi dicitur quod si quis ab- bas caut; in regimine humilis. castus, misericors, discret; sobriusq; nō fuerit et diuina pcepta vbi; exēplis nō onderit, ab epo i cui; territorio pstitit et a vicinis

Abbatibus. et ceteris deus timentibus a suo coherceat honore: etiam si omnis congregatio vitis consentiens suis. est. Abbatibus habere voluerit. Ad idem de maio. robe. qd super his. vbi dicitur qd octi abbates ad synodos epales venire tenent. **C** Piscalis etiam papa scribit. xvij. q. ij. abbatibus. qd abbatibus. qd neq sub episcopo neq sub metropolitano neq sub primato neq sub patriarcha sunt, nullus proorsus episcoporum epalia quelibet administret. Cum em. se muli episcopo omnino subesse profiteant, consequens est vt nullus eporum que sua sunt eis taquam exteris largiatur.

D Abbatibus autem et religiosis feminis quin etiam episcopis subiciantur, dubium non existat. Nam et illi qui eisdem preponedi sunt, debent per ipsos episcopos comprobari. sicut habetur ex cōci. carthaginen. xvij. q. ij. qui religiosis. per ipsorum etiam prouidentia agendum est, ne simul eum monachis commoventur: nec confabulentur. et ne propria receptacula habeant. xvij. q. ij. dissimimus. cum duobus. c. sequentibus. et c. perniciosam. Per episcopos etiam corriguntur monasteria feminarum religiofarum scdm Grego. ea. q. cognouimus. et earum monasteria nimium frequentantes per episcopos puniantur. sicut habetur in cōci. lateranen. posito extra de vita et honestate clericorum monasteria. Decem enim moniales tanq subiecte eis per episcopos benedicuntur: de peni. et re. noua. et xx. q. i. Inuenculas. et ab eis episcopis per manuum iniectio nes in clericos absoluuntur: et votum castitatis infringentes et matrimonium contrahentes ad ipsum per episcopum redire coguntur. hxxv. q. i. de viduis. et de incestu suspecte coram episcopo suo se purgare coguntur: sicut habetur in cōci. meliden. posito extra de purgatio canonica. moniales.

De monachis.

De monachis veror alios religiososq dictis episcopis subiecti sunt, pty non solum ex premissis veru etiam ex pluribus alijs late diffuse positis. j. in rubrica. liij. scde partis huius tractat, in qua plene actū est de statu: conditio ne: et officio eorūdem. et certuz est sicut habetur ex conc. parisē. xcij. di. nulla. qd non sunt habendi vt clerici sed tanq acephali si sub nullius episcopi disciplina et prouidentia gubernentur. **C** Porro qd dominus papa non possit nec debeat novas leges vel noua iura concedere: vel priuilegia: libertates: immunitates: exemptiones: et cedere super his et cōtra ea que aperte dominus, vel eius apostoli et eos sequētes sancti Patres, sententialiter aliquid diffinierunt, sed potius quod predicatur est vsq ad animam et sanguinem cōfirmare debeat: qd aliter errare probaret. Et qd contra statuta patrum aliquid condere vel mutare: nec ratione sedis possit auctoritas nisi alia que ad perpetuam sunt ordinata utilitates mutare. et qd non teneatur quatuor concilia. f. Nicenum Constantinopolitan. Ephesinam et Calcedon. sicut quatuor euāgelistarū librum fascipere et tenere que quatuor concilia vniuersalia fuerunt septē vicibus celebrata nec non et alia concilia generalia plene probatum est. s. in hac rubrica. et in precedenti per iura et concilia posita. xxv. q. i. et ij. fere per totuz. et xvi. dis. sicut sancti euangelij. et c. scdm. et. xvi. distin. qm. et c. facta. octo vniuersalia concilia. et c. sexta et alia plura iura. Cū itaq pateat ex premissis qd episcopi potestate et honore suū receperūt a deo a quo ordo platio nis institutus est et a quo episcopi in loco apostolorū cōstituti sunt in singulis ciuitatibus et dioce. et qd scdm generalē ordinatione

tionem vniuersalis ecclesie a deo procedentem, et ab eius apostolis, sanctis patribus, generalibus et spiritualibus concilijs, et romanis pontificibus approbatum omnis religio christiana et generaliter omnia monasteria et loca religiosa, abbates et abbatisse, monachi, moniales et alie religiose ecclesiastice persone, subiant gubernationi et cure eporum suorum, concludat dictus dominus papa si contra predicta in derogationem, diminutionem honoris et potestatis epalis predictas libertates et immunitates et exemptiones, locis et personis religiosis epalis ecclesiarum cathedralium et collegiarum et alijs locis et personis ecclesiasticis et cedere passim et absq cā necessitatis vel euidentis utilitatis potest et dz.

Secundo ostenditur qd supposito qd idem dominus papa supradictas exemptiones libertates et immunitates cedere possit, nō tamē expedit sibi nec vniuersali ecclesie, nec statui religionis nec personis religiosorum eas concedi ppter plura mala scandala et dispendia quo proneniunt ex eisdem.

Quod eidez domino pape nō expediat, nec eum deceat cedere supradicta patet ex multis que in presenti rubrica et prima supradicta sunt. Nam Grego. papa in psonam suam et successorū suoz scribit. xxv. q. ij. Si ea destruerē que antecessores nostri statuerunt, non cōstrctor sed euersor esse iuste cōprobarer, te stante veritatis voce, que ait. Matthei xij. Omne regnum in seipsum diuisum non stabit et omnis scientia et lex aduersum se diuisa destruetur. Itē leo papa. Priuilegia ecclesiarum et monasteriorū sanctorum patrum auctoritate instituta, nulla possunt auctoritate conuelli: nulla nouitate mutari. In quo ope auxiliāte xpo fideliter exequēdo, necesse est huius sancte sedis pontifices pseruantem ex

hibere famulati. Dispensatio enim nobis credita est et ad nostrū reatū tendit, si paternarum sanctionū regule nobis cōsentientibus vel negligentibus violētur. ea. cau. et q. puilegia. Ex qd pty qd si concedat, ad eius reatū ptinet: nisi cā legitia subsit. et qd nō pstructor, s3 euersor et diuisor est regni ecclesiasticū vnitatis ecclesie: que diuisionem nō capit. xxiiij. q. j. loqtur. et c. scisma. memor namq esse dz dñs papa verbi ap̄ti q ait. j. Cor. vi. c. oia mihi licent, sed nō oia expediunt.

Quod autē non expediat vniuersali ecclesie dictas exemptiones libertates et immunitates cōcedi, patet: qd per ipsas ordovniuersalis destruitur et confundit: et status platiois puipeudit et vilificat: et epatus qm est scindit et diuiditur: contra illud Lipziani. xxiiij. q. j. loqtur. et Hiero. ea. q. qm cū seq. vñ possunt prelati dicere illud Esaię pphete, de exēptis pdictis et ecclesiasticis beneficijs p ipsos epos, et alios eis dudū collat, enutritis et exaltat, Filios enutritis exaltati eos, ipsi autem spreuerunt me. Esaię j. a. Et illud ps. Impinguatus icrassatus, dilatatus et recalcitrauit. Adne cōstat qd p predictas exēptiones tolluntur obediētia et reuerētia: qd deberēt dicti exēpti suis platis, et ordinarijs exhibere: Quis in ipsis superioribus debeat esse p̄cipiendi auctoritas et in ipsis necessitas obsequēdi. Quāto gradus epalis celsior, tanto fortius obediendū eidē, cū in prātibus etiam huius seculi maior potestas minori ad obediendum pferatur. sicut Aug. ait in. ij. lib. confessionū. et viij. dist. que contra, et concordat. xxj. di. s. in his omnibus, cuz. c. sequētib. Est nempe iustum qd inferior obediat ordini suo i licitis et honestis: cū summa lans sit suis obtēperare ppositis: et quid ab eis utiliter impatum fuerit cū obedientia adimplere. sicut Grego. ait. xxiiij. q. j. s. i. **Q**uid enim dicta obediētia

dientia fructuosus, cum sola sit que fit
dei meritum possidet sine qua quisque in
fidelitate vincit, et si fidelis esse videat
sicut idem Greg. in xxv. lib. moral. 2. viij.
q. j. sciendum ait. Nam per ipsam obedi-
entiam in presenti meremur gratiam, et quod suis
episcopis non obediunt indubitanter repro-
bi et rei existunt, sicut a deo donum sum-
mi muneris. consequitur qui libenter ei-
dem obediunt. xxij. di. nulla. c. alle. 2. c. si
inimicus. propter dictam obedientiam
etiam bonum ab ipsis religiosis et alijs
esset omittendum, ne ecclesia ex ipsorum
exemptionibus scandalizari haberet. si-
cut Greg. ait. xi. q. iij. quid ergo. nec per
aliquo temporali comodo deberent di-
cti religiosi vel alij incurrere notam in-
obedientie: cum ipsa obedientia melior
sit quam victima. de maio. 2. obe. illud. Nam
religiosi suis prelatibus inobedientes sunt
de monasterio expellendi. de maio. et
obedien. quod super his. cum habentibus in-
risdictionem spiritualem et etiam tempo-
ralem debeant esse subiecti eisque obedi-
re. de maio. 2. obe. solite. Quia siquidem
obedientia suo episcopo exhibenda subdia-
conus pape et princeps non absoluitur.
Et cum quibus religiosus quicumque mini-
mus vult ab ea absolui. de maio. 2. obe.
per tuas. c. omnis. ne forte inimici sugge-
stione mille nocendi 2c. xvj. q. ij. visis. ef-
ficient similes christo qui non solum deo
patriusque ad mortem obediens extitit.
verum etiam ioseph patri putativo eiusdem
habet. sicut habetur Luc. ij. g. si autem
Leonem papam ubi est incolumitas obe-
dientie ibi est sana doctrine forma. lxj.
di. miramur. Et cum ab hominibus de
diocesi sit episcopus obediendum in omnibus
que ad diuini cultus officium, et ad ecclesie
salutem vtilitatem pertinet et eis reueren-
tia exhibenda. sicut Helagius papa ait.
vij. q. j. quia fieri non debent domini ab-
bates et priores et guardiani molestusque
se alij sciunt esse prepositos episcopos ordina-

rios sibi esse prelatos. Sed obedientiam
et reuerentiam quas ab alijs exigunt eis-
dem prelatibus impedere cum memores esse
debeat doctrine christi cuius nos et ipsi
sumus discipuli. dicentis. discite a me quod
humilis et mitis sum corde. Mat. xxij.
ij. q. vj.

De reuerentia autem dictis
prelatis et episcopis debita si iustum
sit et ecclesie vniuersali expe-
diens quod dictas exemptiones
ab eorum subditis subtrahat eisdem pre-
sandum est. diuinum namque preceptum est
decalogi. Exo. xx. k. Honorifica patrem tuum
et matrem tuam ut sis longeuus super ter-
ram, quod non solum intelligitur de pa-
tre et matre carnalibus. verum etiam de
patre spirituali. et de matre ecclesia. xxx.
q. one. iij. ita diligere. xcv. distinctio. esto
subiectus. pensent obsecro exemptiones
nem appetentes et defendere cupientes
si audiendus esset filius et si sapiens pu-
taretur qui vellet eximi ab obedientia
et reuerentia patris sui appetentis. cum
seruus manumissus et etiam libertus ad
hoc etiam teneantur. et sine venia impe-
trata patronum in ius vocari non punit-
tantur impune. etiam si a corpore vel col-
legio vel ciuitate quorum singulos in
ius vocare potest seruus manumissus et
aduersus rem publicam vel vniuersita-
tem voluit experiri. si legem canoniza-
tam. xij. q. ij. si sine venia. cum. c. prece-
dem. et subsequens. Verum si de aliquibus
grauaminibus luminoso abbati a castro
ariminensi episcopo illatis et consimilibus
arguatur seruanda est sententia Augu-
stini. ij. li. de vnico baptismo dicentis quod
interdum conqueritur pater de filio ma-
lo. et filius conqueritur de patre duro.
unde seruamus honorificentiam pa-
tri. que debetur a filio. non equamus fi-
lium patri in honore sed preponimus fi-
lium patri in veritate. et sic tribuimus
honorē debitum ut non perdat equitas

meritum. ij. q. vij. queritur obtentu igitur
dicatorum grauaminum (si qua infer-
rantur eidem) non essent reuerentia et
obedientia prelatis denegande: de ap-
pella. ad hoc. si in vna causa maxime cum
appellationis remedium sit concessum
vij. q. vij. omnis oppressus. Christus ve-
ro ait de dictis episcopis in persona apo-
stolorum. quod qui eos spernit. deus a quo
missi sunt. cuius funguntur legatione
spernit. et ipse indubitanter spernetur
a domino. Mat. x. et Luc. x. xx. j. disti. in
nono. iij. q. j. omnis. ij. q. d. vij. accusatio.
Quam reuerentiam et obedientiam impe-
dent laici domini principes tempora-
les dictis episcopis et ordinarijs quibus
patenter et notorie et manifeste religiosi
de ordine paupertatis et alij frequenter
inobedientes et irreuerentes existunt.
Certe quod ab eis facile agitur trahitur ab
alijs in exemplum. de accusa. qualiter et
quando. et hoc tendit ad depressionem
ecclesie vniuersalis cum dicta reueren-
tia et obedientia ab omnibus debeatur
eisdem episcopis et prelatis etiam si es-
sent inutiles quam diu ab ecclesia toleran-
tur. vij. q. iij. nonne. xvj. q. vj. si fortassis.
ij. q. v. habet. ij. q. vij. Sacerdotes. xcvj.
disti. in scripturis.

Item per dictas exemptiones impe-
ditur correctio debita excessuum iam per-
tinentis ad episcopos per quos potest melius
fieri quam per abbates cum sint potentiores
communiter quam abbates et debent esse pe-
nitiores. potissime dicta correctio debe-
ret fieri per episcopos quando religiosi pu-
blice. et extra claustra delinquant. cum vbi
malum contingit. ibi mori debeat. ij. q.
j. si peccauerit. in fi. Augu. ait ibidem. et
in Omelia de pe. Et idem habetur in co-
cilio Bareni. c. viij. posito quod. vij. q. ij. si
enim. Certum est autem quod dicta correctio
generaliter pertinet ad episcopum. vij. q. iij. sci-
tofe. potissime in criminalibus. de offi.
ordi. irrefragabilis. Nam episcopus qui crimi-

na non corrigit. non dicitur nec reputa-
tur episcopus. sed canis potius impudicus. si-
cut dicit August. lxxxij. dist. nemo. cum
capitulis sequentibus. et si culpas sub-
ditorum impunitas relinquit. grauius
deum offendit. Sicut Grego. ait. xxij.
q. d. iij. si is. non enim est in eo charitas.
sed languor cum talia non corrigit. Si-
cut ait Aug. super epistolam iohannis. xxij.
q. v. non putes. 2. c. sequentibus. Nam
per ipsum episcopum qui medicus est ecclesie
vniuersalis sibi commissa abscidenda sunt
vulnera que fomentum non recipiunt
medicinam. lxxxij. dist. quia aliquanti.
xvj. q. j. in canonibus. Quequidem cor-
rectio aliquando ab abbatibus et prioribus
propter asperitatem lingue vel blan-
dimentum vel timorem. aut potentiam sub-
ditorum periculose omittitur. l. disti. si
quis diaconus.

Fatendum est enim quod dicta correctio quam
tunc pro vniuersis gradus atque per-
sona salua pace ecclesie fieri potest. sicut
ait Prosper. xxij. q. d. iij. ecce autem. 2.
xxij. q. iij. ecclesie. cum alijs sequentibus.
Hec autem correctio disciplina que vlti-
mum deberet esse male vite. et malorum mo-
rum religiosorum tollitur pretextu ex-
emptionum predictarum. sicut innuit Au-
gusti. contra Petilianum. xxij. questio
ne. v. ad fidem. Nam abbates sunt desin-
des et negligentes communiter in disci-
plinarum correctione: unde disciplina pro-
dit desideria cum negligunt corrigere vitia.
sicut ait Calixtus papa. xxij. q. iij. in-
stum est. Ad quam disciplinam per flagel-
la deducendi sunt discolori. sicut scribit
Augu. ad donatum. xxij. q. iij. displicet
cum. c. seq. Hec autem disciplina proprie
pertinet ad prelatum. sicut ait idem Aug.
in lib. psalmorum. et eundem episcopum regem
tem plebes sua. licet vtilis sit alijs. xxij.
q. iij. duo ista. Nam ad eos pertinet spe-
cialiter illud euangelicum. Mat. xvij.
si peccauerit in te frater tuus etiam. ij. q. j.

si peccauerit. Est enim pater spiritua-
lis a quo debet filius disciplinari et cor-
rigi. xlv. dist. s. salomon. cū. c. sequentib?
Prouer. xlv. z. v. q. v. nō osculat semp si-
lum. cū precedēti. z sequenti. capitulis.
Quam correctionē z disciplinā deberet
exercere in religiosis z alijs. Naz in. viij.
modo cōtinetur q si quis monachus
(q quē omnes religiosi itelligi possunt)
cōtentiones vel rixas amauerit: vel ma-
nifestum cōuiciū intulerit fratri, iuxta
arbitriū rectorū modūq peccati diutur-
na experietur penitentia. xc. dist. si quis
monachus.

Tem est dicta exēptio preiu-
dicabilis ecclesie vniuersali:
qz exēpti non possunt in-
dicari nisi a papa qui ab eis
multum remotus extitit. xvj. q. j. fra-
ter noster. Nec per dioecesanum in locis
exēptis corū negligētie suppleri pōt
de supplen. negligē. prela. sicut. nec epi-
scopus posset eos cōpellerē vt transeat.
ad dioecsim. in qua crimina cōmiserūt.
vt de priuile. c. volētes. qz nullā potesta-
tem valet exercere in eos ex cōmunicā-
do. vt ibidem. xvij. q. ij. luminoso. z de
maiori. z obe. inter quatuor.

Er dictas exēptiones tolli-
tur ius ordinariōrū qui pprie
diocesani dicuntur. ad hoc de
rescrip. ad hoc. quorū iuri do-
min? Papa p iudicare nō deberet. cum
dicat in iure q ad hoc non intendit. de
offi. delega. licet.

Er dictas exēptionem tollū-
tur bona opera in religione
facili? qz deberēt que essent
vigilanter faciēda. lxxvj.
dist. fratres. xj. q. iij. existimant.

Er eandē exēptionē fouentur
in religione multe disso-
lutiones. parcialitates z scanda-
lala: cum per impunitatis
audaciam fiant qui nequam fuerunt.
nequiores. z facilitas venie inuentiūz

eis tribuat delinquēdi. de sentē. excō.
vt fame. xxij. q. iij. est iniusta.

Propter eā abutunt cōcessis
eis priuilegijs. vnde deberēt
etiā priuari eisdē. xj. q. iij. pri-
uilegiū. xxv. q. vlti. s. his ita.
abutunt aut dictis priuilegijs multipli-
citer viuendo eisdē non ad subditorum
vtilitatē: sed suā voluntatē z potestates
ostendendā. xj. q. iij. priuilegiū z in iniu-
ria ordinariōrū frequēter vtendo eisdē.
et vltra intentionē dātis ampliādo eā.
de priuilegijs suarū. z. c. priuilegia. pie-
tendentes q nemo potest iudicare de
eisdē priuilegijs nisi papa. de indi. cum
venissent. Et priuilegia protectiōis
dicuntur esse exēptionis cōtra illud de
priuilegijs. recepimus. z. c. ex parte. pri-
uilegiūqz vnius loci ad aliūz et capitū
ad omnia alia mēbra extendunt contra
id de priui. cū capitula. z. c. ex ore. vnde
cum diuersa scandala a ditis abasibus
et exēptionib? z immunitatibus libera-
tibus z priuilegijs sequant. renocari
deberēt. ij. q. vi. quippe. maxime ppter
fauorē totius ecclesie. xxij. di. renocātes.
et ppter atrocitatē criminū z scādalo-
rum que perpetrātur p eos. de verb. sig.
abbatem. ix. q. iij. cōquest. xij. q. iij. ita
nec deberēt concedi in iniuriā z preiu-
ditium aliorū. de priuile. pastoralis. z. c.
qz intētionis. neqz absqz cōgrua. suffi-
cienti et ratione legitima de priuile. c.
sane. Et licet fuerunt aliqua priuile-
gia cōgrua. nunc tamē ratione diuersa-
rarū circūstantiarū sunt incōgrua: quare
tollī deberēt rōnē circūstantiarū que pē-
sande sunt. xxij. q. viij. occidit. lxxv. di.
nō satis. de penitē. distinc. ij. s. opponi-
tur. in fine. xxij. q. iij. quis ignoret. et. c.
sequenti. Nam totus status religio-
nis qui in summa humilitate fundatus
extitit et pro cuius humilitate seruandā.
ordinatū fuit q episcopis subesset.
sicut habetur in. xxv. c. conciliū Aurelia-
nen. posito. xvij. q. ij. Abbates nunc in-
tantam

tantam elationem; superbiam et arro-
gantiam eleuatus est. q non solum ab-
bates et priores guardiani. et alij in sta-
tu alicuius administrationis et prela-
tionis existentes. verum etiam minores
fratres et persone dictarum religionūz
putāt frequēter Episcopis Archiepi-
scopis et alijs prelatis se quodāmodo
fore equales: z debere quibuscunqz alijs
personis ecclesiasticis ecclesiastica bene-
ficia obtinentibus anteferri. q est cōtra
intentionē eorū a quib? dicte religioēs
fundate sunt: prout beat? Bernard? ad
Eugenii pbat i multis capi. euidenter.

Er dictas exēptiones vt in
pluribus monasteria dissipā-
tur. Cum dicte exēptiones
ad onus potius q ad ho-
norem vel vtilitatez tendere videātur:
et illa que ad perpetuam fuerunt gene-
raliter statutay vtilitatē. z nulla deberēt
cōmutatione variari. qz fuerūt ad bonū
cōmune statuta. ad priuatū ratiōē eccle-
sie trahi per eas videntur q modum: cō-
tra id Leonis pape. xxv. q. j. q ad per-
petuaz. contra omnem legē que est pro
communi vtilitate condendā. iij. dist.
erit. et cōtra doctrinam illam scōm quā
cōmunis vtilitas priuate est preferen-
da. vij. q. j. scias. de postul. bone. et de res-
gula. licet. in opprobriū z scandalum
vniuersalis ecclesie. sicut superi? est pro-
batum. Qd multū pensari deberet a vi-
carijs Jesu Christi cū ipse Christi? qui
est deus. tributum soluerit propter scā-
dalum euitandum. xj. q. iij. inter verba.
Et apli poti? voluerūt abstinere q
alios scādalizare. xvij. q. j. iam nūc. xj.
q. iij. inter verba. xxij. q. iij. s. j. z sum-
ptibus recipiēdis se retrahere ne ali-
qd offendiculū prestaret euangelio chri-
sti. de cens. cū apostolus. graniter nāqz
peccat qui alios scādalizat. Sicut ha-
betur in concilio Babilonē. x. q. iij. ca-
nenduz. xcij. distinc. ille. propter scanda-
lum inconsuetā tolerantur. xcy. distinc.

peruenit. z mēbra scādalizantia ampu-
tātur. xxij. q. iij. illud. xvij. q. j. vxor. z
licita etiā (sicut est sua repetere) amittū-
tur. xxij. q. iij. s. j. de no. ope. nun. c. ij. affi-
nē. Et illa q p rigore religionis statuta
sunt qnqz ppter scandalū obmittūtur.
de statu monacho. super quadā. de renū-
tia. in fine. s. pro graui quoqz scādalo.

Er quibus omnibus constat
q quocunqz modo predicte
exēptiōes immunitates pri-
uilegia et libertates contra-
rie et contraria legibus et iuribus pro
communi vtilitate constitutis conside-
rentur. siue quantum ad se siue qtu ad
cōcedētes. siue quātū ad illos quib? con-
ceduntur. q renocari debent cum per
eas tollat ordo vniuersalis ecclesie: sta-
tus. et gradus. et honor. virtus. z potes-
tas prelationis constitute a deo. quib?
omnes religiose persone et loca religio-
sa debent esse subiecta in ciuitatibus.
dioce. ac prouincijs antedictis. Prela-
tis et Archiepiscopis commissis potiss-
sime cum ex ipsis exēptionibus im-
munitatibus. libertatibus. et priuile-
gijs. legibus. z iuribus cōmunibus con-
trarijs nulla vtilitas vniuersalis eccle-
sie subsequat. Sed eisdē pplo officiū
z statui religionis et psonis religiosorū
et multe discordie cissure scismata mala
scādala onera z dispēdia pueniūt ex eis
dez put in pcedētib? pleni? est pbatū.

Secunda pars tractatus.

Ancipit scōa pars istius
tractatus in qua in spe-
ciali agit de his que ab
antiquis fuerunt episco-
pis sanctis instituta ab
apostolis constituta: et
a sanctis patribus et a quatuor concis-
lis scilicet Niceno Constantinopolita-
no. Ephesino et Calcedonēsi. que sicut
sancti euangelijs quatuor libros sancta
ecclesia venerātur. xv. distinc. sicut. z. xvij.
distinc. c. ij. iij. z sequētib? z ab alijs

concilij in grecia primo, et postmodum in occidentali ecclesia in diuersis prouincijs celebratis, et a romana et vniuersali ecclesia ab antiquo approbatis: que principaliter vsq; quaq; non seruantur quorum in presenti tractatu cum paucis concordantibus aliorum iurium sub breuibus memoria agitur ad hunc finem vt legamus aliqua ne negligatur alia ne ignorantur, et alia non vt teneantur sed vt repudiatur. Sicut ait beatus Ambrosius super lucam et in decretis. xxxvij. distinctio. legimus, si aliqua in dicta specificatiōe casuum reperiatur vtilia et vniuersali ecclesie proficua q; sacri prouisiōe concilij super eorum obseruantia vel reuocatione aut immitatione vel declaratione deliberatio si visum fuerit expediens habeatur. **C**Scriptum namq; est a Salomone prouerborum. ix. c. da sapienti occasione, et sapientior erit. xxiij. q. v. vides vt opinor in fine. **E**t Augusti. scribit in epistola ad vincetium de se ipso in eo quippe numero sumus vt non dignemur etiam dictum nobis ab apostolo ad philippum. iij. c. accipere. Et si quid aliter sapitis hoc quoq; vobis deus reuelauit. ix. distinctio. in fine. **N**am vt idem Augustus in li. de baptismo paruulorum ait. **Q**ui contempta veritate presumit consuetudinem sequi aut circa fratres inuidus est et malignus quibus veritas reuelatur aut circa deum ingratus cuius inspiratione ecclesia instituitur. **N**am dominus in euangelio ait. Ioan. xiiij. **E**go sum veritas et non dicit ego sum consuetudo vt veritate manifesta veritati cedat consuetudo. nam et Petrus qui circūcidēbat cessit paulo veritate predicati sicut habetur ad Galatas. ii. c. ij. q. vij. **P**etrus. vnde cum xps caput et spūs vniuersalis ecclesie sit veritas et via per quam venitur ad vitam, magis veritatem q; prauam ecclesie consuetudinem seu abusum sequi debemus. q; consuetudinem ratio et veritas semper excludit. vnde idem

Augustus in. iij. li. de baptismo frustra inquit qui ratione vincunt consuetudinem nobis obijciunt quasi consuetudo maior sit veritate, aut non spiritualibus sequendum sit, q; melius et spiritu sancto fuerit reuelatum. **C**yprianus etiam papa scribit q; consuetudo sine veritate vetustas erroris est. propter qd relicto errore sequi debemus veritatem quia et apud Esaiam in. c. x. Scriptum est q; veritas valet et inualefcit et in eternum viuit et obtinet in secula seculorum. **G**regorius vij. Salmundo etiam aduersario episcopo scribit q; consuetudo quantumvis venusta quantumvis vulgata veritati omnino est postponenda et vsus qui veritati contrarius, aboleendus. **E**t Nicolaus papa Remensis archiepiscopo scribit q; mala consuetudo non minus q; perniciosa corruptela vitanda est. in ecclesia dei q; nisi citius radicitus euellat in priuilegiorum ius ab impijs assumitur, et incipiunt preuaticationes et varie presumptiones celerime non expresse, pro legibus venari et priuilegiorum more perpetuo celebrari. **P**redictus etiam Augustus de vniuerso baptisma. li. ij. scribit q; veritate manifesta cedit consuetudo veritati. **E**t dicit Cyprianus scribit qd dei veritate potius q; hominum consuetudinem sequi oportet. **C**um per Esaiam propheta loquatur dominus et dicat. xxxix. sine causa colunt me mandata hominum scz contraria legi diuine et doctrinas docentes vel sequentes. **N**empe prout predictus Augustus in lib. confessio. ait sicut enim in potestatibus societatis humane maior potestas minori ad obediendum preponit ita deus omnibus. vij. distinctio. que contra. c. sequentibus. **N**emo itaq; dedignetur quantumvis peminētie literature existat audire si qua minoribus rationabiliter pferant. **N**am et Paulus apostolus ait si aliquid sedēti id est minori fuerit reuelatum prior taceat. j. Corin. xiiij. xcv. distinctio. esto subiectus. et cōcor. C. de offi. rec. p. l. potiores

potiores. **S**ane cum Alexandro papa recolentes quomodo hec sancta plantatio ecclesie dei fuerit instituta dolentes dicere possumus cum eodē, q; et si non ab omnibus neq; in omnibus et plerisque tamen et in pluribus ab illa sancta institutiōe primitiue ecclesie scōrum patrū concilio et decretorū romano. pontificum in tantum videt esse declinatū vt aliqui ex nobis prime institutiōis videantur oblitū. extra de statu monacho. recolentes. **U**nde Bernardus contra personas ecclesiasticas specialiter inuehens ait xps docuit verbis et exemplis eligendum q; carni est molestus et q; suauis est ei respuedū. **Q**ui contra facit vel docet videt amēs. impudētia aut carnis videntur multi clerici nri tēporis esse eligētes de omni genere hominū qd est in eis carni suauis et delectabile, et respūctes q; est laboriosum et graue. vñ dicit post idē Bernardus **H**abet quoq; genera hominū labores et voluptates. et aduertenda est aliquorū prudētia miranda nō imitanda qui quodam artificio miro decernētes et sequestrātes totū qd delectat carnes eligūt et amplectant. qd aut molestū est fugiūt et declinat, cum militibus capiūt qd habere volūt, supbie fastū, amplam familiaria, nobiles apparatus, equorū phalaras: accipitres, aleas, et eorū similia. frequentant thalamos et balnea et moliciē oēm. et vestia gñā a mulieribus mutuant. **C**anēt autem lorice pōdas et insomnes in castris noctes, et discrimina preliorū. muliebrem quoq; verecundia et disciplinā. **E**t si qd sexus ille laboris habere cernit declinatēs. sudāt agricolę: putāt et fodiūt, vineatores. s; bi inter hoc torpēt otio: sed accedēte fructuū tēpore innotari sibi ozrea inbet et promptuaria eorū vinor tritico. bibunt vinū meracissimū. vne sanguine inebriant, ipigūatur et dilatatur et adipe frumētū herbarū succis peregrinis mutant vini sapore, et addit oleū camino. Similiter negotiatores citra

curerunt mare. et aridā in labore corporis et periculo vite perituras sibi diuitias cōgregantes. **P**rudētes autē nostri dulces in terra somnos capiūt et cibos et potus percipiūt delicatos et c. **P**lura alia ponit ibidē et subiūgit. **C**ū autē resurgēt homines vnusquisq; in suo ordine vbi putas generatio ista locabit. **S**i ad milites deuerterint exufflabūt eos q; nō secū labores militie et pericula tollerarint. sic agricolę, sic negotiatores et singuli quoq; ordines hos a suis arcebūt finibus vt pote q; in labore hominū non sunt. **Q**uid ergo restat nisi vt quos oīs ordo repellit subijciat in terra in locū vbi nullus ordo s; sempiternus error inhabitat. **R**ubrica. j. de his que ab antiquo fuerūt ab apostolis et sanctis patribus vna cum dictis apostolis prouide in dei ecclesia cōstituta et que pro maiori parte sunt in decretis approbata que vsq; quaq; modernis tēporibus nō seruantur. **L**icet per sanctū Elemētem papā in eius epistola iussa fuerint. obseruari. dicti tamē canones qui in presentiarū nō seruant, de quorū cōtinētia vt in pluribus spāles rubricę infra subiūciunt. et sunt hi. **D**iscopus aut presbyter aut diaconus nequaquam curas seculares assumat sin aliter detestatur. ponit. lxxvij. distinctio. episcopus et de hoc agit infra in rubrica vij. omnes fideles qui ingredunt ecclesiam vt scripturas audiāt nō aut pferat in oratione nec sanctā cōmunionem percipiūt velut inquietudines ecclie cōmouentes cōuenit cōmunionem priuari. ponitur de consecra. dist. j. omnes fideles et de hoc agit infra in l. rubrica. **S**i quis cum excōicato saltem in domo orauerit iste cōione priuet. de hoc habet infra in. xxvij. rubrica. **S**i quis ad enato clerico veluti cum clerico in domo simul orauerit iste dānet. de hoc agit in dicta. xxvij. rubrica. **S**i quis clericus aut laicus a cōione suspensus

feu excommunicatus ad aliam pperet ciuitatem vt suscipiatur ppter alias pter commendatorias literas, z qui susceperunt, z qui susceptus est, cōmuniōe priuatur. excoicato vero p telatur ipsa correctio tanq̄ qui mentitus sit z ecclesiaz dei seduxit.

Episcopo non liceat parochiaz alie nam propria relicta puadere, licet agat a plurimis: nisi forte quis eum rationabili causa cōpellat, tanq̄ qui possit ibidem constitutus plus lucri conferret in causa religionis aliquis profectus respicere: z hoc nō a semetipso ptemptet. Sed multorum eporuz iudicio, z maxima supplicatione pfiat. de hoc. vii. q. j. q. ambitionis. z di. r. c. si quādo.

Si quis autem p̄byter aut diaconus, aut quilibet de numero clericoruz relinquens parochiam ppriam p̄gat ad alie nam z omnino demigrat p̄ter epi sui cōscientiaz, vt in aliena parochia cōmoretur: vltimus hunc ministrare nō patiamur. Precipue sydcatus ab epo redire contempserit, in sua inquietatione p̄seueras. Veruntamē tanq̄ laicus sibi cōmunicet. Eps autem apud quem moztus esse cōstitit, si contra eos decretā cessationē p̄ nibilo reputas, tanq̄ clericos forte suscepit, velut magister in q̄tudinis cōione priuetur.

Clericus fidei iuramentis inseruiens abiciatur, habētur hec extra de fidei iur. clericis. xi. q. j. te quidem.

Episcopus autem p̄byter aut diaconus qui in fornicatiōe aut periurio, aut furto captus est, deponatur nō tamen cōmuniōe priuetur. dicit enim scriptura. Non iudicabit dominus bis in idipsum. similiter z reliq̄ clerici huic conditioni subiaceant, de hoc agitur. j. rubrica. lix. et in. xxxvii.

Episcopum, aut p̄byterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles, iniq̄ agētes z p̄ huiusmodi volentem timeri, ab officio

suo deici precipimus: quia nūq̄ dominus hoc nos docuit: sed e contrario ipse cum percuteretur nō repercutiebat: cū malediceretur non maledicebat: cum pateretur non cōminabatur. hoc. c. ponitur. xlv. dist. episcopum.

Si quis episcopus, aut p̄byter, aut diaconus p̄ pecuniam hanc dignitatez obtinuerit, deiciatur. z ipse z ordinator eius a cōmuniōe modis omnibus abscindat: sicut Simō magus a petro. de hoc in rubrica. xx. z. j. q. j. si quis episcopus cum capitulis precedentibus et subsequentibus.

Si quis epus secularibus potestati b² vsus ecclesiam per ipsas obtineat deponatur z segregentur omnes qui illi communicant. de hoc. xvj. q. vii. si quis deinceps. z. c. si quis episcopus. vbi ponitur dictum. c. z. c. si quis clericus.

Si quis p̄byter contemnens contra ep̄m suum populum collegerit, z altare aliud erexerit, nihil habēs quod reprehendat ep̄m in causa pietatis et iustitie, deponatur: quasi p̄ncipatus amator existens. est enim tirānus z clerici ceteri qui cum tali consentiunt. laici vero segregentur, hoc autem post vnam secundam z tertiam obsecrationem factā conueniat hoc. xxxiiij. q. ij. seculares. xxxv. q. vj. multorum. xv. q. vltima ca. vltimo.

Si quis p̄byter aut diaconus ab ep̄o suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi: sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit eps ipse q̄ eū segregasse cognoscitur de hoc. xi. q. iij. excommunicatos cum precedentibus z sequentibus capitulis.

Nullus eporum peregrinorum, aut p̄byterorum, aut diaconorum, sine cōmendatitijs recipiatur epistolis. z cum descripta detulerint discutiant hacten² z ita suscipiant si p̄dicatores pietatē extiterint: sin m̄ nec q̄ sunt necessaria subministrant eis. q̄z subreptionē multa puenit. z de hoc. lxxij. z. ij. dist.

Episcopos gentium singularum sciare conuenit q̄ inter eos primus habeatur quem velut caput estimet z nihil amplius p̄ter eius cōscientiaz gerat q̄ illa sola fungimur que parrochie proprie z villis que sub ea sunt competunt sed nec ille p̄ter omnium cōscientiam, faciat in eorū parochijs. sic enim vna nimitas erit z gubernabitur Deus per christū in spiritu sancto de hoc. xxy. dist. perlectis. vers. ad episcopū. x. q. ij. eps. xij. q. j. ex his. z. c. Episcopus ecclesiasticarum rerum z. c. precipimus.

Bis in anno episcoporum concilia celebrentur. vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent z exurgentes ecclesiasticas questiones amoueāt. semel qui dem in septimana penthecostes. Secūdo. xij. die mensis p̄berberici. i. iuxta Romanos. iij. idus octobris de hoc. xvij. dist. per totū. z infra in. xi. rubrica.

Omnium negotiorū ecclesiasticorū curā episcopus habeat et ea velut deo cōplente disp̄set. Nec eis liceat aliquē omnino corrigere aut parentibus proprijs que dei sunt z donare. Si pauperes sunt tanq̄ pauperibus subministrētur, ne eorum occasione ecclesie negotia depredetur. de hoc. xij. q. j. episcopi. z. c. manifesta. z. c. sint pprie. z. c. se. vsq̄ ad finem. q. j. z. j. in rubrica. xxxvij.

P̄byteri z diaconi p̄ter ep̄m nihil agere p̄ceptent. Nam dñi populus ipsi cōmissus est z pro animabus eorum hic redditurus est rationez de hoc. j. in rubrica. vj. z. xciij. di. a subditis. cū sequentibus. z xcy. dist. quasi per totum.

Sint autē manifeste res pprie epi (si tamē habet pprias) z manifeste dñice vt potestati habeat de proprijs mories episcopus sicut voluerit z quib² voluerit derelinquere ne sub occasione ecclesiasticarū rerū ea que epi esse probantur interdicit. fortassis enim aut vxorē habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos et instū ē hoc apud deuz z homines vt

nec ecclesia detrimētum patiatur

Ignorantia rerū potificis nec epus vel eius propinqui sub obtentu ecclesie proscribatur: z in causis incidat qui ad eū p̄tinet. Adortisq̄ e² iniurijs male fame subiaceat recipimus. vt in potestate sua eps res ecclesie habeat. Si enim anime hominū preciosiores illi sunt credite, multo magis oportet eū curaz de pecunijs gerere: ita vt eius ptate indigetibus omnia disp̄sent per p̄byteros z diaconos continuare omniūq̄ sollicitudine ministrent. hoc ponit. xij. q. j. precipimus cū quinq̄. c. precedentibus

Ex his autem quib² indiget ad suas necessitates z ad peregrinorū fratrum v² z ipse p̄cipiat: vt nihil possit ei omnino deesse. lex em̄ dei precipit vt qui altari deseruīt de altari pascant. hoc ponitur xij. q. j. ex his.

Episcopus aut p̄byter aut diaconus alee atq̄ ebrietati deseruēs aut de finat aut certe damnetur. Subdiaconus aut lector aut cātor similia facies, aut desinat aut a cōione priuetur. similiter cū laicus. hec causa ponit. xxxv. dist. Eps aut p̄byter vsuras a debitorib² exigēs aut desinat aut certe dānet. hoc c. ponit. xlvij. dist. eps. z de hoc agitur infra in rubrica. viij.

Si quis laicus vxorē propriā pellēs alterā vel ab alio diuisam duxerit cōione priuetur. de hoc. xxiij. q. j. c. j. z. q. vj. quasi per totū z infra in rubrica. lix.

Rubrica. ij. qualiter in primitiua ecclesia erant oia cōia z q̄ delibere si esset vtile q̄ adhuc idē in dñis Cardinalib² z in collegijs z alijs seruaretur.

No principio Nicene synodi de primitiua ecclesia dicit q̄ nemo q̄ diuinas scripturas legit ignorat q̄ in principio nascentis ecclesie discipulis in vna

congregatis q̄ multitudinis credētuz
erat cor vñū z aīa vna. z q̄ vedētes pre-
dia z possessiōes afferebāt eis: ipsi dñi
debāt singulis prout cuiq; opus erat. z
fuit cōis vita z cōsuetudo apostolorum
z discipulorū eorūdē: sicut habet in de-
tre. xij. q. j. dilectissimis, cū multis. c. se-
quentib; cōsimilib;. innittebant nāq;
iuri naturali scōm q̄ oīa sunt cōia. j. di.
j. j. Et quib; oībus z cōsimilibus cōsi-
derādum esset an expediret ecclesie dei
iuxta dictuz Hieronimi q. . renouaret
ad . xxxv. dist. ab exordio. Et q̄ in cetū
dñorū Cardinaliū. z in collegiis z alijs
de quibus videret esse expediēs. seruare
tur: vt omnis questus multiplicatiōis
beneficiorū eisdē materia tolleret. Et q̄
aliūdeuenient puideret eisdē z q̄ plu-
ralitate bñficiorū in aīaruz suaz z eccle-
siarum dispendiū z permissum aliorū
exemplum nullatenus retinerent. Sed
q̄ essent suo cardinalata contenti. Et
mod; per eos assumpt; ad posteros di-
riaret: q̄ finaliter sibi oīa bñficia et offi-
cia ecclīastica q̄ alicuius pōderis sunt.
vsurpant cū multis libris marcarū mul-
ti ex eis cōtenti. aliquatenus nō existāt.

CRubrica. iij. q̄ ep̄i z p̄sone ecclīastice
nō capiant sicut sit hōdie a laicis. z q̄
p̄uilegia a romana ecclesia cōcessa in
contrarium renocentur.

Item cum subsequat im-
mediate in dicta nicena
synodo. q̄ constat in
monarcha tūc pene to-
tius orbis. delata coram
se querela quarādā per-
sonarū ecclīasticarū. dixit. q̄ a nemine se-
culari poterāt iudicari: quia dñi vocati
erant z hoc idē alijs iuribus cōibus sit
conforme. xxvj. dist. bene quidez. cū. ix. c.
sequentibus extra de cōsi. ecclīe. sancte
marie. de re. ecclīe. non alie. cū laicis. de
foro p̄pe. per totū. xi. q. j. clericū nullus.
cum pluribus. c. sequētib;. **C**Uideret

vniversali ecclesie multū esse expediens
intēdere ad cōseruationē dicte genera-
lis libertatis ecclīastice. z. c. si qs suadē
te. xvij. q. iij. Et tamē fm Alexandrū pa-
pā. e. cau. z. q. si qs deinceps sit statutū.
Si qs priorū z nobiliū aut cuiuscūq; di-
gnitatis v̄ cuiuscūq; ordinis laicorum
ep̄orū cōprehēderit vel percusserit aut
aliqua via a propria sede expulerit. nisi
forte iudicatum canonice. q̄ actores et
cooperatores tāti sceleris anathemati-
zent. Et bona eorū iuri ecclesie tradan-
tur. **C**Si vero in presbyterū vel in quē
cunq; inferiorū gradū clericum hęc ea-
dem presumpserit. canonicē penitētie
atq; dispensationi subiacēbit. si contus
max fuerit excommunicet: nec videf q̄
romana ac vniversalis ecclesia deberet
pati et episcopi z ceterē persone ecclī-
astice a regibus principib; atq; ceteris
dominis tēporalibus eorū auctoritate
caperentur sicut cotidie videmus
attentari de facto. **C**Nec dicta romana
ecclesia deberet (vt videt prima facie q̄
possit) sup hoc eis p̄uilegiū cōcedere.
Sed concessa potius renocare. Cum ta-
lis p̄cessio tēdat ad destructionē vniver-
salis ecclesie. xxv. q. j. sunt quidā. z. q. ij.
si ea destruere. vt in. iij. rubrica supra in
prima parte posita plenius est probatū
Cum hoc sit ins publicū diuinum z hu-
manū personaliter z realiter ecclīstis cō-
cessum: cui renuntiarī nō pōt cū sit pu-
blicum auctoritate z utilitate: sicut pro-
bari pōt in dicta. xxv. q. j. z. ij. z. xvij. q.
iij. quasi per totū. Et faciūt multa iura
tacta. extra de immunita. z non minus.
et. c. aduersus. de ferijs. c. vlti. de testi.
c. vltimo. de foro. cōpetē. significasti. de
transac. c. vlti. de in integ. restitū. causa.
j. vlti. ff. de pactis. l. ius publicum. r. l.
inter debitorē. z de iure immunita. sem-
per. q̄ reductores. prout latius p̄sequit-
tur. **C**stīe. in titulo de renun. in summa.
j. que possunt. z in apparatu de senten.
excommunicata. nouerunt. **C**Rubrica

CRubrica. iij. quod deliberetur si ex-
pedit vniversali ecclesie q̄ decreta. bo-
nifaciana de clericis cōiuga. renocetur.
cum per eam generalis libertas ecclesie
renocetur quo ad clericos coniugatos.

Item ex eisdē causis videtur
q̄ decretalis bonifaciana de
clericis cōiugatis. clerici. ha-
beret renocari. Cū per ipsam
generale p̄uilegiū ecclesie quo ad per-
sonas z res ecclīasticas cōiugatorū ab
ip̄o restringant. Et hoc a dicto dño bo-
nifacio factum fuerit absq; auctoritate
z vocatiōe cōcilij generalis. cum tamen
scōm decretum Gregozī pape. xxij. dist.
si qui. tales clerici coniugati stipendia
etiam ab ecclesia recipere possent et
sub ecclīastica essent tenēdi regula. Et
canendis psalmis inuigilare haberent.
vt ibidem: z facit. c. displicui. q̄ est cōci-
lium carthaginē. z extra de vitaz hone.
clerico. clericus si tonsura. et de clericis
coniugatis. Joānes. cū nota. ibidē. Ad
hoc facit cap. primū concilij Tholetā-
ni. in quo statuitur. vt si subdiaconus de
suncta vxore aliam duxerit ostiarius
fiat. Et q̄ scōm canones apostolorū z
orientalem ecclesiaz gauderet (nisi sint
bigami) p̄uilegio clericali q̄ se exten-
debat non solū ad personas sed etiam
quo ad alia talium clericorum.

CRubrica. v. q̄ prouideat vt ecclesie
libere acquirere. et iam acquisita retine-
re possint cū non videantur sufficere re-
media super hoc constituta.

Item cū in dicta nicena syno-
do. circa principium dicatur
q̄ predict; Constantinus mo-
narcha etiam reges z p̄s-
des ac magistratus aliq̄ licentiā dederūt
per vniversum orbē suo degētes impe-
rio nō solū fieri xp̄ianos sed etiā fabricā-
di ecclesias z eis p̄edia tribuēdi. Et di-
ctum p̄uilegiū vniversali ecclesie cōces-

sum z approbatū iuriz; z sonū. x. q. j. c. j.
cum sequētib; nō seruet. Nec a personis
ecclīasticis. nec a secularib; nec in hoc
sufficiāt iam cōstituta remedia ab Alex-
andro. iij. extra de immuni. Et q̄ nō
nulli in quib; nōnulla ponitur pena. de
creta. bonifaciana. clerici laicos. zc. non
seruet. expediret q̄ pro diligētia z auto-
ritate sedis apostolice z sacri cōcilij cō-
tra taliū ausus z conamina libertatē. z
immunitatē ecclīasticā ledere. z minue-
re in cliētū apponeret remediū oportu-
nū. Sed hoc plenius agit in rubri. lxx.
vbi p̄batur q̄ hoc debet seruari z fieri.

CRubrica. vi. q̄ speciales orationes
in oībus ecclīstis pro regib; alijs z fiat.

Item cū in dicta nicena syno-
do dicat. q̄ scōz monita apl̄i
Limo. ij. a. sicut orōnes. pō-
stulatiōes. obsecrationes. et
actiōes gratiarū in ecclīa p̄ oībus ho-
minib;. p̄ regib; z oīb; qui in sublimita-
te sunt vt q̄tā z trāquillā vitā agant.
Et hoc nominatim z specialiter nō fiat
in multis ecclīstis videret vtile q̄ hoc mā-
daretur seruari v̄t in ecclīa sancta dei.

CRubrica. vij. q̄ in sua in collatio-
nibus bñficiorū z nō vacatū sciētia et in
alijs ep̄is seruent. Et q̄ eis in curia ro-
mana z alibi a dñis Cardinalib; z alijs
honor debet; deferat in sedib; z in alijs.
cū sint successores ap̄lorū q̄ a xp̄o sicut et
Pet̄; ap̄ls honorē z ptatē receperūt.
Et q̄ possent p̄ alios iusto impedimēto
detēti recōciliare ecclīā z cemitēria. Et
pauperib; assignaret. vnde viuerēt. Et
sine eorū assensu nō leuarent decime nec
annalia. nec subsidia. nec bñficia nō va-
cantia conferrentur.

Item cū in eadē synodo dicat
auctoritate bñi Pet̄i in sua
prima ep̄istola. v. c. q̄ ep̄i qui
per spirituz sanctū cōstituti.

Guillelmi Durandi Prima pars

sunt regere ecclesiam dei, pascant qui in ipsis est gregem dei: prudentes non coarctate sed sponte secundum deum neque turpis lucrari gratia sed voluntarie neque ut dominantes in clericis sed forma gregis ex animo. ut cum princeps pastorem apparuerit, percipere valeant immarcescibilem glorie coronam. Et idem etiam dicitur in decretis. xxv. distinc. esto subiectus. xxvi. q. i. predicatorum. videtur utile quod cum episcopi sint in ecclesia dei successores apostolorum (sicut dicit Urbanus papa. lxxviii. distinctione. quorum vices. Et anacletus. xxi. distinctione. in nono.) Et sicut papa in plenitudine potestatis, Ita et ipsi in partem sollicitudinis: in decretis prouinciarum: ciuitatibus et diocesis sunt assumpti. extra de auctoritate et usu palatii, ad honorem. secunda questione sexta. qui se scit. nona questione. iiii. episcopi, cum capitulis precedentibus et sequentibus, quod sua eis iurisdicatio seruaretur intra limites commissos eisdem aliter enim (ut ait Grego.) si sua unicuique episcopo iurisdicatio non seruatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos per quos ut ecclesiasticus ordo custodiri debuerat, confundatur. xi. q. i. peruenit. Et ideo cum dicti episcopi in suis diocesis sint de iure et esse debeant preordinatores in cunctis ut ait Hieronymus in epistola ad Ludifredum, et xxv. distinc. perlectis. ac de iure communi et secundum concilium Aurelianense. xv. q. vi. Omnes basilice que per diuersa loca constructe sunt in episcoporum potestate consistant, in cuius territorio sunt posite. Et secundum Calixtum papam. e. q. nullus. Nec archidiaconus, nec archipresbyter, nec prepositus, nec decanus, animarum curam vel prebendas ecclesie sine preiudicio vel consensu episcopi alicui tribuat. imo sicut sanctis canonibus constitutum est, animarum curam et pecuniarum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio et potestate permaneat. Et si quis contra

hoc fecerit: aut potestate que ad episcopum pertinet sibi vendicare presumpserit, ab ecclesie limitibus arceatur: ut ibidem videtur secundum dictum Grego. ecclesiasticus ordo confunditur: quia ecclesiastica beneficia ad ipsorum episcoporum collationem et prouisionem pertinentia per sedem apostolicam per alios conferuntur etiam antequam vacent, non solum in curia romana sed extra: cum ipsi episcopi de cura et curatis quorum conscientias ignorant quia ipsi eis non possunt reddere habeant rationem. de officio archiepiscopi. c. i. et sanguis subdito rui de eorum manibus regatur: ut extra de regula et trans. ad relig. c. i. et ult. de officio ordinis irrefragabili. Et insuper quia ab episcoporum interdictione et correctione aliqui etiam eorum degentes delinquentes vel beneficia in diocesi per excommunicationem seu quocumque alio modo subtrahuntur. Cum secundum concilium Parisiense. nulla ratione clerici aut sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina et prouisione gubernantur. c. iij. di. nulla. Et etiam illud quod dominus dicit de alis. Mat. x. qui vos recipit me recipit: et vos honorat me honorat: et qui vos spernit me spernit. viij. q. i. qui vos, et ij. q. viij. accusatio. cum sequentibus, intelligatur episcopi, et sacerdotibus quibus honor debitus deferendus est ne latratus et detractiones contra eos de facili audirentur, secundum quod traditur. ij. q. viij. in nullis capitulis. Et quod de facili ad curiam romanam non citantur: cuius fit contrarium omni die contra doctrinam Grego. dicentis. lxxvi. distinc. si quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenierit, quod te iniuste possit offendere facile non credas, nec te ad vindictam res accendat incognita. Sed presentibus ecclesie tue senioribus diligenter est veritas perscrutanda, ut si qualitas rei poposcerit canonica districtio culpam feriat delinquentis. extra de symo. licet hely.

Rubrica De excessu cardinalium et curialium contra prelatos.

De modo generalis Conci. celebrandi. Fo. XVII.

Actus etiam honor debitus unicuique iuxta suum statum, debetur (ut in concilio generali de appell. ut debitus) dicitur episcopis et non prelatibus quod non sunt successores apostolorum: Sed sunt et ab initio fuerunt assumpti ad ministrandum et seruendum in ecclesiis parochialibus, ut ipsi presbyteri pape assistant in missarum solemnitatibus, et diaconi cardinales in induendo papam et alijs ministerijs insistant, et circa altare deseruiant domino pape, sicut habetur in cronica martiniana. titu. de duplici regimine vrbis. Quinimo (quod videtur esse decentius) camerarius domini pape et vicecellarius, auditor contradictoriarum, referendarius, et notarius, archiepiscopi episcopi et prelatibus alijs in sedibus preferuntur. Cum tamen secundum eorum dignitatem per rogationem ordinum et ordinationis sue tempus concedere et in qualibet re sua loca tenere deberent. Et qui priores sunt dignitate essent alijs preferendi. xvij. distinc. placuit. lxxv. distinc. episcoporum. lxxv. distinc. c. vlti. extra de maio. et obe. c. i. et xij. c. concilij Niceni. et in c. Tol. xciij. nonnulli et i. xxiij. c. dileuitani. et in. xxiij. c. concilij Agathensi. et in. xxxix. iij. c. Tolet. et xl. c. tertij concilij Bracharen. dicti etiam diaconi et presbyteri cardinales contra ritum et morem ecclesie romane, qui ab eis seruandus est. xvij. distinc. y. verum. c. distinc. contra morem. et distinc. qui nesciat, et forte contra ius secundum Nicolaum papam. xxi. distinc. de niq. presentibus archiepiscopi et episcopi in missa et in mensa benedicunt: cum tamen prohibeatur in concilio Agathensi. c. xvij. quod presbyter populo dare non presumat. Et dictos archiepiscopos, episcopos et prelatos frequenter longe infra se positos velut in imo respiciunt. Quibus (ut utamur verbis Grego. in moralibus) non consulendo interdum locum, sed vituperando dignantur. xlvj. distinc. hoc habet propositum. Et itaque Grego. papa scri-

bat quod honorem suum non reputat in quo fratres suos honorem suum perdere cognoscit: quia suus honor est honor vniuersalis ecclesie et solidus vigor fratrum suorum episcoporum: Et scribat se tunc honoratum cum singulis quibusque honor debitus non negatur: Et (ne detrahatur honori ceterorum prelatorum) inhibeat se vniuersalem papam vocari: quia talia verba veritatem insistant et charitatem vulnerant. xcvij. distinc. ecce. haberet romana ecclesia prouidere circa dictum honorem episcopi et prelatibus omnibus impeditum. Et recordari deberet iugiter descripto. Cur te habeat principem, cum me non habeas ut senatorem, xcv. distinc. esto subiectus. Nam qui contemnitur contemnitur: et dolus interdum eum dolo compensatur: et frustra petit debitum, quod quod debet non impendit. Et non seruanti fidem fides interdum non seruatur eidem. Debet itaque reputari romane ecclesie altitudo et cognitio. Nam sicut ait Grego. lxxxix. distinc. ad hec. et xvij. q. v. ad hec. Prouisio dispensationis diuersos ecclesie ordines constituit esse distinctos: ut dum reuerentiam minoris potioribus exhiberet, et potiores minoribus dilectionem impenderent: vera concordia fieret, et ex diuersitate conuictior recte officiorum gereret administratio singulorum. Nam ut ait Aug. ad donatum et habetur xxij. q. v. pdest, sicut dilectione iussi sunt terribilibus debere quod timet, ita dilectione iussi sunt timetibus debere qui terrent. Proverbia vulgare est, quod totum vult totum perdit. Ecclesia romana sibi vendicat vniuersa. c. iij. di. diaconi sunt. Unde timendum est quod vniuersa perdat: nam sicut salomon ait Prover. xxx. Qui multum emungit sanguinem elicit. iij. distinc. denique. Sicut habet exemplum de ecclesia grecorum quod hoc ab ecclesia romane obediencia se recessisse. Nam ex hoc in. vi. c. Niceni concilij statutum est: ut honor unicuique ecclesie seruetur. lxxv. distinc. mos antiquus. Ad idem faciunt penultimum et vltimum. c. co

Guillelmi Durādi Pars secunda

cilij antiocheni. z. ij. z. iij. c. z. cilij p̄stati-
nopolitani. Videt̄ etiaz vtile q̄ dicti
ep̄i z archiep̄i iusto impedim̄to detēti
possent reconciliare p̄ alios in ordine sa-
cerdotali constitutos ecclesias z cemite-
ria pollutat̄ violata; cū interdū de vno
annovel biennio nequeunt reconciliari
per eos. Et q̄ illis qui non habēt vnde
viuant assignaretur de bñficijs diocef.
vnde cōuenienter viuere possent: vel q̄
plures ep̄atus vniuerentur in vno ne con-
temptui haberentur. Ad quod facit.
xc. distin. diaconi. iij. distin. c. legimus.
Videt̄ur insuper statuenđū q̄ p̄ curiaz
romanam non cōcederetur p̄ncipibus
vel alijs ne quodquomodo leuarentur
absq̄ ipsorum p̄latorum assensu decime,
nec annalia, nec alie subuentiones, nec
beneficia ante eorum vacationez conferrē-
tur: nec referuarent p̄ curiā supradictā.

Rubrica. viij. Q̄d militantes deo nō
implicēt se negotijs secularibus nec tur-
pia lucra sequantur sed de suo viuant.

Utem cum alia sint negotia se-
cularia, alia ecclesiastica, z. fz
ap̄lm. ij. ad Thimo. ij. dicat̄
q̄ nemo militans deo impli-
cet se negotijs secularib⁹. Statutū fuit
in eadē synodo Nicena z in canonibus
apostolorū, q̄ quidā in clerovideatur ele-
cti p̄pter turpia lucra, z cōductores fi-
unt alienarū possessionū, z negotia secu-
laria sub cura sua accipiunt, misterium
p̄cipiant, z p̄pter auariciā patrimoniorū
solicitudinez sumunt, q̄ hoc deinceps
nō fiat nisi p̄pter pupilloz, orphanorū
z viduarū defensionē, aut si forte ep̄s ci-
uitatis ecclesiasticarū rerū eos p̄cipiat
habere sollicitudinē. verū q̄ dictū statu-
tū in alijs p̄cilij, vt i Laodiceñ. v. c. z in
Calcedon. iij. c. z a romanis pontificib⁹
frequēter iteratū, vt extra ne cle. vel mo-
na. p̄ totū. lxxxvj. di. puenit. lxxxvij. di.

decreuit cū sequētib⁹. xxvj. di. q. iij. p̄ to-
tū. non seruat etiā a multis p̄latis, z vt
animalib⁹ qui pecunias suas tradūt z ab
ipsis diuersa seruicia recipiunt, z ex con-
trario populus scandalizet, videtur vti-
le p̄uideri q̄ p̄dicta effectualiter serua-
rentur. Et q̄ clerici q̄ turpi lucro vel in-
honesto negotio sibi victū q̄rere p̄hibēt
de oblationib⁹ ecclesie stipendia conse-
quant, q̄ si eis ecclia sufficere nō posset
p̄prio artificiorū agricultura (exemplo
apostoli qui de labore manū viuebat)
sibi necessaria iuenirēt. ita t̄m vt occasiōe
opis sui ecclesiasticis officijs nō deessent.
hoc nēpe est in alijs, z a romanis ponti-
ficibus p̄stitutū. xcj. di. p̄ totū. Act. xx. c.
Et q̄ accipiētes vsurā z ampliationē in-
debitā z turpia lucra deherent a clero,
z alieni haberent ab ecclesiastico gradu,
put̄ q̄tinet in. xvij. c. Niceni cōcilij po-
sito. xlvij. di. qm̄. Et i Carthagineñ. p̄ci.
xcj. di. Et idē statuit in. xlij. c. iij. concii.
Bracharen. z in. xliij. c. ij. p̄ci. Arelaten.
z in. ix. c. p̄ci. Libertani q̄tinet q̄ ep̄i, p̄
sbyteri, z diaconi de locis suis negotiā
di cā nō descendāt nec sectent nūdinas.
z in sequēti. c. habetur q̄ si vsuras acce-
perūt degradētur z abstineant.

Rubrica. ix. de donatione p̄stantin̄
z primat̄ ecclesie sp̄ualiter z t̄p̄aliter de-
claranda. idem continetur. in. ij. z. iij. c.
concilij Terraconeñ.

Utem cū in eadem synodo ni-
cena ponat̄ edictum donatio-
nis p̄stantini impatoris, de q̄
habet in illa palea. Constan-
tinus. xcvj. di. Et i dicto edicto sp̄aliter
cōtineat̄ quat̄ dicit̄ p̄stantin⁹ decreuit vt
romana ecclesia p̄ncipatū teneat tā su-
per quatuor sedes patriarchales. s. ale-
xandrinā, antiochenā. Hierosolimita-
nā z p̄stātinopolitanā q̄ etiā in vniuer-
so orbe sup̄ oēs ecclesias. Et p̄t̄ifex q̄ p̄
t̄pa ip̄s⁹ sacrosctē roma. ecclesie extiterit.
celi or̄ z p̄nceps cūctis sacerdotib⁹ z to-
tius

ti⁹ mūdi existat. Et eidē romanā vrbē
z oīs italie siue oīm occidentaliū ciuita-
tes regionū z puincias reliquerit z im-
perij occidentale vt ibidē q̄tinet. Dñs
q̄ beato Petro ecclie eterne vicecla-
uigero celestis regni simul z terreni in-
ra cōmiserit sicut Nicola⁹ pa. ait. xxij.
di. oēs. z i phe. vj. li. z de elec. c. funda-
menta. z de ma. z obe. solite. Videt̄
vtile si absq̄ scādalo fieri posset hec ta-
liter seculariū p̄ncipiū aurib⁹ inculcari
q̄ cognoscerēt nullā sibi fieri iniuriā,
cū ecclia se de aliquib⁹ casib⁹ seculari-
bus itromittat: z q̄ declararet, ad qd
sp̄ualiter z t̄p̄aliter p̄mat⁹ romana eccle-
sie se extēdit scōm ordinatā potesta-
tē. Et q̄ distinguērent iura ecclesiastica
z secularia, cū hoc videat̄ p̄sonū iuri. x.
di. qm̄. xcvj. di. cū ad rerū. z. ca. duob⁹.

**Rubrica. De cohabitatione clerici-
corū z mulierū vitanda, z ne prostib⁹
la publica teneantur prope ecclesias,
z in romana curia prope palatium do-
mini pape, nec alibi prope domos pre-
latorum, z ne marescallus domini pa-
pe z consimiles aliquid recipiāt a me-
retricibus z lenonibus earundem.**

Utem cū in tertio. c. Niceni
p̄cilij fuerit oib⁹ modis iter
dictū, ne ep̄o, neq̄ p̄sbyte-
ro, neq̄ diacono, neq̄ vlli
clericozū oīno liceret h̄se secū mulierē
extraneaz: nisi forte mater, aut soror,
aut auia vel amita, aut matertera sit:
q̄ in his solis p̄sonis z harū sibi⁹ oīs q̄
in mulierib⁹ est suspectio, declinet. Et
q̄ p̄ter hoc agit p̄clitē de clero. dictū
statutū est positū. xxxij. dist. interdixit,
sic i. iij. z. iij. c. scōi p̄cilij Arelaten. z in
multis alijs p̄cilij vt in. x. z in. xv. c. cō-
cilij Libertani. z i. xvj. c. p̄cilij Biler-
den. z a Romanis p̄t̄ificib⁹ iteratuz:
vt extra de coha. cle. z multi. p̄ totum.
lxxxvj. di. clerico cū. c. seq. nō seruet et

ex hoc multa scādala subsequant̄ z cō-
tra clerū murmuret popul⁹, videretur
vtile p̄ p̄seruatiōe stat⁹ ecclie z hono-
ris qd mādaret seruari. xxxij. di. hospi-
tioluz. An i. j. c. p̄cilij Terraconeñ sta-
tutū est q̄ etiā clerici ad p̄ximas sano-
guinis sine testimonio nō accedāt. Nā
vt Aug. dicit. oēs q̄ cū sorore mea sūt,
sorores mee nō sunt. lxxxij. di. legit. Et
ad idē faciūt capitula sequētia. z. xlij.
c. iij. cōcilij Toletani. z in. xxxij. c. ter-
tū cōcilij Bracharen. Et insup̄ q̄ pro-
stibla publica nō teneant p̄pe ecclias
z i romana curia p̄pe palatij dñi pa-
pe: z nec alibi p̄pe domos p̄latorū: z ne
marescall⁹ dñi pape z p̄siles aliqd reci-
piāt a meretricib⁹ z lenonib⁹ earū dē.

Rubrica. xi. De p̄cilij puincialib⁹
bis in anno celebrādis, z de ordie ser-
uādo in eis z q̄ in eis oīa negotia pu-
ciā cōtingētia vt moris est an̄ q̄ adeat
superior terminent. Et visitatores de-
putarent in eis p̄ quos vna cū officia-
lib⁹ ep̄oz executioni mādarent q̄ fue-
rūt cōstituta. Et q̄ p̄stituerent metro-
politani patriarche z primates q̄ ar-
chiep̄iscopis, z ep̄iscopis p̄essent in
regnis in quibus non sunt.

Utem cum in. vj. cōci. Nice.
caueat q̄ p̄ singulos annos
singulis puincijs bis i ano
ep̄oz p̄cilij teneat, vt q̄ cor-
rigēda z reformāda in q̄libet puincia
fuerit corrigant̄ z reforment. Et dictū
salubre p̄stitutū in. xx. cōci. Antioch.
z in. iij. c. cōci. Cōstātinopolitani. z. ij.
c. ij. p̄ci. Carthagineñ. repetitū in alia
cōcilij, z in decretis romanorū p̄t̄ifi-
cum, vt. xvij. distin. per totum, nō ser-
uetur, videt̄ vtile q̄ per p̄uidētia cō-
cilij executiōi debite demādaret. Et q̄
oīa negotia cōtingētia statū cleri in re-
gularib⁹ z secularib⁹ p̄sonis q̄ coraz
suis ordinarijs nō possent accipere sine

vel a qb^o effet appellatū. deferret ibi dem et p^{ri}o ad romanā curiaz denolui nō possent, nisi essent maxime cause se cūdū tenorē legis canonizate. ij. q. vi. anteriorū. §. illud. et si ptingeret appel lari ad sedē apostolicā a p^{ri}ncipib^{us}, q^{ui} p^{ri}ma causa appellationis remitteret ad examē cōvicinorū ep^{iscop}orū scōm puidē tiā et ordinationē sup hoc habitā i Mi cena synodo: sicut recitatur. i. ij. et vlti mis capitulis. vj. q. i. Carthagine. in quo affuit Faustin^{us} legatus ecclesie ro mane. Hoc fuit statutū in p^{ri}ncipi. Sar dice. posito. ix. q. ij. si q^{ui} ep^{iscop}us. et i cōci. mileitano fuit idē constitutū. ij. q. vj. placuit. Utile ēt effet q^{ui} ad dicta p^{ri}ncipia alig de capi. et de p^{ri}ncipib^{us} dioce. et lai cis vocarent sicut i vlt. c. p^{ri}ncipi. Tarraco nes. extitit cōstitutū. et in. ij. c. iij. cōci. Toleta. q^{ui} icipit nullā, dicit q^{ui} nulla pene res discipline mores ab ecclia xpi magis depulit q^{ui} sacerdotū negligētia: qui cōtēptis canonib^{us} ad corrigēdos eccliasticos mores synodū facere negligūt. Ob hoc vniuersaliter a nob^{is} definitū est, vt q^{ui} iuxta patrū anti qua decreta bis in anno difficultas tēporis fieri cōciliū nō finit. saltē vel se mel a nob^{is} celebrēt. Ita tñ vt si fidei causa est aut q^{ui}libet alia ecclie cōis gña lis totius Spanie et Salicie synod^o cō nocetur. Si vero nec de fide nec de cō muni ecclesie vtilitate tractabit, s^{ed} spe ciale erit cōciliū put vniuscuiusq^{ue} pro nuntie metropolitan^o elegerit peragē dū esse. Omnes autez qui causas cō tra ep^{iscop}os aut indices, aut potētes, aut cōtra quoscūq^{ue} alios habere noscunt, ad idē cōciliū cōcurrāt: et quecūq^{ue} exa mine synodali a quib^{us} p^{ri}ncipib^{us} p^{ri}ncipata inveniunt regij executoris istātia iustissime his quib^{us} iura sunt reformē tur. Ita vt pro compellēdis iudicib^{us} vel secularibus viris ad synodum me tropolitani studio quidam executor a p^{ri}ncipe postuletur. Quintadecima

aut kalendarum iuniarū congregāda est in quacūq^{ue} prouincia synodus pro pter vernale temp^{us} q^{ui} herbis terrave stitur: et pabula germinū inueniuntur. Hora itaq^{ue} diei p^{ri}ma, ante solis or tū efficiant omnes ab ecclesia, obseratit q^{ui} foribus cūctis, ad vnā ianuā p^{er} quā sacerdotes ingredi oportet, osti arij se deāt. et p^{er}ueniētes omnes ep^{iscop}o p^{ri} miter introeāt, et scōm ordinationis sue tēpora resideāt. Post ingressam oim ep^{iscop}orum atq^{ue} concessam, vocētur deinde presbyteri, quos causa p^{ro}bauerit intrare: null^{us} se inter illos ingerat diaconorū. Post hos ingrediant dia cones p^{ro}babiles, quos ordo poposce rit iteresse. Et corona facta de sedib^{us} ep^{iscop}orū, presbyteri a tergo eorū resi deāt: diaconi in conspectu eorū stent, deinde ingrediātur laici qui electioni concilij interesse mernerūt. Tūc quo q^{ue} ingrediātur et notarij quos ad reci tanduz vel excipiēdum ordo requirit, et obserētur ianne. Sedētibusq^{ue} i diu turno silentio sacerdotibus et cor tātū habētibus ad deū, dicat Archid. Ora te. statimq^{ue} omnes in terrā p^{ro}ternant. Et oratibus tacite diutius cū actib^{us} atq^{ue} gemitibus, tūc vnus ex ep^{iscop}o seniozibus surgēs, palam orationem fundat ad deuz, cūctis in terra adhuc iacētibus. Finita autem oratiōe et respōso ab omnibus. Amē, rursus di cat diaconus, Ergite vos, et cōfestim omnes surgāt, et cum omni timore, dei et disciplina, tā ep^{iscop}o q^{ui} presbyteri sedeāt. sicq^{ue} omnib^{us} in suis locis: in si lentio cōfidentibus, diaconus alba in datus, codicem canonū in medio pro ferens, capitula de cōcilijs agēdis pro nūtiat. finitib^{us} titulis Metropolitā nus ep^{iscop}us cōciliuz alloquatur di cēs. Ecce sanctissimi sacerdotes, recita te sunt ex canonibus p^{ri}nciporū patrū sentētie de concilio celebrādo. Si qua igitur quempiam vestrum actio com

more

toletano quarto, era. ij. Item ex capitulis orientalium partium, que Martinus episcopus, de greco, in latinum vertit, era, xvij. de synodo faciēda. Item ex concilio calces donensi, era. xvij. Item ex concilio agathensi era. xxv. vel. xxvj. vel aliud de canonibus, quod metropoli tano aptius visum fuerit, vt legatur. Finitisq^{ue} titulis, metropolitan^o ep^{iscop}us, concilium alloquatur exhortatione: ita dicens. Ecce sanctissimi sacerdotes, premillis deo preci bus, fraternitatem vestram cum pia exhortatione conuenio: et per diuini nomen obtestor, vt ea que a nob^{is} de deo, et de sacris ordinibus, vel sanctis moribus, vobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, et cum summa reuerentia, perficere intendatis. Quod si forsitan, aliquis vestrum aliter quam dicta fuerint, senserit: sine aliquo scrupulo contentio nis, in nostrorum omnium copulatione, ea ipsa, de quibus dubitauerit, conferenda reducat: qualiter deo auxiliante, aut doceri possit, aut doceat. Deinde simili vos obtestatione conuenio, et obsecro: vt nullus vestrum in indicando, aut personaz accipiat, aut quolibet fauore, aut munere pulsatus, a iusto iudicio scienter auertatur, aut discedat: sed cum tota pietate, quicquid cetui nostro se iudicandum intulerit retractate: vt nec discordans contentio, ad subuersionem iustitie inter nos locum inueniat: nec item in perquirenda equitate vigor nostri ordinis, vel sollicitudo tepescat. Post hanc exhortationem introibunt omnes quicūq^{ue} fuerint presbyteri, diacones, vel religiosi vniuersi, ad audiendum doctrinam. Sicq^{ue} archidiaconus, lecturus est cano

nem toletani concilij vndecimi: era prima, ne tumultu concilium ageretur. Quo canone perlecto, concilium ephesinum. ex ordine perlegatur. De inde collatio pariter et instructio, de mysterio sancte trinitatis habeatur, simulq^{ue} et de officiorum ordinibus, si in omnium sedibus eiusdem celebratis vnitas teneatur. Pro his quoq^{ue} causis prout spacium diei permisserit, et epistole pape Leonis ad Flavianum episcopum de erroribus euticteticis, et mysterio trinitatis, legende sunt. Canones quoq^{ue} de vnitate officioruz, nec ad aliud aliquid antea transeat: quam ista omnia expliscentur, ita tamen vt intotos tres dies letaniarum nihil aliud agatur, nec tractetur, nisi sola collatio de mysterio sancte trinitatis, et de ordinibus vel sacris, vel officiorum institutis, ita vt hec tota partiantur per totos illos tres dies, vt nihil aliud (sicut dictum est) nisi sola questio de his que predicta sunt, habeatur, ita vt lectio semper congruens ordini, et cause que querenda est, antecedit. Post hec, in quarto die relique per ordines admittende sunt, sicq^{ue} omnes qui de religiosis in retroactis diebus pro spiritali instructione interfuerant in concilio, foris egrediantur, residentibus aliquibus presbyteris in concilio quos metropolitanus probauerit honorandos. Per singulos tamē illos tres dies rogationum litaniarum episcopi vel presbyteri cum amonitore, primum orationibus se prosternant. Sicq^{ue} collecta a metropolitano oratione consurgant et de diuinis tantū vt dictum est, rebus collationem habeant, in reliquis autem diebus cunctis assantibus oratio colligenda est, et sic confidentes

E. iij

causarū negotia, iuste et religiose colligant. Nullus tamen tumultus, aut inter confidentes, aut inter astantes habeatur. Eodem tamen modo, eodemque ordine ad concilium omnes per singulos dies ingrediantur, quo superius iam premissum est. Nam et si presbyteri, reliqui aut diaconi clerici siue laici, de his qui foris steterint, concilium pro qualibet re crediderint appellandum, ecclesie metropolitane, archidiacono causam suam intiment, et ille concilio denunciaret. Tūc illis et introeundi singularim et proponendi licentia concedatur. Nullus autem episcoporum a cetero communi secedat, antequam hora generalis secessionis adueniat. **C**oncilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata, ita ut quaecumque deliberatione communi finiatur, episcoporum singulorum manibus subscribant, ita tamen, ut ante duos, vel tres dies quam soluant concilia, omnes constitutiones a se editas diligenti consideratione retractent, ne in aliquo offenderint. Itē in die quo concilium absoluendum est, canones qui in sancta synodo constituti sunt, coram ecclesia in publico relegantur. Quibus explicitis, respondeatur in choro, Amen. Deinde ad locum redeuntes, ubi in concilio secederint, canones ipsos subscribant. Admonendi quoque a metropolitano sunt de pascha venturo, quo veniat die. Admonendi etiam sunt, quo tempore superuententi anno ad faciendum concilium veniant. Eligendi etiam sunt de episcopis, qui cum metropolitano dies festos natalis domini et sanctum pascha debeant celebrare. Post hec dicente archidiacono, Orate omnes, simul in terra pariter se prosternant, ubi diuissime orantes, hanc vnus ex maioribus orationem dicat.

Oratio.

Nulla est omne humane conscientie virtus, que inoffense possit tue voluntatis iudicia expedire, et ideo quia imperfecta nostrum viderunt oculi tui, perfectiori deputa queamus, que perfecto equitatis sine percludere precepta mus. Te in nostris principibus occursum rem poposcimus, te quoque in hoc fine iudiciorum nostrorum excessibus adesse precamur, scilicet ut ignorantie parcas, ut errori indulgeas, ut perfectis votis perfectam operis efficaciam largiaris. Et quia conscientia remordente tabescimus, ne aut ignorantia nostram voluntas impulerit iustitiam declinare, ob hoc te poscimus, te rogamus, ut si quid offensionis, in hac concilii celebritate attraximus, condonare ac remissibile facere digneris, ut in eo quod soluturi sumus aggregatum concilium a cunctis primis absolua mur nostrorum nexibus delictorum: qualiter et transgressores veniam, et cōsistentes tibi subsequatur remuneratio sempiterna. hinc oratio, Oratio pater noster adiugatur et cunctis adhuc iacētibus, hec benedictio explicet. Christus dei filius qui est initium et finis cōplementum vobis tribuat charitatis. Amen. Et qui vos ad expletionem huius fecit peruenire concilium absolutos vos efficiat ab omni contagione delicti. amē. Et ab omni reatu liberiores effecti, absoluti etiā per donum spiritus sancti, felici reditu vestrarum sedium cubilia, repetatis illes. Amē. Quod ipse prestare dignetur, cuius regnum et imperium permanet in secula seculorum. Amē. Quibus expletis, cum dictum fuerit ab archidiacono, in nomine domini nostri Iesu christi, eamque cum pace, oēs illico pariter exurgentes, residete metropolitano ab ipso primis incipiente, osculum sibi inuicem oēs pariter dabunt. Sicque data sibi inuicem pace cōnecte concilium absolua. **O**ratio

monet, coram suis fratribus proponat. Tunc si aliquis quamcumque querelam que contra canonem agit in audientiam faceret totalem protulerit, non prius ad aliud transeat capitulum, nisi primam que proposita est actio terminet. Nam et si presbyter aliquis aut diaconus vel clericus siue laicus de his qui foris steterint concilium pro qualibet re crediderit appellandum, ecclesie metropolitane Archidiacono causam suam intimet: et ille concilio denuntiet: et tunc illi et introeundi et proponendi licentia concedatur. Nullus autem episcoporum a cetero communi secedat, antequam hora generalis secessionis adueniat. Concilium quoque nullus solvere audeat, nisi fuerint cuncta determinata, ita ut quaecumque deliberationi communi finiatur episcoporum singulorum manibus scribantur: tunc enim deus congregationi suorum sacerdotum interesse credendus est. In xvij. etiam. c. ij. concilii. **C**hole. statutum fuit quod iudices et auctores fisci presentes essent concilio celebrando, ut discerent que iuste et iure cum populis agere debeant. Et ne in angustiis aut operationibus superfluis aliquem privatam vel fiscalium aggranarent. Sunt enim episcopi perspectores quasi iudices cum populis agant, ut ipsos premonitos corrigant: aut insolentias eorum auribus principum innotescant quod si correctos emendare nequerint, quod ab ecclesia et communione suspendant. In j. c. vndecimi concilii. **C**ole. posito. v. q. iij. in loco. continetur quod concilia debent cum magna quiete et absque aliquo tumultu celebrari. vnde ibidem dicitur. In loco benedictionis confidentes domini sacerdotes, nullis debent aut indiscretis vocibus perstreperere, aut quibuslibet tumultibus perturbari. Nullis etiam fabulis vanis aut risibus agere: (quod deterius est) obstinatius disceptationibus tumultuosas voces effundere. Si quis enim (ut ait apostolus) putat se religiosum esse non refrenans lingua

suam sed seducens cor suum, huius vana est religio: cultum enim suum iustitia perdit, quasi silentium perit, et iudiciorum obstrepentium turba confundit: dicente propheta, erit cultus iustitie, silentium. Debet ergo quicquid, ante confidentium consultationes agitur, aut a causantium parte proponitur sic mitissima verborum prolatione proferri, ut nec contentiosis vocibus sensus audientium perturbent, nec iudicium vigorem tumultu eneruent. Quicumque ergo in concilio concilii hec que premissa sunt violanda crediderit et contra hec interdicta aut tumultu aut contumeliis vel risibus concilium perturbauerit iuxta dei legis edictum quo precipitur. Exce de risorem et exhibet cum eo iurgium: cum omni dedecore de confessione abstractus a communi cetero secedat, et trium dierum excommunicatiois sententiam proferat. Item cum pariter profiti condere iura nisi sit que ea tueatur: et exequatur, de electione ubi periculum de statu regulari. periculo. c. quoniam, in lib. vi. videtur vtile quod in singulis conciliis provincialibus ordinaretur certi visitatores et correctores sicut statuitur in regularibus. de stat. mona. in singulis, qui statuta faceret obseruari vel saltem in canonibus provincialibus omnia facta promant, que correctione et reformatione indigent referrentur, corrigerentur, et reformarentur ibidem singulis annis. Et quod concilia in medio provincie propter communem utilitatem tractarentur: et ut suffraganei possent absque maioribus dispensationibus conuenire. Et quod etiam officiales episcoporum tenerentur ad faciendum illa que statuta sunt per censuram ecclesiasticam obseruari. Videretur insuper quod essent constituendi metropolitani et patriarche in singulis regnis ubi non sunt, quod episcopis et archiepiscopis presentent, secundum illud d. c. x. dis. cler. et. c. x. di.

§.j. cum. c. sequentibus. lxxx. dist. c. j. z. c. sequentibus. In quarto autem. c. ij. cōcilij Bracharen. cōtinet q̄ archiepiscopus primatum z potestatem obtineat super omnes episcopos in eius provin- tia constitutos In. xvij. distin. propter ecclesiasticas secundo, dicitur quod bis in anno concilia celebrentur.

Item ordo iste de celebrando concilio, assumptus est ex libro ab Isidoro edito de mandato Damasi pape ad instantiam episcopi Carthaginens. de omnibus conciliis z statutis romanorum pontificum factis et habitis ante tempus dicti Damasi pape.

Ante solis ortum efficiantur omnes ab ecclesia, obseratisq; foribus cunctis ad vnam ianuam per quam sacerdotes ingredi oportet ostiarii ingressi sedeant, z venientes omnes episcopi pariter introibunt z secundum ordinationis sue tempus residebunt, post ingressum omnium episcoporum atq; confessum, vocentur deinde presbyteri quos causa probauerit introire, nullusq; se inter eos ingerat diaconorum. Post hos ingrediatur diacones probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Et corona facta de sedibus episcoporum, presbyteri a tergo eorum resideant: quos tamen seculos secum metropolitanus elegerit qui utiq; z cum eo iudicare aliquid et diffinire possunt. Diacones in conspectu Episcoporum stent: deinde ingrediantur laici qui electioni concilij interesse meruerunt: In- grediantur quoq; notarij quos ad recitandum vel excipiendum ordo requirit: Obseratisq; ianuis et sedentibus in diuturno silentio sacerdotibus atq; cor totum habentibus ad deum dicturus est archidiaconus. Orate. Statimq; oēs in terram prosternantur tam episcopi quam presbyteri. Et orantes diutius tacite cum fletibus atque gemitibus: vnus ex episcopis senioribus surgens

orationem palam fundat ad deum, cunctis adhuc in tertam iacentibus, dicens hanc orationem.

Oratio.

Adsumus domine sancte spiritus Adsumus peccati quidem immanitate detenti. Sed in nomine tuo specialiter aggregati, veni ad nos et esto nobiscum: dignare illi cordibus nostris. doce nos quid agamus, quo gratiamur: et ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus z suggestor et effector iudiciorum nostrorum: qui solus cum deo patre et eius filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitie qui summam diligis equitatem, vt in sinistram nos non ignorantia trahat, non fauor inlectat, non acceptio numeris vel persone corumpat. Sed iunge tibi nos efficaciter soli tue gratie dono, vt simus in te vnus: z in nullo deuiemus a vero quatenus in nomine tuo collecti sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam vt z hica te in nullo dissentiat sententia nostra: z in futuro pro bene gestis consequamur premia sempiterna.

In qua oratione non dicatur pater noster, nec benedictio. Sed ipsa solummodo oratio firme. C. finita autem oratione, z responso ab omnibus, Amen. Rursus dicat archidiaconus, Erigite vos, cōfessim omnes surgant, z cum omni timore dei et disciplina, tam epi q̄ presbyteri sedeant. Sicq; omnibus in suis locis in silentio sedentibus, Diaconus alba indutus, codicem canonum in medio proferens capitula de conciliis agendis pronuntiet: id est de concilio Toletano. tertio era. decima octaua. Item ex cōci.

mandat in dicta ecclesia Cathenens. de clero ipsius pontificem eligi. Innocentius Papa etiā scribit extra de electione, cum inter canonicos, quod pro electione, non dz ad aliam ecclesiam fieri transitus donec reperiatur ydoneus in ecclesia propria. Et in concilio generali per dictum Innocentium tertium celebrato eodem titulo ne pro defectu cōtineatur expresse quod ecclesie viduate prouideatur de persona idonea ipsius ecclesie si sibi reperiatur. Et in concilio Stephani Pape septuagesimanona distinctione, oportebat. z capitu. nullius, cōtineatur quod de propria ecclesia eligatur. Et idem etiam scribitur per Gregorium: decimanona, questione tertia, nullus abbas. dictus etiam Pape Innocentius scribit de postulatione. bone memo. ij. §. vltimo, quod Strigonen. ecclesia in Angaria posita nolebat preficere alie- nam a regno nec aliquem cuius non haberet noticiam salua conscientia sua. Et Leo Pape scribit. lxxij. distinc. capi. j. q̄ nulla ratio fuit vt inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus sunt expetiti, nec a comprovincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Et legatur in legitimo quod licet dominus de constitudo Josue principe precepisset, et eum elegisset, tamen conuocatur sinagoga vt dicit Hieronymus, Exponit nobis intelligi q̄ in ordinando sacerdote etiam populi sententia requiritur, vt sciant omnes et certi sunt quia qui prestantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur ad sacerdotium. octaua. q. prima. licet. z. c. si ergo. Nam vt idem ait, nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis contemplatio facere debet hoc quod populi gubernatio tradatur nisi meliori.

Ex predictis utiq; et consimilibus iuribus tractantibus quod nullus in ec-

clesia vbi duo vel tres in congregatio- ne fuerint nisi eorum electione canonica presbyter eligatur: quia ad capitulum vel conuentum de iure communi spectat electio, extra de electionibus, super. de iure patronatus. nobis. decimas. sexta questione vltima, congregatio. de cinaoctana questione secunda Abbas- tem z duobus capitu. sequentibus, videretur per sancti prouidentiam concilij considerandum, si expediret vniuersali ecclesie supradicta obseruari. Nam ex hoc prouideretur ecclesijs z personis: z in magna parte videretur ex hoc posse stat. vltis ecclesie (si diligēter aduertat) salubriter gubernari: z qualr z de quibus, cathedralibus z collegiatis alij ecclesijs prouideretur: et quis fructus consequeretur quo ad curam animarum, obsequij, et defensionem ecclesiarum, et dispensationem reddituum qui deberent inter pauperes locorum distribui ex predictis. Ad predicta concordant secundum z tertium capitulum concilij Bracharen. et penulti. capitu. concilij Taurinatis, in quo statutum fuit secundum priora statuta canonum, vt nemo clericus alterius suscipiat neq; sue ecclesie in aliquo gradu ordinare habeat, z neq; vt abiectum in communionem recipiat z octauum z nonum capitulum concilij Durasico. concordant. In vltimo etiam capitulo concilij Valentini. statutum fuit quod nullus alienum clericum secundum decreta canonum sine consensu sui episcopi ordinare audeat, nec vltimum etiam sanctorum sacerdotum qui localem etiam futurum priuilegium non spondidisset, vt per hoc nullus a regula vel disciplina ecclesiastica deuiare permitteretur impune. et in duodecimo capitulo primi concilij Toletani continetur. vt nullus clericus ab episcopo suo recedat z ad alium se transferat. Idem in. ij. c. ij. concilii Toleta. Idem in secundo concilii Bracharen. lvi. hoc autem no-

Buil. Duran. Pars Secunda.

seruatur a romana curia et a presbyteris prelati qui curas animarum et prelacionis committunt talibus qui nec subditos intelligunt nec intelliguntur ab eis.

Rubrica. xvj. De episcopis ne in aliis diocesis vel prouincijs immoretur neque possessiones ibi habeat relictis proprijs ciuitatibus et diocesis absque iusta et rationabili causa, et ultra tres septimanas se non absentent ab ecclesijs eorumdem.

Item in. xvij. xiiij. et. xv. capitulis Sardiceni. concilii. continetur quod episcopi in alijs prouincijs non morentur, et ne possessiones in alijs prouincijs acquirant, et penultimo. c. eiusdem concilii de presbyteris et clericis, ut ultra tres ebdomadas, sicut et episcopi, in alijs prouincijs non morentur. Unde cum ex hoc subsequantur pericula animarum et ecclesiarum, uideretur utile quod dicti canones renouarentur, nisi iusta causa subesset, sicut in ultimo capitulo dicti Sardiceni concilii continetur. Et ad idem concordat. iij. capitulum concilii Antiocheni quod incipit, si quis presbyter. in. xx. etiam capitulo concilii Chalcedonensi. continetur quod clericis in alienam ciuitatem transmigrare non liceat, nisi pro perfectione uitanda. et in. xxiiij. capitulo eiusdem concilii continetur quod clerici et monachi excommunicentur, qui preter episcopi sui voluntatem ad regiam urbem accesserunt.

Rubrica. xvij. Ne episcopi vel clerici accedant ad curias principum sine licentia et literis concilii prouincialis.

Item cum in. x. capitulo concilii Antiocheni quod incipit si quis episcopus, continetur, quod si quis episcopus

vel presbyter vel omnis omnino qui est sub ecclesiastica regula constitutus preter concilium vel literas eorum qui sunt infra prouinciam, et maxime a metropolitano ad imperatorem perrexit, quod abdicetur et exiciatur a comunione et a propria dignitate. Sed si necessitas cogit eum ire quod vadat cum deliberatione et consilio metropolitani et episcoporum ipsius prouincie, et hoc sit satis consonum alijs iuribus: ut. xxj. q. v. quasi per totum, Considerandum uidetur si expediret iura huiusmodi obseruari.

Rubrica. xvij. De Neophitis et indignis et insufficientibus et claustralibus non promouendis ad ecclesiasticos gradus et cardinalatus. Et quod nullus etiam fauore ecclesiastico vel regio promouetur: nec aliquis qui nesciret illa que pertinent ad officium suum: et quod etiam nulli nisi doctores in episcopos, archiepiscopos et cardinales promouantur.

Item cum in tertio capitulo concilii Laodiceni continetur secundum ultimum capitulum apostolice regule, quod neophiti non promouantur, per quos secundum Gregorium intelligere possumus qui repete in clericatus vel in religionis habitu sunt plantati, et ad ambiendos honores ecclesiasticos anhelant: ut quadragesimo octaua distinctione, sicut. Et dictum concilium sit conforme primo capitulo secundum concilii Arelatensis, et alijs consimilibus iuribus: ut eadem distinctione per totum, quinquagesima nona distinctione per totum. et sexagesima prima distinctione. in octo primis capitulis et concilii Chalcedonensi. in quibus quidem concilijs et iuribus continetur quod ex laicali statu et ex gradibus

De modo generalis Conci. celebrandi. Fo. XXI

Oratio diei secunde.

Mstrorum tibi domine curantes genua cordium quesumus, ut bonum quod nobis a te requiritur, exequamur, ut prompta. scilicet sollicitudine gradientes, discretionis ardue subtile iudicium faciamus, ac misericordiam diligentes, clareamus studijs tibi placite actionis.

Oratio diei tertie.

A te domine interni clamoris uocibus proclamantes, unanimitate postulamus, ut respectu tue gratie solidati, precibus et utis tue efficiamur itrepidati, tuumque valeamus uerbum cum omni fiducia loqui.

Sane predictus ordo descriptus ab Ysodoro qui eius temporibus in celebrandis concilijs seruabatur, fuit positus supra, exceptis orationibus intus c. iij. concilii Toletani. quod incipit uilam. Alia uero. c. de quibus facit Ysodorus mentionem, sunt in decretis. scilicet xvij. c. tertium concilii Toletani. ponitur. xvij. distinctio. c. ultimo. capitulum martini. e. distinctio. propter ecclesiasticas. ij. et infra. xvij. c. Chalcedonensi. e. distinctio. peruenit. xxv. c. concilii Agathensi. e. distinctio. episcopus. primum. c. xj. concilii Toletani. v. questio. iij. in loco.

Rubrica. xv. de sortilegijs diuinatoribus et consimilibus euitandis et puniendis.

Item continetur in penultimo. c. concilii Ancharitani quod illi qui auguria siue somnia vel diuinationes quaslibet secundum morem gentilium obseruant aut in domos suas huiusmodi homines introducunt, in acquirendis aliquibus arte magica aut domos lustrant, ut confessi

quinquennio penitentiam agant. Et cum dictum ius et consimilia extra de sortis. et. xxvi. questione. i. ij. et. v. non seruetur, uideretur utile quod prouideretur per concilium quod predicta iura seruarentur et quod omnia philacteria et sortilegia quibus mundus infectus est, tollerentur: sicut etiam continetur in. xxxv. capitulo concilii Laodiceni. et in vigesimo quinto. capitulo concilii Arelatensis posito. vigesima septima questione quinta si quis clericus. et in vigesimo octauo capitulo quarti concilii Toletani, in tertio Concilio Chalcedonensi. quinquagesimo nono et sexagesimo capitulo et etiam septuagesimo secundo tertio et quarto.

Rubrica. xiiij. de etate presbyterorum et aliorum promouendorum in ecclesia dei etiam ad Cardinalatum.

Item cum in. xj. c. c. Neocesarie. quod incipit presbyter, statutum fuerit quod presbyter ante xxx. annorum etate non ordinetur quous sit probabilis uite, Sed obseruetur usque ad presinitum tempus: quod trigesimo anno dominus baptizatus est: et tunc predicauit, et cum a dicto concilio posito. lxxvij. distinctione presbyter ante trigesimalium annum. et ab alijs iuribus eadem distinctione positus recedi non debeat nisi necessitas id exposcat, scilicet Zacharia Papa. xxv. an. presbyteri ordinari. ea. di. si. xxx. uideret considerandum si esset utile dicta iura seruari propter periculum fornicationis que nec unquam ante dicta tempora contrahitur et postmodum expiatur. extra de presump. cum in inuentute. Et quod etas constituta in episcopis et etiam regula apostolica in promotione cardinalium seruaretur. Uideretur etiam utile quod leuite et uirgines ante. xxv. annos non consecrarentur sicut continetur in. iij. c. iij. concilii. Carta

ginen. et in alijs concilijs et iuribus. xx. q. i. §. Tempus. cum quatuor sequenti bus. In primo autem capitulo. iij. cōci. Arelaten. continetur quod diaconus ante vigesimum quintum et presbyter ante trigessimum annos non ordinetur. Idem in decimo octavo. et in decimo sexto capitulo. concilij Agathen. et in decimo nono capitulo. quarti concilij Tolentani et in vigesimo canone. iij. concilij Bracharen.

Rubrica. xiiij. de. vij. diaconibus cōstituentis et in qualibet ciuitate.

Tem cum vltimum. c. dicti concilij Neocesariensis. quod septem sint diaconi in qualibet ciuitate secundum quod liber apostolorum insinuat, quod capitulo. ponitur. nonagesimatertia distinctioe Diaconi qui. z. c. Diaconi in. vij. et assumitur ex actibus apostolorum. cap. vij. et alia iura consimilia non seruantur. Videt considerandum, an expediret dicta iura seruari. vt cultus non diminueretur diuinus que expedit ampliari. extra de rescrip. quia per ambitionem. libro. sexto Ad hoc concordat septuagesimaseptima rubrica infra posita. Et quod puidet refertur in romana ecclesia que caput est aliarum, et in cathedralibus et alijs, officia cum deuotione et solennitate debita et solita agerent. Et insuper ordinarentur certi ministri electi, sufficientes et approbati qui in maioribus altaribus ecclesiarum cathedralium deseruierent. Cum interdum tales ponantur qui sunt in scandalum populi et derisam.

Rubric. xv. de clericis presbyteris alterius regionis linguarum et ecclesie non recipiendis, nec promouendis in alienis regnis et ecclesijs, nisi ibi eligant mansionem quod diu alij sufficientes reperiatur in regnis ciuitatibus et

ecclesijs proprijs.

Tem cum in penultimo capitulo Neocesariensis. continetur quod presbyteri conregionales presentibus episcopis vel presbyteris ciuitatis non ministrarent. Et in concilio Niceno cap. xviij. posito septuagesimaprimum distinctione clericos, continetur quod clericos in singulis ecclesijs constitutos non liceat in alterius ciuitatis ordinari ecclesijs. Sed quiescat quis in ecclesia in qua ab initio ministrare meruit. Et per celestinum Papam constitutum fuerit quod de altera ciuitate non eligatur episcopus, si de ciuitate ipsius clero inueniatur idoneus: quod primo reprobandum sunt illi alij de alienis ecclesijs preferantur. Cum vnusquisque sue militie fructum in illa ecclesia recipere debeat in qua per omnia officia trāsegit etate: nec in aliena stipendia alter rapere debet nec alij debitum alter sibi audeat vendicare mercedem. Et si contrarium factum fuerit facultas detur per dominum Papam clericis renitenti si se viderint pregrauari et refutari que sibi ingeri viderint ex aduerso non timeant. et per eundem celestinum statuatur quod peregrini et extranei et qui ante ignorati sunt non preferantur his qui in suis ecclesijs enutriti sunt et quod per eos non excluderentur illi qui suorum ciuium bonum merentur habere testimonium. sexagesimaprimum distinctio. nec emeritis et capitulis nullus. Et secundum quod Gregorius scribit ciuibus neapolitanis, graue sit opprobrium cuiuslibet cleri, si in eo non reperiatur idoneus ad ipsius gubernandum. ea. distinctione. studij. Et idem Gregorius scribit in registro vt nullus de altera ecclesia eligatur in ecclesia panormitana, nisi forte (quod non credit) in illa ecclesia non reperiatur idoneus. eadem distinctione obitu. Pelagius etiam Papa eadem distinctio. Cathinensis. mandat

gradibus ecclesiasticis inferioribus non promoueantur ad superiores gradus quousque in prioribus et minoribus legitime fuerint comprobati et concordat. xxj. c. iterato concilio bracharenis. Considerandum videtur si expediret vniuersali ecclesie dicta capitula et iura seruari. nam certum est. huiusmodi Gregorius quod tales plati persone ecclesiastice repente eleuate et per singulos gradus non probate sunt sicut de nouo edificati parietes qui non prius tignorum pondus accipiunt nisi forte nouitatis sue humores siccent. Et si antequam solidem pondus accipiant cuncta simul ad terram deponunt fabricam. Vnde verendum est quod fabrica ecclesie super tales columnas posita concussis ipsis columnis corruat, sicut de officio concilio generali per Innocentium. extra de actu. qualiter et quomodo. Et quod tales sicut dictum Gregorius. etiam casus appetat quod ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta petunt ascensum. Hec nempe est prohibitio apostoli. i. ad Thimotheum. iij. c. et est ratio prohibitionis, ne taliter et sic repente promouantur ad honores et ecclesiasticos gradus in superbia et ruina diaboli incidat. Admetaneus namque sacerdos nescit humilitate seruare, modos personarum vel se continere. Talis enim non tenuit: non seuit, non se corripit, non pauperibus erogauit. Nec dubium quin incidat in arrogantiā que est ruina diaboli qui impropto ore non discipuli sunt magistri. Et sicut Innocentius ait. miserum est enim fieri magistrum qui nunquam fuit discipulus: etiam summus sacerdos, qui nullum gradum vnquam assecutus fuerit, sacerdotis. lxj. distinctio. miserum. lix. distinctio. ordinatos. Nonne scribit Paulus ad Thimotheum. i. Thimothee. v. c. manus cito nemini imposueris. Et quid est (vt Leo papa ait) manus cito imponere, nisi ante etatis maturitatem: ante tempus examinis, ante meritum obedientie, ante experientiam discipline sacerdotalis, potestatem et cardinalatum honores

tribuere non probatis: Et quod est commutare peccatis alienis, nisi tales effici ordinantes qualis est ille qui non meruit ordinari. sicut dictum Leonem. lxxvij. distinctio. quid est. Et sicut eundem, quod pastorale fastigium et gubernatio ecclesie concedatur et committatur indignis et longe extra sacerdotale meritum constitutis, non est consulere populo sed nocere: nec est prestare regimen sed agere discrimen. Et sicut boni operis sibi comparat fructum qui rectum tenet in eligendo et proficiendo sacerdotem, iudicium, ita graui semetipsum afficit dāno qui sublimat indignum. Non enim est in cuiusque personam premittendum quod in statutis generalibus continetur. Nec putandus est honor ille legitimus qui fuerit contra precepta diuine legis collatus. merito patrum nostrorum venerabiles sanguines (cum de sacerdotum electione loqueretur) eos de manu sacris administrationibus idoneos esse asserarunt quorum omnis etas a puerilibus exordijs usque ad perfectionis annos per disciplinas ecclesiasticas cucurrisse vt vnicuique testimonium priorum vita preberet. Nec potest predictis seruatis de eius promotione dubitari cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci premium debet. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignus est perueniri: et notari ambitu solent hi quos prohibitatis documenta non adiunant, qui diligens et qui prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum et celestium dignitatum: lxj. distinctio. miramur. Aduertat obsecro vicarius Iesu Christi et sacri prouidentia concilij, si generalis status ecclesie non subuertitur, quia regula de promotione ad sacerdotium et pontificatum tradita per apostolum prima epistola ad Thimotheum. iij. ca. ad Titum. j. c. non seruat. Nempe si aduertatur ad

Buillielmi Durandi Pars secunda.

exemptionem. xij. c. dicte regule apostolice tradite a sanctis concilijs et sanctis patribus profecta, in decretis a xxv. distinctio. vsq; ad. xij. c. et ad concilium Carthaginense. positum. xxij. distinctio. Episcopus. de sufficiencia promouendorum ad regimen ecclesie et ad illa que modernis temporibus in vniuersali ecclesia tam in capite quam in membris obseruatur. Pensando quod nauis et nauigio deferendis eadez subest periclitandi necessitas, sicut dicitur in exhortatione promouendorum: et quod secundum euangelicam veritatem Matthei xv. et Luce. xvj. c. si cecus. scilicet prelatus ceco populo qui ducendus est et non sequendus, ducatum prebeat, ambo in foueam delabuntur, flere magis quam scribere libet. Et quod secundum fragilitatem nostri temporis in aliquibus mitigatio nem recipiat discretiois censura illius temporis. xxvij. dist. fraternitatis. et difficile sit in quo conueniat. xij. c. dicte apostolice regule reperire. vt scilicet sint sine crimine vnius uxoris viri, non vino lenti, prudentes, ornatu, hospitales, pudici, doctores, non percussores, non litigiosi, non cupidi, domui sue bene prepositi, et non neophiti: Nichilominus tamen seruari deberet dictum Hieronymi, vt licet res pene contra naturam sit quod sine peccato aliquis inueniatur: quod saltem talis assignaretur ad regimen et curam animarum cuius comparatione grex ceteri dicerent. xxv. distinctio ne. §. nomine autem criminis. lxxj. in sacerdotibus. quia sicut ait etiam Symmachus, Papa vilissimus computandus est, nisi precellat scientia et sanctitate, qui est honore prestantior. j. questione. j. vilissimus. Sed secundum Leonem papam si in laicis est intolerabilis inscientia, multo magis in his qui pre sunt nec excusatione est digna nec venia. xxvij. distinctio. Si in laicis. Ignorantia enim mater est cunctorum

errorum. Et ideo in sacerdotibus Dei qui in populo docendi susceperunt officium, maxime est vitanda, sicut habetur in tertio concilio Toletano. et. xxxvij. distinctio. capitulo. j.

Sustinenta enim sunt sacerdotis eloquia diuinitus tradita: id est vera diuinarum scripturarum disciplina. xxvij. distinctio. omnis. Sicut magnus perhibet Dionysius, hinc enim superna voce dicit ad Moyses in leuitico. xxj. capitulo. Loquere ad Haron. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offeret panes deo suo, nec accedet ad ministerium eius. vbi repente subiungitur. Si cecus fuerit, si claudus, si vel paruo et grandi vel torto naso, si fracto pede, si mancus, si gibbosus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem habes in corpore, vel si est herniosus, que moraliter exponuntur per Gregorium in pastoralis. et. xlix. distinctio, hinc et enim. ad ostendendum qualiter ignorantem, indiscretum, ambitiosum, et criminiosum non sunt admittendi ad ecclesiasticos gradus. vbi dominus ad Salachie. j. capitulo. ad hoc conquerens dicit.

Sacerdotes qui desperistis nomen meum, si offeratis cecum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum et languidum? Quod exponens Hieronymus dicit, quod cecum animal offert, qui ordinat indoctum in locum docti: magistrumque facit, qui vix discipulus esse poterat. Claudum offert, qui lucra terrena querentem locat in dignitate vt pote pedem in diuersa ponentem, vnum in diuinis, alterum in carnalibus. cui potest inferri illud tertii libri Regum decimo octauo capitulo. Usquequo claudicatis in partes duas? Languidum offert qui vitiosum habet pro religioso: qui tardum et pigrum probat patientem, dicens illi ne

De modo genera. Cōcil. celebrā. Fo. XXIII

gligentia redarguendus. Non pensans quod indignum est dare deo, quod deditur homo. xlix. distinctio. c. ultimo. In euangelio autem Joannis. j. c. dicitur quod dedit potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri. Sed ex deo nati sunt. Aduertat itaque quisque se filium esse sanctorum, si heres est in tenenda terrena hereditate sanctorum: quia sicut ait Hieronymus, Non sanctorum sunt filii qui tenent loca sanctorum sed qui exercent opera eorum. xl. distinctio. ne. Non est facile stare in loco Petri, et Pauli et tenere cathedram regnantium cum christo. Idem etiam ait. Quod si filii dei sumus, quod ipse fecit nos imitari debemus. lvi. distinctio. dominus. prefertur enim imitatio operis pagani carnis. xxij. q. ij. §. Item opponitur. Unde in dei cum essent filii Abrahe dicuntur filii diaboli cuius filii sunt non nascendo sed eius opera imitando, Et ideo Joannis. viij. a Christo eis dicitur. Si filii Abrahe estis opera abrahe facite: vos autem queritis me interficere hominem qui vera locutus sum vobis: hoc Abraam non fecit. vos ex patre diabolo estis qui desideria patris vestri facere vultis. Et contra gentiles secundum originez carnis cum ab Abraam essent alieni, tamen imitatio ne fidei et iustitie successerunt in filios Abrahe. vt ibidem. et. j. q. j. cito turpem. ad finem. et de peniten. distin. j. omnis. Unde cum in istarum promotione maxime in ecclesia Dei imineat periculum cautius videretur prouidendum secundum consilium Joannis chrisostomi in epistola ad Hebreos. et. xlij. distinctio. ne quiescamus. vij. q. ij. c. ultimo. extra de electio. vbi. ff. de Carboniano edic. l. §. ij. contra predictos qui non sunt instructi in his que in cotidiano versantur, inuebitur. vij. disputatio. vij. con-

cilij Tolosani in. iij. autem. ca. x. concilij Tolosani. habetur quod episcopi qui ecclesiastica beneficia propinquis suis indignis et tulerint puniantur, excomunicentur, et beneficiis suis priuentur. In vij. disciplinam subeant homicidij notam. et concordat. xlij. distinctio. fit rector. De predictis etiam videretur quod claustrales non ponerentur ad prelationem, cum non habeant experientiam temporalem. xxxix. distinctio. per totum. Et declararetur que scientia est in singulis gradibus requirenda et quod nullus character episcopi nisi esset doctoratus in theologia, vel in iure. quod nullus etiam fauore regio promoueretur. xvj. q. vij. si quis deinceps. nec aliquis qui prius nesciret illa que pertinent ad officium suum.

Rubrica. xix. de psalmis et lectionibus in officio ecclesiastico tractum deuote et ordinate ac intelligibiliter horis competentibus dicendis. et vt omnibus diebus oratio dominica dicatur ante singulas horas. cum Ave maria. et de abreniando ipsum vbi est nimis prolixum. Et quod ecclesie et in eis ministrantes ornamentum habeant talium ornamentorum et aliorum vestimentorum condecentium et quod resiceretur inordinatus cantus et quod semel in ebdomada solentur celebrare officium mortuorum.

Item cum in. xv. et. xvj. c. concilij Leodicensis. cōstituta neque quod psalmi in ecclesia passim non legantur sed ordinabiliter et quod euangelia distincte legantur.

Cum hoc in dei ecclesia regulariter non seruetur quia cum confestinatione legitur et cantatur et cum barbaris, sicut ait Augustinus in libro de cathecizandis rudibus, et

Bullelmi buran. Pars Secunda

xxvii. di. sedulo. videt sup hoc puidē
dum. Cum aliqui religiosi et alij ita ppe
re dicant q̄ intelligi non possunt et dice
rent horis competentibus intra eccles
ias cathedrales conuentuales et paro
chiales. et q̄ lectiones que nimis proli
ge sunt et alie que dicentes et audientes
tedio afficiunt. abbreuiarentur. et q̄ mi
nistri ecclesie et altaria haberent conue
nientia vestimenta et etiaz ornamenta.
Et videretur valde honestū esse q̄ an
te singulas horas dicerent. Mater nos
te. et Ave maria: lz i. ix. et in vltimo. c. cō
cilij gñalis Berunden. nō contineatur
q̄ oratio dominica a sacerdote profera
tur nisi post matutinas et vespas. Et in
super q̄ cantus in denoti et inordinati
motetorum et similitū non fierent in ec
clesia. cuz reproberetur. xxi. di. cantores.
Et q̄ in qualibet ebdomada solēniter
celebretur officium mortuorum. tā ma
tutinali tempore q̄ populus ad opera
ruralia exercenda ire possit. et q̄ hec pre
dicent i ecclesia dieb⁹ dñicis et festiuis.

Rubrica. xx. de symoniar de exactio
nibus que in romana curia et alibi p vo
tis requiruntur. que sunt per episcopos
et curias eorumdem sub pretertu sigil
li eorum et iuramenti in cōtatibus.

Nem cum in secundo capi
tulo Calcedonesi. concilij cō
tineat q̄ si quis episcoporu
accepta pecunia ordinatio
nē fecerit. et sub pretio deduxerit impre
ciabilem gratiā. atq; ordinauerit p pecu
nias quolibz de his q̄ in gradu ecclesie
cōnumerantur. vel defensorē. q̄ de hoc
conuictus subeat gradus sui periculū.
et si p̄motus perdat p̄motionis sue frus
ctū. q̄ si mediator clericus fuerit a pro
prio gradu decidat. Si vero fuerit laic⁹
vel monachus q̄ sit anathema. Et cū p̄
dictū cōcilij postum. j. q. j. si quis ep̄us
et tota. j. cau. et ti. de symonia. in qb⁹ agi

tur de dicta symoniar i nouo et veteri te
stamento a concilijs et romanis pontifi
cibus deputati nō seruentur. et maxime
in curia romana. in qua etiam cetus do
minorum cardinalium vult habere vna
cum domino papa certam portionem.
a prelatibus qui p̄mouentur ibidem: vide
retur super hoc maxime puidendū. Nā
hec heresis maxime corrumpit ecclesiam
vniuersalem et vniuersos populos: Et p̄
uisa iam remedia pro nibilo reputan
tur. Et cū in curia romana publice con
trarium fiat ac si non esset peccatum cō
mittere symoniam. vel si dare vel accipe
re possit. nō esset idem sicut dare vel acci
pere ante. j. q. j. eos. et c. si quis p̄bendas
et c. si quis obiecerit. ea. cau. q. iij. salua
tor. Ex quo puenit (sicut Greg. francos
rum regib⁹ scribit) q̄ fides deperit. Nā
cum fides sine operibus mortua sit. si
cut habetur in canonica beati Jacobi.
ij. c. Et fides cum vita sit eligenda in sa
cerdotibus et ministris si vita defuerit fi
des meritum non habet. Que autem vi
ta et q̄ opa esse valeat sacerdotis q̄ hono
res tanti sacramenti per premiū quincif
obtinere. Hinc non solum in ordinato
ris et ordinati animam letale vulnus in
figitur. verum etiā reipublice regimen
ex talium culpa quorum intercessionib⁹
magis iunari debuerat pregruaf.
Si em̄ dignus is sacerdotio credit cui
non actionis merita sed p̄miorum co
pia suffragat. Restat vt nihil sibi in ec
clesiasticis honorib⁹ granitas. nil sibi de
fendant industria. Sed totum auri p̄
phanus amor obtineat. et dū vitiat ho
nor remuneratur in locis vltoris is for
tasse qui fuerat vltiscendus adducitur
atq; hinc sacerdotes non proficere sed
perire potius iudicantur. vulnerato nā
q̄ persone pastore. quis curandis omni
bus adhibet medicinaz? aut quomodo
populum clipeo orationis tueatur que
iaculis hostium sese feriendū exponit.
Aut qualem fructū de se producturus
est cui

Demodogñalis Conci. celebrādi. Fo. XXV.

est cui grani peste radix infecta ē. maior
ergo metuēda est locis illis calamitas:
vbi tales intercessores ad locū regimi
nis adducūt. lz tales symoniaci dei i se
magis iracūdiam prouocant q̄ p̄ semet
ip̄os placare debuerāt. j. q. j. fertur. Lu
ius ratio est: qz intercessores q̄ pro popu
lo ad deum parantur necesse est vt eius
gratiam beneuolendo mereantur. Unde
de idem Gregorius in pastorali ait. solli
cite formidandum ne qui placare irā
dei creditur hāc ipse ex p̄prio reatu me
reatur. Cuncti etenim loquendo noui
mus. quia cum is qui displicet ad inter
cedendum mittitur irati animus ad de
teriora prouocatur. Unde talis symo
niacus qui desiderijs terrenis astringi
tur. caueat ne districti iram iudicis gra
uius accendens. dum in beneficio eccle
siastico quasi in luto delectat: nec locuz
regiminis ecclesiastici assumere audeat.
si ambitionis et symonie in se vitium dā
nabile regnat. nec talis quē crimen des
pauat p̄prium intercessor p̄ culpis fieri
appetat aliorum. Scriptum quippe
est Prover. xv. Victimę impiorū abho
minabiles. vota aut iustozū placabilia.
et in Psalmo. xliij. Peccatori autem
dixit deus. Quare tu enarras iustitias
meas. et assumis testamentū meū per os
tuum. xliij. distincti. j. iij. q̄. q̄. q̄. q̄. q̄.
it ē diuina. et c. item in grauib⁹. Cum
em̄ talis symoniaci vita que latere non
potest despiciatur. restat s̄m Grego. vt
eius predicatio contemnatur. vt ibidē
Nonne memor debet esse vicarius iesu
christi exemplorum eiusdem? qui (q̄ p̄
adeo sapiens) cum percuteretur non
percutiebat. cum malediceretur nō ma
ledicebat. cum pateretur non commi
minabatur. Luce. vi. c. xlv. distin. ep̄sco
pum. Si tanq̄ ovis ad occisionem du
ctus est. Esaye. liij. tū qz Zelus dom⁹ dei
comedit eum. sicut dicit in Psal. lxvij.
flagello facto de funiculis omnes emē
tes et vendentes columbas: per quos si

moniaci designantur: de templo eiecit
et mensas numularioruz et cathedras
vendentū columbas euertit. dicens do
mus mea domus orationis vocabitur
vos autem fecistis illam speluncam las
trorum. Si igitur exempluz patientie
Iesus x̄ps symoniacos de tēplo eiecit.
et eos latrones vocauit. et cathedras sy
mōiacoz euertit q̄ est q̄ i ecclesia dei au
deat introducere tales: Et si christ⁹ ex
euertit cathedras. quis eas erigere au
deat? Si Christus symoniacy vocat la
tronem. quia per aliam portam. id est p̄
symoniam ascendit. Sicut ipse idē ait
Joan. x. et sicut August. exponit. xxiij. q.
iij. tres personas. quis est tam temera
rius qui talem latronem symoniacy
qui cauendus est. audeat recipere? pre
ficere vt pastorem. nisi qui se vult astrue
re antichristum eius quod Christus fe
cit? docuit facere. et dogmatizare con
trarium. Ad hanc rubricam facit. lx. ru
brica huius partis: vt hi qui baptizan
tur. et qui ad confessionem accedunt ni
hil soluant: et q̄ pro sepulturis nihil re
cipiant. nec pro alijs spiritualibus. Ad
idem concordat. iij. c. vi. concilij Toles
tani et tertia disputatio. vij. cōcilij To
le. que ponitur nomine ambrosij. j. q̄. j.
ad hoc faciunt. vij. et viij. c. cōcilij To
leta. Item cum a prelatibus et curijs eozū
dem pro sigillis. correctionibus et alijs
multe fiant exactiones. vt extra de cen
sibus et exactionibus. sup hoc esset puidendū
Et insuper vt dictis dominis cardina
libus assignaretur redditus de quibus
absq; exactionibus viuere possent.

Rubrica. xxi. Ne quis in duabus pre
bendis vel ecclesijs intituletur sed sin
gula officia et beneficia singulis conferā
tur personis cuiuscunq; status et condi
tionis existant.

Nem cum in x. c. dicti concilij
Calcedonesi. contineat q̄
nō liceat clericuz in ecclesijs
duarum ciuitatum ordinas

rit q̄ si clericus iam translatus fuerit. ab alia in aliam ecclesiam nihil commune habeat cum priore. Et q̄ faciētes cadant a proprio gradu. Et predictus concilium sit conforme alijs concilijs et iuris et specialiter synodo habite placencie, in qua Urbanus papa affuit. et c. q. ij. si quis iam translatus et per Juno centium tertium extra. de concessio. p. ben. literas. et ad idem de electio. cuz in cunctis. de prebē. de multa. Et in dicta synodo expresse dicatur q̄ nullus possit esse canonicus prebendatus nisi in vna ecclesia. Et cōtrarium fiat in ecclesia dei q̄ vni p̄sone p̄bēde multez mīta bñficia, et multe dignitates et personatus cumulantur. Notissime si de preesentium ecclesie dei parētela existāt. Et ex hoc patet generale preiudicium vniuersali ecclesie que debitis officijs et obsequijs: rectoribus, administratoribus et defensoribus defraudat: elemosyne subtrahuntur, persone ecclesiastice sic ditate in superbiā efferuntur. Et s̄m quod dicitur Prover. i. c. eorum prosperitas perdit eos, et dissolutionis materia ex hoc prestat eisdem et insolentie varie oriuntur. cultus diuinus qui angere debuerat munitur: officijz propter quod datur beneficium omittitur et infinita alia mala subsequuntur: Aideretur perquā esse vtile ecclesie sancte dei, vt dominus Papa et ceteri inferiores et totum conciliū acquiescerent beato Grego. super hoc scribēti omnibus episcopis in hūc modū. Singla ecclesiastici iuris officia singlis q̄busq̄ p̄sonis sigillatim cōmitti iubemus. Sicut em̄ in vno corpe multa mēbra habem⁹, oīa autē mēbra nō eūdem actū habēt, ita et i ecclesie corpe multa mēbra sunt s̄m veridicaz Pauli suam ad Corinthios. xij. In vno eodemq̄ spiritali corpore conferendum est hoc officium vni alij committendum est illud. Neq̄ enim quantūlibet exercitate vni persone vno tempore duarum rerū

officia cōmittenda sunt: q̄ si totum corpus est oculus, vbi auditus? Sicut em̄ varietas membrorum per diuersa officia robur corporis seruat et pulchritudinem representat, ita varietas personarū p̄ diuersa nihilomin⁹ distributa officia et fortitudinez et venustatem sancte dei ecclesie manifestat. Et sicut est indecorū in corpore humano vt alterū membrū alterius fungatur officio, ita nimirum noxium simulq̄ turpissimū est si singula rerum ministeria personis totidē nō fuerint distributa. lxxix. disti. singula. et in septima synodo cōtineatur quod clericus nō cōnumeretur in duabus ecclesijs: quia hoc turpis negotiationis lucrum est, et contra vocem dominicaz dicentem Luce. xvj. Nemo potest duobus dominis seruire. Et contra apostolum ad Roma. vij. dicentem quod vnusquisq̄ maneat in vocatione qua vocatus est. xxi. q. i. c. j. Et secundū conciliū Calcedonense, clericum in duarū civitatum ecclesijs conscribi non oportet. eadem questione clericum. ad predicta etiam concordant et faciunt leges civiles dicētes, Difficile esse videtur vni vicem duorum obtineat, et absurdum fore, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. ff. de pactis. l. si plures. C. de assessoribus. l. nemo. C. de testamen. l. consulta. Ex quo provenit qd̄ in pluribus civitatibus q̄s simul et semel potestatis officia habere nō pōt. ff. ad municipi. libert. §. prescriptio: et regulare est quod vna p̄sona nisi causa necessitatis immineat, non debet supplere vices plurium. trigesima q̄one. j. ad limina. nec quis in diuersis ecclesijs prelatus esse debet. decima. q. iij. vniō, vbi expresse dicit concilium Toletanum vt plures ecclesie vni nequaquam committantur presbytero: quia solus per totas ecclesias nec officium valet persolvere, nec rebus earum necessariam curam impendere. Et idem habet. xvj. questione. vij.

per laycos. Et subiungitur in eodem concilio, quod si quis episcoporum predictam constitutionem parvipenderit se nouerit duorum mensium spacio ex communicatione mulctari. Ad idem concordat decreta. cum singula. de prebendis libro. vij. Et etiam theologorum communiter hoc habet opinio quod si vnum habēs beneficium de quo potest non laute nec ad elationem et pompam, sed conuenienter et mediocriter sustentari: et recipiat vel retineat aliud, mortaliter peccat. Cum autē dudum sic fuisset determinatū: Et cancellarius Parisiensis qui tunc erat magister in theologia, pluribus abundans beneficijs huic sententie affectu et non ratione superatus acquiescere nollet, etiam in infirmitate de qua obfusa domino Builelmo Parisiensi episcopo magistro in theologia de hoc admonit⁹ et rogatus, eidē episcopo iuxta eius sepulturam de profundis p̄ eo dicenti in teterrima umbra dictus cancellarius intelligibili voce dicens apparuit, quod nō oraret pro eo: Nam damnatus erat pro eo quod non acquiescerat eiusdem episcopi monitis et sententie sue, et aliorum magistrorum tenentium quod absq̄ peccato non poterāt plura beneficia (vt premissus) esse retineri. Quare videretur vtile ecclesie sancte dei vt ordinatio bonifacij super hoc facta in dicta decretali cum singula, quantū ad regulas extēderetur ad clericos seculares et ad dominos Cardinales, qui in graue animarū ipsorū periculum et vniuersalis ecclesie dispendium, multa milia florenoz, librarū, et marcharū sibi et suis pestifera adinventionē super ecclesias etiam parochiales et curatas faciunt cumulari: et ecclesias etiam cathedrales, et vltra marinas sub diuersis coloribus commendari: et certas sibi solui ab illis qui eorum promouentur auxilio pensiones que nunquā in romana ecclesia inorū

tur, Sed ab vno cardinali in aliū vel in eius vel dñi pape propinquū vel nepotulum detinentur. Et quibus sequit̄ (cū sibi vēdicēt vniuersa) felix q̄ cleric⁹ qui de predictis beneficijs sustentari, et eis personaliter deseruere debuerat: mēdicat in plateis: et seruilī operi mancipatus publicam deposcit elemosynā. qui ex eo magis a cunctis despicitur, quo miser ac desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam deuenisse. Sicut Hieronymus ait nonagesimatertia distinctione diaconi sunt. Et hac peste est etiam nouiter introductum contra iura, quod prioratus conuenticuales et alia beneficia ecclesiastica consueta ab olīm regi et gubernari per monachos et per alios regulares, predicti domini cardinales (ac si bñficia secularia nequaquā sufficerēt: vel si per illos melius quam per alios reformari deberent) sibi et suis faciunt assignari, q̄ non efficiantur monachi nec sint de vitaz regula monachorum et aliorum regularium contra concilium Eduense sub septimo Grego. congregatum: et contra capitulum Urbani pape, et contra vigesimum quartum capitulū Calcedonensis concilij. Et contra decimum tertium capitulū septime synodi. decimanona questione ne tertia. in quinq̄ primis capitulis. extra. de vita et honestate clericorum. Deus qui ecclesiam. et de religiosis dominibus iter quatuor. et decimo octava questione secunda. Peruenit. Ex quibus in dictis prioratibus et beneficijs regularium perijt in totum regularis obseruantie disciplina: cum non sit inter eos qui corrigat, non sit qui doceat, non sit cui obseruantia et reuerentia prebeatur, nec qui eos in vita regulari et monastica valeat gubernare. fraudatur hospitalitas seruari in dictis prioratibus et beneficijs consueta: et iura ac bona prioratum huiusmodi dissipantur. et loca q̄d irreparabile opprobrium non

abſq; populi ſcandalo deducuntur: ex
tra de accuſa. c. vlti. ¶ Ad predicta fa-
cit. xv. c. concilij Aſſenſiani in quo ſta-
tutum fuit vt poſtq; aliquis ſemel in ali-
qua eccleſia eſſe elegerit, ab alia eccleſia
ad clericatum non teneatur. Item etiã
ſtatutum fuit in. ſ. c. j. concilij Arelateñ.
ſc3 q; in quibuſcunq; locis miniſtri ordi-
nati fuerint, in iſtis locis perfeueret. et
in penultimo ca. euſdem concilij ſtatu-
tur idez. r in. xij. c. ij. concilij Arelateñ.
ſtatuitur idem. ¶ Scdm autem Greg.
predicti domini Cardina. etiaz cum de
monaſterio aſſumuntur, non deberent
ibi aliquid retinere nec duplex regimẽ
ſibi aſſumere. nam cum vnũ pro ſui ma-
gnitudine diligenter quis non poſſit ex-
plere, ad vtrunq; idoneus non videtur.
xvi. q. j. prebiteros. r. c. preceden. et ſe-
quenti,

¶ Rubrica. xxiij. de conſpirantibus cõ-
tra episcopos: r alios publice delinquẽ-
tes puniendos priuilegio contrario nõ
obſtate.

Item cum in. xvij. c. dicti cõ-
cilij Calcedoneñ. poſito. xi.
queſtio. j. coniuurationez, cõ-
tineat. q; ſiqui clerici vel mo-
nachi inuenti fuerint coniuantes r cõ-
ſpirãtes aut phratias vel factiones cõ-
ponẽtes ſuis episcopis vel alijs, cadãt
omnino a proprio gradu: et per Papã
Pium. e. q. ſi q; ſacerdotũ, ſtatuaſ qd
tales degradati curie ſeculari tradant r
per Calixtũ Papam. e. q. cõſpirationũ
ſtatuaſ qd tales proprio amiſſo gra-
du in carcere detradantur: r per dictũ
concilium Calcedoneñ. et per Toleta-
num et Aurelian. e. q. qui clerici. r cap.
ſi clerici. r capitulo. ſi qui clericorum.
ſtatuaſ idem. et predicta iura r conſi-
milia non ſeruentur. Et ex quo frequen-
ter in multis partibus magna ſcanda-
la ſubſequunt, videretur vtile q; predi-

cta iura ſeruari mãdarentur: vel q; pro-
uideretur de alijs remedijs oportunit.
¶ Et iſup q; omnes religioſi r omnes
alie perſone publice delinquentes et ex
hoc eccleſiaz dei ſcandalizantes, publi-
ce arguerẽtur, corrigerentur, r punirentur:
iuxta illud Apſtoli. j. Thimo. v.
Peccantem coram omnibus argue vt
et ceteri metum habeant. Ad quod fa-
cit. xlv. di. Sed illud. ij. q. v. ſi mala. r ea.
cau. q. vij. quapropter. xi. q. iij. c. vl. xxiij.
q. ij. e. ca. r. q. iij. Ita plane. ff. de penis.
aut facta. ſ. vltimo. que canonizata eſt
de pen. diſtinctio. j. aut facta. Et qd in
dicta punitione ceſſaret omne priuile-
gium ſcõm decretum Innocen. iij. de
priuile. volentes. r appellatio friuola r
frustratoria.

¶ Rubrica. xxiij. de episcoporum r alio-
rum prelatorum r clericorum accuſato-
ribus q; non debeant paſſim ſuſcipi et
dicti prelati non mutantur de ſede ad
ſedem maiorem niſi pro notorijs exceſ-
ſibus eorundem.

Item cum in. xxi. c. dicti con-
cilij Calcedoneñ. fuerit con-
ſtitutum q; ad accuſationez
episcoporum vel clericorum nul-
li clerici vel laici recipiantur niſi prius
diſcutiat eorum eſtimatiõis opinio qd. c.
ponitur. ij. q. vij. clericos. quia ibidẽ fue-
rit cõſtitutũ r in alijs cõcilij et a roma-
nis pontificibus ſicut plene in dicta. q.
vij. patet. Et hoc in romana curia et in
multis alijs partibus non ſeruetur con-
tra intentionez Grego. lxxv. diſtin-
ſi quis. et extra de Simonia. licet heli.
Et ex hoc frequenter innocentes prela-
ti et clerici diſſamentur r ad curiam ro-
manam citentur et opprimantur con-
tra illa que ſcripta ſunt. ij. q. prima. ni-
hil. cum capitulis ſequentibus et prece-
dentibus videretur ſacri prouifione cõ-
cilij fore ſuper hoc prouidendum. In
ſeptimo

ſeptimo autem concilio Carthagineñ-
ſi capitulo ſecundo, tertio, quarto r ſe-
xto fuerit ſtatutum quod excommuni-
cati ſecundum propriam libertatem: et
oẽs quos leges non admittunt ad accu-
ſationem publicorum criminum, inſa-
mes: Diſtriones, aut turpitudinibus
ſubiecte perſone, heretici, pagani et iu-
dei non admitterentur ad accuſationẽ
clericorum, nec ad teſtificandum con-
tra eos. Et hoc eſt conforme alijs iuri-
bus. ſecunda queſtione prima. prohibe-
tur. tertia queſtione quinta Accuſato-
res. j. cum vndecim capitulis ſequenti-
bus. videretur inſuper prouidendum
quod dicti prelati non amouerentur a
ſedibus ſuis inuiti: nec in alijs transfer-
rentur niſi exigentibus eorum notorijs
exceſſibus: cum iſtis temporibus cõtra-
rium fiat interdum.

¶ Rubrica vigesima quarta. De yco-
nomis et diſpenſatoribus Et adno-
cas a ſingulis episcopis habendis pro
diſpenſatione rerum temporalium, vt
ipſi vacent diuinis, et propter curam tẽ-
poralium, vt ipſi libera executione pon-
tificis officij non deſiſtant.

Item cum in penultimo
capitulo dicti cõcilij Cal-
cedoneñ. poſito. lxxx-
ix. diſtinctione. quia in
quibuſdam contineatur
quod omnes eccleſie ha-
bentes episcopos habeant etiam yco-
nomos de proprio clero per quos res
eccleſiaſtice cum arbitrio episcopi gu-
bernentur, et non diſpergantur: et hoc
ſit conforme alijs concilij et iuribus.
ea. diſtinctione. volumus. cum capi. ſe-
quentibus. et. ix. queſtione. ij. cum ſe-
mus. xvj. q. vij. quoniam in quibuſdam. cõ-
c. precedentibus r ſequentibus: viderẽ-
tur eſſe vtile q; predicta iura, r alia con-
tinentia, q; etiaz episcopi habeant ad

uocatos per quos eorum lites ducatur
ne ipſi ex hoc a laude dei et ab actioni-
bus ſpiritualibus retrahantur. Et ne
dum humana lucra attendit eterna pre-
mia perdant, ſicut ait Anacletus pas-
pa. v. queſtio. ij. quia episcopus. potiffi-
me, cum inter capitula apoſtolice regu-
le contineatur: qd episcopus non ſit li-
tigioſus, prout plenius continetur. xlvj.
diſt. vbi ſit proſequutio dicti. c. apoſto-
lice regule: In. ix. an. tez. c. ſecundi conci-
lij Hiſpaleñ. continetur. q; ex laicis nõ
conſtituantur yconomi. r idez habetur
lxxxix. diſtin. indicatum.

¶ Explicunt aſſumpta ex concilio
Hiſpanicis.

¶ Incipiunt aſſumpta ex concilio
Latinis.

¶ Rubrica. xxv. De ſanctimonialibus
ne cum extraneis viris vel mulieribus
habitẽt: et q; recludatur, nec recipiatur
niſi de earum redditibus viuere poſſint
de quo legitima fides fieret ordinarijs
earundem per quos corrigerentur, in-
cluderentur r reformaretur priuilegio
contrario non obſtante.

Item cum in. iij. c. primi con-
cilij Carthagineñ. fuerit con-
ſtitutũ quod Sanctimoniali-
les et religioſe femine in vna
domo cum extraneis mulieribus vel vi-
ris non morantur, et q; ſint ſegregate a
conſortio mulierum. Et q; ſimiliter di-
ſcreta ſit conuerſatio clericorum ad cõuer-
ſionem laicorum, et hoc ſit conforme alijs
concilij r iuribus: vt. iij. diſtin. ſtatui-
mus. xxiij. di. hiſ igitur. Et predicta in-
ra non ſeruentur: Nec prouifio domini
Bonifacij de includẽdis dictis monia-
libus poſita extra de ſta. reg. c. vnico. li.
vj. Sufficit q; multe ſunt que ſi include-
rentur non haberent ynde viuerent. Et

Guilielmi duran. Pars secunda

q̄ etiam sunt nonnullæ sicut dicit capi. p̄ncipiosam. xvij. q. ij. pp̄ria receptacula retinentes sicut sunt beguine ordinis sancti francisci: videretur vtile sup hoc prouideri. z. vj. etiam. c. concilij Toletani contineatur q̄ religiosa puella viroꝝ rum familiaritatem in domo non habeat: Esset puidendum quod non reciperetur plures q̄ possent de earum reditibus sustentari, de quo prius legitima fides fieret ordinarijs earūdem. Et hoc sub grauib⁹ penis ordinarijs iniungeret p̄ quos corrigerent, includerent z reformarent p̄uilegio d̄no nō obstāte.

Rubrica. xxvi. De clericis obligatis ad ratiocinia: z ne viri literati ad ipsa intendāt, nec sacerdotes ad p̄dicta vocēt.

Xtem cum in septimo ca. dicti concilij p̄mi Carthaginēsis fuerit constitutum quod obligati ad ratiocinia reddēda non pmoueantur anteq̄ rationem reddiderint de eisdem: et hoc sit conforme alijs concilijz z iuribus, vt extra de obligat. ad ratioci. z. liij. dist. p̄ totuz, z non seruetur. videretur vtile q̄ seruari mandaretur. Nam hoc etiam contineatur in p̄mo. c. p̄mi cōcilij Toletani. Et insup q̄ viri literati ad dictas ratiocinationes non intendant. Cum fm̄ Greg. inutile et valde laboriosum sit hominez literatum ratiocinioruz causas assumere: se in eo quod nō expedit obligare. Nec est faciēda in ecclesia memoria pro illis qui sacerdotes ad dicta ratiocinia euocant, z ab officio suo retrahunt. lxxvii. dist. inutile erit.

Rubrica. xxvij. De cōtemptorib⁹ canonū z platorū suoz supiorū puniēdis.

Xtem cum in vltimo ca. p̄mi concilij Carthaginēsis constitutum q̄ illi qui nolunt obseruare scripta in concilijz si

laici sunt communiōe, si clerici honore puentur. Et hoc sit conforme alijs concilijz z iuribus. iij. dist. s. hec z si legib⁹. xij. di. p̄ceptis. xvij. di. s. hunc ḡ. xxv. q. j. hac consona. z p̄dicta iura non seruentur. videretur vtile q̄ seruari mandaretur vt quos diuinus timor a malo non reuocat, coherceret timor ecclīastice discipline. extra de heretic. vergentis. de elec. cum in cunctis. lxxij. di. plurimos in fine. l. dist. constitueretur. C. de emenda. pp̄in. l. vna. In secundo etiam. c. cōcilij Taurinatis contineatur vt quicunq; contra statuta maiorum fecerit deponatur. In concilio etiam Bracharen. cōtinetur q̄ si quis transgressus fuerit p̄cepta antiquorum canonum z concilioꝝ rum a statu suo degradetur. Et ad idēz p̄cordat p̄mū. c. tertij cōcilij Tolet. Et q̄ idem seruaretur de illis qui transgrediuntur rationabilia p̄cepta superiorū suozum.

Rubrica. xxvij. De religiosis z alijs qui excommunicatos ab alijs recipiūt puniēdis, z de sententijs excommunicationis suspensionis z interdicti. latis ab ordinarijs vel eozuz autoritate in locis religiosorum publicandis.

Xtem cum in. viij. c. secundi concilij Carthaginēsis fuerit constitutum vt illi qui excommunicatos ab alijs sciēter recipiunt excommunicentur. et hoc sit conforme concilio Antiocheno. xj. q. ij. si q̄s app̄rio et ex decretis beati petri apostolorum. ea. q. sicut apostoli. z calixti pape ea. questōe. excommunicatos. et Isidori ea. questione. cum excommunicato. et concilij Carthaginēsis. eadē questōe qui excommunicauerit. z multis alijs iuribus. Et hoc non seruetur a fratribus predicatoribus et minoribus z alijs religiosis exēptis nec ad hoc refrenandum

De modo ḡnalis Loci. celebrā. Fo. XXVIII.

refrenandum profunt antiqua nec noua remedia. z p̄pter hoc excommunicatio contemnatur: z sic mortalis efficiatur. de senten. excommu. cum medicinalis. z neruus discipline ecclīastice disrumptatur. contra illud. l. distinc. vt constitueretur. z. c. p̄sbyteros. xxiij. q. v. excommunicatorum. xxiiij. q. ij. in lectum. videretur fore super his sacri prouisione concilij prouidendum. Hoc etiam conforme. viij. c. secundi concilij Arelatenfis, in quo statutum est vt se reum nouerit. z causam in concilio rediturum, qui excommunicatum alterius post interdictum recipere p̄sumperit. idem etiaz statuitur. in. xj. ca. concilij Turasi. et in liij. c. concilij Ebertani. z. xxxvij. c. concilij Bracharen.

Rubrica. xxix. At qui contra professionem vel subscriptionem suam vel p̄decessorum facta irrationabilia et seruiores venerint puniantur.

Xtem cum in vltimo ca. p̄dicti secundi cōcilij Carthaginēsis fuerit constitutum vt quicunq; plati et alij contra illa in quibus consenserunt vel subscripserunt venerint, deponantur: cum non deceat inconstantiam et intolerabilem in dei ecclesia reperiri: z in hoc sit conforme concilio Africano. extra de pactis. c. j. et alijs iuribus. vigesima questione prima. puella. in. fi. vigesima secūda. questione quarta. innocens. decima octaua questione secūda. Glentherius. ff. de pactis iuris gentiuz. s. pretor ait. z hoc hodie non seruetur: hoc videretur honorabile, et vtile obseruari, ne paulatim grauitas ecclīastica depire videatur: maxime in ecclesia romana i qua visum est q̄ dominus papa reuocabat aliquid quando non solum gratias, z alia concessa a p̄decessoribus suis vtz etiam facta z concessa a seipso contra grauitatē

autoritatem z honestatem ecclīasticā z iuridicā. xv. q̄ne. j. z. q. ij. quasi per totum. xij. q. ij. hec huiusplaciti. Et idē de multis alijs prelati accidit, p̄decessozum suozum facta rationabilia et familias, q̄ bene seruerint: p̄sequentibus contra iura.

Rubrica. xxx. At canones pertinentes ad officium z instructionem episcopozum z clericorū sciuntur p̄ eos p̄usq̄ ordinentur.

Xtem cum in tertio ca. iij. c. iij. Carthaginēsis posito. xxvii. dist. placuit, fuerit cōstitutum vt episcopis et clericis ordinandis priusq̄ ordinentur. de creta concilioꝝ eozum auribus ab ordinatoꝝribus inculcentur, ne se aliquid contra statuta concilioꝝ fecisse peniteat, et in concilio Toletano fuerit constitutum, quod illi quibus parochiales ecclesie cōmittuntur, ab episcopis suis instructionem et libellum per quem in officio ecclīastico dirigātur accipiāt. z Celestinus papa instituerit quod nulli sacerdotum liceat canones ignorare. z Augusti. dicit quod saltem canones penitētiales scire debent, vt. xxxvij. dist. si decreta. Et supradicta iura et consimilia non seruentur sed passim pmoueantur, et p̄sbyteri z episcopi priusq̄ eis ostēdatur illud quod pertinet ad officium eozum: nec debita discussio super his obseruetur, licet sup hoc multa iura sint edita. xxiij. dist. per totum. et extra de etate et qualitate ordi. de tem. oz. videret super hoc puidēdū.

Rubrica. xxxj. De episcopis accusatis. vbi z infra quod tempus eoz car se examinentur. z q̄ in causis ecclīastice hore modicū p̄heret q̄ deputarentur in singulis curijs indices aduocati, pcuratores z tabelliones gratis sua officia exequentes in causis miserabilium personarum.

Lem cum in, vii. c. iij. cō-
ciliū Cartagine. fuerit
constitutum q̄ cause epi-
scoporum coraz provin-
ciali concilio infra duos
menses audiantur z hoc
sit satis conforne alijs concilijs z iuris-
bus vt. iij. q. si quis episcopus. cum. c.
sequentibus z dicta iura z consimilia nō
seruentur quia romana ecclesia causas
episcoporum maioribus annumerans,
omnia ad se trahit, p̄ illa capitula. ij. q.
vi. ad romanū. z capitulis precedentis
bus z sequentibus. et. ix. q. iij. cūcta per
mundum z. c. per principalem. Videtur
vtilē cogitare an esset aliquod remediū
super hoc adhibendū. Et insuper cum
lites nō debeant esse immortales. vt ex-
tra de dolo z cōtu. finē. potissime ecclia-
stice q̄ ceteris periculosiores sunt: vt ibi
dem z de electio. ne pro defectu. q̄ in eis
dem contraheretur eremodiciū sicut ses-
cūdam leges cōtrahitur. C. de iudi. pro-
perādum. §. j. z. §. sin autē. Exceptis cas-
bus notatis ibidem in glo. ordinaria:
q̄ q̄ contrarium sit scōm ius canonicū
vt extra de iudi. venerabilis. z de dolo. z
contu. venerabilis z q̄ deputarentur in
singulis curijs iudices, aduocati, procu-
ratores, z tabelliones, gratis sua officia
exercentes et exercētes in causis mise-
rabilium personarum.

Rubrica. xxxij. De multis capitulis
ad vitam, honestatem, conuersionē, ba-
bitū, regulam z mores clericorum per-
tinentibus, secundum diuersos status z
gradus eorū: q̄d esset decens z honestū
ac vtilē obseruari cū ex cōtrario tot⁹ se-
re ordo ecclia-
stic⁹ cōfundat⁹ z etiā corū
paſ. Et specificantur multa q̄ p̄tinēt ad
officiū diaconorum, presbyterorum, z
etiam episcoporum.

Lem cum in decimotertio
capitulo dicti tertij concilij
Cartagine. fuerit cōstitutū

vt filij sacerdotū vt clericorū spectacula
secularia nō exerceant, nec eis intersint
et in. v. ca. concilij Arelatei. c. lix. Et in
Agathe. concilio fuerit statutum q̄d
presbyteri z alij qui ducendi vxores licē-
tiam nō habuerint alienarū nuptiarū
euentē cōiunia. Nec illis cetib⁹ imisceā-
tur vbi amatoria cantantur et turpia:
aut obseni motus corporū, coreis exul-
tationibus efferunt: ne auditis z obtui-
tus sacris ministris deputati, turpiū
spectaculorum atq; verborum cōtagio-
ne polluātur. xxxiij. dist. presbyteri. Et
in concilio Laodice. fuerit constitutū
q̄d clerici et ministri altaris, spectaculis
aut nuptijs non intersint: z de conse. di.
v. nō oportet. Et Ysidorus de vita cleri-
corū scribat, q̄d dicti clerici a vulgari vi-
ta seclusi, a mundi voluptatib⁹ se absti-
neāt vt nō spectaculis, nō pompis ite-
rent: et quod conuinia publica fugiant.
Prinata autez sobria colant, vsuris ne
quaq; incumbant, neq; turpiuz occupa-
tionibus lucrorum: Non fraudibus cui-
usq; studione apētāt amorem procu-
rare. Quasi materiā cunctorum crimin-
um fugiant secularia officia, negōtia:
q; abijciant. honoris gradū per ambi-
tionem non suscipiant: dolos et cōiura-
tiones caneāt, odium, emulationes, ob-
treccationes atq; inuidiā fugiāt: nō va-
gī in ecclesijs, nō effreni lingua, aut pe-
tulātī: nec inuidio. gressu vel gestu ince-
dāt. Sed pudorē atq; verecundiam mē-
tis simplici habitu incessuq; ostendāt.
obscenitates verborū et membrorum
sicut z operū, penitus execretur: vidua-
rum et virginum frequentationem fu-
giant: cōtubernia extranearūz femina-
rum nullatenus appetāt. Castimoniā
inviolati corporis perpetuo conserua-
re studeant. Senioribus debitam pres-
beant obedientiaz: neq; vilius iactātie
studio semetipsos attollant: doctrine z
lectionibus psalmis et canticis et eorū
exercitio ingiter incumbant. Tales em̄
esse

esse debēt qui diuinis cultibus se man-
cipandos student vt sciētie operā dēt:
doctrinē gratiam populis administret
xxij. distinctione, his igitur. In concilio
etiam Arelate. constitutus fuerit
q̄ dicte persone ecclesiastice plausus et
risus inuocandos agere, z fabulas inas-
nes referre, aut cantare nō presumerēt
nec turpia ioca ante se fieri paterentur.
Nec larvas demonum ante se deferri cō-
sentirent. Et q̄ in mensis honeste con-
uersarentur, z sobrie biberent z comme-
derent. vt. xliij. distinctione nullus pre-
sbyterorum cum duabus paleis sequē-
tibus positus pro capitulis, de conse-
cratione distinctione. v. quando. In cō-
cilio etiam Laodice. et Arelate. p̄
pe fuerit constitutum q̄ symbola z cō-
mensalia siue conuinia in quibus dicta
symbola fuerint nō exerceat z q̄ taber-
nas excepta causa necessitatis non itra-
rent. Et in. vi. Sinodo fuerit constitu-
tum q̄ in dictis tabernis alijs non mini-
strarent, nec tabernas tenerent: z si non
cessarent q̄ deponerentur. xliij. distin-
non oportet. j. z. ij. c. null⁹. zc. Et in con-
cilio Toletano fuerit constitutum q̄d
loco fabularum que mensis frequenter
interponuntur non necessarie, coram
eis ad edificationem animarum sacra le-
ctio legeretur. ea. distinctione pro reue-
ren. de cōsecratio. distinctio. v. in omni-
bus. Cum autem ista et alia extra de vi-
ta et hone. cleri. et in alijs diuersis iuri-
bus tradita de conuersatione vita z ho-
nestate clericorum z aliarum personarū
ecclesiasticarum non seruentur z ex hoc
vituperetur ministeriū nostrum z eccle-
sie contemptus habeatur est verum s̄m
Bregio. Si cuius vita despicitur eius
predicatio contemnat. ij. q. vij. §. Itēz
in euāgelio. videretur esse vtilē vt circa
dictam reformationē, z regulationem
vite et honestatis morum, et conuersa-
tionis personarum ecclesiasticarum pro-
videretur de remedio competenti. Itaz

videtur verificari illud euangelicum de
scribis z phariseis, q̄d super cathedrā
moysi sedebunt: que dicunt facite: que
aut faciunt facere nolite. Matth. xxij.
xxvi. q. vij. Alligāt onera vt ibi dicit. al-
ligant onera graua z importabilia z im-
ponunt in humeros hominum: digito
autem suo nolūt ea mouere. omnia au-
tem opera faciunt vt videantur ab ho-
minibus. Dilatant em̄ philateria suaz
magnificant fimbrias suas. Amāt eniz
primos recubitus in cenis: z primas ca-
thedras in sinagogis: z salutationes in
foro: z vocari ab hominibus rabi. Que-
quidem verba Christi in Matthe. xxij.
exponit Joānes chrisostomus in dicto
capitulo. alligant. de sacerdotibus z pō-
tificibus nostri temporis: qui omnē ius-
titiam populo mandant z ipsi nec mo-
dicam seruāt, vt in docendo iusti appa-
reant et iusti in faciēdo non existant. vñ
secundum eundem. xl. distinctione in ca-
pit. multi sunt sacerdotes z pauci sunt
sacerdotes: multi in nomine et pauci
in opere. Videte ergo secundum eun-
dem quomodo super cathedram sedeas-
tis: quia nō cathedra facit sacerdotem,
sed sacerdos cathedram. Non locus san-
ctificat hominem, sed homo locum san-
ctificat. Nō omnis sacerdos sanct⁹ est,
sed omnis sanctus est sacerdos. Qui be-
ne federit super ea honorem accipit ca-
thedre. Ideoq; sacerdos malus de sacer-
dotio suo crimen acquirit, non dignita-
tem. In iudicio enim sedis si quidez be-
ne vixeris et bene docueris, populuz be-
ne instruis. Si bene docueris quomodo
viuere debeat, bene autem docendo et
male viuendo, deum instruis quomodo
te debeat condemnare. Item quicumq;
desiderauerit primatum in terra, inue-
niet confusionem in celo: nec inter ser-
vos Christi computabitur, qui de pri-
matu tractauerit: nec vnusquisq; eorūz
sustinet quomodo maior alijs appa-
reat. Sed quomodo omnibus inferior

Guillelmi Durandi pars secunda.

videatur quoniam non qui maior fuerit in honore iter homines ille est inferior, sed qui fuerit iustior ille maior est. Hieronymus etiam scribens ad Heliodorum, ait quod non omnes episcopi sunt episcopi: et quod ecclesiastica dignitas non facit christianum. Et Augustinus. omni. vi. scribit quod non omnes qui dicunt pax vobis, quasi columbae sunt audiendi: cum columbae non sicut coruus: de morte pascat: sed de frugibus terre vivat: Innocentius censit victus eius: secunda questione septima non omnes: et capi non omnis.

Sane cum de dictis clericis fuerint in quarto concilio Carthaginensi. et c. lxxij. usque ad septuagesimum secundum capitulum. plurima que in diversis locis sparsa fuerunt, constituta: videlicet ut clericus neque comam nutriat neque barbam: quod nec vestibus, nec calciamentis decorem habeat: quod cum extraneis mulieribus habitare non debeat: nec per plateas et andronas nisi certa et maxima fuerit necessitas officii ambulare: nec ad forum et nundinas nisi aliquid empturus ibi sit ausus ire et agens contrarium, degradetur. Quod etiam si absque corporis sui iniquitate vigilans defuerit stipendio privatus excommunicetur. et quod si propter temptationes ab officio declinaverit aut negligenter egerit. Et quod quilibet clericus quantumcumque verbo Dei eruditus artificioso victum et vestitum sibi acquirat: vel quod agriculturam absque officii sui dignitate detrimere preparet, et quod omnes clerici qui ad operandum validi sunt artificiosa et operas addiscant. Quod clericus invidens fratrum profectibus, non promoveatur: et adulationibus et maledictionibus, et perditionibus serviens, degradetur. Quod litigiosus et discors et curribilis et verborum turpium ioculator et inter epulas cantans: et per creaturas iurans: et alijs ieiunantibus non iei-

unans, seditionarius, usurarius: et iniuriarum suarum ultor: et qui publicam egit penitentiam, repellatur a clero. Et de predictis capitulis multa ponuntur quadragesima sexta distinctione. clericus. cum septem capitulis sequentibus et nonagesima secunda distinctione. In dicto etiam concilio Carthaginensi. quarto, trigesimo sexto capitulo. et in vigesimo secundo capitulo. concilii Niceni. et in decimo quinto capitulo. secundi concilii Arelatensis. et sequentibus, fuit circa diaconos ordinatus quod obedientiam presbyteris exhiberent quod eis presentibus eucharistiam populo non traderent: quod ante eos non loquerentur nec sederent: et quod alba induerentur tantummodo tempore oblationis vel lectionis. de quibus multa capitula ponuntur. nonagesima tertia distinctione. s. ut ex premissis auctoritatibus usque ad s. c. c. pagis. et capitulis precedentibus et sequentibus. In eodem etiam concilio. xxxij. c. et sequentibus fuit ordinatum qualiter presbyteri sui exequerentur officium in propria ecclesia et in aliena. et quod in sedibus honorarentur ab episcopis intra cameram. Sed quod in ecclesia episcopi preferretur in sede: et quod crisma omni anno reciperent ab episcopo proprio. De quibus capitulis multa ponuntur. ccy. distinctione presbyteri et c. episcopus. et quasi per totum.

De episcopis autem fuerunt multa ordinata que infra ponuntur in rubrica. xxxvij. de casibus etc. In concilio etiam Arelatensi. xvij. et xvij. et xix. c. fuit statutum quod diaconus sine presbytero et presbyter sine episcopo nihil agerent, et quod unus episcopus alium non concuaret. et in xvij. c. primi concilii Elbertani continetur quod si predicti episcopi presbyteri vel diaconi detenti fuerint quod sint mechantes: propter scandalum et propter nefandum crimine in fine non recipiant communionem.

Rubrica

De modo genera. Cōci. celebrā. Fo. XXX.

Rubrica. xxxij. De clericis ut cum ad pubertatem pervenerint, coniugium aut castitatem profiteantur. Ne per eos de bonis ecclesiasticis eruditos postmodum ecclesia impugnetur.

Xtem cum in. xxj. c. predicti concilii Carthaginensi. fuerit constitutum quod lectores cum ad annos pubertatis pervenerint, cogantur aut uxores accipere, aut continentiam profiteri. Et dictum concilium sit conforme concilio Toletano. ij. primo. c. in quo statutum fuit quod illi qui a primis infantie eorum annis clericatus officio mancipantur. Postquam xvij. annum etatis sue compleverint, coram totius cleri et plebis conspectu requirantur ab episcopo si nubere vel castitatem tenere et servare volunt: quod si caste vivere elegerint: sub ecclesiastica regula teneantur. Si vero ex tunc contraxerint quod tanquam sacrilegi puniantur. xxvij. distin. de his. et dicta concilia et consimilia iura cum deliberatione magna fuerint constituta. et ad hoc forte ne per tales qui promovendi ad sacros ordines non intendunt, consumatur patrimonium Iesu Christi, quod pauperibus tantum debetur: Et subtrahit illis desideratis promovendi qui inde proficere possent: Videtur utile considerare an expediret dicta iura servari et provideri, quod illi qui de beneficiis ecclesiasticis aluntur, non possent ex tunc ad nuptias convolare. potissime cum plerisque mundi huius partibus a talibus plusquam a laicis dei ecclesia impugnetur. et quia si intentionem promovendi non habent non videtur quod salvis conscientijs dicta beneficia valeant retinere. Et quod ad restitutionem receptorum fructuum teneantur. ut extra de elec. commissa. lib. vi. vbi etiam dicitur quod illi qui talibus conferunt beneficia promotionem exigentia, quos non credunt promovendi, quod

propter dictam quam incurrunt offensam sunt obligati ad ecclesiam conservandam indemnem.

Rubrica. xxxij. Et prime sedis episcopus, princeps sacerdotum, vel vniuersalis ecclesie non appelletur.

Xtem cum in. xxvj. c. dicti. iij. concilii Carthaginensi. fuerit constitutum ut prime sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum aut summus sacerdos aut aliquid huius. Sed tantum prime sedis Episcopus et Gregorius. eulogio Patriarche Alexandrino scribens reprehendat eum: quia in literis directis ipsi Gregorio. vocauerat eum Papam vniuersalem: et prohibebat quod hoc de cetero non fiat, dicens: quod prelatis subtrahitur quod eidem Pape plusquam non exigit, prebetur. Et quod ipse non querit prosperari verbis sed moribus: et quod honorem suum non deputat in quo fratres suos honorem perdere considerat: quia honor suus est honor vniuersalis ecclesie et fratrum suorum solidus vigor. Tunc ipse honoratus est, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si autem vniuersalis sedes aliorum prelatorum eum dicit, negat se hoc esse, fatendo ipsum vniuersum Papam. Quare vult idem Pape quod cessent talia verba, ne vniuersalis vocetur: que verba veritatem instant: et caritatem vulnerant. nonagesima nona distinctione ecce. ad pre dicta facit quod admonendi sunt subditi, ne plusquam expediat sint subiecti: Sicut idem Gregorius ait, ne cum studet plusquam necesse est hominibus subiecti compellantur eorum vitia venerari. secunda questione septima. admonendi. Ceterum namque est quod illud quod vni attribuitur alij subtrahitur. sicut probari potest. xlv. distin. disciplina. lxx. dist. archidiaconum. extra de relecti

ptis olim. in fine. ff. de iudi. cum pzetoz.
Et facit. C. de caducis tollen. l. j. §. vlti.
C. de nup. imperialis. in principio. Ad
idem etiam facit. Nam beatus clemēs
z alij romani pontifices etiam hacten⁹
scribendo epis preserebant eos sibi si
cut apparet in epistola. iij. Clemen. xij.
qō. j. dilectissimis. z in epistola Damasi
pape ad Eusebium Carthagineñ. epis
scopum. z in epistola Euaristi pape di
recta fratrib⁹ vniuersis epis Africe re
gionis. Et in epla Alexandri pape dire
cta oib⁹ epis p diuersas regiones pstitu
tis. Et in epla Sixti pape q se vocabat
similiter romane vrbis archiepiscopuz
directa omnib⁹ episcopis: z in epistola
Ehabessori pape, qui se similiter voca
bat romane vrbis archiepiscopum dire
cta fratrib⁹ charissimis z dilectissimis
episcopis. Et in epistola Ioh⁹ pape qui
se filr dicebat aplice sedis archiep⁹z dire
cta oib⁹ ecclesijs in eadē in qua sum⁹ si
de z doctrina manentibus. z in episto
la Soceri pape directa dilectissimis fra
trib⁹ episcopis per Italie prouincias
constitutis. et in epistola Zepherini v
bis romane archiepiscopi directa fra
trib⁹ carissimis militantibus per egyptū.
Et in epla Calixti pape directa cha
rissimis atq; dilectissimis fratrib⁹ p
Decisse atq; Toletane prouincias con
stitutis. in epistola Fabiani pape dire
cta dilectissimis vbiq; catholice ecclesie
cōministris. Et in epistola eiusde⁹ dire
cta Hilario episcopo. Et in epistola cor
nelij pape directa charissimis atq; dile
ctissimis sancte dei ecclesie filijs. Et in
epistola Lucij pape. directa dilectissi
mis fratrib⁹ omnibus episcopis in p
tibus occidentalibus tam in Galijs q̄
Hispanijs consistentibus. Et in litera
Stephani pape directa Hilario episco
po. Et in litera Sixti pape directa dil
ctissimis fratrib⁹ per Hispaniorum
prouincias constitutis. Et in litera Se
licis pape directa paterno episcopo. et

etiam Berengario episcopo, Et in lite
ra Anthifiani pape directa episcopis
per Beticam prouinciam constitutis.
et in litera Hasi pape directa Felici epi
scopo. Et in literis marcelli pape dire
ctis episcopis per orientales et Antio
chenas prouincias constitutis. Et in li
teris Sicebñ pape directis episcopis
per Hallicanas prouincias et per camo
paniam prouinciam et Tusciam consti
tutis. Et in literis Adelchiadis pape
directis benedicto et laurentio, et ceter
is episcopis Hispaniarum prouincia
rum. Ex quibus omnibus videt⁹ mo
dus assumendus quod sic romana in
scribendo honoraretur ecclesia, et quod
alijs honor debitus nullus negaretur.
Rubrica trigesima quinta. Et nul
li in ecclesijs conuiuentur, nec placis
ta teneantur in eis. z q̄ confratrie in q̄
bus tam clerici quam laici se ingurgis
tant, tollerētur: sed daretur paupibus
quod expenderetur in eisdem.

Tem cum in trigesimo scō
capitulo pfati concilij Cartha
ginensis fuerit constitutum
quod nulli episcopi vel cle
rici in ecclesijs conuiuentur nisi forte
transientes hospitiorum necessitate il
licresciantur. z quod populi etiam ab
huiusmodi conuiuijs quātum fieri pos
test prohibeantur. quadragesima secun
da distinctione. nulli. Et idem etiam p
hibetur in concilio Laodicensi. Et idē
habetur ex dictis beati Augustini et
benedicti. eadem distinc. non oportet. j.
et illis paleis signatis p capitulis ora
torium. et in oratorio. z placita in eis te
neri non debeant. vt in generali concis
lio per Grego. celebrato. extra de immu
nitate ecclesie. decet. nec confabulatio
nes: nec negotiationes fieri sicut mul
tipliciter probatur ibidem et quo ad
ecclesias et cemiteria eorundem. sed pe
na spiritualis quo ad contrarium at
temptantes non imponatur ibidem.
sz conuiuentur

sed comminetur quo ad hoc duntaxat
q̄ processus z sentētie in dictis locis ha
biti z habite careant firmitate. Et pres
dicta iura z cōcilia diuinis z humanis
legibus cōformia in plerisq; mundi par
tibus non seruentur. Videtur vtile
q̄ sup eozū obseruatiōe prouiso habe
ret. videt⁹ isup vtile q̄ z fratrie in quib⁹
bus tam clerici q̄ laici se ingurgitant et
cōmessationibus z ebrietati et in mul
tis diuersis tractatib⁹ contra eozū supe
riores vacāt. reprobarēnt. Et qō illud
qō. in eis expendit pauperib⁹ distribue
retur vel expenderet ad honorez illoz
sanctorum pro quozum veneratione cō
fratrie dicunt⁹ supradicte. Nec cōtraria
tur concilium Sangren. xxx. dist. si quis
per superbiam. et. xliij. distinctio si quis
despicit. q̄ loquuntur cum quis per su
perbiam despicit congregationes que
sunt in basilicis sanctorum vel cōiunia
que pauperibus largiuntur: que intra
ecclesias fieri non debent nec ministri
altaris partes a talibus confratrib⁹
recipere debent. xliij. dist. nō oportet pri
mo z secūdo. z. c. nulli.

Rubrica. xxxvi. vt penitentib⁹ iuxta
peccatorum suozum modū penitentia
imponatur. et q̄ canones penitentia
les ab omnibus obseruentur.

Tem cum in. xxxij. c. predi
cti concilij Carthagineñ. fue
rit constitutum vt penitenti
bus secundum differentiam
peccatorum Episcopi arbitrio peniten
tie tempora decernantur. qō. c. ponitur
xxvi. q. viij. penitentib⁹ z idem habeatur
ea. q. in. c. precedentibus z subsequentib⁹
bus. et de peniten. distinc. ij. z. c. facta. et
de penitē. distinc. v. c. j. cum sequentib⁹.
Et predicta iura z consimilia vt in ipsis
iuribus. de peniten. dist. j. mensurā. ac in
alijs notatur. Intelligentur cum pena
non est expressa a iure: q̄ aliter s̄m Gre
go. falsas penitencias dicimus que non
scōm auctoritatē sanctorum patrū pro

qualitate criminis imponuntur. de peni.
ten. distinctione. v. falsas z facit extra de
offi. delega. de causis. cum eius concor.
Videret vtile q̄ canones penitentiales
quos s̄m beatū Augu. omnes sacerdo
tes scire debēt: z si ignorent. sacerdotū
nomen vix habere nō merētur. xxxviij.
distin. que ipsis sacerdotibus in vnum
redigerent volumen. cuius copia z noti
tia ex necessitate ab omnibus curatis et
alijs confessiones audientibus habere
tur z sciretur. Ad hunc finē vt causa de
bita penas ibi constitutas aggravare
mitigare z commutare valeant. vt. l. dis
tinctio. de his vero. z. c. de his clericis.
xxxiiij. distinc. fraternitatis. nihilomi
nus tamē innotesceret peccatoribus cō
sistentibus dictas penas vt penitēcias
fuisse Spiritus sancti instinctu a san
ctis patrib⁹ z cōcilijs constitutas. xvi.
distinctione. habeo libru. xx. distinc. §.
ibi plurimi autem tractatorum sicut
pleniori gratia spirit⁹ sc̄ti. Ita amplio
ri sciētia alijs precellētes rationi magis
adhesisse probentur. **E**x hoc nempe
sequitur qō Hieronym⁹ pbat. q̄ null⁹
consistentiū cui pena indiceret⁹ cano
nis pro crimine determinata dubitaret
peccatū suum sceleratius esse q̄missum
quod videt⁹ fuisse gratias vindictā
xxiiij. q. j. non afferamus. Nam z lex ciui
lis dicit q̄ maiora delicta maiorib⁹ pe
nis. minora vero delicta minoribus pe
nis sunt puniēda. Et in delicto equali
proximas esse penas. in aut. vt fratru
z filij. colla. ix. xl. distinc. homo xpianus.

Rubrica. xxxvij. De acq̄sitis ab his
qui ecclesiasticum obtinent gradum vt
ecclesijs conferantur.

Tem cum in. l. j. et penultio
mo cap. prefati concii. Agas
then. fuerit constitutum qō
episcopi. presbyteri. diacon
i et quicunq; clerici qui nihil habētes

ordinantur et tempore episcopatus vel clericatus sui, agros et quecumque predia nomine suo comparant tanquam rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti ecclesie eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicuius vel successione cognationis euenerit faciat idem quod eorum proposito congruerit. Quod si a suo proposito retrosum exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni tanquam reprobi iudicentur.

¶ Et cum predictum concilium positum, xij. q. ij. placuit, consors concilio Thole. e. q. quicumque, et ea. causa. z. q. iij. sacerdotes et concilium Bracharen. z. Almagutinen. ea. q. quicumque, z. capit. presbyter. z. concilium Agathen. liij. z. liij. c. martini Pape et canonibus apostolorum. e. causa. z. q. j. episcopi de rebus. z. c. manifesta. z. c. si manifesta. et iura consimilia non seruentur: nec fiat inuentarium a dictis episcopis in eorum promotione secundum doctrinam Pape Helagii traditam. xxvij. disti. de syracusane, videtur pensandum an expediret iura huiusmodi obseruare et in. v. c. ij. concilium Toleta. In quarto autem. c. ix. concilium Toleta. continetur quod de coqueitis per presbyterum fiat equalis diuisio inter ecclesiam et eius heredes qui tamen nihil possunt absque voluntate de bonis mortui episcopi usurpare: ut in. ix. c. eiusdem concilium, potest tamen idem episcopus tertiam ecclesiasticarum rerum sibi cum voluerit conferre sicut in. vi. c. dicti concilium continetur. Prouidendum esset insuper quod discrete persone ecclesiastice non ditarent nec exaltarent, nec nobilitarent parentes suos de bonis ecclesiasticis: quod facta in contrarium ut melius possent corrigere.

¶ Rubrica. xxxvij. De aliquibus episcopos et prelatos contingentibus: que principaliter per omnia non obseruatur, et de statu et excessibus eorundem, et de pauperibus et scholaribus in scholis prouideatur. Et quod prelati et alie persone eccles-

siastice sicut iura precipiunt de iuribus et rebus ecclesiasticis spiritualibus nihil disponere in iudicio laicorum presumant: nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimitterent iustitiam exercere. Et quod excommunicationis sententia non fulminetur superflue: victusque vestitus familie eorum prouideatur.

Nem cum constitutus fuerit in. iij. concilium Cartagine. capitulis. xij. xv. sequentibus. quod episcopus vilem suppellectilem et mensam ac victum pauperem habeat et dignitatis sue auctoritatem fidei et vite meritis querat. et quod hospitium non longe ab ecclesia habeat et que capitula ponuntur. xij. di. episcopus. et in. xvj. capit. eiusdem concilium continetur. quod episcopus indigentium curam per presbyteros et diacones agat. et in. xvij. ca. eiusdem concilium statuatur quod episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat. et in. xix. quod episcopi pro rebus secularibus non litigent. et in. xx. c. quod episcopus tantum diuinis vacet. Que capitula pro maiori parte. lxxxvij. disti. episcopus. j. et. ij. Et in. xxij. et in. v. et. vi. lvij. xxxij. xxxij. z. vi. z. v. capitulis eiusdem concilium continetur quod episcopus sine testimonio clericorum et plebis clericos non instituat: et quod causas clericis presentibus audiatur: Et ut quando predicat nullus discat alioquin excommunicetur. Et quod episcopos discedentes synodus reconciliet: et quod de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat: et quod rebus ecclesie tanquam commendatis non tanquam propriis utatur. Et quod episcopus sedes in aliquo loco stare presbyterum non patitur. Et quod licet in ecclesia in conspectu presbyterorum sit sublimior intra domum collegam se presbyterorum agnoscat. Que capitula sunt alijs iuribus et concilijs consona. xc. distinctione. c. j. z. c. discedentes. xcj. distinctione. olim. z. c. episcopus. z. c. episcopus. j. et. ij. z. vij. q. j. placuit. ut nemini

nemini facultas sit cum. c. precedentibus et sequentibus. xv. q. vij. episcopus. nullus causam audiat cum precedentibus et subsequenter. Et cum supradicta iura non seruentur nec etiam consimilia, videretur super hoc prouidendum et super consimilibus sicut est. v. cap. v. concilium Cartagine. in quo statutum est ut nulli episcopo sit facultas, relicta principali cathedra ad aliquam ecclesiam in diocesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius quam oporteat constitutum curam vel frequentationem proprie cathedre negligere. vij. q. j. placuit. j. In quo etiam concordat Africanum concilium, in quo prohibetur dictis episcopis et reliquis clericis migrare de ciuitate in ciuitatem. Et Grego. qui statuit quod in monasterio deputaretur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. vij. q. j. non oportet. z. c. peruenit. z. sicut est concilium Cartagine. ij. z. xxij. c. in quo statutum est quod plebes alienas non usurpent. ij. q. j. placuit. secundo. Et. xxij. c. eiusdem concilium: ut alienos clericos non auderent retinere vel etiam ordinare. lxxj. distinctione. de aliena, cum. c. precedentibus et subsequentibus. Et capitulum. xxx. eiusdem concilium, ut sine licentia metropolitani longe non proficiantur. z. xlviij. ut facti episcopi solam illam diocem retineant ad quam fuerint ordinati. Et sicut est illud concilium Agathen. vij. q. j. si quis in clerico. vt. s. diebus solennibus natiuitatis domini, Epiphanie, Pasche et Penthecostes ipsi episcopi et alij de clero ab ecclesia non absentent: et quod dictis diebus extra parrochiales ecclesias missa in oratorijs priuatis cum altari portatili non dicantur. de consecratione distinctione prima si quis etiam extra. Et sicut est illud Anacleti Pape de consecratione distinctione prima: episcopus deo sacrificans testem secum habeat. In solennibus quippe diebus aut festum aut quinq. aut tres diaconos sub

diaconos et reliquos ministros et sacerdotes secum habeat. Et illud Lucij Pape eadem distinctione inhibemus. quod in omni loco episcopi non deserant duo presbyteri et tres diaconi propter ecclesiasticum testimonium. sicut est illud Grego. in generali synodo secunda questione septima, Cum pastoris vita in exemplum debeat esse discipulis, plerumque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis, nesciunt: quam tamen seculares pueri et seruientes sciunt. de qua re presentis decreto constitutum, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi in ministerio cubiculi pontificali obsequantur: ut is qui in loco regiminis est, et tales habeat testes qui veram eius in secreto conuersationem videant, et ex sedula visione exemplum profectus sumant. Et idem Grego. eadem questione peruenit. quod episcopi suos et dissolutos in sua societate non retineant. Et illud Paschalis Pape, eadem questione prima capitulo ultimo. quod ipsi episcopi lectioni et orationi vacarent: et in hoc Adoysem et Aaron immitentur. trigesima sexta distinctione si quis. Et illud quod illi episcopi qui impotentes sunt sibi petant coadiutores dari. septima questione prima peristi. et capitulo quinta. z. decima quinta questione sexta alius: et illud Helagii Pape vigesimatertia questione octaua quo ausu, et sequentibus: quod sine auctoritate papali vel concilium provincialis ad comitatus regales non accedant. non enim in episcopos inungantur nisi ut procuratores animarum et distributores spiritualium existant. vnde decima questione prima. §. ex his omnibus. et ut docti alios doceant. octuagesima sexta distinctione per totum et ut viduis et orphanis et oppressis eorum presidium implorantibus suum patrocinium largiantur. octuagesima septima distinctione, per totum: ut in eis vita et doctri-

Guillelmi Durādi Pars secunda

na concordent, et lectioni orationis pre-
dicationi vacent. xliij. dist. §. j. lxxxvj. di-
stin. fratrem. et lxxxvij. dist. episcopus
nullam. Et ut vigilanter et sollicitè po-
pulos sibi creditos regant. ea. distin. ra-
tionis. vij. q. d. i. suggestum, et duobus. c.
seq. Et ut res ecclesiasticas habeant, regant
non ad dissipandum sed ad dispensandum. xij.
q. j. episcopus. et c. expedit. et c. res eccle-
siastice cum duobus sequentibus, et de
eis hospitalibus existant. xlix. distin. §. ho-
spitalium: et de ipsis rebus ecclesie pri-
mum sibi, postea ministris demum alijs fi-
delibus provideant. xij. q. j. nulli episco-
porum, et quod eas in suam aut suorum pro-
prietatem non convertant. xij. q. j. epi-
scopus. et c. res ecclesiastice. et in. vij. c. co-
cilij Agathen. quod de ipsis rebus ecclesia-
sticis earum dispensatione ratione audi-
ant. x. q. iij. c. j. et quod eas non alienent. de his
que sunt a prelate sine consensu capituli no-
uit. Quod ecclesie deteriori conditionem
non faciant. extra de in integ. resti. c. j.
quod provideant de personis per quas
eorum subditis predicetur. extra de off.
ordi. c. inter te. et c. quoniam. Quod or-
dinantur in ecclesijs eorum cathedralibus
et baptismalibus sint magistri, qui
gratis scholares pauperes doceant: pro
docendi licentia nihil exigant sicut pro-
uide fuit constitutum in concilio Late-
ranen. extra de magistris. c. j. Et per In-
nocent. iij. in concilio generali. eod. titu.
quod nonnulli. que quidem statuta esset per
quod utile observari et etiam in hoc videretur
utile ampliari et decima pars omnium
beneficiorum ecclesiasticorum secularium
et regularium assignaretur pauperibus
scholaribus, in singulis facultatibus
studiorum in studio generali per quos
dei posset illuminari ecclesia: qui in ea
(prout Basiliensis. legitur. et eo. tit. super
specula) velut splendor fulgerent firma-
menti. Ex quibus posset postmodum
copia doctorum qui velut stelle in per-
petuam eternitatem mansuri ad iusti-

tiam plurimos erudirent. Et possent de
eruditioribus nutritis ordinari qui in civita-
tibus et diocesisbus monasterijs de quo-
rum bonis et beneficijs nutriti et instru-
cti fuissent, domino famularerunt: iuxta
illa capitula. lxx. distin. nullus. et c. enu-
tritis. lxx. dist. clericos, et prout plenius
dictum est. §. in. xv. rub. huius secunde
partis.

De excessibus prelatorum.

Sane cum dicti episcopi et pre-
lati sint in loco apostolorum
ut. lxxij. distin. quorum vices.
et. xxj. distin. in nouo. reprehē-
duntur a Hieronymo non solum si ser-
mones eorum non imitatur sed et con-
versationem abstinentiam. xxxvj. dist. ecclie.
Unde deberent curare quod in eis non es-
sent illi defectus de quibus dictum est
supra in. xxxij. rubrica huius secunde par-
tis. Et quod precaverent sibi ne eorum sub-
ditos tallijs et aggravationibus aggra-
varerent: et ne per parochias ecclesias suas
crudeliter deservirent, et ne rectores in
procuracionibus gravarent: ne victimam
longi temporis brevis hora consumat.
sicut habetur ex concilio Lateranen. ex-
tra de censu. cum apostolus. x. q. iij. quia
cognovimus cum quatuor. c. sequenti-
bus. xvij. dist. quoniam quidem. de cen-
sibus ea que de privilegijs cum ad quo-
rundam. de immuni. ecclie. quia plerique
manus namque suas deberent servare in-
noxias: nullumque lucrum contingere. in
autem. de manda. princ. §. j. colla. iij. de
collatoribus. §. quoque colla. ix. C. de sus-
perindicto. l. j. lib. x. ff. de dam. infect. ex
damni. Cavere etiam sibi deberent ne ex
communicationis suspensionis et interdicti
sententias iniuste et iuris ordine non ser-
vato, et sine causa legitima vel ex odio fo-
mite proferant. de excessib. prela. c. j. de
appellatio. reprehensibilis. de accusati.
qualiter. ij. §. j. ad finem. ij. q. j. nemo. xj.
q. iij. §. si ergo. et. §. cum ergo. et c. nemo
quorum et sequenti. Ubi inter cetera con-
tinetur

Demodo generalis Conci. celeb. Fo. XXXIII.

tinetur et ex levi causa non deberet hu-
iusmodi sententias fulminare: nec etiam
ex iniusta, cum hoc parum referat vtru-
iusta causa sit vel iniusta. ff. de autorita-
tute. nulla differentia. que tamen male
servantur in ecclesia dei, cum pro ser-
vantijs in multis partibus dicte senten-
tie proferantur. **C**onsequenter prouideri de-
beret cum dicta sententia sit mucro epi-
scopalis qui sepius hebetatur vel fragi-
tur. cum de eo passim et indistincte per-
cutitur. xvj. q. ij. visis. et sit talis pena dis-
tincta excommunicatio qua nulla maior
est in ecclesia. sicut ait Augustinus. xxiiij.
q. iij. corripiantur. Unde cum pena de-
beat proportionari delicto. xxiiij. q. iij. non
afferamus. in fin. nec sit excommunican-
dus quis nisi pro mortali peccato: cui ana-
thema sit eterne mortis damnatio, nec
sit infligenda nisi illis qui aliter corrigi
non possunt sicut habetur in concilio
Aldens. et in dicto capitulo. nemo epi-
scoporum: nullus sacerdotum quemquam
hominem recte fidei pro parvis et levi-
bus causis excommunicare habeat. sicut
dicitur in concilio Agathen. c. iij. et in co-
ncilio Aluernen. ij. q. iij. episcopi. et cap.
nullus sacerdotum. quod minime obser-
uatur in romana ecclesia: in qua et a cuius
delegatis contra prelatos et alios pro-
minimo sententia fulminantur, contra
decretalem illam Alexandri. iij. de offi-
cio deleg. quia pontificali. et hoc non in-
iuste dei iudicio: ut in quo ipsi prelati et
eorum curie delinquant et hoc etiam puni-
atur. xij. q. j. §. bis. i. q. j. §. ex his. ut quod
fulti sunt in culpa sapientes efficiantur
in pena. fm dictum Grego. in moral. xx-
vij. distin. qui ea. Item debent sibi cau-
ere dicti prelati ne nimium rigidi vel
nimium remissi existant. xl. distin. disci-
plina. nec sine compassione puniant. xlvj.
dist. h3 hoc. et ne propter predicationes
superbiant, ut ibidem, nec indignos pro-
moucant. xliij. distin. tales. xlix. distin.
per totum. lxx. di. lxx. di. per totum. itez ne

exquirant nimis delicata cibaria. xij. q.
ij. Gloria epi. xxxvj. distin. ecclesie. nam ven-
ter cui coquorum multitudo deseruit,
edificia virtutum ad solum redigit. et ve-
ter mero estuans, cito despumant in libi-
dinem, sicut Hieronymus ait. xxxvj. di-
venter. xliij. di. §. j. Unde videretur quod
circa superfluitatem cibariorum et etiam
circa superfluitatem ornamentorum et
vestium ac familiarum, prouideri habe-
ret. ita ut nec sordidis, nec nimis ac ful-
gidis vestibus se ornarent, ut enim ait
Hieronymus. nec affectate sordes, nec
exquisite delicie laudem pariunt: quod
tam de vestimentis quam de cibis intelligen-
dum est, sicut plene probatur. xli. distin.
§. j. cum. c. sequentibus. et. xxj. q. iij. per
totum. nam qui mollibus vestiuntur, in
domibus regum sunt: ut ea. q. c. j. unde
dicti episcopi et prelati non deberent in-
cedere sine rochetis nec ipsi et presbyteri
sine vestibus eorum ordinibus congruen-
tibus. ea. q. nullus. cum tribus. c. sequen-
tibus. Item debent sibi cauere dicti prelati, ne
redditus diminuunt subditorum, nec
decurtent privilegia eorum. de privile-
c. j. et c. ad hec. ne sede vacante. c. j. de ex-
cessu. plato. dilecti. et c. sane. Ad hanc ru-
bricam de episcopis faciunt et adduci
possunt illa que posita sunt supra in pri-
ma rubrica. et in. iij. et in. iij. p. me partis.
et in multis rubricis huius secunde par-
tis, scilicet i. j. ij. vij. viij. xi. xij. xv. xvj.
xvij. xvij. xx. xxij. xxij. xxij. xxvij. xxvij.
xxix. xxx. xxxij. xxxv. et xxxvij. Que pos-
sunt ad ea que tangunt prelatos et epi-
scopos et que in eis correctione et refor-
matione indigent, adaptari. Ad predi-
ctorum etiam episcoporum officium pro-
tinet, ut pauperibus et infirmis qui des-
bilitate faciente, non possunt suis manibus
laborare, victum et vestitum in qua-
tum possibilitas habuerit, largiantur.
sicut habetur in. xij. capi. concilij Aure-
lianensis. et quod de his que oblatione
fidelium in altario conferuntur, medic-

tatem sibi vendicent, et medietatem clerico dispensent. Et quod de his qui parochiis et aliis offeruntur seruent antiquos casones et quod in eorum remaneant potestatem sicut in .x. et .xj. c. dicti concilii Aurelianensis continetur. Et quod diebus dominicis nisi infirmitate impediti ecclesiis quibus proximi fuerint, deesse non debeant: sicut in ult. c. dicti concilii continetur. et de conse. dist. iij. episcopus si infirmitate. Et cum predictis concordat etiam alia concilia et iura .x. q. i. et .j. q. ij. et .iij. et .xij. q. j. et in multis capitulis que hodie non seruantur. sicut est. iij. c. xvij. c. et .vij. concilii Toletani positus. x. qd. iij. inter cetera. ubi excommunicationes episcopis Gallie, de quibus specialiter conquerebantur subditi propter rapacitatem eorum, prohibentur. Contra omnes autem se ingurgitantes inuehitur disputatio septimi concilii Toletani. In concilio autem Aurelianensi. Statuitur quod episcopus si infirmitate non fuerit impeditus ecclesie cui proximus fuerit die dominico deesse non debet. et ponitur dictum capitulum de consecra. dist. iij. episcopus. Secundum etiam quartum concilium Carthaginense. episcopus vilem suppellectilem et mensam et victum pauperum: et hospitalium non longe ab ecclesia habere debet: et dignitatis sue auctoritatem fidei et vite meritis querere. xij. dist. episcopus. Verum cum in regno Sicilie et in multis aliis mundi partibus sint episcopi a deo pauperes quod vix vnum equum et vnum seruitorem secum tenere possint et ex hoc vilescat apud vulgus conditio eorumdem, videretur super hoc prouidendum: Cum etiam in multis diocesis sint aliquae ecclesie et alii qui prioratus temporalium iurisdictionem habentes quam per se ipsos regere et defendere non possunt, et sic in ecclesiasticum preiudicium deperit et ad potestatem deuenit laicorum ecclesie oppido infestorum, videtur super hoc

prouidendum quod prelati et alie persone sicut iura precipiunt, de iuribus et rebus ecclesiasticis spiritualibus nihil disponere in iudicio laicorum, nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimitterent iustitiam exercere in synodum Eugenii pape. de iudicis. decernimus.

Rubrica. xxxix. De oblationibus discordantium et opprimentium pauperes et aliquorum aliorum non recipiendis in ecclesia.

Item cum in. xcij. et. xcij. capitulum dicti concilii Carthaginensis positus. xc. distinct. continetur quod oblationes defendentium fratrum neque in sacrorario neque in gazophylacio recipiantur. Et quod consimiliter dona eorum qui pauperes opprimunt a sacerdotibus refusetur. Et idem statuatur Nicolaus papa de respuendis oblationibus sacrilegorum et inuasoribus, et depredatoribus rerum ecclesiasticarum. xij. questione. ij. de viro. Et idem scribat Augustinus in. j. epistola ad Bonifacium. c. j. de illo qui per violentiam extraxit de ecclesia feruum suum, qui confugerat ad eandem. xvij. questio. iij. minori. Et idem scribat dictus Augustinus ad Macedonium de officialibus qui contra ius societatis humane furtis, rapinis calumniis, inuasionibus et oppressionibus aliqua abstulerint que Zachari publicani exemplo reddenda sunt potius quam donanda. xiiij. q. v. non sane. in fine. Et idem dicatur per predictum Augustinum de electionibus non faciendis ex fauore vel usuris, nec ex quolibet male acquirentibus de alea, ludo. de distributione, de symonia, de meretricio raptu et consimilibus. vt. xiiij. qd. v. c. j. cum sequentibus. et. j. questione. j. non putanda. extra de raptoribus super eo. de usuris quia in omnibus. de consecra. dist. iij. eos. et dicta iurat alia in glossis in dictis locis positus signata non seruentur

gentur, et hoc auaricie et turpi lucro ascribatur, Et exinde honestas ecclesie deformetur, videretur esse super hoc prouidendum verissime, potissime cum a religiosis de ordine paupertatis frequentius furariorum funera pre ceteris honorentur.

Rubrica. xl. De defensoribus ecclesiarum a principibus postulandis.

Item cum in. x. capitulum iij. concilii Carthaginensis fuerit constitutum vt ab imperatoribus postulentur defensores ecclesiarum per quos ecclesia defensetur. cum prouisione episcoporum aduersus potentias diuitum, a quibus quidem diuitibus ipsa ecclesia et pauperes: quorum defensio ad ecclesiam pertinet assignantur. Et istud sit satis consonum aliis iuribus: vt. x. di. si in adiutorium. cum beatus apostolus (vt ibidem habetur) Actuum. xxij. aduersus iniuriosos auxilium imperiale inuocauerit. Et impatores reges, et principes a deo fuerint constituti vt ipsam ecclesiam eiusque ministros debeant defendere. xxij. q. v. principes, et c. regum. et c. administratores. et. q. iij. c. nimium sunt inquieti vsque in finem questionis, et dicti defensores essent modernis temporibus ecclesiarum et personis ecclesiasticis perquam necessarij quia indebite ab eis et ab aliis pluribus affliguntur. videntur prouidendum si esset vtile huiusmodi defensores ab vniuersis principibus per ecclesiam postulari. Cuius persone ecclesiastice ex quadam necessitate habeant hodie plus ceteris in curijs principum litigare. Idem etiam fuit statutum in xvj. c. coci. ad Silenitanum. f. p. causis ecclesiarum aduocati a principe postulentur.

Rubrica. xli. De consecratione et congregatione concilii generalis.

Item cum in. viij. c. concilii ad Silenitanum sub imperatoribus Archadio et Honorio celebrati, fuerit constitutum quod cau-

se ecclesiastice que communes non sunt toti ecclesie Africane in suis prouincis iudicentur, et quod illis qui coes sunt generalis synodus conuocetur. Videtur vtiliter quod predictum concilium per romanam ecclesiam seruetur quicunque iura pendenda sunt, cuius dicta iura per tangentes coem vtilitate sint edenda. iij. di. f. j. et c. facte et c. erit. Et quod idem seruetur quando cunq; aliquid esset ordinandum de tangentes coem statum ecclesie vel ius nouum codendum. Cum illud quod oes tangit ab omnibus approbari debeat. lxxv. di. c. j. et. iij. lxxvi. di. c. j. Sane in secundo concilio Arelaten. c. xvij. continetur quod ad arelatis episcopi arbitrium synodus est congreganda. Ad quam vrbem ex omnibus mundi partibus sub sancti Martini tempore legimus concilium celebratum fuisse. Arelatis men. xvij. di. f. j. cum capitulis sequentibus ad Marcellum, Iulium, Damasum, Gregorium, Pelagium et Symachum papam scribunt hec ad romanam ecclesiam pertinere.

Rubrica. xliij. De praesidiis rei publice, vt sine licentia episcoporum non communicent.

Item cum in. viij. c. concilii Arelatis fuerit constitutum de praesidiis quod fideles ad praesidatū non filium vt cum promoti fuerint literas accipiant ecclesiasticas coicatorias, ita tamen in quibuscumque locis gesserint ab episcopo eiusdem loci cura de illis agatur vt cum cepint cum disciplina publica agere. f. contra ecclesiam tunc demum a coione excludunt. Et quod si fiat de his qui rem publicam agere volunt. Videtur pensandum propter molestiam quam officiales rei publice ingerunt hodie ecclesie, si dictum concilium posset vel expediret renouari. in. vij. do. c. concilii Libertani statuit quod illo anno quo magistratus gerunt non communicent.

Rubrica. xliij. De exequiis episcoporum et platorum a conuincino plato peragendis et cura eius ecclesie suscipienda.

Item cum in.iiiij. r. v. c. concilij Regien. fuerit constitutum qd cum ecclesia episcopo casruerit, qd immediate vicine ecclesie episcop^o ad exequias pro eo celebrandas accedat, et qd statum predicte ecclesie vacantis districtissime gerat, ne ante ordinationem alterius propter discordiam eligentium aliqua novitas v^t subuersio eneniat. Et qd per dictum episcopum inspectio et descriptio omnium rerum episcopaliuz fiat: ceteri vero episcopi sine metropolitani licetia no accedant vacationi tempore: nec etia alijs, ne se electioni de se celebrande ingerere videantur. Considerandum est an expediat statuta huiusmodi renouari: cu honestate ecclesiaru r. vtilitatem concernere videantur. In. xij. etia. c. concilij Terzacone. statutum est, qd vbicumq; episcopus intestatus decedat de omnibus vtenilibus et supellectilibus et alijs a presbyteris r. diaconibus inuentarium fiat: r. si quid de eis subreperint, qd furti teneantur. r. c. concordat de electio. q. sepe. de offi. ordi. presenti. lib. vi. r. in ultimo c. concilij hilderden. r. in. ij. a. r. iii. c. concilij Valentini: et in tertio. r. vij. c. concilij Toleta. In. ix. autē. c. ix. concilij Tolletani habetur qd si episcopus sacerdotem tumulauerit cum etiam locuplex fuerit qd non recipiat vltra vnam libra auri. et si non sit locuplex qd no recipiat vltra dimidiam, nisi aliqua ornamenta offerantur eidem.

Rubrica. xliij. De ministris ne sine chrismate pficiantur.

Item cum in primo. c. concilij Aurasici fuerit constitutum qd nullus ministroz qui baptizandi sumit officium sine crimine vniq; debeat progredi: qd baptizandi habet crimari. Considerandum est an expediat dictum concilium obseruari propter periculum qd imminere pot baptizadis i parochijs diffusis, r. in motanis in quibus gentes habitant longe ab ecclesijs: r. in regionibus in quibus in dei r. pagani vna cu catholicis puerantur. Itē fm Greg. du adhuc ad pbenduz misterium, redemptionis tempus queritur, interueniente paululum mora inueniri no valeat q redimat. v. di. baptizari.

Rubrica. xlv. De immunitate ecclesiarum subtrahenda his qui ad eas cofugiunt si homicide voluntarij fuerint, vel p debitis fugerint, vel in tali casu in quo degradati tradi curie seculari deberent: et qd persone ecclesiastice per iudicium industriam r. insidias homicidiaz committentes degradentur.

Item cum in. v. r. vi. capitulis concilij Aurasici. contineatur eos qui ad ecclesiam fugerunt tradi non debere sed ob loci sancti reuerentiaz defendi. et ex hoc et alijs concilij r. capitulis consimilib⁹ postis. xvij. q. iij. miror. et. c. reum cum subsequen^tibus: r. extra de immu. eccle. quasi per totum, ecclesia defendat non solum reos sanguinis de quibus defendendis loquitur Grego. xliij. q. v. reos et dicto ca. reum. Et pro maiori parte iura de hoc agentia, verum etiam alios Et prouiso Helasij pape vt serui ad ecclesiam fugientes ad defraudandum dominos suos post prestitam securitate a domino de impunitate eorundem de ecclesia extrabantur inuiti. Et quod idē fiat de fugitiuis a quibus rationes petuntur. decima septima. q. quarta. §. verum. r. capitu. metuentes r. c. vxoz. felix. hodie communiter no seruetur. nec lex illa. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. presenti. §. si seruus: r. de immunitate ecclesiarum inter alia. §. ultimo. Quinimmo ecclesia defendat passim quoscunq; ad ipsam pro debitis fugientes nec

tes nec infra ecclesiam tales intra fines immunitatis represententur iudicibus nec ecclesia reddat bona talium que aliquando habet, sicut tenetur facere secundum dictaz legem presenti. r. §. r. sequentibus et propter premissa aliquando domini temporales excedentes limites suos infringunt dictam immunitatem ecclesiasticam quo ad illos qui fuerunt per ecclesiam defendendi, videretur super hoc prouidendum. Et insuper de homicidis perpetrantibus homicidia ppe cemiteria, vel ecclesias, vel longe ab ipsis et ad ipsam ecclesiam confugiens, quod nullo modo per ecclesiaz defendantur. qd ppretendant quod non intendebant per ecclesiam liberari r. qd erant alias commissuri: Esto quod in ecclesia non confugissent. Nam cum dictum crimen homicidij sit enorme. nec possit esse enormius p siderata piositate anime que ex morte subito illata corpori, nisi gracia diuina pspexerit, morte perire pot. extra de homici. p humani. xliij. qd. ij. si habes ppe finem. videretur enim qd expediret omne homicidium cu deliberatione perpetrati cu enormibus criminibus computari. Cu scriptum sit in Exo. xxi. b. si quis per industriam occidit proximum suum r. p insidias, ab altari meo euellat eum vt moriatur. extra de homici. c. j. Deniq; quem admodum depopulator agrorum notorius, r. publicus latro de ecclesia extrahitur impune, vt in decre. iter alia. r. xvij. q. iij. sicut antiquitus: qd longe ab ecclesia delinquant propter enormitatem criminis. ita videtur etiam de omni homicida voluntario clericor laico, qui p industriam r. per insidias occidit proximum suum declarandū. in quo ad hoc amplexaretur lex, que dictos homicidas ab immunitate ecclesiastica excipit. in autent. de manda. princi. §. sed neq; colla. iij. videretur insuper quod idem esset statuendum scilicet vt non gaudeat

ret immunitate ecclesiastica aliqua persona ecclesiastica confugiens ad ecclesiam propter crimen propter quod est degradanda, sicut est in clerico insidiasepiscopo suo parante, et contumelias inferente. xi. q. j. si quis sacerdotum. in incorrigibili qui venit ad profundum malorum. de iud. cum non ab homine. xvij. distin. nec licuit. xi. q. j. petimus. xxvi. q. v. de liguribus. in falsarijs literarum apostolice sedis. de falsis, ad falsariozum. in crimine heresise excommunicamus. r. c. ad abolendam. in assassinis r. in his qui per dictos assassinos aliquem christianuz interfici fecerunt vel mandauerunt: aut eos receptauerunt vel defenderunt seu occultauerunt: vt in dicta decret. p humani. de homici. lib. vi. Et in episcopo pbytero et diacono q iuramentu fidelitatis quo regi suo tenet r. violas, in mortem eius machinatur: r. eius regnuz dolose pertractat. xxij. questio. v. si quis laicus. quod alias signatur pro palea, post c. de forma. videretur etiaz quod omnes persone ecclesiastice homicidium industriose r. per insidias committentes, haberent propter enormitatem illati criminis, degradari. nam, in. vi. capitulo concilij Libertani in Hispania celebrati, continetur, quod si quis necdum clericus veruz laicus aliquo maleficio. interficiat alteruz, in fine non recipiat comunem pro eo quod tale scelus sine idolatria perfici non potuit.

Rubrica. xlvj. De incontinentia clericor: et an expediret qd in occidentali ecclesia seruaret qd seruatur in orientali que votuz castitatis in altaris ministris no suscepit. Notissime cum tempore apostolorum dicta consuetudo orientalis ecclesie seruaretur.

Item cu in. xliij. r. xliij. c. su pradicti concilij Aurasici. r. in concilio Neocesariē. Hylariden. Martini pape et penes

in omnibus concilijs et plerisque romanis pontificibus super cohibenda et puniendi clericorum incontinentia et eorum honestate seruanda multa hactenus emanauerunt constituta. xxviii. c. q. vii. extra de vita et honestate clericorum: et in multis alijs locis et capitulis, et nullatenus ipso rum reformari quinerit correctio morum. vsq; adeo sententiam iudicantiu protraxerunt commissa culparum vt non tantum inferretur ultio in actores scelerum verum etiam in pgenem damnatorum sicut dicitur in ix. concilio Toletan. xv. q. vii. cum multe, et in feda carnis subtilitate subito corruatur. sicut dicitur in concilio Bilerden. l. distinc. hi qui. xv. q. vltima. c. ij. Et sicut dicitur in. vij. concilio Toleta. procliuus sit cursus ad voluntatem et natura imitatrix sit vitiorum. xv. q. ij. procliuus. Et sicut in eodem concilio Toletano dicitur omnis etas ab adolescentia in malum prona sit. xij. q. i. ois etas. Et caro stimulus sit peccati sicut Augusti. remissio peccato primi hominis, et mors et alie penalitates pro originali peccato ad agonez et exercitiu in eoz in nobis infixe remanserunt. de peccati. dist. j. sicut primi homines. z. c. prece deti: pauciq; sine carnis delicto reperiantur, sicut ait Grego. l. dist. qz scitastua ad finez p eo qz sicut dicit in concilio Toleta. arctissimaviam est continentie. xxviii. dist. de his. xxiiij. q. v. fere per totum. Et pauci reperiantur qui in igne positi non ardeant. xxiiij. q. iij. vir cum propria. ad finem, et sicut in Tripartita historia continet quod Damutius p fessor licet nuptiarum in expertus grauem esse causas exposuerit que occasio fornicationis extiteret. xxij. di. nicena. Et sicut preterita mala pensanda sunt vt futura caute caueantur. xxij. dist. ante trionium. circa mediu, et futuris sic periculis proinde occurrendum et ecclesiastico statui providendum ne recidina (quod absit) mala

preualeant. xxiiij. dist. c. j. prope prin. et xxviii. dist. de syracusane. Sitq; pdictus ignis cupiscetie exardescens. Eccl. ix. c. vsq; ad pditionem deuoras. Prover. vj. Videretur pensandum an expediret et posset prouideri q in ecclesia occidentali q tuz ad votum continentie seruare tur cofuetudo ecclesie orientalis quantum ad promouedos, sicut dictum. c. Hi cena. xxij. dist. cum. c. sequentibus. Postissime cum tempore apostolorum cofuetudo ecclesie orientalis seruaretur sicut. s. in. j. rub. huius secunde partis est prolatum.

Rubrica. xlvij. De oblationibus defunctorum non retinendis: et de his que impediunt ne oblationes fiant in ecclesia puniendis: et vt dicte oblationes in missarum solennibus fiant iuxta canonicas sanctiones.

Item cum in. iij. c. concilio Agathen. fuerit constitutum q qui oblationes defunctorum retinent et ecclesijs tradere demoratur vt infideles sunt ab ecclesia respiciendi: quia vsq; ad exinanitionem fidei dei peruenire certum est hanc diuine pietatis exacerbatione p eo qz et fideles de corpore recedentes vtorum plenitudine et pauperes consolatu alimonie, et necessaria sustentatione fraudantur. Unde tales quasi egentius necatores et quasi non credentes iudicium dei habendi sunt. et p dictum concilium positum est. xiiij. q. ij. qui oblationes. ij. et concilium Carthaginen. et Agathen. ca. qui oblationes cum in plerisque mundi partibus non seruatur et oblationes pro viuus et defunctis a nonnullis dominis temporalibus solui prohibeant ecclesijs, nec in hoc constituta sunt remedia per Greg. ix. extra de decretis. dist. l. vj. et de immu. ecc. eos qui. et in multis alijs. c. et in multis alijs iuribus et questione. j. quia sacerdotes. et. c. famo

etorum. et. c. hanc consuetudinem. xvj. q. j. doctos. videretur considerandum an expediret dicta concilia renouari vel de alio competenti remedio prouideri. De hoc autem statutum fuit in. iij. c. concilio Agathen. posito in dicta. xiiij. q. ij. clerici vel seculares qui oblationes parantur: aut donatas, aut testamento relictas retinere persisterint, aut id quod ipsi donauerint ecclesijs vel monasterijs crediderint auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousq; reddant, ab ecclesijs excludantur, videretur etiam populo esse expediendum. c. grego. de conse. dist. j. ois. euz similibus. in quo continetur q ois christianus procuret ad missarum solennia aliquid deo offerret reducere ad memoriam que dominus per moysen ait, Non apparebis in conspectu meo vacuus. et in collectis sanctorum patrum liquide apparet quod christiani omnes offerre aliquid deo ex iussu sanctorum patrum deberent. Ad ipsum enim prius est confugiendum qui nostre possit curare anime passiones, verum homines preposterio ordine ante ope sibi ab hominibus accertiunt: vbi autem humana subsidia defecerint tunc opinatur diuini postulanda fauoris gratiam, esse.

Rubrica. xlvij. De communiōe corporis christi ter a laicis assumenda in anno.

Item cum in predicto concilio Agathen. c. xvij. posito de conse. dist. ij. seculares, fuerit constitutum q seculares qui in natali domini, pascha et pentecoste non communicauerint, catholicis non credatur, nec inter catholicos habeantur. et Fabianus papa ea. distinct. et si non frequentius, scribat ter esse saltem a laicis communicandum in anno. et Augusti. hortetur singulis diebus dominicis si mens in affectu peccati non sit non

communicandum. e. di. quotidie pensare videretur an pdicta seruari mandarentur. In. xij. etiam. c. j. concilio Toleta. continetur q hi qui ecclesiam intrant et non communiceant, excommunicentur.

Rubrica. xlix. De stipendijs clericorum iuxta eorum meritum custodiendis.

Item cum in concilio Agathen. c. xxviii. c. fuerit constitutum q clerici oes qui ecclesie fideliter uigilauerint et desuauerint, stipendia sancti laboribus debita sicut seruitij sui meritum et ordinatione a sacerdotibus condantur. Et hoc ius sit pforme alijs concilijs et iuribus. xij. q. ij. ecclesiasticis. cum c. pced. lxx. di. p totum. j. q. j. fertur. et hoc in dei ecclesia non seruet, sicut. s. pbatus est in rubrica. xvij. huius partis de neophitis indignis insufficientibus non promouendis: videret super hoc prouidendum vt doctores literati, sufficientes et idonei ceteris illiteratis, iuuenibus et insufficientibus preferrent affectu dei non obstante.

Rubrica. l. Et ante missam expletis egredi clerici et populus de ecclesia non presumat, et q nulla pbeda esset libera, nec tamen recipet q non interfuit officio q tuz illi qui interfuit: et q ex causa studij vel alia iusta absentes, recipient tertia vel quarta parte huius qd recipiunt presentes.

Item cum in. xvij. c. dicti concilio Agathen. fuerit constitutum q pceptis secularibus, vt in diebus officijs missas p ordines et ex integro audiatur, ita vt ante benedictione sacerdotis egredi non presumat: et si prius fecerint q ab episcopo publice p fundatur, qd. c. ponit. de se. di. j. missas. Et i canonibus apostolorum fuerit constitutum q oes fideles qui conueniunt in solennitatibus sacris ad ecclesiam: et scripturas apostolorum et euangelium audiant. Qui autem non perseverant vsq; dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt velut in gentibus ecclesie comouentes conueniunt in communionem priuari. Et in concilio. iij.

Carthagineſi. conſtitutū fuerit q̄ ſacer
dote verbum dei in eccleſia faciente qui
egreſſus de auditorio fuerit excōicetur.
Et ex concilio Aurelianeſi. xxij. ca. ha
beat̄ q̄ pp̄s non ante diſcedat q̄ niſi
ſa ex integro celebrēt. Et cū ad miſſas ce
lebrādas in dei nomine conuerſi popu
lus nō aū diſcedat q̄ miſſe ſolēntas cō
pleatur. Et ſi ibi ep̄s non fuerit benedi
ctionē ſuſcipiat a ſacerdote. et ex iij. cōci
lio Carthagineſi. habeatur in. lxxxvij.
c. q̄ in die ſolēni pretermiſſo eccleſie cō
uentu eūtes ad ſpectacula excōicentur.
que capitula ponunt. de cōſe. diſt. j. oēs
fideles. cum capitulis ſequentib⁹: Et ſu
pradicta iura et conſimilia non ſeruent̄
a laicis nec etiā in pleriq; eccleſijs et lo
cis a clericis et eccleſiaſticis pſonis: que
dum miſſarū ſolēnia peragūtur in eccle
ſia. euagantur et extra conſabulando
cum mulieribus et cum uiris vel abſq;
cauſa ad domos proprias redeūdo. vide
retur ſup hoc prouidēdū. Cum ex talib⁹
bus frequēter ſubſequātur pericula ani
marum. et deſerueſcat deuotio et officiū
eccleſie cōtemnā. Et interdū quaſi ſoli
etiam in cathedralibus eccleſijs in alta
ri remaneant ep̄ſcopi et alij celebran
tes. Nec videtur ſufficere p̄uiſio domi
ni Bonifacij poſita de cleri. non reſidē.
conſuetudinem. libro. vj. cū diſtributio
nes dicti clerici et canonici aſſequant̄ ſe
cundum multarū eccleſiarū cōſuetudinē
q̄ non interſint diuinis officijs.
dum tamē fores eccleſie intrēt: qd̄ eſt cō
trarium iuri et etiā rationi. cum benefi
cium eccleſiaſticū nō propter ingreſſum
eccleſie ſed propter officiū cōferatur: vt
eo. li. de reſcrip. q̄ per ambicioſas. vnde
in. xxij. c. Aurelian. cōcilij cautum eſt
q̄ tales clerici qui officio ad eſſe contē
nunt ep̄ſcopi arbitrio recipiant eccle
ſiaſticam diſciplinam. qd̄. c. ponitur. xcj.
di. clerici. Et idē ſtatuit Helagius Pa
pa. e. diſtin. elenterius. in. xxi. aut. c. con
cilij Libertani continet q̄ ſi quis in ci

uitate poſitus tres dominicas ad eccle
ſiam non acceſſerit q̄ pauco tēpore nō
censeatur nec correctus eſſe. cōſimile ha
betur in canonibus apoſtolorum. vide
retur eſſe ordinandū q̄ nulla prebenda
eſſet libera nec tantum reciperēt abſen
tes q̄ tum preſentes: nec illi qui ſtant in
domibus ſuis vel intra eccleſiā et non in
terſunt officio diuino et q̄ dociles abſq;
fraude ex cauſa ſtudiorū de licentia ſu
periorum ſuorū vel proſecutione iuriz
eccleſie ſe abſentates aut in ſeruicio do
mini Paſape vel ep̄orum ſuorū exiſtētes
reciperent tertiā et quartā partē eorum
que reſidentes fuerant recepturi.

Rubrica. l. j. Ne clerici preſbyteri et
ep̄i venaticos canes teneant vel accipi
tres teneāt et ne reges et principes vena
tionibus intendāt.

Nem cum in concilio Agas
teſi. lv. c. fuerit conſtitutū qd̄
ep̄i p̄byteris aut diaconis
canes aut accipitres ad venā
dum habere non liceat. Et q̄ ſi quis ta
lium perſonarum in hac voluptate ſe
pius detentus fuerit ſi ep̄ſcopus eſt. tri
bus diebus a communionē. ſi preſbyter
duobus. ſi diaconus ab omni officio ſu
ſpendatur. Et idem conſtitutus fuit in
concilio Aurelianeſi. poſito extra de cle
rico venato. c. j. et p̄ palea. xxvij. di. ep̄s
Et nō ſolū dictis pſonis predicte vena
tiones interdican. xxvij. di. quorūdā.
Verū etiā omnib⁹ ſeruis dei ſicut in di
cto concilio Aurel. cōtinetur vt de cle
vena. c. ij. qd̄ ponitur pro palea. xxvij.
diſtin. omnib⁹. et per beatū Ambroſiū in
omilia de quadrageſima tales de ſua p̄
ditiōe et aliorū putādū ſūt rei. lxxxvj. diſ.
qd̄ prodeſt. et c. an putatis et ſm Hiero.
in pſal. lxxxvj. ſanctuz taliquē nō legim⁹
venatores fuiſſe. e. diſt. et in predicto. c.
quorūdam. et Augu. ſcribat in pſalmo.
clxij. q̄ qui vident venatorem et delectā
tur. vidēbūt Saluatorē et triſtabuntur
lxxxvj.

lxxxvj. diſ. vidēt. viderēt de obſeruatione
ne dictorū iurū prouidēdū. nō ſolum
quo ad perſonas eccleſiaſticas. verū etiā
quo ad reges et principes: quorū aliqui
expendant tēp̄ ſuū in venationibus
qd̄ deberēt expēdere in regimine regni
et in officio regio explēdo: faciendo in
dicium et iuſtitia: et liberando de manu
calūniantium vi oppreſſos. xxij. q. v. re
gum. et c. adminiſtratores.

Rubrica. l. j. De clericis ne ſine ep̄i
ſcoporum literis euagentur.

Nem cum in. xxv. c. predicti
concilij Agatheſi. fuerit cō
ſtitutū q̄ clericus ſine cōmē
daticijs ep̄orū ſuoruz literis
licen. non pateat euagādi. Et hoc idem
ſit cōforme alijs concilijs et iurib⁹. lxxj.
ij. et iij. di. et extra de clericis peregrinis.
Et dicta iura et cōſimilia non ſeruent̄ ex
quo multe inſolentie cōmittunt̄. pluri
ma ſcandala in clero et populo eueniunt
et pericula animarum. videretur ſuper
perſone eccleſiaſtiche euagari ſicut oues
non habentes paſtozem.

Rubrica. l. j. De monachis et eoruz
conditione et officio et ne abſq; abbatum
ſuorum et abſq; ep̄ſcoporum licentia
euagentur et ne extra congregationes
in cellis vel prioratibus commorentur.
et ne de prioratibus non conuentualibus
ſiāt cōuentuales vt certa de eis por
tio monaſterijs aſſigneſ. Et de reliqua
reſeruiatur in eiſdē per clericos ſecula
res et q̄ prioratus nō cōferrent niſi. xxv.
annum attigiſſent. Et ad ſacerdotium
promoueri teneantur infra annū cū iter
ſtitio tēporū a canonibus cōſtitutoruz.
Et q̄ in eiſdē prouincijs debeant habere
correctores et viſitatores.

Nem cū in predicto. xxxvij.
c. dicti cōcilij Agatheſi. fue
rit cōſtitutū q̄ predictis mo
nachis ſine commendaticijs

ep̄orū ſuorū literis licētia nō pateat ena
gandi. Et ſi cōtrariū fecerint et poſt ver
borum increpationē ſe nō emēdauerint
q̄ verberib⁹ caſtigentur. Et hoc principi
paliter nō ſeruat̄ q̄ cōtra regulā eorū
ordinis diſciplinā p̄ceteris euagant̄: et
multi eorū vbiq; ponant diſſenſionē bri
gam et ſcādaliū cōtra cōditionis eorū ſta
tum et officiū cū deberēt habere ſimplici
tatē colūbe: ne cuiq; machinent̄ dolos:
et ſerpentis aſtutiā ne aliorū ſupplātenē
inſidij: vt ſcribit Hiero. ad Paulinū.
Et ſcōm eūdem ad ripariū et deſideriū.
monach⁹ plāgētis habeat officiū vt ſe et
mūdū lugeat et dñi pauid⁹ preſtoleſ ad
uentū: et ſcōm eūdem ad Eliodōz ep̄s. mo
nach⁹ q̄ ſi ad radicē ſfructuoſe arboris
ſecuris poſita ſit. talia ſit cā dicti mona
chi et alia clericis: q̄ clericus oues paſcunt
monachi vero ab eis paſcunt̄. Et q̄ cle
ricus ſeu monachus ſi peccauerint tra
dunt ſathane in interitū carnis vt eorū
ſpiritus ſaluus fiat. Et q̄ an preſbyteruz
eis ſedere nō lz. Itā ſm eundē Hiero. ad
ruſticū ſine concilio preſbyterorū nihil
monachis agere lz. xvj. q. j. monachus
cum tribus. c. ſequētib⁹. viderēt ſup hoc
prouidēdū et ſup alijs diſſolutionibus
eorū dē. Itā ſicut ait Augu. ad Vincen
tium donatiſtā. ex quo deo ſeruire cepit
quomodo diſſicile expert⁹ eſt meliores
q̄ qui in monaſterijs p̄fecerūt. Ita non
eſt deteriores expert⁹ q̄ q̄ in monaſte
rijs deſecuerūt. xlviij. di. q̄ tū lz. Itā one eorū
vita et cōuerſio deberet eſſe melior ceteris
et morib⁹ ſingularis. cū monach⁹ gre
ce ſingularis interpretet̄ latine: vt omnia
virtutū opera non ſeculariter ſed ſingu
lariter p̄ceteris agat ſcōm traditionē
ſicene ſynodi et Hiero. xvj. q. placuit. et
c. ſi turpis. Scōm autē Eugeniū Papā
abſq; nephandiffimo anſu pro aliquo
lucro terreno de monaſterio eiſerire nō
licet. neq; penitētiā dare. neq; ſiliū de
baptiſmate ſuſcipere neq; baptizare. ne
q; infirmum viſitare. neq; mortuz ſepe

lire, neq; ad seculares ecclesiam transire neq; alijs quibuscunq; officijs se implere care, cū clauistro suo debeat esse contentus: qui sicut piscis sine aqua caret vita Ita sine monasterio monachus. Sedeat itaq; solitarius et taceat: q; mundo mortuus est, deo autem viuere debet. Ignotus sciat nomē suū. Adonos em̄ grece latine dicitur vnus. Alchos grece latine tristis: vnde monachus id est vnus et tristis interpretatur vt tristis sedeat et officio suo vacet. xvi. q. i. Paschalis etiā Pascha scribit Victorii episcopo ad se (de quo valde mirat) peruenisse, q; quidā monachi et Abbates in dioce. Bono. cōtra scōrū patrū decreta, epalia iura et officia sibi arrogāter vendicabāt videlz penitentiā dare et remissionē pctōrum, et cōciliationē penitentiū, decimas et ecclesias: cum tñ absq; pprii ep̄i licentia, vel apostolice sedis auctoritate hoc nullatenus presumere deberent, sicut in concilio Calcedonēsi. sub anathemate fuerat prohibitū. Quare mandauit dictus Paschalis Papa predicto Bononiē. episcopo q; phiberet dictis monachis et Abbatib; ne deinceps talia attēptarēt e. q. peruenit. Calixtus etiā Papa consimilia eis interdixit et ne missas publicas cantarent et precepit q; crisma et oleū infirmorū et Cathecuminorū et consecrationis altarium, et ordines clericorū ab illis episcopis acciperent in quorū parochijs morabantur. eadem. q. interdicti mus. Alexander etiā Papa precepit et constituit iuxta tenorem Calcedonē. concilij q; monachi quīs religiosi secundum normā beati Benedicti intra claustrum morarentur, et prohibuit ne per vicos castella et ciuitates peragrarent: et ne predicarent populis, ea. q. iuxta. In cōcilio ē. Calcedonēsi. c. iij. fuit cōstitutum q; dicti monachi qui per singulas ciuitates seu possessiones in monasterijs erant, essent ep̄is eorū subiecti: et q; quieti operam darent ieiunia et oratio-

nes obseruarent. Et quod in locis in quibus semel se deo deuouerent, remanerent. Et q; nullas ecclesiasticas vel seculares actiones tractarēt. Et q; propria monasteria non relinquerent, nisi forte ppter vigētes necessitates ad hoc ab ipsius ciuitatis necessitate iuberent. Et fuit decretū in dicto cōcilio q; pretereuntes predita, extra communionē essent: ne nomen domini blasphemaretur: et q; episcopi ciuitatis curam et sollicitudinem necessariam monasterijs exhiberent, eadem. q. qui vere. In Calcedonē. etiā continetur, q; quidā monachi nihil habentes sibi iniunctum a proprio episcopo, propter quod haberent proficisci ad vias: Et etiam interdum aliqui ex ipsīs monachis qui ab ipso episcopo fuerant excommunicati, veniebant ad ciuitatem constantinopolitanam, et in ea perturbationes tranquillitati ecclesiastice inferebant: et diuersorum domos corrumpebant. Quare fuit constitutum in dicto concilio tales prius commoneri vt exirent de regia ciuitate: demum eos deijci ac per defensorē appellari, vt ad loca sua redirēt. eadē. q. quidā monachi. Pelagius etiā Pascha precepit Joāni defensori q; quosdā pseudo monachos detineret et quod si volebāt corrigi, in reatinam insulam reportaret. eadem. q. probinum. Leo etiā Papa propter improbitatem quorūdam monachorum prohibuit ne predicarent cuilibet nomine scientie gloriarentur. eadē. q. adijcimus. Pelagius etiā Pascha phibet ne dicti monachi defensores efficiantur, id est iudices vel aduocati vel procuratores negotiorum secularium: cum multum discrepent ista ab eorum vita, in qua quies oratio et labor manuum esse debent. eadē. q. de presertium. Hieronymus etiam ad rusticum monachum scribit, q; ei placet q; in monasterijs cum alijs sanctorum contubernio perfruatur, ea. q. si clericus hortās eundē

eundē vt sic viuat in monasterio q; esse clericus mereatur. eadem. q. sic viuere. Ad enim quilibet monachi debent in clericos promoueri, sed illi quos morū grauitas, vite venerabilis meritum acclē fidei institutio ad hoc commendabiles reddūt, et tales si intra xxx. annum etatis sue i minorib; pfererint, possunt ex tunc ad diaconatus et presbyteratus insignia peruenire: sicut Helasius et Sircius Papa testantur. Et tales si Augustinum si ab ecclesia requirantur et eligantur, nō debēt elatione anida suscipere nec blandiēte desidia respuere. Et scōm Pelagium cum ad ecclesias parochiales eliguntur et cum episcopi eos ordinant scōm Grego. et dignos reputant ad easdem. eadem. q. in parochia tua cum quatuor capitū. sequentibus. In dicto etiam cōcilio Agaten. fuit constitutum q; monachi vagantes ad officij clericatus nisi eistestimonij daret Abbas eorum nec in parochijs nec in ciuitatibus ordinarentur. Sed si necesse esset clericum de monachis ordinare, faceret hoc episcopus de consensu et voluntate Abbatis: cum sub eius imperio militet regi nostro. Et idem fuit constitutum in concilio Hirlerden. eadē. q. monachi vagantes. et capi. cū pro utilitate. et. c. si quis monachus. Secundū etiā concilium Terraconēsi. c. ix. monachi a monasterio foris egredientes nullū misterium ecclesiasticum debent peragere, nisi cum imperio Abbatis: nec debent esse susceptores vel executores alij cuius forēns negocij, nisi monasterij utilitas id exposcat, Abbate nihilominus imperante. eadem. q. monachi a monasterio. Secundum etiam Augustinum ad Aureliā. indignissima sit ordini clericorū iniuria si desertores monasteriorum ad militiā clericatus eligantur: cū ex ipsīs monachis qui in monasterio permanēt non nisi meliores et probatores sint in

clericos eligendi. vnde malus monachus nō potest esse bonus clericus: quinus mo aliquādo etiam bonus monachus vix bonum clericum facit. Si enim sit et sufficiens continentia, forte deest ei instructio necessaria: aut persone regularis integritas. eadē. q. questione legi. Si etiam monachi secundum legem ciuilem tutelam testamentarias legitimas vel datinas vel curas pupillorum vel adultorum, furiosorum, mutorum, furorum et aliarum personarum miserabilium recipere non debent. eadem questione generaliter. Secundum autē Innocentium omnes monachi et moniales debent viuere secundum regulam beati Benedicti vel bti Basilij aut bti Augustini. vnde si nullius eorū tenēre regulā, nec cū aliquo eorū recipiēt gloriā. xvij. q. secunda perniciosas. Vestes autem professionis sue nunq; debent desferere. vigesimatertia distinctione sanctimonialis. vigesima questione prima. vidua. et si contrarium faciunt, excommunicationem incurrunt. ne clerici vel monachi. vt periculosa lib. sexto. Secundum autem Gregorium carnem cuius monacho nec gustandi nec sumendi licentia est concessa. et secundum Hieronymum nunq; de manu aut oculis eius liber psalterij discedere debet: sed debet concurrere cum verbis psalterij oratione sine intermissione: vigilare sensus: nec vagis cogitationibus patens corpus eius pariter et animus tendere debent ad deum: iram debet vincere patientia: et amare scripturarum scientiam: et carnis vitia non amare. mens sua varijs non debet vacare perturbationib; que deducūt (si peccatori insederint) ad delictū maximū, ut facere d; aliquid operis vt eum semper diabolus inueniat occupatum. Nam et apostoli habentes potestatem de euangelio viuere, suis proprijs manibus laborabant, vnde etiam

monachi debent proprijs manibus laborare, fixellam iunco texere, vel canistrum lentis viminibus plectere, huiusmodi serere, areolas equo limite dividere: in quibus cum olerum iactata fuerint femina vel plante per ordinem posite aque ducantur irrigue et fructuose arbores inserantur: apum fabricare debet alnearia: texere lino rhetia pro piscibus capiendis, libros scribere ut manus operetur cibos, et lectione anima saturetur. Unde egyptiorum monasteria hunc morem servasse leguntur ut nullum monachum absque opere et labore susciperent: non tam propter victus necessaria quam propter anime salutem: ne perniciosis cogitationibus vagarentur, et ne ad instar fornicantis israel omni transeunti divaricarent pedes suos. de consecrat. distin. v. carnem. et c. nunquam.

Sane predicta omnia per ipsos monachos manibus proprijs vel aliter acquisita ad abbatibus peruenire debent, cum dicti monachi ipsis abbatibus omni devotione et obedientia debeant subijci, et qui per contumaciam in devoti extiterint vel per loca aliqua evagari aut perculiare aliquid habere presumpserint debent per eos puniri. ubi inveni fuerint cum auxilio epi sub custodia recludi, sicut in Aurel. concilio continetur. xvij. questione. ij. abbates. Pro eorum ingressu ad monasterium nihil soluere debent cum id symonie vitio ascribatur. j. qd. ij. quasi per totum, et eodem modo si pro temporalibus spiritualibus annexis aliquid tribuant. j. qd. ij. s. j. cum. c. sequentibus. Non debent fieri monachi ut spem vel promissiones habeant abbatia vel beneficium consequendi. Sicut dicit Innocent. iij. de electione cum ad nostram, ne videatur querere que sua non sunt sed que Jesu Christi. Quid enim est secundum Augustinum sua querere et non que Christi sunt, nisi cum tales non gra-

tis deum diligunt: non deum propter deum querunt ingrediendo religionem temporalia commoda sequentes lucris inherentes, et honores ab hominibus appetentes: quisquis ergo talis est non dei filius, nec monachus, sed mercenarius est. vij. questione. j. sunt in ecclesia. per Alexandrum secundum etiam statutum fuit quod nullus monachorum habitum susciperet spem aut promissionem habens ut abbas fieret. xvj. q. vij. per laicos. Provideant itaque dicti monachi si propter deum ingrediuntur monasterium: Nam verendum est quod si non habent principaliter illam intentionem quod ab eis queratur (quando inuitabatur ad nuptias) illud ad Matth. xxij. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem. et si obmutescant quod regimini precipiat quod ligatis manibus et pedibus eos mittant in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium. A quo dominus nos et eos defendat. De pecunia autem loqui non debent aliter potius dicerentur insitiores quam monachi secundum Hieronymum. xvj. q. j. si cupis. Ab omni familiaritate monialium et aliarum feminarum debent esse extranei: nec commatres sibi facere debent, nec cum monialibus habitare. xvij. questione. ij. peruenit. et c. diffinimus cum. c. sequentibus. Zonas sudariola et ozaria a mulieribus recipere non debent, sicut dicitur in concilio Aureliano. xxvij. qd. j. monacho. episcopis debent esse subiecti. xvj. qd. j. peruenit. et c. qui vere. cum. c. precedentibus. xvij. questione secunda abbates. et capi. monasteria. et c. abbatibus. et cognouimus. Et ab ipsis episcopis sunt visitandi et etiam corrigendi, sicut dicit Gregorius. et sicut habetur in concilio Aureliano. xvij. questione. ij. visitandi. et capi. non semel. Jura episcopalia eis persolvere debent. ea. q. eleuterius. et c. sequenti. absque episcoporum consensu decimas vel ecclesias a laicis recipere non debent

debent. xvj. q. vij. decimas et c. ecclesias. Sine abbatum licentia episcopatum recipere non debent. xvj. q. j. si quis monachus. xvij. q. ij. quoniam sic. Et licet facti episcopi a iugo professionis sint absoluti. xvij. q. ij. c. j. non tamen debent mutare habitum, nec quantum ad substantialia sui ordinis ritum. xvj. q. j. de monachis. lineis ad carnem uti non debent. de sta. mona. cum ad monasterium: neque proprium quomodo dolibet possidere, Alioquin sunt in sterquilinio subtrahendi ut ibidem. Si philosophiam vel leges audiant excommunicati existunt: extra ne clerici vel monacharias cellas absque causa legitima et episcopi et abbatis licentia transire non debent: nec monasteriorum congregationem relinquere: sicut habetur in. xvij. c. concilio Aureliano. posito. xvij. q. ij. nullus. et c. cellulas. xvj. q. j. qui vere. Et in concilio Agathensi. in predicto concilio. xxxvij. in. xv. c. et concilio Aureliano. et in. l. j. c. iij. concilio Toletano. continetur quod monachi qui fuerint pernegati ubi inveni fuerint cum auxilio episcopi tanquam fugaces sub custodia renouentur. Et quod Abbates pro humilitate religionis in episcoporum potestate consistant: et quod si qui extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur et visitentur: quod. c. ponitur. xvij. q. ij. abbates. In. xxvj. c. concilio Aureliano. posito. xxvj. q. v. si quis clericus. Continetur, quod si quis monachus diuinationes vel auguria crediderit obferuanda vel sortes quas metantur esse sanctorum, quibuscumque itimauerit quod a comunione pellatur. Et in concilio Calcedonensi. c. xvij. posito. xj. q. j. coniuratio num. et c. si qui clerici, dicitur, quod monachi qui coniurationes et conspirationes contra episcopos vel alios fecerint deiciantur a suo gradu. In prioratibus solistare prohibentur. extra de capellis monacho. ex parte. nam hoc est contra statutum Lateranense. concilio de statu

monacho. c. ij. Et si contrarium faciant. debet episcopus ipsorum abbates seu priores monitione premissa, per censuram ecclesiasticam compellere: ut dictos priores solitarios ad claustrum renouent et quod faciant in ipsas ecclesias per seculares clericos deserui: vel alios monachos eis de se associant. de capellis monacho. c. vlti. Porro cum a multis ex predictis ad eorum et aliorum religionum statum et officium pertinentibus de quibus plura alia ponuntur in iure siccut dolentes referimus, sit recessum, ut de stat. mona. recolentes. et sicut in illo hymno Jesu saluator seculi dicit, monasticus ordo iam pene lapsus sit. Videtur quantum ad predicta et quantum ad alia ad eorum officium pertinentia, que principaliter non seruantur, reformatio facienda. Et quod nusquam incederent per mundum nisi bini, nec iuuenis cum iuvene sed cum sene et cum licentia superioris. Et quod nusquam in domibus secularium nec in prioratibus non conuentualibus in studio vel extra studium habitarent Sed quod de redditibus dictorum prioratum vel conuentualium certa portio assignaretur monasterijs ad tenendum dictos priores non conuentuales: et monachos in prioratibus non conuentualibus residentes in generalibus studiis vel in monasterijs aut prioratibus conuentualibus eorundem: et quod de reliqua parte per presbyteros et clericos seculares deseruiretur prioratibus et beneficiis non conuentualibus: et hospitalia debita et omnia onera episcopalia et alia portarentur. Et insuper quod per singulas dioceses fierent de dictis prioratibus non conuentualibus plures admittendo in unum. Et illos qui vnus religionis in aliam permutando. Aliqui prioratus conuentuales ubi et sufficerent facultates ut in eisdem ciuitatibus et dioce. a quibus bona recipiunt pensum exsoluerent seruitutis, cum officium caritatis illis amplius

tenentur obnoxij a quibus noscuntur beneficia recepisse. vt extra de testamen- tis cum in officijs videretur super sta- tuendum qd sicut clerici seculares tenen- tur ratione curarum animarum pro- moueri infra annum, z debent attigisse xv. annu sicut habetur in decreta. Gre- go. decimi de electione licet canon. Ita z omnes religiosi habentes prioratus et ecclesias ac officia quecunq; parochias populum et curam habentia, licet cura regatur per alios, cum curata interpre- tet vt in. iij. decretali bonifaciana cu sin- gula. de prebendis. Et qd nihilominus in eorum promotione seruarentur inter- stitia temporum ad eorum probatione a sacris canonibus constituta. lxxvj. di- stinc. si qs de religioso. z. c. monachus. Videret etiam vtile qd omnes religiosi si eiusdem prouincie haberent intra ean- dem prouinciam aliquem superiorem ordinis sui per quem annis singulis vis- itarentur z corrigeretur. Cu aliqui sint priorat, capita, correctores et visitato- res suos habentes extra prouincias suas et etiam extra regna a quibus non corri- guntur nec visitantur: propter quod im- pune delinquant. Cum nec per sedem apostolicam: nec ab eorum prelato in re- motis agente: nec per ordinarios contra quos contendunt de priuilegijs z exem- ptionibus puniuntur.

Rubrica. liij. De episcopis ne tem- pore crismatis conficiendi a suis eccle- sijs se absentent.

Item cum in. iij. c. concilij La- ceñ. fuerit constitutum qd per singula territoria et pr. forte- ri vel ministri a suis proprijs episcopis z non a vicinis nec ab alijs te- pore paschali annis singulis crisma reci- piant. Et hoc sit etiam alijs concilij et iuribus conforme, sicut in concilio Lar- thaginens. z. xv. di. presbyter. Confydere

tur si esset vtile ordinare qd tpe quo crisma dz confici, Episcopi se a proprijs dio- ce. nullatenus absentarent nisi summa necessitas immineret. cum frequenter illis temporibus a regibus z alijs dicti epis- copi euocentur. Et sepe in curia roma- na, et in curia aliorum principuz: qui ta- men deberet in natiuitate Domini, in Epiphania, Pascha, z Penthecoste in ecclesijs suis esse: et si contrarium faci- at singulariter luci gratia sint triennio a comunione suspendendi: z eadem pe- na puniendi Diaconi et presbyteri si per tres hebdomadas defuerint ab ec- clesijs suis: sicut habetur in concilio Agathens. capitu. lxxij. z eadem pena pu- niantur et laici qui predictis diebus no- conuenerint ad missas episcopales dis- ctis diebus, desyderio accipiendi com- munionem vel benedictione episcopa- lem, sicut habetur in concilio Agathens capitu. lxxij.

Rubrica. lvi. Ne laici et infacratu mi- nistri sacrarium ingredantur et ne sa- cra vasa, reliquias, cruces, et ornamen- ta contingant: neq; aliquid sine habi- tu condeceni in missis et ecclesijs defer- uiant, postea vigesimatertia distinctio- ne non oportet. iij.

Item cum in. lxx. c. dicti con- cilij Agathens. fuerit consti- tutum qd infacratu ministri licentiam no habeant ingre- di in sacrarium qd greci dyaconiuz appel- lant. z qd vasa dominica no ptingat. Et idem constitutu fuerit in concilio Laudi- cens. iij. et in. j. concilio Bracharen. et in concilio etiam Martini Pape fuerit constitutu qd laici secus altare quando sacra mysteria celebrantur, stare vel se- dere inter clericos no presumant. xxij. distinc. no oportet. j. z. c. no liceat. extra de vita z honesta. cle. c. j. Et Sixtus Pa- pa reddat cam prohibitionis et statuti predicti

Predicti. Ne. s. pro talibus presumptio- nibus iratus dominus plagam imponat populo suo z hi qui no precauerunt pe- reat: qd perit iust' sepiissime pro impio de conse. dist. j. in sancta. Videret expe- diens qd predicta statuta z consilia ser- uarentur: z ne per laicos tractarent re- liquie sanctoru z vestimenta ecclesiasti- ca: que sacrameta debent esse honesta. Nec ab alijs debet contingi nisi a sacris hominibus. Ne sicut Stephanus Pa- pa ait vltio que balthasar regem percussit super trasgredientes hoc, veniat z cor- ruere eos ad ima faciat. de consecra. dist. j. vestimenta. Nam z Sothor Papa inhi- bet episcopis Italie ne per sacras deo feminas z monachas sacra vasa vel sa- cratas pallas contingi permittant. Nec incensum circa altare preferri. xxij. dist. sacras. Contra que laici frequenter faciunt. Et etiam interdum coram pro- cessionib' cruces deferunt, vel clericis sup- licium, vel calciamentum no habentes. qd deberet prohiberi nostris diebus qui serui sumus patri familias ne decus ecclesie minuat: sed potius augmen- tet sicut ptingitur in concilio triburiens. c. ix. de conse. di. j. c. vasa. et et modo deberet inhiberi ne per tales palla z vella eccle- sie et ornamenta altaris lauarentur. Si- cut Clemens Jacobo Hierosolimita- norum episcopo scribit. de conse. dist. j. Altaris palla et ca. nemo. In concilio etia Bracharen. continetur qd non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec alij nisi illi qui ab episcopo ellgetur subdiaconi igredient' sacrarium z in. xliij. z. v. c. iij. concilij Bracharen.

Rubrica. lvi. De ieiunijs sabbati ser- te z quarte ferie diei lune et diei maris post dnica quinquagesime z aduet' dni a personis ecclesiasticis celebrando. Et qd in tribus diebus rogationu z in qua- tuor t'pibus z in. xl. et a laicis ieiunet: et in vigilijs beate marie apostolorum.

Te cu in. xvi. c. concilio. Liber- ta. fuerit constitutu qd omni die sabbati celebret ieiuniuz propter suppositione: z con- uentuz sit sicut scribit btas Grego. Au- gustino angloz epo qd sacerdotes z dia- coni z reliqui quos ecclesiastici grad' dis- gnitas exornat aliqd ad p'suz sc'te insti- tutionis adijciat. Et eoz q in laicali or- dine consistunt obseruantia sicut loco ita religioe precellat. Et sim Thelephoru- Papam sicut discreta dz esse vita clerico- ru a laicoru quersatide, ita z in ieiunio- debeat esse discretio. iij. di. deniq; z. c. statuimus. videret etia placitu deo z des- cus z honore expetere ecclesie. qd ad ho- nor' bte marie matris gratie z miseri- cordie p qua t'perat indignatio qua xps habet ppter diuersa crimina q a psonis ecclesiasticis ppetrant: qd octe p'sone eccle- siastice q rone etatis vel firmitatis non excusant a ieiunio ieiunaret sabbato lz mos ecclesiarum in hoc pmitat esse se- quendus. xij. di. illa. Ma Grego. vij. scribit de conse. di. v. in. c. qd dies sabbati apud sc'tos p'ses nros i abstinencia celebris est habit'. Nos eorunde auctoritate sequen- tes salubriter admonem' vt qcuq; xpia- ne religionis se participare esse desideret ab esu carniu eade die nisi maiori festi- tate iterueniente vel firmitate ipediente abstineat. Anno. et Papa scribit de p'se. di. iij. c. sabbato xpo ieiunadu esse ra- tio euidentissimam o'mostrat. Ma si die dni- caz ob venerabile resurrectione dni nri Iesu Xpi no solu in pascha celebrant', veruetia p singulas ebdomadas ipius dei imagine frequant' ac sicut feria. vj. ppter passionem dni ieiunant', sic sabba- tu p'termittere no debem': qn itra tristi- tia z letitia t'pis illi' videt esse iclusum. Ma vtiq; p stat ap'los biduo isto z i me- rore fuisse z ppter metum indeoz se occul- tasse qd vtiq; no dubiu em tm eos ieiun- nasse biduo memorato vt traditio eccle- sie habeat isto biduo sacramentum pe-

nitus non celebrari. Que forma etiam per singulas tenenda est ebdomadas ppter id quod commemoratio diei illius est semper celebranda, quod si putat semel atq; vno sabbato ieiunanduz ergo et dominica. z. vj. feria semel in pascha erit ytiq; celebrada. Nullo modo expedit q; pnta in hoc capitulo sub precepto ponant, multa enim immo infinita peccata mortalia sequerentur.

Item ex eisdem rationibus videtur, quod etiaz haberent dicte persone ecclesiastice ad honorem Christi z eius passionis ieiunare. iij. z. vj. feria, et hoc esset consonum iuri z sanctis patribus. Nam ex dictis sancti apollonij canonizatis. de conse. distin. iij. c. ieiunia, habetur q; ieiunia sane legitima. in. iij. z. vj. feria non sunt soluenda: nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia. iij. feria in das traditionem domini cogitavit. Et vj. feria crucifixus est saluator. Videbitur ergo q; in his dieb; sine necessitate soluerit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere saluatore, vel cuz crucifigentibus crucifigere. Die autem dominica nihil aliud agendum est nisi deo vacandum. Nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum hymnis z psalmis et canticis spiritualibus dies illa transigatur. z. e. distinc. de tempore quo fit ab esu carniu abstinentium, scribit Leo papa. iij. de esu carniuz apud nos vetustissimaz no improbanda traditio semp tenenda est, vt a cene termino que fit in principio noctis quarte ferie que lucefcit in. iij. feriavsq; in diluculum. v. ferie, z similiter a cena noctis. vj. que lucefcit in. vj. feria non imperite ieiunatio vsq; ad sabbati lucem quantum de diei parte aliquid ieiunare maluerit vel debuerit, pntendatur.

Item ex eisdem causis videretur qd haberent seruari contenta in. ij. c. concilij Serunden. in quo statutum est vt expleta solemnitate Pentheco. in sequen-

ti septimana a quinta feria. vsq; in sabbatum abstinentia celebretur. Et q; secunda litania fiat calendis nouembris per aliud triduum: z q; illis diebus diebus quibus a carnibus abstinent, abstineant z ayino: in quo etiam videtur concordare Grego. Augustino angloz episcopo scribens, si per vini potationem ebrietas subsequat. Na vinu ita bibere pmittit si ebrietas fugiat. iij. di. deniq; ad fine. **I**tem ex eisdem causis z ronibus videretur vtile z decens q; dicte persone ecclesiastice ieiunaret die lune z die martis post dominicam quinquagesime, sicut fuit a pdicto papa Tolloforo constitutum, z a beato Ambrosio, z Grego. z si non alioz vulgariuz communituz approbatum. iij. distin. statuimus. cuz duobus capitulis z. s. sequentibus. Et insuper q; ieiunaretur tribus diebus rogationum ante ascensionem domini sicut fuit constitutum in concilio Aurelianensi. c. xxij. posito de consec. dist. iij. rogationes. Et in aduentu domini. z in vigilijs omnium festiuitatuz beate marie. z. xij. apostolorum fm traditionem Innoc. de obserua. ieiun. c. ij. z. iij. z primum. c. v. concilij Toleta. continet vt in omni regno litania. s. cum ieiunio celebraretur triduo a die iduu decembris Et idem continetur in. ij. c. v. concilij Tolentani: z etiam in quatuor temporibus z vigiliarum apostolorum quorum ieiunia non solum ab eis sed etiaz ab omnibus seruari debent: vt in dictis capitulis. lxxvj. distin. in. vij. p. mis. capi. sicut z ieiuniaz cene domini. Nam sicut ex concilio Martini pape habetur posito de consec. distin. iij. no liceat. Qui in cena domini soluit ieiuniu, omnem ex honore quadragesima in qua debet no solu dicte persone ecclesiastice ieiunare, sz etia laici. Sicut statutum fuit in concilio Agathen. c. iij. posito de consec. dist. iij. placuit. Et per Grego. papam de conse. dist. v. in. c. quadragesima. sicut ait Gesebius

sebius papa. ea. dif. ieiunia. ieiunia sine necessitate ronabili no sunt soluenda. Et hoc enim temptatur a gula: sicut Greg. ait. ea. q. v. modis. Porro quia in multis partibus non est abundantia pisciu z multozum etiam completionibus no competit eis vti, posset remediuz adhiberi q; extra quadragesima taliter ieiunantes ouis, lacte, butyro et caseo ac sanguine vti possent q; sementina carnis trahant originem, a quibus est in ieiunijs necessarijs abstinentum fm pdictum. c. Grego. iij. dist. deniq; z. lxxxij. dist. presbyter. Et q; ille persone ecclesiastice que per complexionis sue charitatem vel fragilitatem vel aliam iustaz causas, excepta infirmitate ieiunare no possent, tantuz pauperibus erogarent quantum soluendo ieiuniaz vel carnes comedendo in. iij. z. vj. feria z aduentu domini expenderent. Et q; idem seruaretur in eis, z etiam in omnibus laicibus personis que a ieiunio fm iura no excusantur quado cotingeret eis infringere ieiunia quadragesimalia, quatuor temporum, z vigiliarum apostolorum ab ecclesia constituta. Cum propter transgressionem statutorum z preceptorum ecclesie inobedientiam z peccatum incurrant. xij. distin. preceptis. xij. distinc. quisquis. s. vlti.

Rubrica. lviij. De picturis z imaginibus que in ecclesia fiunt, vt nullus deformitas vel falsitas z deuiatio a re gesta celebraretur in eis.

Item cum in. xxxvj. c. predicti concilij Libertani fuerit constitutu, picturas esse in ecclesia non debere, ne qd colitur aut adoratur in parietibus depingat. Et q; p multa nationes dicte picture z imagines ridiculose putent. Et spaliter ppter multas diuersitates figuraz z medacio ru que reperitur in eis, a Grego. aut z in

vij. synodo z etia ab Adriano papa approbent: q; qd legitibus scriptura, hoc idiot; cernitib; pstat pictura. de p. se. di. iij. platū. z. c. venerabiles. z. c. sexta. Ad dertvtile q; p ordiarios z rectores locoru oes imagines deformes z i q; axitate rei geste deuiat delerentur. Na queadmoduz si ad scripturas sacras admisa fuerint iofliciosa medacia, nihil i eis remanet. autoritat; z poderis, sicut ait Aug. in. j. ep. la ad Hiero. ix. di. si ad sacras, z si cut testis (fm Ambro. in lib. de paradiso) du ad serie gestoz que pure z simplr referre debet aliqd ex suo adicit totam testimonij fide partis medacio decolorat, quare phibet q; nihil quis bonu videat vltra serie rei geste adiciat. iij. q. ix. pura. Et fm Aug. i li. de medacio. ad sempiterna salutē, nullus deducendus sit opitulante medacio. xxij. q. ij. p. m. xx. q. iij. constituit. xiiij. di. quod ait. xiiij. q. v. deniq; xj. q. iij. si q; do. Sic cum dicte picture z imagines loco scripture z testimonij habeatur vt p eas ad deuotionez z cognitionē gestoz cernetes excitentur, videret q; nullus error deberet in eis ab ecclesia tolerari, cum error cui non resistitur pro veritate reputet, sicut Innocentius papa ait. lxxxij. disti. error, nec aliqd aliud qd ppter deformitatem vel alias risu z derisioni z indeuotioi materiam prestare videret.

Rubrica. lvij. Ne femine in cemeterijs vel ecclesijs pnuigilet, z ne in sanctoru solenitatib; intra ecclesias z cemeteria saltationib; z cantilenis populivacent.

Item cum in. xxxvj. c. predicti concilij Libertani fuerit phibitū ne femine in cemeterio puigilet, eo q; sepe sub obtutu orationis, scelera late ter committunt. Et i. iij. concilio Toleta. c. iij. posito de p. se. di. iij. c. j. reprobet irreligiosa pnetudo qua vulgus p sanctoru solenitates agere consuevit: populi q; debet diuina officia attendere saltatōibus turpib; inuigilet cāti

ca, non solum mala canentes sed et religioforum officijs perstrepunt: hoc enim vt ab omnibus puincijs depellatur. sacerdotum et iudicum a concilio sancto cure committitur. Et predicta sunt cofortia alijs concilijs et iuribus: vt de immuni. ecclie. cum ecclie. z. c. ecclie. z. c. decet domum domini. Lex etiam dicitur qd non debent gentes ibi immiseri sceleribus vbi de peccatis est venia postulanda. in autem. vt lice. ma. z. auie. s. quia vero. colla. viij. Unde cum supradicta iuraz concilia non seruentur, et multa peccata carnalia et alia et diuersa scandala in plerisque mundi partibus ex dictis vigilijs subsequantur: Et ex cantibus turpibus et inhonestis, et iocis et confabulationibus inhonestis, aures et corda audientium inquinantur et a deuotione retrahantur et diuina per hoc officia perturbent. Aideret esse super hoc de salubri remedio puidendum, cuz deceat domum domini sanctitudinis loci eius cultus sit cum debita ueneratione pacificus: et qd sit in eo quietas conuersio, deo grata et spectantibus placida: que considerantes instruat et reficiat, et qd ad sacra solennia deuotis animis et orationibus intendatur. Et cessent confabulationes et alia que oculos possunt offendere diuine maiestatis, sicut Grego. in dicto concilio decet domum domini, attestatur: non enim solum a malo, sed ab omni spe mali precepit apostolus abstinere, de vita et honestate. clerici. cuz ab omni. et in prima epistola ad Thessalonicen. v. c.

Rubrica. lii. De adulteris clericis et laicis cuz manifesti sunt vel notorij, emittendis: et de adulteris pniendis. si istud c. teneretur satis haberet eps.

Item cum in. xlvij. c. dicti concilij Libertani fuerit constitutum: qd si quis fidelis habens uxorem non semel sed

sepe fuerit mechatus non detur et communi: et predictum concilium et alia consilia: et iura tractantia de dictis adulteris laicis qui grauius puniendi sunt qd adultere, pro eo qd magis ad eos pertinet virtute vinceret exemplo regere feminas. sicut Aug. de adulterinis coniugijs attestatur. xxij. q. vi. indignatur. et c. precedentibus et sequentibus, Aideret esse vtile ordinare qd oes notorij vel manifesti per euidentiam facti adulteri et adultere tam clerici qd laici emittantur in diuinis officijs: vt rubore suffusi facilius ad gremium matris ecclesie reuertentur: maxime cum clerici de adulterio conuicti sint deponendi, et in monasterio toto vite sue tempore detrudendi, sicut ex. v. concilio Aurelia. habet. Et sicut per Delesgium papam constitutum fuit: et in canonibus apostolorum et in concilio Anrelianen. lxxij. dist. si quis clericus. et. c. romanus. et. c. presbyter. et. c. si quis eps. et. c. si diaconus. et. lxxix. dist. presbyter. Nam etiam constitutum fuit a Nicolao papa. et ab alexandro. ij. et a Leone papa qd nullus missam audiat presbyteri que scit concubinam habere indubitanter vel subintroductam mulierem. xxxij. dist. nullus. et. c. pter hoc. de coha. mult. et cle. vnam. xv. q. viij. fere per totum. De dictarum autem mulierum adulterarum pena, multa sunt in concilijs constituta que minime observantur. Et ideo alioquando adulterinos partus interimunt: et nec talibus in vita negatur communicatio quibus non esset in vita concedenda. sicut habetur in. xliij. c. dicti concilij Libertani. et in. lxxvij. c. de dictis adulteris. j. eo. con. lxxij. v. et. ix. lxx. lxxij. de dictis aurem presbyteris et diaconibus si post susceptum ordinem filios genuerint habetur in primo. c. j. con. Toletano. et in. xvij. c. dicti concilij continetur de eo qui uxorem habet, qd non committet si concubinam habeat. In. vij. autem concilio Toletano. quarta disputatione statuitur

tuitur, qd episcopi qui cum mulieribus polluant locis suis, ordine et dignitate priuentur. Et in quinta disputatione dicti concilij de sacerdotibus et ministris statuitur illud idem. In. iij. autem cap. concilij Valentini continetur qd si diaconi presbyteri vel episcopi mortali crimine dixerint se pollutos, qd deponantur: vel ex veteri confessione vel ex mendacio falsitatis. concordat. xxij. c. ca. in concilio Bracharen. et in. lxxvij. et. vj. capitulis.

Rubrica. lx. Et hi qui baptizantur, et qui ad confessionem accedunt nihil soluant, et qd pro sepulturis nihil recipiant nec pro alijs spiritualibus.

Item cum in. xlvij. c. dicti concilij Libertani fuerit constitutum quod illi qui baptizantur numinos in ecclesia dei non ponant. sicut baccenus fieri solebat, ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrahere videatur: et dictum concilium et fere omnia iura tractantia de symonia. sicut tota prima causarum tituli de symonia non seruentur, Aideretur esse de contempti remedio super hoc prouidendum Nam beneficia in multis partibus per venalitatem obtinentur. Et eodem modo monachorum monialium et aliarum personarum regularium, marinarum feminarum nisi sint de ordine paupertatis religiosorum ingressus: summarie etiam sepulture in multis locis venduntur. Et in alijs per baptismum, penitentiam, eucharistiam et alijs ecclesiasticis sacramentis pecunia ex quadam pestifera consuetudine recipitur, et lenatur: neque profunt remedia super hoc constituta pro eo quod multi ex maioribus columnis, et platis ecclesie in his peccant. Et ideo quia ab his male agitur facile trahitur a subditis in exemplum, extra de baptismo et eius effectu, maiores. Et dum incuruantur

hi qui preeunt ad ferenda onera peccatorum, facile inclinatur sequentes. xxx. vij. distinc. s. vt itaq. De talibus nempe potest intelligi illud Grego. Laqueus enim inuentum omnes vos. s. questi. vij. paulus. ad predicta facit. xx. rubrica in hac secunda parte posita de symonia et exactionibus que in romana curia et alibi a promotis requiruntur. Ad predicta facit. xij. questi. ij. questa est nobis Hierida. cum sequentibus. et. iij. et. ij. c. h. concil. Bracharen.

Rubrica. lxi. De iudeorum et aliorum infidelium familiaritate et conuersatione euitanda. Et ne publica officia eis committantur: nec seruiant in curijs principum, vt fouentes sarracenos puniant.

Item cum in. l. capitu. predicti concilij Libertani fuerit constitutum quod si quis clericus vel alius fidelis cum iudeis cibum sumperit a comunione pellatur, et dictum concilium et alia non seruentur: quoniam in multis partibus sicut in hispania ad dignitates seculares assumuntur contra. l. vltimam. C. de iudeis. Et etiam ad officia et ministeria in quibus possunt clericos et personas ecclesiasticas, et ecclesias et christianos grauare. nec in hoc sicut deceat per prouincialia concilia prouideat, de accusatio. sicut olim. nec per episcopos sicut fuit statutum in concilio Toletano quod habetur quinquagesima quarta distinctione. nulla. decimas septima. questione quarta. constituit. de iudeis cum sit. et. c. ad liberandam. ante finem. et in. lxx. lxx. iij. et. iij. et. v. c. iij. concilij Toletani: Dictis etiam iudeis multi vendant redditus suos, nec ad dictos redditus lenandos deputent christianum: sicut statutum est ab ecclesia de iudeis. in. c. ex speciali. Sed tales blasphemii christi vim patris exercent in hoies

Christianos contra concilium generalis de iudeis. in c. cū sit. et. c. j. in fi. Dicti etiam iudei ab assidua cōmunionē christianorum non abstineant licet hoc fuerit in. iij. Tolet. concilio constitutum ne simplices corrumperēt ab eis. xxvij. q. j. sepe. de iudeis. ad hoc. Dicti etiam iudei in multis partibus ad testimonium contra Christianos et ad actus legitimos admittuntur, a quibus eos iura repellunt. ij. q. vij. alicui et de iudeis. c. iudei. Christiana etiam mancipia habent et secum retinent: quod canones prohibeāt quod nullus iudeus baptizatum vel baptizari volentem: in suo seruitio audeat retinere. vt de iudeis. c. vltimo. in principio in diebus etiam lamentationum et dñice passionis in multis partibus in publicum prodeunt. Et in die parasceues ostia et fenestras clausas non tenent. Quinimo dictis diebus in contumeliam fidei nostre multa illicita agunt cōtra iura. de iudeis. Iudeos. et extra. e. in. c. in nōnullis. §. in diebus quod dicti et iudei in multis partibus rotas siue signa non deferunt Et ideo frequenter iudei christianorum et xpiani iudeorum mulieribus carnaliter cōmiscant. Et in fide et moribus corrumuntur quod est contra iura. xxvij. q. j. carne christiane. de iudeis in nōnullis primo responso. vnde in dicto concilio Libertano. lxxvij. c. statuitur quod si quis fidelis habens uxorem cum iudea vel gentili mechatus fuerit a cōmunionē arceatur. Debent igitur habitum a Christianis distinctum deferre. sicut enim habitus nonicorum discerni precipitur ab habitu professorum. de regularibus statutus: in qualitate vestis discerni debet meretrix a matrona. ff. de iur. l. j. §. si quis virgines: et miles a priuato. ff. de loca. et condu. si ignoras: et mulier per longam cernere. xxx. dist. si qua mulier: et clericus a laico. xxij. distinctione hisigitur. et. c. non liceat. de vita et honesta. clericorum. Sic etiam discernere debet vbiq;

iudeos predictos. Predicti etiam iudei medicinas christianis prebent: et in ter ipsos officium medicorum exercent: et se frequenter in eisdem eorum balneis cum eis balneant: et cum eis comedunt cōtra iura. xxvij. q. j. nullus. et. c. omnes. que. c. sunt vij. Sinodi et concilij Agathensi. In multis etiam partibus per ipsos iudeos deus blasphematur, nec puniuntur per dominos seculares sicut iura precipiunt vt in dicto capitulo in nonnullis. §. vltimo et de Blasphemis cap. vnico. quinimo dicti principes potissime in Hispania eos ducunt in cubicularios et in piscernas et botellarios: et totius domus eorum administratores retinent: et cibi et potus eisdem dominis administratur ab eis. a quibus omnibus excessibus essent tam principes quam ipsi iudei compescendi. Potissime cum per ipsos iudeos religioni ad dictos principes venientes, et clerici, et alij Christiani, frequenter dicuntur turpiter et inhoneste esse delusi. Et idem etiam videtur prouidendum de Christianis maritimis transfretantibus et in conuiciniis sarracenorum et aliorum infidelium positis. Nam eedem cōuenientie sequuntur que suprascripta sunt. A iudeis et a multis falsis Christianis fouentur: et arma et alia vetita portant eisdem. Nec seruatur lex que talia facientes decapitari precipit, bonis omnibus publicatis. C. que res expor. non debent. l. ij. Nec seruatur etiam concilium Lateranense. secundum quod tales etiam sunt excommunicati ipso iure. et sunt serui capientium: et bonorum omnium amissione mulctantur. de sarracenis, ita quorundam. et in talibus solutione, quando ad gremium matris ecclesie reuertuntur, non seruatur forma debita et a iure statuta, vt. f. quod iurati sunt et tantumdem de suo in subfidium terre sancte conferant priusquam absolutionis beneficium mereantur, secundum formam concilij generalis. de iudeis

iudeis et sarracenis ad liberandam terram sanctam quia quasi pro nihilo in romana curia et ab alijs quibus per eam conceduntur indulgentie, absoluntur. quod cedit in perniciem et dispensationem terre sancte: et in confusionem et ignominiam fidei orthodoxe romane ecclesie. et ex hoc fit vt propter impunitatis audaciam fiant (qui nequam fuerant) nequiores et facilitas venientium eis tribuat delinquendi. de sententia excommuni. vt fame. xxij. q. iij. est iniusta. ff. de penis. l. j. §. famulos.

Rubrica. lxxij. De lusoribus alearum et taxillorum: et alijs ludis prohibitis.

Quem cum in lxxij. c. dicti concilij Libertani fuerit constitutum quod si quis fidelis ad aleas siue tabulas lusit, quod ab eius cōmuniōe abstineatur: et si abstinerit et se emendauerit quod post annum recipere possit cōmunionem. Et predictus alearum ludus et etiam taxillorum et alij ludi prohibiti a concilio et a romanis pontificibus et iuribus, in conspectu ecclesie et principum, et omnium fidelium ita publice inter christianos fiant ac si eis vti licitum esset. Et idem fiat et seruatur in sagittarijs et balistarijs quorum ars aduersus christianos et catholicos sub anathemate exerceri prohibetur ab Innocentio. ij. extra de sagittarijs. c. vnico, et etiam in torneamentis, quorum ars in concilio Lateranensi, et ab Innocentio et Eugenio papa propter animarum pericula prohibet: Et precipitur quod si quis in dictis torneamentis mortuus fuerit ecclesiastica careat sepultura, vt de torneamentis capi. j. Et idem etiam fiat in duellatoribus quorum monachia ex decreto illi colai pape est prohibita. ij. questio. v. monachia. et etiam a leg. seculari. C. de gladiatoribus. l. vnica. videretur quod

esset super bis et super consimilibus prouidendum propter animarum periculum: et ne ecclesia videretur talia que ad peccandum incitativa sunt, et peccatorum occasio tolerare. de episcopis autem presbyteris et diaconibus, aleo ludio et ebrietati deseruientibus continetur in canonibus apostolorum quod puniant. xxxv. di. episcoporum. et in concilio generali prohibetur quod clerici ad aleas et taxillos non ludant: nec huiusmodi ludis intersint de vita et honesta. clerici. §. ne clerici. vel monachi. c. j. Et clericus publicus aleator a promotione repellitur. de excessu. prelati. inter dilectos. et facit in autentico. de sanctissimi episcopis. §. interdicimus. vbi precipitur quod triennio tales a suo ministerio arceantur: huiusmodi enim ludus videtur infamare. Nam ex eo sequitur ecclesie spretus vsurque siue rapina, Scandalum vel nuge, blasphemiam seu faciendi furti doctrina, violentia, crimina falsi et mortis causa deceptio, perditioque Temporis et desiderium, corruptio. iunges Istis predictis adulatio vitasque turpis. Sicut prosequitur Hostiensis in summa de excessu. prelati. §. j. vers. notatur.

Rubrica. lxxij. Ne femine coniugate absque maritorum nominibus literas mittere vel recipere audeant.

Quem cum in vltimo. c. dicti concilij Libertani fuerit constitutum quod femine coniugate fideles absque maritorum nominibus et scientia, literas recipere non audeant nec etiam destinare: Et hoc propter mala que ex talibus hactenus euenierunt fuerit constitutum, et modernis temporibus non seruatur. Sicut nec de monachis de quibus etiam scribitur quod absque licentia abbatis literas non recipiant. xxij. q. j. non dicatis, videretur laicis forsitan utile dicta iura renouari, cum propter contrarium usum ludibrio videantur.

Rubrica. lxiij. At in dñicis et alijs festiuis diebus causas strepit? quietat ac nūdine et opa illicita et etiā rusticana.

Lem cum in. iij. ca. concilij Terraconen. fuerit constitutum qd nullus episcoporum aut presbyterorum vel clericorum die dominico propositum cuiuscunq; cause negotiuz audeat indicare, nisi vt deo tantum statuta solēnia peragantur. Et istud, vt dominicis et festiuis diebus cessetur a iudicialibus et etiā ab omni illicito ope et a nūdine et mercatis. sitq; alijs concilijs et iuribus psonum, et propter sanctorum venerationem et animarum pericula que inde insurgunt, et ob dei reuerentiam fuerit introductum: et solēnes ferie appellent: vt extra de fer. c. j. ryl. et in alijs. c. eiusdē p. c. de ferijs. l. oēs. r. l. dies. et p. dicta iura et consimilia non feruentur, potissime in regno francie et in alijs: in quibus regnis diebus dominicis et festiuis placitatur. nundine et mercata sunt: et alia opera rusticana et illicita, videretur esse super hoc prouidendum: cum plura mala in dictis dominicis et festiuis diebus q̄ in alijs committantur et frequenter se populi exerceat in ludis turpibus et in amatorijs plausibus, et cātilenis, qd prohibetur in quarto concil. Toleta. de conse. di. iij. c. j. q̄netiā dictis diebus et quod dragimalibus non deberent ipsi fideles se ab ecclesijs absentare nec in cubiculorum latibulis habitare, sicut habetur in. ij. c. concilij Cesarangustani.

Rubrica. lxx. De clericis in eodem loco degentibus, vt saltē die sabbati in vesperis et die dominica subsequenti in simul conueniant ad diuina.

Lem cum in. vij. c. predicti concilij Terraconen. fuerit constitutum vt totus clerus eiusdem parochie omnibus diebus matutinas et vespertas simul celebret, et qd die sabbati specialiter conueni-

ant, et in diebus dominicis in omnium presentia solēnia celebretur. Et dictū concilium sit alijs conforme et iuribus consonum. sicut habetur. xxi. disti. quasi per totum, videretur utile predictū concilium obseruari. Item in q̄nto. c. j. p. cil. Toletani statutū est qd si cuiuslibet ordinis clericus tardius ad ecclesiam venerit deponatur, et in lxiij. c. tertij concilij Bracharen. continetur qd ad matutinum et vespertinum officium conueniant, et in. lxiij. qd diebus dominicis ab ecclesijs non se absentent, et in. lxxv. qd ante horam tertie non prandeat, et in. lxxvi. qd cum habitu decenti incedat.

Rubrica. lxxvi. De episcopis, vt annis singulis visitent dioceces suas: et qd idem faciant illi quibus competit visitare, et ne in absentia procuraciones quomodolibet recipere non possint.

Lem cū in. viij. ca. dicti concilij Terraconen. posito. x. q. j. de creuimus, fuerit constitutum: qd episcopi singulis annis ecclesias suas visitent dioecanas. Et idē fuerit in alijs concilijs et iuribus p̄stitūtū, sicut in. iij. concil. Tol. ta. ea. q. episcopum. quinimo episcopi, archidiaconi, prepositi et alij quibus officium visitandi incumbit, et hoc communiter non seruetur: sed predicti a sede apostolica et alijs vijs: procuraciones quas visitando recipere non deberent, sibi ministrari procurant, que duplex infamia negligētie et auaricie sanctis patribus magno hactenus fuit horroz: ex quo statuerūt ne quis deinceps tale cupiditatis ingeniu exerceret: vt ex hoc sollicitiores fierent de suis gregibus visitandis: Prouidentes vt quando essent languore detenti, aut alijs occupationibus implicati, loco sui viros aliquos probabiles destinarent, sicut statutum fuit in. iij. concilio Toletano. x. q. j. relata. et c. episcopoz. xliij. disti. non oportet. Primo videretur utile et proficuum ecclesijs, qd

romana ecclesia nullatenus indulget huiusmodi procuraciones in absentia recipi. et qd constitutiones Grego. x. et Bonifacij. de cēsis et procuracionib⁹ erigit. et c. felicis. et alia iura. super eo. ti. et in alijs edita seruarentur. vnde in. xxi. c. ij. concilij Toleta. fuit p̄stitutum vt ep̄s angarias vel indictiones in dioce-sibus. quod. c. ponitur. x. q̄one. iij. quia cognouimus: vt in precedenti cap. dicitur. qd ecclesia cuius eius dote in episcopi p̄tate consistat. x. q. j. c. ij. et iij. In. xxxvi. c. quarti concilij Toletani precipitur qd episcopi per singulos annos visitēt dioceces et p̄chias suas. In. ij. aut. cō. Bracharen. c. primo. et iij. quod ponitur. x. q. j. placuit. dicitur qd episcopi visitantes ecclesias grauare non debent. Sed debent inquirere qualiter rectores et ministri diuina peragant: et eos instruere in predictis qd ecclesia est immunis et libera a p̄dictis, nisi probetur esse serua. nec videtur qd ad illam seruitutem possit iudici per dominum papam. qui in cōtrarium dicitur aliqua p̄uilegia alijs quibus regibus concessisse: quia hec sunt p̄uilegia ecclesie generalia fauorabilia generaliter concessa et perpetuo confirmata que sine ecclesie defor-mitate tolli non possunt. xxv. questio. j. fere per totum, et ea. cau. q. ij. c. j. et iij. et c. eccle. et sequētibus et preceden. vnde vno verbo non videtur quod ipse qui iuratur tanta et tam generalia et fauorabilia iura et p̄uilegia subuertere possit: vt. C. de inoff. test. si q̄. et de elec. ecclesia. §. deniq; et de hoc fuit tactū aliq̄ liter. §. in. ij. et iij. rub. hui⁹ secūde partis

De immunitate ecclesiar. Rubrica. Tez nec illa immunitas p̄termittenda est s̄m quam quislibet potest regulariter rem suam ecclesijs relinquere: et quod etiam extra manum suam ponere nō est cogendus, contra quam multi principes et tyanni diuersas machinas

tioner ingerunt. Unde contra eos multa hactenus prodiderunt remedia. et nouissime per dominum alexandrū de immunitate ecclesiarum. quia nonnulli. et per dominum Bonifacium in capi. cleasticis, que remedia non proficiunt. Contra tales inuehit concilium generale de rebus ecclesie non alienandis. cum laicis, ibi nō solum de alienatione feudorum et aliarum possessionum ecclesiasticarum et vsurpatione iurisdictionum. sed etiam de mortuarijs, et pro anima relictis de quibus aliqui statuerunt quod ecclesia infra annum diem distrahat als autoritate propria relicta occupabit contra legem. C. de sacrosan. ecc. generali. et. l. iubemus. vbi dicit quod cuilibet licet res patrimoniales vel partem sine causa mortis vel iure institutionis vel quocūq; alio modo relinquere ecclesie vel inter viuos donare nec est necesse quod talis donatio actis inuoluetur. C. de sacrosan. ecclesijs. l. illud. nam in donationibus que sunt ecclesijs optima mensura est immunitas. in autenti. de non alienan. aut permatā. reb. eccle. §. finimus. collatione secūda. Et deo quod si quis de curiali fortuna reliquerit tales donationes ecclesie lucrativis inscriptionibus libere sunt et immunes. Cur enim nō facimus discrimen inter res diuinas et humanas? C. de sacrosanctis ecclesijs. l. sancimus. la. ij. Et hec etiam futuris t̄ps respiciūt. in autētico de ecclesiasticis titulis. §. ad hec sancimus. et. §. sequenti. Si que vero et si qua constitutio in contrariū promulgetur irritanda est. C. de sacrosanctis ecclesijs. decernimus. C. de episco. et cleri. omnia p̄uilegia. hoc em̄ ius qd ēt res linquatnr maxime in vitimis voluntatibus valde fauorabile est. Tuz fauore vltime voluntatis. C. de sacrosan. eccle. l. j. Tū fauore aie. xij. q. ij. anime defunctorum. C. de sacrosanctis eccle. sancimus. Tum fauore ecclesie, que etiam

habetur loco filiorum in aut. de sancti. epi. §. sed et hoc presenti. extra de probatio in presentia. §. pe. in aut. de eccl. ti. Si quis in nomine magni dei. colla. ix. Nulla igitur constitutione contrarius statui potest, cum sine periculo anime seruari non possit. de consue. c. si. z de prescriptio. c. si. hic igitur triplex funiculus rumpitur difficulter. de treug. z pa. c. si.

Item usurpatur iurisditio ecclesiastica et violatur immunitas et libertas ecclesie a dictis dominis temporalibus, q̄ intra ecclesias z monasteria claufra et cimiteria sedes z placita secularia tenēt z processus suos faciunt in eisdem: nec prosunt cōtra hoc antiqua remedia neq̄ noua de immunita. eccl. c. j. z. c. cū eccl. z. c. decet. de electio. q̄ sicut. de appellatio. qua fronte. §. q. §. ultimo.

Item quia ab ecclesijs z monasterijs et personis ecclesiasticis halbergum et hospitij violenter petere z pro se z suis necessaria exigere quasi ex debito nō veretur, quinimmo quāto maiores in hoc potio peccare vident: nec in hoc plunt iam constituta remedia de immu. eccl. c. j. xlj. dis. quiescam. C. de epi. z cle. l. j. in conc. generali. de rebus ecclesie nō alie. hoc consultissimo.

Item violant imunitatē ecclesiasticā. xl. passuū maioribus ecclesijs, z minoribus xxx. concessam. xvij. q. iij. sicut anti quitas. z capi. frater. z. c. minor.

Item si aliqua persona ecclesiastica possidens immobilia pro homicido vel ceteris criminibus et quibus bonorum sequitur confiscatio puniatur, non permittunt huiusmodi immobilia distringi per ecclesiam nec etiam confiscari: qd̄ est contra ecclesiasticam libertatem et etiam cōtra iura: cū bona personas amplectent eamq̄ concomitentur. et non econtra. de clericis coniuga. quod a te de renūtia. ex trāmissa. xvij. q. iij. c. vl. ff. de colleg. illiciti. l. j. in fi. xvj. q. vj. de lapsis. et capi. cognouimus. z. capi. illud.

et capitū. episcopo.

Item priuilegia ecclesiarū ac cōpositiones cum eis vel eorū procuratoribus factas, nō seruant: sed semper ecclesiasticas personas et ecclesias ac monasteria pro predictis molestant: cōtra illud quod Belasius Papa statuit. xvj. q. iij. placuit. dicens placuit huic sc̄tē z adas gne Sinodo vt res vel priuilegia que dei ecclesijs ex longa consuetudine pertinent, siue ab diuine recordationis imperatoribus siue ab alijs dei cultoribus inscriptis donata z ab eis per annos trīginta possessa sunt, nequaquā a potestate presulum eorum quecuq̄ persona secularis per potestates subtrahat aut per argumenta quelibet auferat. Sed sint omnia in potestate z iussu presulis eccl. si quecuq̄ intra trīginta annoz spatia ab ecclesijs possessa fuisse noscuntur Quisquis ergo secularium vel clericorū contra presentes diffinitionē egerit tā q̄ sacrilegus indicetur z donec se corregerit z ecclesie priuilegia propria seu res restituerit anathema sit. Regi etiā Frācie videt imponi necessitas q̄ tanta non presumat vt habetur ex libro capitulum Caroli z Ludouici imperatoris. xvj. q. j. q̄ iuxta.

Item pro voluntatibus eorūdem et absq̄ causis rationabilibus ponunt dicti domini temporales manū suā z seruientes in bonis ecclesiarum z monasteriorum z quancūq̄ ecclesiasticarū personarum etiaz frequenter in casibus in quibus non apponerent in bonis secularium personarū: z tam diu dictā manū et seruientes in dictis bonis tenēt quousq̄ dicte p̄sone ecclesiastice se erga eos redimant.

Rubrica. lxxij. De muneribus pro iudicij iurisdictionibus z officijs non recipiendis: z emolumentis iurisditio num non vendēdis z quod ecclesia nihil recipiat ab usurarijs z iudeis: nec de bonis

bonis eorum nec aliorum qui cum notorio peccato ea acquirunt. Sed distribuat pauperib⁹ vel restituat quib⁹ dz.

Nem cum in. x. capit. di. cōcilij Terraconen. fuerit constitutū ne qui clericorum pro impensis patrocinij z iudicij muneribus recipiant z ideo fit in alijs concilijs z iuribus constitutum, ne iudices etiam iudicium iustum vendant neq̄ p̄ fortis iudicent. xi. q. iij. nō licet iudici. extra de sentē. z re iudi. cum eterni. li. vj. z contra predicta iura z consilia hodie quasi indistincte a ministris iustitie maximis mediocribus z minimis muneribus recipiatur z exitus z prouentus iurisdictionum vendantur contra prouisionem conciliorum Lateranen. z Turonē. ne plati vicesinas sub annuo censu concedant. c. j. z. ij. ex hoc humanum iudicium peruertitur. z iudicantium oculi muneribus excecantur. Sicut Grego. ait. xi. q. iij. quatuor modis. z sc̄m legem canonizataz venales sentētie que in mercede a corruptis iudicibus proferuntur. etiam citra interposite prouocationis auxiliū infirmas esse decernuntur. vt. l. venales. C. quan. p̄uo. nō est nece. ij. q. vj. ei qui appellat versiculo venales. videt in vtroq̄ casu ecclesiastico et seculari esse sup̄ hoc prouidendū. Nam vt ait Ysodorus pauperum non habet quid offerat, nō solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. Lito namq̄ violatur auro iustitia, nullaq̄ reus pertimescit culpam quam redimere nummis existimat. xi. q. ij. pauper. Videtur insuper prouidendū z ordinandū q̄ ecclesia nihil reciperet ab usurarijs et Iudeis: nec de bonis eorum qui cum notorio peccato ea acquirunt. Sed distribuat pauperibus z distribuat quib⁹ dz.

Rubrica. lxxij. De officio ecclesie

stico vniiformiter in vna quaq̄ p̄uincia et etiam in quolibet regno dicendo.

Nem cum in primo. c. concilio Herūden. fuerit cōstitutū quod sicut in metropolitana ecclesia officium agitur. Ita in tota p̄uincia tam ipsius misse ordo q̄ psallendi vel ministrandi cōsuetudo seruatur. Et hoc idē constitutum fuerit in. xi. concilio Toletano. c. iij. xij. distin. de his ne aliqua diuersitate cuiusq̄ ordinis vel officij a metropolitana sede disungantur. Cum iustum sit vt vnus quisq̄ inde assumat regulas magisterij vnde honoris consecrationez suscepit: vt iuxta decreta maiorū, sedesque vniuscuiusq̄ sacerdotalis dignitatis mater est, sit ecclesiastice magistratura rationis. Et hoc idē precipitur ab abbatibus obseruari, vt iuxta voluntatē sui episcopi regulariter viuētib⁹, vesp̄as, matutina z missam aliter q̄ sit in metropolitana ecclesia. celebrare nō liceat. Et si quis contra iur. fecerit q̄ sex mensibus communiōne priuatus apud metropolitanū sub pecunie censura maneat corrigendus. Et supradicta concilia rationaliter constituta non seruentur. Et ex hoc diuersa locorum consuetudines diuersimode variant: nec inueniri possunt cause quas in eis constituendis ab initio habuerūt. Videtur sc̄m qd̄ Augustinus scribit ad inquisitores iannarij qd̄ haberēt omnia predicta refecari. xij. distinctione omnia. Nam multe tragedie et moteti et alia ex quibus auditores non edificantur, non ad deuotionem sed potius ad contrarium excitant: qd̄ est directe contra illud per qd̄ est officium institutum. Sicut Ysodorus in septimo libro Etimologiarū. xij. capitu. attestatur. xij. distinctione. clericos et clericos. xij. distinctione cantantes. Et predicta etiam diuersitate sequitur magna incommoditas ecclesiasticis personis: quia cum longissimis

temporibus laborauerint ad sciendum officium vnius ecclesie vel dioce. translati ad aliam quasi officij reperiuntur ignari. Difficile namq; est inexpertos diuinis officijs mancipari. rix. q. iij. monasterijs. vnde ex predicta diuersitate perdunt multi pauperes clerici et presbyteri victum suum: et multi prelati queniētes idoncos non inueniūt in diuino officio seruitores et in secundo cap. quarti concilij Toletani cōtinet, q; nulla pene pestis magis discipline mores ab ecclesia Christi depulit q; inordinata diuersitas officij: que apud carnales scismatis errorem videtur ostendere, et multis est materia scandalorum. vnde qui in vna fide et in vno regno morantur vnus officium dicere precipiuntur. Idem statuitur in concilio Bracharen. vbi dicitur qd vnus ac idem psallendi ordo in matutinis et diuinis officijs teneatur: et nō diuerse ac priuate nō monasteriorum consuetudines cum ecclesiastica regula sint permixte. et q; omnes in sollemnitatibus eadem lectiones leant. et q; missa eodem ordine celebrēt q; c. ponitur. xij. disti. placuit.

Rubrica. lxx. Et mulieres a viro- rum cetibus, et a ludis, et inhonestis tactibus retrahantur: et vt coma et habitus discernantur a viris.

Item cum in primo. c. concilij Cesarang. fuerit constitu- tum qd omnes mulieres fideles a viro- rum alienorum lectione et cetibus separentur ne ad ipas pretextu docendi vel discendi quicquā accedant, et dictum concilium et multa similia non seruentur et multe familiaritates et confabulationes illicite contrahantur: quia tam in ecclesijsq; extra ecclesias, viri et mulieres extranee ab eorum parētela, in diuersis ludis se exercitant: et tactibus appetitibus et applan-

sibus mutuo ad concupiscentiam inflāmantur. Et em ait Augusti. de fide christiana. Nec solo tactu et affectu sed aspectu quoq; appetitur et appetit concupiscentia feminarum. Ne dicatis vos habere animos pudicos, si habeat oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nūcius. Et cū se sibi inuicez etiā et tacente lingua cōspectu mutuo corda nunciant impudica: et secundum concupiscentiaz carnis alterutro delectantur ardore: vnde et intactis ab immunda violatione corporibus fugit castitas ipsa de moribus. xxxij. q. v. nec solo. z. c. qui viderit, videretur fructuosus animabus quod eo ingenio quo decentius fieri posset, retraherentur dicte mulieres a consortio viro- rum extraneorum: et a ludis etiam supradictis. Et in super secunduz doctrinam Apostoli ad Corin. coma et habitu discerneret a viris: vnde in Sangren. concilio statuitur quod quecumq; mulier religioni diuindicans conuenire, comam sibi amputauerit quam deus ad velamen eius et ad memoriam subiectionis illi dedit tamq; resoluens ius subiectionis, anathema sit. trigesima distinctione quecumq; trigesimalertia questione. v. mulier debet de consecratione distinctione quita. sicut quod est mulierū provincialiū.

Rubrica. lxx. De regibus et principibus iurisdictionem diuersimode ecclesiasticam perturbantibus, et vsurpantibus de alijs potentibus alios expoliantibus: persona ecclesiasticas pauperes et peregrinos opprimētibus: et illis qui ad limina apostolorum petri et pauli vel ad alia oratoria accedunt sua auferētibus excommunicandis, et per ecclesiaz compescendis.

Item cum in vndecimo capitulo primi concilij Toletani fuerit constitutum qd si quis de potentibus clericum aut quēlibet

quēlibet pauperem aut religiosum expolauerit: et mandauerit eum ad se venire episcopus vt audiatur et contēpserit: inuicez mox scripta percurrant per omnes prouincie episcopos et quoscunq; adire potuerint vt excommunicatus habeatur ipse donec obediat et reddat aliena. Et dictum capitulum posituz est in decretis. vigesima quarta questione tertia si quis de potentibus.

Merumetiam quibuslibet oppressis ecclesia teneatur contra improborum violentias protectionis et defensionis auxilium impartiri vt octuagesima septima distinctione quasi per totuz et in trigesimo secundo capi. quarti concilij Toletani. et trigesimo octavo capitulo eiusdem concilij, et dicta iura non seruentur, nec etiam consimilia ad ecclesiasticam iurisdictionem et cōmunē vtilitatem pertinentia. Sicut est illud. c. calixti Pape vigesima quarta. qd. tertia.

Si quis romipetas et peregrinos et apostolorum liminar aliorum sanctorū oratoria visitantes, capere seu reb; quas ferunt spoliare: et mercatorum nouis teloneorum et pedagionum exactionibus molestare temptauerit, donec satisfecerit cōmunionem careat Christiana.

Et illud capitulo Nicolai Pape ea questione illi qui peregrinos vel oratores cuiuscunq; sancti sive clericos sive monachos vel feminas aut inermes pauperes depredati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malū eis obuiauerint, anathematis vinculo feriantur, nisi digne emēdauerint. Pax vero illa quam trengā dei dicim; fideliter obseruet sicut ab archiepiscopis et episcopis vniuscuiusq; prouincie constituta est. Qui autē eam infregerit, excommunicatio ni subdatur. Et illud ex dictis Gregorij secundi Pape. ea. q. quisquis per doluz manum suam mittit in Christum, id est episcopum vel presbyterum: quia sacris legibus graue committit.

Et si quis ecclesiaz dei vastat aut impugnat, aut incēdit: quia hoc gravissimum sacrilegium est, placuit sancte Sinodo, vt in primis omnia bona eius pro- scriptione publicetur: deinde in vno loco. i. monasterio inclusus peniteat omni- bus diebus vite sue.

Et illud Urbani Pape. eadem questione paternarum traditionum exem- plis commoniti, pastoralis officij debi- tum persoluentes, ecclesias cum bonis suis tam personis quam possessionibus clericos videlicet ac monachos, eorumq; conuersos, vel commissos: oratores quoq; cum suis nihilomi- nus rebus quas ferunt tutos et sine molestia esse statuimus. Si quis autem contra hoc facere presumpserit et postq; facinus suuz recognouerit infra triginta dierum spatium competenter non emendauerit, a liminibus ecclesie arceatur, et anathematis gladio feriat.

Et illud Alexandri secundi Pape decimas septima questione quarta. Si quis deinceps prior aut cuiuscunq; dignitatis vel cuiuscunq; ordinis laico- rum episcopum comprehēderit vel percusserit, aut aliqua vi a propria sede expulerit, nisi forte indicatum canonice, auctores vel cooperatores tanti sceleris anathematizentur et bona eorum ecclesie ipsius iuri perpetuo tradantur. Si vero in presbyterum vel in quemcunq; inferiorum gradū clericum hec eadez presumpserit, canonice penitentie atq; depositiōi subiacebit. Si cōtumax fuerit excommunicetur. Videretur super obseruātia predictorum et aliorum ad ecclesiasticam iurisdictionem pertinens fore de competenti remedio ecclesie prouidendum. Nam quasi per quādam aluionez frustatur omni tempora- les ad se omnia trahūt. Et sicut frustra- tim lupus agnū comedit, ita et ipsos iurisditio ecclesiastica frustra- tim quodammodo deuoratur, quidquid ad ecc-

clericam iurisdictionem potissime quod ad temporalia pertinet sibi competere putantes. Et pauci sunt casus ad ecclesiam pertinentes, in quibus directe vel indirecte per eos ecclesiastica iurisditio non turbetur in diuersis mundi partibus, nec iam constituta remedia proficere possunt sicut experientia docet.

¶ Turbatur enim per eosdem ecclesiastica iurisditio in causis seruorum et rusticorum ecclesiasticorum quos talliant et iustitiant tanquam suos contra illa iura. lxxxix. dist. indicatur. duodecima questione secunda. ecclesiarum seruos. de foro compe. nullus.

¶ Item in causis penitentium, qui in causis suis quas negligere forte non debent, melius ecclesiasticum quam forense. expetunt iudicium, etiam si sint rei, sicut in gl. xi. q. j. aliud. de penitentia. distinctione prima aliud.

¶ Item in causis libertorum et pupilorum viduarum et debiliu personarum que pertinent ad ecclesiam quantum ad possessorem indiffinitum. de foro compe. ex parte. Et quantum ad defensionem et tuitionem ne a potentibus opprimantur. de censibus. licet. et in preallegato. c. si quis de potentioribus. xxiiij. q. iij. et c. sequenti. et etiam quantum ad petitionem in defectum dominorum temporalium. de foro compe. ex tenore.

¶ Item in causis peregrinorum et mercatorum: agricultorum, et in mari nauigantium, qui pace et securitate gaudere debent: ut de treuga et pace. in nouam. de peregrini. c. unico. et de raptori. excommunicationi. et in felle. c. si quis romipetas. et c. paternarum. xxiiij. questio. iij.

¶ Item cum agitur de feudis ecclesie usurpant sibi iurisdictionem contra illud de foro compe. ten. verum.

¶ Item impediunt ne in curia romana clerici contra laycos impetrent sicut consueuerunt hactenus facere indistincti. ut de iud. c. ultimo. Et etiam quan-

do laicus contra laicum impetrat contra decretales illam grauem de sententia excom. et de arbitr. innotuit. etiam si id super quo laicus contra clericum impetrat sit tale quod pertineat ad forum ecclesiasticum ratione rerum vel personarum. de verbo. signifi. nouimus. §. fin. Et hoc frequenter accidit cum impetrant contra laicos vel eos ueniunt in crimine sacrilegij vel usurarum vel heresis vel excommunicationis vel periurij vel adulterij vel fornicationis, vel in causa natiuitatis vel iurispatronatus vel decimarum vel rapinarum, de quibus nullum est dubium quin pertineant ad ecclesiasticum forum. sicut patet de crimine sacrilegij vel quasi. de foro compe. cum sit. et ca. conquestus. de crimine usurarum, de usuris. qm. de crimine heresis, de heresi. ad abolendam. et c. excommunicamus. de crimine symonie, de symonia per totum. de crimine excommunicationis, secunda questione prima. mihi. xxiiij. questione tertia. corripiantur. de crimine periurij, de iudi. nouit. §. ultimo. de foro compe. cum si laycus. libro. vi. de crimine adulterij, de officio ordinarij. c. i. de procurato. tue. de crimine fornicationis de vita et honestate clerico. ut clericorum. de causa natiuitatis, qui filij sunt legit. cam. et capitulum. latoz. de ordine cognitionis. tuaz. de causa iuris patronatus, de iud. quanto. de causa decimarum, de decimis tna. et capi. sequenti. De causa rapine, de raptori. capi. j.

¶ Item impediunt quando ecclesia uult cogere aliquem ad satisfaciendum de peccato in quo est, licet cognitio pertineat ad ecclesiam. de iudi. nouit. primo responso.

¶ Item impediunt ne adeatur ecclesia in eorum defectum vel quando vacat imperium vel regnum ne cognoscat ecclesia de feudo: ut de foro compe. licet. de elec. cum interueneris in fine, non permittentes quod suppleat defectum eorum.

contra

contra de offi. ordina. pastoralis. §. vlti. nec negligentiam eorum contra illud de foro compe. ex transmissa. et c. verum. et c. licet. et c. ex tenore. de offi. dele. significans. et c. prouidentiam. §. penul. et vlti. de offi. ordina. significauit.

¶ Item impediunt ne uicua spoliata ad restitutionem agens trahat spoliato rem coram ecclesia quam persone et cause in hoc simul concurrat contra illud. de foro compe. ex parte.

¶ Item impediunt si quid ambiguum inter iudices seculares oriat, ne ad ecclesiasticos iudices recurratur contra illud qui si sunt legi. per venerabiles. §. licet.

¶ Item impediunt ne ecclesie et curia officium episcoporum cognoscant ubi consuetudo antiqua hoc habet ipsos indistincte, de personalibus et de realibus et criminalibus, licet consuetudo in talibus det iurisdictionem et in delictis domino sup familiarum suam. de offi. ordi. irrefragabili. de foro compe. cum contingat. in si. ix. q. iij. conquestus. de arbitr. dilecti. C. de emancipato. l. j. et vlti. nec prodest constitutio bonifaciana. de immu. eccle. qm. in qua talia et consimilia continentur ex communicationi subijciunt ipso facto nec aduertit dicti domini temporales quod olim omnes cause tam clericorum quam laicorum deferbantur ad sacerdotes. ut in predicto ca. per venerabiles. §. tria quippe. siue essent criminales, siue civiles, siue quecumque alie. ut ibidem. et h. q. viij. si quis presbyter. qd. c. est concilij Tiburien. et xi. q. j. relatum. et c. quicumque. et c. sacerdotibus. ea. causa. et q. iij. cum apud. unde non fit eis iniuria nec eorum temporalis iurisdictioni si laicus (ubi consuetudo hoc dat) reddat ad suum primarium forum, scilicet ecclesiasticum nec ex hoc sua vel domini temporalis conditio videtur fieri deterior. arg. ff. de pactis. l. si vnus. §. pactum. versicu. quod si non uult tollere, secundum Hoffre. et ex isto casu quasi deperit tota ecclesiastica iurisditio et eius generale et vniuersale

privilegium quod in hoc etiam dat iurisdictionem. de foro compe. cum contingat. cui non videtur quod possit renunciari, sicut in. iij. et in. iij. rubrica huius scilicet partis superius est probatum.

¶ Item impediunt iurisdictionem ecclesiasticam dicti domini temporales contra effractores pacis et treugarum, discentes ius regalium esse contra illud de treu. et pa. per totum. et xxiiij. q. ij. si quis et c. sequenti. de transac. c. si in principio et c. distinctio. precipimus. iij. q. j. nulli. et in constitutione feudorum de prohibita feudi alienatione per Fredericum Imperialem.

¶ Item impediunt iurisdictionem ecclesiasticam in his que ratione pnextatis pertinent ad ecclesiam. scilicet in dote ut de donatione inter virum et uxorem. de prudentia. et c. nuper. et in pena posita in matrimonio de sponsa. gemma.

¶ Item quando iudices temporales ordinarij recusatis ut suspectis non patiuntur quod ad episcopum ciuitatis et ad ecclesiasticum forum habeatur recursus, licet hoc expresse caueatur in autentico ut disse. iudi. §. si vero iudex. colla. ix.

¶ Item impediunt iurisdictionem ecclesie quod cum in eos vel in eorum ministros aut officiales vel subditos excommunicationis suspensionis interdicti sententie proferunt grauat ex hoc proferentes, vel res, aut subditos eorumdem quousque absolutionis beneficii deferunt ad eosdem nec sufficit remedium excommunicationis sicut ait Grego. de senten. excō. quicumque.

¶ Item impediunt dictam iurisdictionem ecclesiasticam, personas ecclesiasticas eis displicentes pro leuissimis criminibus carceribus. mancipando: in casibus etiam in quibus laici deprehensi in maleficijs eisdem vel grauioribus nullatenus caperentur.

¶ Et quod dictas personas ecclesiasticas incontinenti et libere et absque redemptionibus, exactionibus et eorum infamia reddere

nolunt ecclesiasticis iudicibus eorum de-
 hinc contentantur nisi coram eis de cle-
 ricatu et possessione cognitio habeat
 nec prodest ad contrarium. c. si quis suade-
 te. xvij. q. iij. nec decre. bonifaciana si in
 dex. de sen. excō. lib. vij. nec decre. eos. de
 immunta. eccle. eo. libro.

Item impediunt iurisdictionē eccle-
 siasticā dicti iudices seculares et eam sibi
 usurpant compellendo personas ipsas
 ecclesiasticas ad soluendū debita super
 quibus corā eis iudicibus contra personas
 ipsas ecclesiasticas eorum patentes lre ha-
 bere exhibent nec sufficit quod dictus dñs
 Bonifacius eos mādauerit per censu-
 ram ecclesiasticā ab ordinarijs cōpescen-
 dos. de fo. competen. seculares. lib. vij.

Item impediunt et perturbant iurisdic-
 tionem ecclesiasticā: quia extra alienationes do-
 tales cum iuramento factas audiunt mu-
 lieres et filias contra patres quibus cum iura-
 mēto fecerūt pactū de hereditate dū nu-
 ptū tradebant. et quia exceptionē rei iudi-
 cate corā ecclesiastico iudice in casu ad eū
 de iure vel de consuetudine pertinēte nō
 recipiunt nec proficit quod in dictis tribus
 casibus sicut et in precedētī dicto dñs Bo-
 nifacius eos per ordinarios decreuerit cō-
 pescendos. de fo. cōpe. seculares. de pac.
 quibus. de iure i. licet. et de exceptio. cum
 quidam. libro. vij.

Item impediunt dictā iurisdictionē eccle-
 siasticā restringendo immunitatē ecclesiarum et
 ecclesiasticorum personarum et ecclesiasticorum bo-
 norum varijs et diuersis modis. Nam im-
 ponunt eis munera, tallias, et collectas
 extraordinarias in casibus prohibitis a iure
 in aut. de eccle. ti. §. ad hec sancimus. vt
 nulli indi. §. nulli xō liceat. col. ix. et ex-
 pressius in l. Frederici que incipit hac
 edictali. §. illicitas. cui. §. xba sunt hec
 Illicitas etiā exactioes maxime ab eccle-
 sijs quarū abusus iam per longa tpa ino-
 lenit per ciuitates et castella omnimodo
 condēnamus et prohibemus et si facte
 fuerint in duplum reddantur.

Item alius Fredericus in alia lege
 que incipit ad decus et decorē. dicit in. §.
 item nulla cōitas vel psona publica vel
 priuata collectas sine exactiones anga-
 rias pangarias ecclesijs pñsq; locis aut
 ecclesiasticis psonis iponāt aut inuadere
 ecclesiastica bona psumāt. Qd si dñi fece-
 rint et reqñti ab eccle. vel iperio emēdas
 re contēpserint triplum refundant. Et
 nihilominus banno iperiali subiaceāt
 qd absq; satisfactioe debita nullatenus
 remittātur: Qd etiam nihil sit exigē-
 dum extraordinariū seu superindictuz.
 nec sportulas cogi debent soluere, alias
 tales domini duplum reddere et cingulo
 nudari iubent. in aut. de sanctissimis
 episco. §. sportularū. colla. ix.

Merū si dicat iura antiqua hoc
 suadere, rñderi potest quod talia
 iura, corrigantur per iura cano-
 nica de immuni. eccle. qz nō
 nulli. et c. clericis. lib. vij. et p cōcilium La-
 teranen. et c. nō minus. vbi dicit quod in di-
 uersis mundi partibus pñsules ciuitatum
 et rectores necnō et alij qui potestatem
 habere vidētur, tot onera frequēter im-
 ponūt ecclesijs vt deterioris cōditionis
 factū sub eis sacerdotū videatur quod sub
 pharaone fuerit, qui legis diuine notis-
 tiaz nō habebat, Ille quidē (oibus alij
 seruituti subactis) sacerdotes et posses-
 siones eorum in pristina libertate donauit.
 et de publico eis alimoniam administras-
 uit Isti xō onera sua fere vniversa ipo-
 nūt ecclesijs et tot angarijs eas affligunt
 vt eis qd Hieremias deplorat ppter:
 videat. Princeps puinciarum facta est sub-
 tributo: siue qdē fossata seu expeditio-
 nes seu alia quibet sibi arbitrent agēda
 de bonis ecclesiarum et clericorum et pauperum
 Epi vsq; deputatis volūt fere cūcta cō-
 pleri. Iurisdictionē etiā et auctoritatem
 prelatorū ita euacuāt, vt nihil potesta-
 tis eis in suis videat hominibus reman-
 sisse. Quo circa sub anathematis distri-
 ctione fieri de cetero talia phibem: nisi
 episcopus

episcoporum et clericorum tantā necessitate vel
 utilitate aspererint vt absq; vlla ex-
 ceptioe ad releuandas cōes utilitates vñ ne-
 cessitates vbi laicorum nō suppetūt facul-
 tates subsidia vñ ecclesiarum existimēt pferē-
 da. Si autē cōsules aut alij de cetero ista
 cōmiserint, et cōmoniti desistere nolue-
 rint, tam ipsi quā fautores eorum excōica-
 tioni se nouerint subiacerē: nec cōioni
 reddant, donec satisfactioe fecerint cō-
 petentē. Et. xvij. q. vlti. cōuenior. et. §.
 Quis cū sequētibus cap. de sacrosan. ec.
 ad istructioes. et l. placet. que canoniza-
 ta est. xvij. q. i. §. placet. et. q. i. si tributuz.
 xvij. q. i. §. nouaz. et c. generaliter. et. q. i.
 sacerdotibus. et in. xvij. c. tertij. conclij
 Cole. qd ponit. xvij. q. ij. ecclesiarū seruos
 cum multis similibus. Quā em̄ ista reci-
 piāt ecclesiasticā libertatē et alia contra-
 ria in seruitutē redigāt vt de priuilegijs
 cū olim. §. j. et c. ex ore. §. si. Nec facit in
 contrariū. C. de prescriptio. que pro li-
 bertate et nō aduersus libertatē sunt. l.
 si. Pretores em̄ fauent libertatibus. ff.
 de aliena. iud. mu. cā fac. l. ij. §. j. vnde et
 fauores ampliant rodia restringunt. ff. de
 liber. et posthu. l. cum quidā. et de iure na-
 turali mero, ois res libera nascit et de fa-
 cili redit ad illud qd ius et natura sibi
 ab initio cōcessit. ff. de pactis. si vnus. §.
 pact. et. q. si nō vt totū dētum tolleret
 et extra de cens. cum venerabilis. ex quib-
 us oibus habet quod in bonis ecclesiarum et
 monasteriorum et quarūcūq; ecclesiasticarum
 personarum, etiā frequēter in casibus in
 quibus nō apponerent in bonis secula-
 rium personarum, manū apponūt et eā tādū
 seruētes tenent in bonis pdictis quo-
 usq; dicte psonae ecclesiastice se redimāt
 erga eos, vel eorum voluntatem adim-
 plēt vt quousq; visuz fuerit dictis dñis
 tēporalibus qd satis personas ecclesia-
 sticas afflixerint supradictas.

Item propter delicta personarum eccle-
 siasticarum et etiam secularium personarum
 in seruitio vel officio personarum ecclesia-

sticarum existētium capiant et expectāt
 ecclesiastica bona tenētes de facto quod de
 licitum talium debet in damnum eccle-
 sie redundare, cōtra Grego. xvij. q. vij. Si
 episcopū. dicētes quod in facultatibus licite
 punire possunt personas supradictas.
 Item cum contra ecclesiam non cur-
 rat nec inuet dictos laicos nisi. xl. p̄scri-
 ptio. xvij. q. iij. §. ceterum cum legibus ca-
 nonizatis subsequētib; contra dictā
 ecclesiam sicut contra priuatam perso-
 nam prescriptione decenniali et trecenta-
 li vtuntur: qd deterius est cū per annū et
 diem aliquam rem ecclesiasticam deti-
 nuerint vel iurisdictione aliqua in tē-
 poralibus ecclesiarum vñ fuerint, nolūt
 audire personas ecclesiasticas ex tunc
 super possessioe nisi de proprietate etiaz
 experiantur.

Item cum priuatus qui primitias pos-
 sedit nulla temporis prescriptione inue-
 tur cum illa que ab initio temporis de
 iure non sortiuntur effectum tractu
 tēporis non conualescunt. xvij. q. iij. §.
 quod si priuatus. et extra de prescrip. cau-
 sam que. contra predicta volunt dñi tē-
 porales et nobiles dictas decimas et pri-
 mitias possidere, tanq̄ propriam herē-
 ditatem. contra illud Grego. xvij. q. vij.
 decimas, extra de decimis quoniam. §. q.
 iij. peruenit.

Item aliqui ex regibus et dominis tē-
 poralibus auctoritate volunt conferre
 beneficia ecclesiastica, quod in eos ius col-
 latiois cadere nō possit quasi diuisionē
 facientes inter temporalitates consecra-
 tiuam ex iure spirituali et ipsa iura spiri-
 tualia contra illud. j. q. iij. Si quis obie-
 cerit. et c. distinctione. bene quidē. l. iij.
 distinctione. capitulo. j. cum multis se-
 quentibus. de re. eccle. nō alienari. cum
 laicis. de constitutio. ecclesia. et capitu.
 que in ecclesiarum. §. q. vij. quicūq; et c.
 cauendum. vij. q. j. apostolica. et. q. j. c. j.
 et in sequentibus. de iure patrona. pre-
 terea. et c. cum laici. et c. sequenti.

Ctem cum constitutiones et statuta regum principum et dominorum temporaliū onerosa ecclesijs et ecclesiasticis personis non debeant obseruari: vt. x. dist. quasi per totum et in dicto. c. que in ecclesiarum. dicti reges et principes a domini temporales constitutiones statuta et consuetudines eorundem in causis ecclesiasticis que actitant coram eis et statuta sua et consuetudines seruari faciunt quecunq; iura scripta diuina et humana, contra illa que habentur. viij. ix. x. xi. di. z. xxv. q. j. generali.

Ctem vacantibus ecclesijs cathedra libus, et alijs, quodammodo se ingerūt et potentia precibus et violentijs volūt habere personas gratas eisdem contra iura comunia. lxiij. dist. c. j. h. et sequentibus. xvi. q. viij. si quis deinceps.

Ctem ab episcopis temporalia obtinentibus nō permittūt ad archiepiscopos appellari s̄m concilium Lugdunū. de appellatio. romana. §. debet, non attendentes q̄. anteq̄ regna peruenierint ad eos: et ante christi aduentum erant vrbes et loca in quibus primates gentilium habitabant ad quos poterat ab alijs appellari, in quibus quidem vrbus et locis post aduentum christi apostoli et eorum successores patriarchas et primates posuerunt ad quos ab episcopis poterat appellari, sicut habetur lxxx. dist. c. j. cum sequentibus. z. xcix. dist. c. j.

Ctem in aliquibus partibus dicti domini temporales faciunt in castellari et mulctari ecclesias, et ex hoc in seruitutē esse subiectas, contra illud Calixti pape x. q. j. sanctorum.

Ctem Episcopos et archiepiscopos multis regibus et principibus pro ciuilibus et criminalibus causis eos vel eorum familiares aut officiales tangentibus, ita vocant et retrahunt coram se in

causa sicut et alias personas: non seruātes statuta pape Bonifacij ad episcopos gallie. xi. q. j. null' episcop' neq; p' ciuili neq; p' criminali cā apō queuis iudicem siue ciuile, siue criminales producat vel exhibeatur et q̄ magistratus q̄ hoc iubere ausus fuerit amissione rerum et cinguli condemnatione plectat.

Ctem in multis partibus dicti episcopi et alie persone a principibus et alijs dominis temporalibus a testimonio reuocantur. contra legem illam. C. de episco. et cle. canonizatam. xi. q. j. testimonium cum sequentibus. vbi dicitur q̄ testimonium clerici aduersus laicū recipi non debet. s. in foro seculari et criminali. Et quod episcopi nec honorūz id est iure pretorio, nec legibus ad testimonium flagitatur. de testibus decet. tero.

Ctem in multis partibus dicti principes et domini temporales res episcoporum et ceterarum personarum ecclesiasticarum morientium vsurpant, et impediunt ne per episcopos vel capitula vel per alios ad quos pertinent distribuantur: s̄m ordinationē defuncti: vel referuētur successori. nec prodest qd̄ Urbanus in cōcilio Aluernie habito in tales anathema protulerit. et quod in Calcedonē. concilio et ab Innocen. secundū excommunicationis sententia in tales lata fuerit. xiij. q. ij. de laicis. z. c. episcoporum. z. c. illud. et q̄ Grego. idē fecerit in concilio Lugdunē. de elec. generali. et de re. ecclesi. non alie. hoc consultiſſimo.

Ctem in aliquibus partibus reges et principes et domini temporales infra ciuitates, castra, villas et territoria ecclesijs et personis ecclesiasticis subiecta acquirunt aliquas possessiones vel res in quibus vel inter quas explectant aliqua propter que episcopi et ecclesie perdunt iurisdictionem eorum quod est iuri cōtrariū. xvi. q. v. possessio. cū. c. pcedētibus et sub sequētibus

subsequenti. z. ea. cau. z. q. ij. sicut.

Ctem dicti principes reges et domini temporales frequenter non solum in monasterijs monachorum, et in domibus episcoporum verum etiaz quod est detestabilius in monasterijs monialiū sibi eligunt mansiones contra illud Grego. xvij. q. ij. peruenit, et contra septimam synodum. xix. q. ij. quoniam. z. c. que semel.

Ctem cum dicti reges et principes et domini temporales neminem debeant concutere. sed esse contenti stipendijs suis, sicut beatus Joannes baptista cōsuluit eis. Luce. ij. et Actuum. ij. xxij. q. j. militare. et contra hoc per potentiam terrores et minas frequenter multa a personis ecclesiasticis extorqueāt, et aliquādo iuramentum fidelitatis a dictis personis ecclesiasticis que nihil ab eis tenent, exigant contra concilium generale. de iure iurando. nimis. videretur super hoc prouidendum.

Ctem excedunt dicti principes, reges et domini temporales et ministri eorum contra ecclesiasticam libertatem: quia cum alique persone que reddende essent foro ecclesiastico capiuntur per eos, faciunt eas coram se omnia confiteri, et postmodum tanq̄ confessas et conuictas de criminibus, eas reddūt foro ecclesiastico: dicentes quod cōfessionem coram se factam reuocare non possunt, et quod nisi secundum dictam confessionem iudicentur per ecclesiam et p' criminosis habeantur per ipsos sic si res haberi potuerint puniuntur. moti quodammodo ex quadam glossula Innoc. posita de electio. per inquisitionem. et de iudi. at si clerici.

Ctem multi ex dictis regibus et principibus imitantur errorem imperatoris constantinopolitani: quia archiepiscopi et episcopis regni eorum et aliorum regnorū ad eos venientibus (sicut deberent) reuerenter nō assurgunt, nec

eis iuxta eos venerabilē sedē assignant imo quod est detrius vix interdum ingressus possunt habere ad eos et ad cancellarios et siliarios eorundē: et cū difficultate audientia p̄stāt eis dē: et dictis regibus et principibus in solio eorum vel lectis sedentibus, predicti archiepiscopi, episcopi, abbates et alij prelati cum laicis et communibus personis in terra vel communibus sedibus sedere coguntur contra honorem et reuerentiam totius cleri et ecclesiastice dignitatis: et contra iura, de maiorita. et obed. solite. lxiij. dist. valentinianus. xcvi. dist. duo. xi. q. j. sacerdotibus.

CRubrica. lxxi. De fidelitate regibus et principibus obseruanda: et de puniendis his personis ecclesiasticis que contra eos aliquid machinantur.

Asuper scribit August. xxiij. q. v. si quis laicus, quod capitulum aliqui hnt pro palea et aliqui pro. §. c. de forma, quod si quis laicus iuramentum violando prophanat quod regi et domino suo iurat: et postea peruerse e' regnum et dolose tractauerit: et in mortē ipsius aliquo machinamēto insidiatur: q̄ sacrilegiūz peragit, in christū dei manū mittēs, anathema sit: nisi per digne penitentie satisfactionem emendauerit: sicut enim constitutum est a sancta synodo seculum relinquat, arma deponat, in monasteriū eat, et peniteat omnibus diebus vite sue, veruntamen cōmunionem in exitu vite sue cum eucharistia accipiat. Episcopus aut presbyter et diaconus si hoc crimē cōmiserint degradentur. Item Hierony. xxiij. q. v. si apud: dicit q̄ si apud carnales dominos in minimis fideles fuerint incipiēt eis apud deum premia maiora committi, ornat autez doctrinā domini qui

ea q̄ pditiōis sue sunt apta facit et ex di-
 uerſo pfundit eā q̄ nō est ſubiect⁹ i oib⁹
 et cui pditio ſua diſplicet q̄ pdictor atq̄
 fraudator i nullo fidē bonā oñdit. Quo
 em̄ pōt eſſe fidelis in ſubſtātia dei q̄ car-
 nali fidē dño exhibere non potuit: q̄ d.
 nullo modo q̄ nō pōt hoib⁹ eſſe fidelis
 q̄ erga deū exiterit iſidelis, ſicut habet
 in. iij. c. iij. Tolet. c. iij. poſito. h. q. vij.
 nō pōt. Itē ſup pdictis puiſum fuit in
 ultimo. c. dicti. iij. c. iij. Tolet. in hunc
 modū. ¶ Poſt iſtituta quedā eccleſia
 ſticū ordinis vel decreta q̄ ad quorū dā p-
 tinēt diſciplinā. Poſtrema nobis cun-
 ctis ſacerdotib⁹ ſua eſt p robore nforuz
 regūz ſtabilitate gētis Gothoz pōtifica-
 le vltimū ſub deo iudice ferre decretuz.
 Adultaz q̄ ppe gentiū (vt fama eſt) tan-
 ta exiſtat pſidia aior, vt fidē ſacramēto
 pmiſſam regib⁹ ſuis obſeruare ptenant
 et ore ſimulēt iuramētū pfeſſionē dū reti-
 neāt mente pſidie ipietatē. Jurāt em̄ re-
 gib⁹ ſuis, r̄fidē quā pollicent puaricant,
 nec metuūt volumē illud iudicij p qd̄ in-
 ducit maledictio multa q̄ penaz cōmi-
 natio ſup eos q̄ iurāt in noīe dei menda-
 citer. Que q̄ ſpes talib⁹ pplis p̄ hoſtes
 laborātib⁹ erit: Que fides vltra cū alijs
 gentib⁹ in pace credēda poſt fed⁹ nō vio-
 landū: Que in hoſtib⁹ iura ſtabili pma-
 nebāt ſpōſiōe, qñ nec ipſis regib⁹ p̄p̄iſ
 iurātā fidē pferuāt: Quis ei adeo furio-
 ſus eſt q̄ caput ſuū manu ſua p̄pria defe-
 cet: Illi vt notū eſt imemores ſalutis ſue
 p̄pria manu ſeipſos iterimūt: in ſemet-
 ipſosq̄ ſuosq̄ reges p̄p̄rias p̄uertendo
 viros. Et cum dñs dicat. Nolite tangere
 r̄pos meos. et Dauid, q̄s inq̄t extendit
 manū ſuā in xpm̄ dñi, et inocēs erit: illis
 nec vitare mēt⁹ c̄ſt p̄iuriū nec regib⁹ iſer-
 re exitiūz, hoſtib⁹ q̄ ppe fides pacti dat,
 nec violat. Qd̄ ſi in bello fides vigeat, q̄
 tomagis in ſuis ſeruāda eſt: Sacriligiū
 q̄ ppe eſt, ſi violat a gētib⁹ regū ſuozū p-
 miſſa fides q̄ nō ſolū in eis ſit pacti trāſ-
 greſſio, ſz et in deū in cui⁹ noīe pollicetur

ip̄a pmiſſio. inde eſt q̄ multa regna ter-
 rarū celeſtis iracūdia ita pmutauit vt p
 ipietate fidei et mox alter ab altero ſola
 uerent. vñ et nos cauere opz cām hmōi
 gentium, ne ſiſt plaga feriamur p̄cipiti
 et plaga puniamur crudeli. Si em̄ de⁹ an-
 gelis in ſe p̄uaricantib⁹ nō p̄p̄cit qui
 p inobediētā, celeſte hitaculū pdide-
 rūt. vñ p̄ Eſaiā dicit. Inebriat⁹ eſt gla-
 dius me⁹ i celo, q̄ to magis nos nre ſa-
 lutis interitū timere debem⁹ ne p iſideli-
 tatem eodem ſeuiente gladio perca-
 mus: Quod ſi diuinaz iracūdiam vita
 revolūmus, et ſeueritatem eius ad cles-
 mentiaz puocare cupimus, ſeruemus
 rem cuſtodiamus erga principes nos-
 ſtros pollicitam fidem atq̄ ſponſionē.
 non ſit in nobis ſicut in quibudam gen-
 tibus iſidelitatis ſubtilitas, impia non
 ſubdole mentis perfidia, nō periuriū ne-
 phas, et coniurationum nebanda mo-
 limina. Nullus apud nos p̄ſumptiōe re-
 gnū accipiat, nullus excitet mutuas ſe-
 ditiones ciuū, nemo meditetur inter-
 tus reguz. Sed deſuncto in pace princi-
 pe, primates gētis cū ſacerdotibus ſuc-
 ceſſorem regni conſilio communi cōſt-
 tuant: vt dum vnitatis concordia a nos-
 bis retinetur, nulluz patrie gentisq̄ di-
 ſcidium p̄vīm ambitionis moueatur.
 Quod ſi hec admonitio mētes noſtras
 non corrigit, et ad ſalutem communem
 cor noſtrum nequaq̄ perducit, audi
 ſententiam noſtram. Quicumq̄ igitur
 ex nobis vltoti⁹ Hiſpanie pplis, qua-
 libet cōiuratione vel ſtudio, ſacramen-
 tū fidei ſue qd̄ p patrie gentisq̄ Gotho-
 rum ſtatu vel conſeruacione regie ſalu-
 tis pollicitus eſt temerauerit aut regez
 nece attrectauerit, aut poteſtate regni
 exnerit, aut p̄ſumptiōe tyrannica re-
 gni faſtigium vſurpauerit. anathema ſit
 in conſpectu dei patris et angelorum
 atq̄ ab eccleſia catholica quam periu-
 rio p̄phanauerit efficiatur extraneus

us, et ab omni cetu chriſtianorum ali-
 enus cum omnibus impietatis ſue ſo-
 c̄is q̄ opz vt vna pena teneat obnoxio-
 ſos quos ſimilis error inuenerit implica-
 tos, qd̄ iterum ſecundo replicamus di-
 centes. Quicumq̄ amodo ex nobis vel
 cunctis Hiſpanie populis quolibet tra-
 ctatu vel ſtudio ſacramentum fidei ſue
 quod p patrie gētisq̄ gothoz ſtatu vel
 conſeruacione regie ſalutis pollicitus
 eſt violauerit, aut regez nece attrectane-
 rit, aut ptate regni exnerit, aut p̄ſump-
 tione tyrannica regni faſtigium vſurpa-
 uerit, Anathema i p̄ſpectu xpi et ap̄to-
 r̄ eſt, atq̄ ab ecclia catholica quā pi-
 urio p̄phanauerit efficiatur extraneus, et ab oi
 conſortio chriſtianorū alienus, et dam-
 natus in futuro dei iudicio habeat euz
 participibus ſuis: q̄ dignū eſt, vt q̄ tali-
 bus ſociantur, ipſi etiā damnatiōis eo-
 rū participatiōe obnoxij teneatur. Hoc
 etiam tertio acclamamus dicētes. Qui-
 cumq̄ amodo ex nobis vel cunctis Hiſ-
 panie populis, qualibet meditatiōe vel
 ſtudio ſacramētū fidei ſue qd̄ p patrie ſa-
 lutis gentisq̄ gothoz ſtatu vel incolu-
 mitate regie poteſtatis pollicit⁹ eſt vio-
 lauerit, aut regē nece attrectauerit, aut
 poteſtate regni exnerit, aut p̄ſumptiōe
 tyrannica regni faſtigium vſurpauerit, ana-
 thema ſit i p̄ſpectu ſpūs ſancti et marty-
 rū xpi, atq̄ ab ecclia catholica quā pi-
 urio p̄phanauerit efficiatur extraneus: et ab oi
 xpianorū cōiōne alien⁹ nec ptē hēat in ſto-
 rū. Sed cū diaboloz angelis ei⁹ eternis
 ſupplicijs p̄dēnet vna cū eis q̄ eādē p̄iu-
 rationē nitūf, vt par pena pditōis p̄ſtri-
 gat q̄s i p̄niciē praua ſocietas copulat.
 Et iō ſi plz oib⁹ q̄ ad eſt: hoc tertio reite-
 rata ſua v̄v̄ocis p̄ſenſu firmate, ab vni-
 uerſo clero vel p̄plo dictū eſt q̄ p̄ hanc
 n̄ſam diſſiniōnē p̄ſumpſerint, anathe-
 ma maranatha hoc eſt pditio i aduētū
 dñi ſint. et cū iuda ſcarioth ptem hēant
 ipſi et ſocij eoz amē. Quapropter noſt̄pi
 et ſacerdotes oēs ſct̄az eccliaz xpi ac po-

pulū admonem⁹ vt tremēda et totica
 reiterata ſua nullū ex nobis p̄nti atq̄
 eternoz dēnet iudicio, ſz fidē pmiſſaz er-
 ga gl̄ioſiſſimū dñm n̄ſm Siſenandū re-
 gē cuſtodictes ac ſincera illi deuotōe fa-
 mulātes nō ſolū diuine pietat⁹ i nobis
 clementiā puocem⁹: ſed et gr̄ am a ſati
 p̄ncipis p̄cipere mereamur. Te q̄z p̄ntē
 regē ac futuros etatū ſeq̄ntiū p̄ncipes
 hūilitate obita depoſcim⁹, vt moderati
 et mites erga ſubiectos ex̄ntes cum iu-
 ſtitia et pietate p̄p̄os a deo vobis credi-
 tos regat⁹ bonāq̄ viciffitudinē q̄ vos no-
 bis p̄ſtituit largitori xpo repēdatis, re-
 gnātes i hūilitate cordis cū ſtudio bone
 actōis: nec q̄ſp̄ v̄ſtrū ſolus i cā captiui
 aut reū ſniam feriat. Sz p̄ſenſu publico
 cū rectorib⁹ ex iudicio manifeſto delin-
 quentiū culpa pateſcat, ſuata a vobis i
 offenſis māſuetudinē, vt ſi ſeueritate ma-
 gis in illis q̄ indulgētia polleat, vt dū
 oīa hec autoze deo pio a vobis modera-
 mine cōſeruent, et reges in populis et po-
 puli in regib⁹ et de⁹ in v̄ſtrisq̄ letet. Sane
 de futuris regib⁹ hāc ſniam p̄mulgam⁹,
 vt ſi q̄s ex eis p̄ reuerentiā leguz ſupba
 dñatione et faſtigio in flagitijs et facino-
 re ſue cupiditate crudeliſſima ptatē in
 pplis exercuerit, anathemat⁹ ſua a xpo
 dño p̄dēnet, et hēat a deo ſepationē atq̄
 iudiciū p̄pter qd̄ p̄ſumpſerit praua age-
 rez in p̄niciē regnū deducere. De ſimi-
 thilane vo q̄ p̄pria ſcelera metuēs ſeipz
 regno puauit et ptat⁹ faſcib⁹ exuit id cū
 gēt⁹ p̄ſultu decreuim⁹ vt neq̄ eū v̄ſros
 rē ei⁹ p̄p̄ mala q̄ cōmiſerūt neq̄ filios
 eoz vnitati n̄ſe vnq̄ p̄ſociem⁹ nec eos ad
 honores a qb⁹ ob iniquitatē deſecti ſunt
 aliqñ p̄moueam⁹. Quicq̄ et ſicut i faſti-
 gio regni h̄atur ēſnei, ita poſſoe rex q̄s
 d̄ miſoz ſūptib⁹ auxerāt maneāt alieni
 p̄ter id qd̄ pietate p̄ſiſſimi p̄ncipis n̄ſi
 fuerit p̄ſecuti. nō alr et geillanē memora-
 ti ſimithilanez ſanguinet ſclere fr̄ez q̄
 nec i germāitat⁹ fide ſtabilis extitit nec
 fidez gl̄ioſiſſimo dño noſtro pollicitam.

conseruauit. Hunc igitur cum coniuge sua sicut et ante factum est a societate gētis atq; consortio nostro placuit separari, nec in amissis facultatibus in quibus p iniquitatē creuerant reduces fieri preter id quod consecuti fuerint pietas te clemētissimi Principis cuius gratia bonos donorū premijs ditat et malos a beneficiētia sua nō separat. Gloria autē et honor omnipotenti deo nostro in cuius nomine congregati sumus. Post hec pag et sal et diurnitas pssimo et amatori Xpi dño nostro Sisenando Regi cui deuotio nos ad hoc decretū salutis ferū cōuocauit, corroboret ergo xpi gra regnū illi, gētēsq; gothoz in fide catholica annis et meritis, ptegat illū vsq; ad vltimā senectutē summidei gfa. et post presentis regni gloriā ad eternuz regnū trāseat: vt sine fine regnet q in seculo feliciter iperat ipso prestāte qui est rex regum et dominus dñoz. Cū pte et spiritu sancto in secula seculoz Amen.

Definitis itaq; his que superius cōprehēsa sunt annuente religiosissimo principe placuit deinde nulla re impediente a quolibet nrm ea q cōstitutata sunt temerari. Sed cūcta salubri p̄cilio cōseruari. Et q pfectib⁹ ecclesie et aie nre cōueniunt, etiā ppria subscriptione (vt pmaneat) roboram. Ego Ysidorus in Xpi nomine ecclesie Hispalesi. metropolitana eps hec cōstitūes subscripsi. Similiter et alij epi subscripserūt numero. xl.

Tem in. v. cōcilio Toleta. c. ij. iij. iij. v. vi. vii. viij. et ix. ac vlti. p̄tinetur qualiter ecclesia et oēs xpiani debēt esse solliciti de custodia salutis regū, et de illis q Rege supstite cū blādūnt de spe regnib⁹ bēda, et de illis qui principibus maledicere psumūt. et vt fideles subditi regū nō fraudentur iure rerū suarū ex cupiditate a successorib⁹ eoz et facinora principū obseruādo ad obseruantia cōcilioz de

quibus scribit i. d. c. ij. et sequētib⁹ in hūc modū. Sūma aut nobis vigilātia et grādi religionis cura puidendū est vt mala que assidue phibita perpetrānt circūspecta disciplina ecclīastica extirpent. Non em̄ incassuz scriptū est: pensilēte flagellato stultus sapiētior erit. Probrem qm̄ prepōderāte onere delictozū experiētia pene semper ac sepe fieri discim⁹, qd̄ magnopere vitare debemus. qd̄ etiā custoditur cū hoc qd̄ diuinis sacramētis spondim⁹ temeritate nō violam⁹. Ideo q; frequēter est cōpescendū qd̄ crebro inuenitur trāsgressum. Sed ne succedētes precedant: ac deinde sequetes inuideāt altioribus, et cūcta quietā et pacatā permaneat, hec in concilio cōiter p̄siderata defertur sentētia vt seruetis quecūq; in vniuersali et magna Sinodo puisa cōscripta q; circa principum salutē et vtilitatem sunt. Hec quoq; adiecta custodiātur, videlz vt omni benignitate omniq; firmitate circa oēm potestātē principis nostri Chintillani registeneat dilectio, et pbeat rōnabile defensio ad inimicū, nec res iuste prouise aut etiā parentū digna puishōe pcurate ad iuris pprietas p̄tinētes iuste fraudulēter ve a quoq; tā illicite exq̄sita ledēti eos pbeat: nec quocūq; modo qbuslibet reb⁹ sp̄reta dilectioe molestent. hec em̄ licētia efficit et p̄ncipes in subiectis suspectos et subiectos in bonis p̄ncipū cupidos. Quo circa nec premilla p̄tēnatur, vt cupiditas radix omniū maloz auferat, et testamur omnes presentes et absentes, vel etiā futuris tēporib⁹ cōsequētes corā Deo et Angelis eius, q si quisq; nostre contestationis temeratoz extiterit, atq; contemptor et quacūq; argumentatione odiose eos molestare aut i aliquo fuerit conatus ledere, sit anathema in xpiano rum omnium cetū, atq; superno condēnatur iudicio, sit explorabilis omnibus catholicis et abominabilis sanctis angelis in ministerio dei p̄stitutis, sit hoc seculo

hoc seculo p̄ditus et in futuro condēnat⁹ qui tam recte puishōi noluit p̄bere consensum. **I**n exptis nobis morib⁹ nō nā decet inuenire medelā, Quapropter qm̄ sunt incōsiderate quozdā mētes et se minime capiētes, quos nec origo ornat, nec x̄tus decorat, q passim putāt licenterq; ad regalia maiestatis puenire fastigia, hui⁹ rei cā nostra oīm cū iuocatione diuina p̄bet snia, vt si qs talia meditat⁹ fuerit, que nec electio oīm p̄ficiat, nec gothice gentis nobilitas ad hūc apicē trahit, sit p̄sortio catholicoz priuatus et diuino anathemate condēnatus. **E**rgo qz religioi inimicū, et hominib⁹ p̄stat esse p̄nitiosuz futura illicite cogitare, et casus p̄ncipū exgrere, ac sibi imposteri puidere cū scriptū sit, nō est vestrū nos: tpa vel momēta que pater posuit in sua ptāte, hoc decreto censens vt quisq; inuētus fuerit talia p̄quisisse, et inuēte p̄ncipe in aliū attēdisse p̄ futura regni spe, aut alios in sep̄pter id attraxisse, a cōuentu catholicoz cuz excommunicationis snia expellatur.

Sed et hoc p̄ pestilentiosuz hominuz moribus salubri deliberatione censens ne quis in p̄ncipē maledicta congerat. Scriptū est em̄ a legislatore, p̄ncipē populi tui ne maledixeris. Qd̄ si quis fecerit excoicatione ecclīastica plectat. Nā si maledicti regnum dei nō possidebūt. p̄to magis talis ab ecclīa necessario p̄litur q diuine violatoz snie inuenitur.

Simili puidētia p̄ fidelibus regum nostra datur snia, vt quisq; supstes p̄ncipuz extiterit iuste in rebus p̄ligatis, aut largitate p̄ncipis acq̄sitis nullā debeat habere iacturā. Nā si licēter et iniuste p̄turbent fideliū mētes, nemo optabit ppriū ac fidele p̄bere obsequiū dum cuncta nutant in incertum, et in futuro discriminis formidant cām. Sed salutū eoz et rebus p̄ncipalis pietas dz p̄bere suffragia. Exemplis em̄ ceteri puocātur ad fidem cum fideles non fraudantur mercede.

Propter malarū mentiū facilitates et memorie obliuionis hoc sacratissima statuit synodus, vt in omni cōcilio eoz Hispanie vniuersalis cōciliū decretū qd̄ p̄pter p̄ncipū nroz salutē est cōstitutū pactis oib⁹ i synodo publica debeat voce p̄nuntiarī, quatenus sepe replicatuz auribus vel assiduitate iniquoz mens territa corrigatur, que ad p̄uaricandū obliuioe et facilitate perducitur. **I**n his oibus que p̄missimus ptātem indulgētie in culpis delinquentiū p̄ncipi reseruamus, vt iuxta bonitatis sue moderamē vbi cōmēdationē p̄p̄terit mentiū veniā tribuat culpārū. **H**is vō oib⁹ finēz robur subscriptōe nostra faciētes, glām et laudē oipotēti dño deo inq̄tū mortaliū valitudo finit, reddim⁹. Post hec gratias excellentissimo et gloriofissimo p̄ncipi nostro Chintillano regi peragimus: cuius ardor fidei studiuz bone intentionis et vniuersitatis cōcordiam nobis tribuit et fiducia charitatē, donec ei dñs de inimicis triumphū, et de beatitudine gaudiū, custodiat eū p̄tectione assidua et muniat bone voluntatis sue circūspectioe tutissima, cuius regnū manet in secula seculorum.

Ego Eugenius Tolet. ecclesie puincie Carthagin. metropolitano eps his oibus decretis annuēs subscripsi similit̄ et alij epi subscripserūt numero viginti.

Etem in. ij. capitulo. vj. cōciliū Toletani. Rubrica.

Meribilis indeoz p̄ficia de reya tandē videtur pietate et potētia supna. Hinc em̄ liquet q; inspiramine summi dei excellentissimus et xpianissimus p̄nceps francoz rex Ludonicus ardore fidei inflamatus, cū regni sui sacerdotib⁹ p̄uaricationes et supstitutiones eoz eradicare elegit funditus, nec sinit degere in regno suo eū qui non est catholicus, ob cuius feruore fidei gratias oipotēti dño

Builielmi Brandi pars secunda.

celorum agitur, eo quod ei tam illustrē creaverit animam, et sua repleverit sapientia, ipse quoque donet ei et in presenti seculo longevitatem, et in futuro gloriam eternam. Illud autem pueri nobis cura et valde est decernendum vigilantia solertia, ne eius fidei calor et noster labor quicquid in posteris tepescat liqueat. Quo circa personam eorum corde et ore promulgamus deo placituras suam, simul etiam cum suorum optimatum illustris virorum consensu et deliberatione sanximus, ut quisque succedentium temporum regni fortiter fuerit apicem, non autem conscendat regni sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta illicitus fuerit hac se catholicam non promissurum eos violare fide. Sed et nullatenus eorum pueri fauere vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus tendentibus ad precipitia infidelitatis aditum prebeat pernicitatis. Sed quod magno opere nostro est tempore conquisitum, debeat illibatam perseverare in futurum. Nam incassum bonum agitur, si non eius perseverantia pueri. Ergo postquam ordine promissorum ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator huiusmodi extiterit promissis, sit anathema maranatha in conspectu dei, et pabulum efficiat ignis eterni, simulque eorum donatione percussus, quicumque sacerdotum vel christianorum quilibet eorum implicati fuerunt errore. Nos etenim ita presentia decernimus ut preterita que in vniuersali synodo de iudeis conscripta sunt, confirmemus: quoniam ea que necessaria pro eorum saluatione scribi potuerunt in eis esse cuncta sanximus. Quapropter que tunc decreta sunt valitura esse censuimus.

Et in. xliij. c. eiusdem concilii quod sequitur. Qui primatu dignitatis atque reuerentie vel gratie ob meritum in palatio honorabiles habent his a iunioribus modestus honor pro omnia defera, qui etiam minores a senioribus et dilectionis affectu amplectantur, et utilitatis imbuant exemplo. Et in. x. c. concilii Toletani. Item ad idem faciunt omnia que dicta

sunt. s. in prima rubrica de reformatione cleri et in precedentibus.

Rubrica. c. De reformatione regum et secularium personarum.

Reformationem regum et principum et omnium dnoꝝ temporalium faciunt illa que dicta sunt. s. in primis quatuor rubricis prime partis. s. ut regerent iuribus et rationibus de consilio proborum non propriis voluntatibus et motibus et arbitrio eorumdem. Et quod cohererent se a grauaminibus ecclesie inferendis de quibus quinquaginta grauamina tacta sunt in. lxx. huius secunde partis rubrica. et quod liberaliter iustitiam exhiberent: monetas non mutarent: insufficientes tabelliones non crearent, nec permitterent rem publicam in mensuris ponderibus et alijs defraudari: put dictum est in. xliij. rubrica. et quod ab omnibus fidelitas seruatur eisdem, sicut in. lxxi. rubrica dictum est. Et speciales orationes fiant pro eisdem: ut in. vi. rubrica. quod non capiatur personas ecclesiasticas nec eis acquirere prohibeant, ut in. iij. rubrica. et v. Et quod deputent defensores ecclesie: ut in. xl. rubrica. Et quod venationibus nimis non insisterent, ut in. l. rubrica.

Ad reformationem autem totius status secularis faceret specialiter reformatio dictorum regum et principum quo ad predicta. Et reformatio etiam ecclesie romane prelatorum religiosorum totius cleri: quod ab eis agitur trahitur ab ipsis laicis in exemplum.

Ad dicta et reformationem secularium personarum faciunt illa que dicta sunt s. in. xxxv. rubrica. xxxix. xliij. xlv. xlvij. xlvij. l. lvj. lvij. viij. ix. lxx. lxxi. iij. viij. viij. ix. lxxi. iij. z. v. lxx. lxxi. z. ij. vi. viij. viij. z. ix. z. in. xc. f. ut decimas et primitias et alia iura ecclesiastica soluant.

Secunde partis finis.

Demodo generalis Conci. celeb.

fo. lli.

Incipit Tertia pars Tractatus renerendi in christo patris domini Builielmi dei gratia adimatensis episcopi.

Rubrica. j. De reformatione vniuersalis ecclesie, et (quod in ea est precipuum) a capite sancte romane ecclesie prelati et alijs superioribus inchoanduz.

Sane quantum ad reformationem vniuersalis ecclesie, vtiliter et perseverabiliter efficaciter faciendum est quod a capite recte sit edenda, et a sacrosancta romana ecclesia que caput est omnium aliarum. Ad quam tamquam ad caput ecclesiarum omnis sancte religionis relatio est secundum Gregorium referenda: et quam tamquam caput et matrem omnium ecclesiarum secundum calixtum membra omnia sequi debent. Que, sicut Innocentius papa scribit est omnibus posita in speculo et exemplum. vnde sicut speculum sine macula atque ruga, exemplum absque reprehensionis nota debet esse. Sic predicta ecclesia sancta romana secundum Pelagium vrbis romane episcopi, non debet habere in se maculam neque rugam, neque aliquid huiusmodi. Capite namque lingue scilicet omnia corporis membra dolent testimonio Esaye. Et cum incuruant hi qui preunt ad ferenda onera peccatorum, facile inclinant sequentes. Et si quid puer se agit a plateis (cum facta vobis vna plusquam ipsa vba secundum Senecam, moueant) trahit a subditis de facili in exemplum. Et concussis columnis ecclesie corrui edificium. Et quod scribis phariseis super cathedram moysi sedentibus precipiat dominus et instruat in dicitur. Quod dicunt facite que autem faciunt facere non lite. Dicunt autem et non faciunt: et alligant onera graua et importabilia et imponunt in huiusmodi hominum, digito autem suo nolunt ea mouere: omnia opera sua faciunt ut ab hominibus videantur: dilatant philacteria sua et magnificant tumbrias: amat primos recubant in cenis et primas cathedras in synagogis et salutaciones in foro: vocari ab hominibus rati

bi. Et hoc idem secundum Iohannem christum intelligi posset de prelati et sacerdotibus nostri temporis, quod omnes inuitiam populo mandant et ipsi nec modicum seruatur sic non faciendo sed dicendo iusti appareant. Nilominus tamen quod psalmista ait, Oculi seruorum, id est subditorum et laicorum sunt in manibus et operationibus dominorum suorum, id est prelatorum superiorum. Et oculi ancille, id est vniuersalis ecclesie in manibus domine sue, hoc est romane ecclesie que domina ac iudex est aliarum, cuius rector catholicus non iudicat a quocumque, Cuius sedis primus Petri apostoli meritum, deinde secunda iussione domini conciliorum venerandorum autoritas singulari in ecclesijs tradidit prelatez, sicut scribit in decretis, plus ad facta dicte romane ecclesie attendit quam ad verba. Potissime cum dominus papa locum eius teneari vice fungat in terris, que cepit facere et docere, et turbam sequentem cibo corporali reficere non solo pabulo vbi sui: Qui digito suo scripsit in terram (cum de peccatrici mulieris iudicio ageret) Qui sine peccato est vestrum primus in illa lapidem mittat: ut docuit eius in sacro euangelio. Regem enim eterna iura faciunt non persona: quia non constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Que ergo honori debeant honori deserviant, et que reges accumulatur regno relinquatur. ut quod eos regni gloria decorat, ipsi quoque regni gloriam non extenuent, sed exornent. Habeant deinceps iure conditi reges in regendo iudicia iusta, in parte iocunda pectora prompta, in conquiendo studia parca in conservando vota sincera. Et tanto gloriam regni cum felicitate retentent, quanto iura regiminis et mansuetudinis seruauerint et equitate direxerint premisse primam ditionis, nec non prodixisse putetur ex fomite rationis renelare conuenit eidentissima operis specie, ut ex illo nos idoneos assertores habeat probitas veritatis ex quo semper semetipsam seruauerit qualitas actionis. Ecce enim ita ex gentis nostre mediocribus maioribus

busq; psonis multos hactenus corruis-
se repimus, et delemis, vt eoz agnitis
ruinis no aliud possim, q; diuine cosy-
derare iudicia pmittis, quoz domozu
spolia, et potetiaz diuinitas simul ac pda
itaq; spicimus pslus exinanita, vt nec fa-
scivibus comoda, nec palatinis officijs
reperiatur in remediū salutare collata.
Cuius rei serie exytroz cōcurrēte, dū et
iudicatos iudicioz sniaz elisit, i eoz bo-
nis ad ipsoz vicē manifestatus nemo, pe-
ne nō tenuisse disciplinā in ordine, sed
defectū potuisse pensant in gente illo
maiori salutis dispendio cumulo,
quod tam hec que a iudicij vigor iudi-
ciorum abstraxerat q; illa que qualis-
cunq; puentus ordine profugatiōis cō-
triuerat tota prietatē principū ampli-
tudo in sinū sue receptionis incluserat;
Sicq; solo pncipaliventre suppleto, cū
eta totius mēbra gētis vacuata langue-
scent ex defuncto, vñ veniūt nec substi-
diū mediocres, nec dignitatē valerēt ob-
tinere maiores. Quia dū soli p̄tatis vi-
gor maxima occupauit, toti plebis sta-
tus nec minima iura defendit, atq; cuz
omni palatino officio simulq; cū maiorū
minorūq; cōuentu oēs nos tam pontifi-
ces q; etiaz sacerdotes, et vniuersi sacris
ordinibus famulātes p̄cordi definitio-
ne decernimus optam, vt ois conquisi-
tionis p̄ligatio i oim rex vnetiā imo-
biliumq; et moueri valentium corpe vel
specie, formayel genere que a glōse me-
morie Lindasūtho rege a die quo in re-
gnū dinoscit cōscendisse repta quolibet
modo extiterit, oia i serenissimi atq; cle-
mentissimi dñi nostri Recesūthi p̄nci-
pis perēni trāseāt ptate, et p̄petuo depu-
tētur in iure nō habēda parētali succes-
su. Sed possidēda regali cōgressiōe, ita
vt iuste sibi debita q; p̄cipiat, et de re-
bus ad remedia subiectoz quecūq; ele-
gerit p̄ncipis volūtas exerceat, illis tā-
tūmodo exceptis que memoratus diue-
memorie Lindasūthus p̄nceps ante

regni aut ex p̄p̄is, aut ex iustissime cō-
quisitis visus est habuisse, in qbus can-
ctis filiis vna cū glōsissimo dño nostro
Recesūtho rege maneat diuino libera-
et possessio pace plenissima. Sed ille res
q; p̄dicti p̄nceps de iustis puentibus fi-
liis suis vel qbuslibz iustissime visus est
contulisse vel reliquisse oēs in eoz iure
maneāt incōuulse. illa negotij huius ve-
ritate seruata et q; grata volūtas glorio-
si dñi nri Recesūthi regis reddere de-
cernit vnicuiq; iustissime debita, nemo
inuasione calūniā moneat, aut dāna re-
quirat p̄ter que gloriose memorie geni-
torē ei quedā indebite hūisse p̄stiterat.

C Incipit secundū capitulū.
conciij Toletani. Rubrica.

Requentiū molestiaz: oēs
impulsu contēni quidē ma-
gnitudine decentis poterit
grauitatis, Sed q; honesta
solicitudine cohibere p̄perat qd frequē-
tata v̄sitatione vitare nō curat, ideo et cum
quorūdā paternoz sanctionib; decreto-
rūz institutionib; sit legalib; cautū nec
salutē p̄ncipū, gētisq; aut p̄p̄ie patrie
q; q; meditari conet aduersuz, hoc vñ
sp̄aliter nūc depromit obseruādū, vt si
qs religiosoz ab ep̄o vsq; ad extremū or-
dinis clericoz sine monachoz ḡnalia in-
ramēta in salutē regiā gentisq; aut pa-
trie data rep̄iat violasse volūtatē p̄p̄ia-
na, mox p̄p̄ia dignitate puatus, et loco
et honore habeat exclusus eo miseratio-
nis obtētū tantūmodo reseruato, vt an-
locū, an honore, an vtraq; possideat. cō-
cedendū ius licentiāq; p̄ncipalis p̄tās
obtinēat.

Rubrica. iij. De his q; impatores re-
ges: p̄ncipes et dñi t̄pales itra eccliam et
in personis ecclesiasticis rebus et bonis
agere et exercere possunt.

Stā rubricā nō p̄sequor nec
etiā vigesimā sextā d̄ p̄ti-
p̄pter libā que de p̄tētis in
dictis duab; rubricis, reuerē

bus in xpo pater frater Egidi; dei grā
Bituricē. ep̄s, in quo p̄funditas et sub-
limitas vigēt sciētie, copiose ac vtiliter
edidit: in quo plen; videri possunt p̄ti-
nentia ad istas duas rubricas q; posset
hic explicari, licet ex p̄cedētib; rubricis
m̄lta colligi possint que ad istas duas
rubricas reducuntur.

Rubrica. iij. De regulis fidei et do-
ctrine xp̄iane catholicis exponēdis: et d̄
qbuslibet scientiarū scriptis potissime
dubijs: abrenūciandis: et opinionib; refecā-
dis: et curatis et p̄sbyteris p̄ scripta infor-
mādis: et officio ecclastico et canonibus
moralib; exponēdis: et cōcilij ab oib; ec-
clesijs cathedralib; habēdis: et de euāge-
lij et figurilibus mysticandis.

Item cū in. xxj. et vlti. c. p̄mi
cōcilij Toleta. et in. j. c. vi. cōcilij
Toleta. et in plurib; alijs cōci-
lij sine faciētia ad catho-
licoz instructionē, et hereticoz, et heresuz
exterminationē, sicut in. vj. et vlt. c. p̄mi
cōcilij Constantinopolitani. et. x. c. vi. cōci-
lii Carthagine. Et in. ij. c. iij. cōci-
lii Toleta. ni et silibus, videret p̄siderandū an expe-
diret seruari p̄dicta, cū paucissimi i his
que ad fidē et articulos, et aiaz salutē
p̄tinēt: etiā literati inueniant instructi,
p̄pter qd risui patēt infidelib;, quicunq;
de fide habeat collatio cū eis. Cuiusq;
dē fidei doctrinā ab ep̄is suscipere debent
xxv. distinc. audire.

Item cū nimia p̄lixitas et cōfusiō
cōfusiōne inducāt. sicut habeat in prohe-
mio decretalium et vlti. scribit. Ars lo-
ga, vita breuis, et experimentū difficile et
diuersitas interpretantiū frequēter cōfu-
siōne, materiā litū et discordiaz iducūt.
Videret vtile q; de qualibet facultate
sumerētur literati et expti viri et arbitri,
ad quoz iudiciū p̄ summū pōtificē oēs
p̄bables dubitationes circa qualibet
sciētias exorte, refecatis oib; silib; et sup

fluis, remanētib; t̄m ip̄saz sciētiaz text-
bus originalib;, tollerent: ac etiā aliq; de-
clarationes cōpendiose, p̄ sacerdotib; et
curatis in oī sciētia ederent: p̄ quas pos-
sent in eis scolastici, curati, et rei publi-
ce administratores, et rectores breui tpe
informari in oib; p̄tinētib; ad officia eo-
rundē et libri scriberent in qbus esset vi-
dendū. Cū p̄pter dictā diuersitatē opi-
nionū, dubioz diffusionē et cōfusiōnem
scripturaz ad q; habēdas vix vni; sco-
laris diuit; sufficiūt facultates, ab ip̄sa
rū sciētiaz disquisitione et studio pluri-
mū retrahant. et ignorātes p̄ficiant cure-
aiaz que est ars oim artū, vt de etate et
quali. cuz sit ars, et regimini reipublice.
ex quo cūcti errores pueniūt. cuz igno-
rātia mater sit cūctoꝝ errorū sicut habeat
i cōcilio Tolet. xxxvij. di. ignorātia, et cū
cecus p̄ ignorātia ceco p̄p̄o ducati p̄
beat ambo in foueā delabunt s̄m euā-
gelicam v̄ritatem. et Matth. xv. et ea. di.
que ip̄s. ad p̄dicta p̄cordat p̄ncipiū. x.
conciij Toleta. vbi. describitur regula
la fidei et doctrine. Et insup q; antiqua
cōcilia in oib; cathedralib; ecclesijs ha-
berentur. Et insup q; figuralia que in-
tra eccliam legunt, moralizarent et mysti-
carent et qd illud qd legitur i ecclia ad
missarū solēnia, de ep̄istolis et euāgelijs
et de alijs exponeretur taliter q; curati
et simplices inde sermones assumere et
exponere possent. Et q; oēs canōes spe-
cialiter p̄p̄m p̄tingētes, sicut est cap̄m
Augu. v. di. ad eius. In quo cōtinēt q;
vir nō accedat ad vxorē menstruatā, nec
parulū lactantē, et q; dicte vxores non
tradāt puulos suos alijs mulieribus ad
lactandū, et q; in solēnitatib; in ieiunijs
ab eis dē vxorib; abstinere debent. xxxij.
q. iij. fere p̄ totum. et q; hec et cōsilia de-
clararent in dicto libro et p̄ curatos po-
pulo exponerent.

Rubrica. v. Et ad mensam dñoz pa-
pe et cardinalium et ep̄oz, et p̄sbyteroz
scripture diuine legantur.

Tem cum in. viij. c. tertij cōcilij Toleta. fuerit p reuerētia dei z sacerdotū ab vniuersa Sinodo pstitutū (vt qz so lent crebro mēsis occiose fabule iterpos n) in omni facis occiose lectio di ninarū scripturarū misceat. Nam p hoc z anime edificatur ad bonū z fabule nō necessarie phibent: z predictū. c. positū xliij. di. pro reuerētia. z similia sicut est statutū Greg. e. di. quiniua. z. c. cōci. Nam neten. e. di. qñ. z de cōse. di. v. c. in omni bus qd est assumptū. ex. v. li. capitulorū nō seruet, quinimmo ptra predicta mul te fabule otiose z detractiōes z derisōes et turpiloga mensis epalibus z sacerdo talib' inserunt, Aideret expediēs iura hu iusmodi in romana curia z extra ad nōis papa, cardinalib' z sacerdotib' obsuari.

Rubrica. vj. Et funera defunctorū cum psalmis z officio ecclesiastico absqz lamentationibus tumultentur.

Tez cū in. xij. c. tertij cōcilij Tol. fuerit pstitutū qz q diuina vocatione ab hac vita res cedūt cū psalmis tātmō et psallētū dnt vocib' ad sepulcra deferri, iufficiat aut qz in spe resurrectionis xpia norum corporib' famulat' diuinorū im pēdat cāticozū, phibet em nos Aposto l' sanc' defūctos lugere dicēs. De dorz miētib' at nolum' vos cōtristari sicut z ceteri q spem nō habēt. Et dñō nō sicut lazarū mortuuz, Sed ppter huius vite erūnas plorauit resuscitādū. Si em pōt eps hoc oib' xpianis phibere agere, nō moztetur. Religiosis tm oino aliter fieri nō licere cōsemus. Sic em xpianorū per omnē mūdū humari opz defunctorū cor pora. De mortuis querit vtrū sciant ea que hic a viuis gerunt Esaias ex psona populi afflicti ait. Abraam pf vester ne sciuit. Aug. quoqz in lib. de cura agēda pro mortuis illud idem dicens. Et dcm c. positū. xij. q. ij. q diuina. z. c. Anastasij Pape. e. di. hūc. z. c. Cipriani q pposter rum. z Joānis crisosto. in multis parti

bus nō seruent, ex quo fideles de fidelis bus machinant, Aideret esse vtile obser uari. ait nāqz dicit Ciprian' Papa. z preposterū est qz peruersum vt cū dei volūtate fieri postulem' qñ vocat nos z accersit de hoc mūdo nō statim volunta tis ei' iperio paream', obnitimur z relu ctamus, z puicacius more seruorū ad cō spectū dñi cū tristitia z merore perducimur exētes istinc necessitatis vinculo nō volūtatis obseqo: z volum' ab eo a pmissis celestib' honorari ad que venim' iuniri. Idē nobis quoqz ipsis minimis et extremis quoties reuelatum qz fra quēter atqz manifeste de dei dignatiōe preceptum est: vt cōtestarer assidue: vt publice predicarent fratres nō esse lu gēdos accersione dominica de seculo li berat oscū sciam' nō amitti sz p mitti re cedētes pcedere vt pificētes z nauis gātes solent.

Rubrica. vij. De genitis a ministris ecclesie in seruitutē redigēdis.

Tem cū i. x. c. ix. cōcilij Toleta. fuerit cōstitutū qz geniti a ministris ecclesie in seruitutē ipsi redigantur. z hoc rōnabiliter fuerit cōstitutū, videret expediēs qz vni uersaliter seruaret in ecclesia dei in qua vi det p cōtrariū vsam dictū cōcilij abrogatū qd ponit. xv. q. viij. c. iij. in hęc vba Cū multe sup inocētiā ordinis clericorū hacten' emanauerit sentētie patrū, z nul latenus ipsorū firmari querit correctio moni vsqz adeo sentētiā iudicātū pro trahere cōmissa culpārū, vt nō tm infer ret vltio in actores scelerū verū et i pge nēdamnatorū: idqz qlibet ab epoy qz ad subdiaconē z deinceps vel ex ancille vel ingenuē detestādo connubio in honore pstituti filios pcreauerint, illi qdē ex qz bus geniti probabunt canonica cēsura dānent: ples aut aliena polutione nata nō solū hereditatē nūqz accipiet, sed et in seruitutē eius ecclesie de cui' sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt iure perenni manebunt.

Rubrica

Rubri. viij. de ministratib' i altari vt post se eiusdē ordis habeat adiutores.

Tem cū i. xiiij. c. xj. cōcilij Toleta. fuerit cōstitutū ppter mor dos z casus diuersos qz occurrere pnt qz vbi tps, loci siue cleri copia suffragat, habeat qzqz illic ca nēs deo atqz sacrificas post se vicini sola ministratū, vt si aliquo casu, ille qui impleretur officia accedit, turbat' fuerit vel ad terrā elis', a tergo semp habeat q ei' vicē z officii intrepid' exequat, et di ctū. c. positū. viij. q. j. illd. z. c. nihil, nō ser uet etiā in ecclesijs cathedralib' z in res ligiousib' z i alijs locis i qb' seruari pos set quinimmo pbyteri celebrāt frequēter cū talib' qz vix sciūt rīdere eiusdē. Pēsa dū esset an expediret octā cōcilia obserua ri cū pcedēt cū alijs cōcilijs z iurib' de cō se. di. j. eps deo sacrificas testes secū ha beat. z. c. iubeim'. z. c. h. qz vbi et statuit qz pbyter nō celebret nisi duob' testib' pntib' z ad id facit qd supradictū est in xiiij. rub. scōe partis de. vij. diaconibus.

Rubrica. ix. vt de rebus ecclesiasticis eque fiat portiones.

Tem cū in cōcilio Bracharē. fuerit cōstitutū qz de reb' ec clesiasticis tres eq' fiat portiones quaz vna sit epi, alia clericorū officio diuino vacātuz, alia i reparatio ne ecclesie z fabrice expēdat z qz de quarta pauperib' z peregrinis distribuēda red dāt archidiaconi vel archipbyteri epo rōnez. z dcm. c. z octā cōcilia posita. xij. q. ij. vobis. z. c. vulterrane, z. c. cōcesso z. c. quatuor. z. c. de redditib'. z. c. cognoui mus z. c. mos. cū similib' nō seruent: nec capta illa. xij. q. j. epi. de reb' ppris z. c. ex his. z. c. eps. z. c. pcpim' z. c. eps. qd est xvj. c. iij. cōcilij Bracharē. in quib' cōti net qz eps hz ptātez res ecclesiasticas dis pēlandi iuxta eccle sue z aliarū rex suaz necessitates, Pēsari posset an esset sup pmissis aliqd inouādū cū in aliqb' par tibus epi quasi per totū z in alijs ita mo

dicū obtineat z in alijs capta z cler' tāta paupertate laborēt qz medicari cogunt.

Rubrica. x. Ne canonici regulares et alie psonae ecclesiastice qb' cert' est habitus deputat' ipz in occulto deferat sub tus alias vestes: ne epi rochetos subtus gamachias suas: nec clerici vestes an pe ctus scissas z no. inlatas vel alias disso lutas more laicorum.

Tem cū in cōcilio Bracharē. fuerit cōstitutū qz diacones qz ex officio orariū portare de bēt sup tunicā, dictuz orariū subt' ipsam tunicā nō abscondāt, z hoc sit ptra canonicos regulares z ptra mul tos alios religiosos z etiā cōtra epos z prelatos qz suplicia rochetos z alios ha bitus quos deferre debēt intra domos eoz z ecclesias z in alijs locis subt' gama chias vel epytegiās deferūt. videret sup hoc esse puidēdū. vñ sup hoc statuitur xxi. q. iij. c. ij. iij. z. v. qd sequitur. In viij. nāqz sinodo legit qz nullus eoz qui cōnumerant in clero vestimētuz idēcēs habeat siue in ciuitate degēs siue in itinere ambulās, sed stolis vtat que pcesse sunt clericis: si vcre qs tale qd fecerit p vnā hebdomadā suspēdat. Itē Zacharias papa. epi pbyteri z diaconi secularib' indumētis nō vtātur nisi vt cōde cet tunica sacerdotali, Sed neqz dū am bulauerint in ciuitate aut in via aut in plateis sine operimēto psumant ambu lare preterqz si in itinere lōgo tpe ambu lauerint: qz sicut em mulier orās in eccle sijs nō velato capite deturpat caput suū iuxta apostolicā vocē, Ita sacerdotes si ne operimēto deturpāt sacerdotiū suū. Qd si temere psumperit contra statuta agere cōione priuet donec que sanxita sunt adimplere maturet. Itē leo papa, Sine ornatu sacerdotali extra domos sacerdotes apparere cōuenit nullo mō ne ab aliquib' seculariuz iuriā patian tur. cōtrarius deniqz inuentus aut desi nat aut canonicē subiaceat discipline.

Item Innocentius. ij. precipimus vt tam
epi q̄ clerici in statu mentis in habitu
corpis deor̄ hoib⁹ studeāt placere, nec
in sup̄fluitate scissure aut colore vestiū,
nec consuravectiū ituentiū quoz̄ forma
exēplū esse debet, et offendāt aspectū. Sz
poti⁹ q̄ eoz̄ deceat sanctitate q̄ si moni
ti ab ep̄s emendare noluerint ecclesia
sticis careāt beneficijs. eodē modo pui
deri haberet ne clerici portarent vestes
scissas antepectus cū modulis et solula
res nostrates et incisos sicut faciūt mili
tes et alij laici cū hoc honestatē non de
ceat eoz̄ dē pat̄ dictū est. s̄. i. rub. xxxij.
secunde partis.

Rubrica. xj. vt corpora defunctorū
intra ecclesiam non sepeliantur.

Item cū in Bracharen. cōcilio
fuerit stitutum vt corpora
defunctorū nullo modo intra
basilicā sc̄toꝝ sepeliant. Sed
si necesse fuerit de foris circa murū basili
ce vsq̄ ad eum nō abhorreatur. Nam si
firmissimū hoc priuilegium vsq̄ nūc re
tinent ciuitates, vt nullo modo itra am
bitū muroꝝ cuiuslibet defuncti corp⁹ sit
humatū. Et magis hoc venerabilium
martyꝝ debet reuerētia obtineri. Et p̄
dictum cōcilium nō seruetur potissime
a religiosis de ordine paupertatis, vide
retur super hoc puidendum cū alijs in
ribus sit conforme. idēz̄ eū fuit statutū
in cōcilio Naren. xij. q. ij. precipiendū, et ab
Augustino approbatum. ea. q. quibus.
in cōcilio etiā ad aguncien. ea. q. nullus.
mortuus infra ecclesias sepeliatur nisi
ep̄scopi, aut abbates, aut digni presby
t. r. uel fideles laici et concordat ad hanc
rubricam. C. de sacrosanct. eccle. l. ij.

Rubrica. xij. De natalitjs martyꝝ
in xl. non celebrandis, et de festiuitatib⁹
tempore messium et vindemiarū occur
rentibus alio tempore mutandis.

Item cum in. iij. cōcilio Bra
charen. c. xviij. assumpto ex
concilijs orientalibus facto
per sanctum Martinū Bra
charen. ep̄scopū fuerit constitutum q̄
inquadragesima natalitia martyꝝ vel
aliorum sanctorū non celebrentur. Sed
duntaxat vacet officio quadragesima
li, et hoc nō seruet in plerisq̄ mundi par
tibus. Pensetur an expediret seruari.
Et insuper cum festiuitates tempore
messium et vindemiarū occurrentes in
predictis temporibus in ueneratiōe de
bita non habeantur propter necessita
tes gentibus ingruentem, per locorum
ordinarios tempore alio mutarentur.
Et sic sanctis debita ueneratio soluere
tur et populorum utilitatibus provide
retur, nec hoc uideretur esse iuri dissonū
cum consimile indultum fuerit in concilio
Triburien. de fer. licet. Et hoc etiā
ep̄scopis de iure concessum uideatur:
vt eo. ti. c. conquestus. et de conse. di. iij.
pronuntiandum. Nam uidemus q̄ festū
oim̄ sanctorū et alie festiuitates plures
ex causis cōsilijs ab ecclia sunt mutate.

Rubrica. xij. De ieiunio. v. ferie pa
sche non soluendo.

Item cum in. l. ca. iij. concilio
Bracharen. assumpto ex cō
cilijs orientalibus per sanctū
Martinū Bracharen. ep̄m. po
sito noiezi Martini pape. de p̄se. di. iij. nō
liceat. et in cōcilio Laodiceen. posito. e. di. i.
nō oportet, fuerit statutū q̄ ieiunij q̄n
te ferie siue die iouis sancte ultime septi
mane quadragesime nō soluat. et hoc in
plerisq̄ mūdi ptibus nō seruet, pensan
dū est an expediret seruari.

Rub. xij. De testiū nūero in eporū
et cardinaliū depositione requirenda.

Item cū ex decretis urbani pa
pe heāt q̄ p̄sul nō dānet nisi
cū. lxxij. testib⁹. et q̄ sūm⁹ p̄sul
nō dānet a quoq̄. Presb̄t̄ at
cardina. nō dponat nisi. lxxij. tes. quiet⁹

Et diaconus cardinalis nisi. xxvj. Et
hoc sit conforme decretis Siluestri et
Leonis. iij. q. iij. p̄sul. et. c. nullā, et
intelligatur non solum de ep̄scopis car
dinalibus, uerum etiam de alijs quibus
repēte a multis improbis et q̄ laudabi
lis uite non sunt, impetuntur secundū
q̄. Quoz̄. ea. q. Sed cū hec et s̄m aliquos
notatores et supradictos non seruentur
in ep̄scopis, nec in cardinalibus, pen
sandum est an expediret seruari pro
uideri, quod ep̄scopi et cardinales non
lacerarētur a uilibus, os suum in celum
ponentibus, lingua eorum transeunte
super terram. xxi. distin. in tantum. qui
bus in romana curia audiētia, consiliū,
et auxilium non negantur.

Rubrica. xv. De questoribus et eoz̄
rum abusus ac indulgentijs et questi
bus cursorum et nuntiorum romane cu
rie refecandis.

Item cum in uniuersali eccle
sia questores multos errores
disseminant, multosq̄ sedu
cant simplices et multas abu
siones procurent et uitam gerant enor
miter dissolutam, intantum q̄ patent
risui, potestasq̄ clauium ecclesie cōtem
nit. cū p̄uino obolo uel nihilo indulgētia
cedat, nec proficiat p̄uino q̄cilijs Late
ran. de peni. et remissi. cū ex eo. p̄pter eo
rum importunitatem et propter pecu
nias quas effundunt in curijs ep̄scopo
rum a quibus literas obtinent questuo
sas ac indulgentiarū: et de audientia ab
ecclesiarum rectoribus curatis popu
lis sub magna pena paranda eisdem. et
ex hoc diuina officia perturbentur, ser
mones et p̄dicationes impediātur, et po
puli extra uoluntatem ppriam retinen
tur in ecclesijs: cōtemnantq̄ impositas
penitētijs ab eoz̄ curatis et confessoris
bus adimplere, putantes se absolui p̄
pter dictas indulgētijs ab eisdem: et p̄
pter facilitatem uenie p̄ obolo obtinē

de et pecunia redimende delinquere nō
formidant. xi. q. iij. paup. de sen. excō. vt
fame. l. di. si lapsis. uideretur sup hoc de
competenti remedio puidendū. et insu
per q̄ cessarent questus cursorū et nun
tiorum romane curie.

Rubrica. xvi. De ordinibus mendic
antium alendis, fouendis et reforman
dis et etiā corrigendis, et vt ex ipsis assu
mi possint ad curā et regimen animarū
et de excessibus eoz̄ndem.

Item cū ex dispēsatione et p̄
uidencia diuina, ordines mē
dicantiū in dei ecclesia nouis
simis t̄pibus fuerint introdu
cti ad supplendā ignorantia, defectum
et negligentia, et supportanda onera, ne
cessitates et occupationes eoz̄ qui cure
animarū p̄ficiuntur, et ecclesiam dei regūt:
et p̄fati religiosi cōiter, uita, moribus et
sciētia cōmēdandi existāt. et ex hoc in ec
clesia dei p̄pter honestatis, austeritatis et
singularis uite eoz̄ exemplū, sciētie et p̄
dicationis documentū, et fessionū audie
darū et solamentū: defendēde fidei et ex
pugnatiōis infidelium: pugnaculū popu
loꝝ de uita et sciētia pprioz̄ sacerdotum
plerūq̄ diffidentū, magnū religiosoz̄
in ecclesia dei hactenus retulerint, et ad
huc referant fructū. Uideret q̄ p̄uiner
salē esset eccliaz eoz̄ inopie puidēdū. nā
et s̄m ap̄lm q̄ semināt sp̄alia nō est ma
gnū si t̄palia metant. j. Cor. ix. de p̄ben.
cū secundū, et. xij. q. j. ex his. ita q̄ in cōi
haberent de bonis p̄latoꝝ religiosoz̄ et
alioꝝ qui sup̄abundāt: unde possent si
bi in ecclesijs: sed nō in sup̄fluis ornamē
tis ecclesiarum et edificijs et alijs sup̄sti
tiosis uenienter puidere uel q̄ manibus
pprijs sibi puidere. sicut faciebāt ap̄li
ne essent alijs onerosi. de cens. cū ap̄lus
in p̄n. xxvij. q. j. iā nūc. i. si. xxi. q. j. c. j. nā
et idē p̄cipit clericis nō b̄ficiatis quā
tūq̄ uo dei eruditus ut artificioso uel li
bris scribēdis uictū sibi querat. sicut ha
betur in cōcilio Cartha. xxi. di. cleric⁹ vi

etum. et sequenti. ciiij. q. iij. in summa. de conse. dist. v. nunq. vt. s. in rubri. viij. secunde partis. et q. non reciperet ultra illi numer. que maiores eorum sub iuramento ipsorum episcopis prestando concedent probabiter posse in singulis conventibus attendi q. refrigescit multorum charitas. sustentari. et q. nullos recipere inuitis paribus eorum. Nam statutum fuit in concilio Sangreni. posito. xxx. dist. c. j. q. si qui filij pariter maxime fideles deseruerint occasione dei cultus. hoc iustum esse iudicantes. et non potius honorem debitum paribus reddiderint. vt hoc ipsius in eis uenerentur q. fideles sint. anathema sunt.

Item cum per Helasum papam fuerit constitutum q. etiam eruditi in monasterialibus disciplinis possint assumi ad curam et regimen animarum. ly. dist. p. r. de stat. mo. c. j. et c. monachi. xvi. q. j. cu. p. utilitate. et c. doctos. cum eorum concilio. Videtur pensandum an expectaret q. illi qui pbati essent in dictis religionibus p. episcopos dispensati de assumi possent ad curam et regimen animarum. Nam antiquis temporibus hi qui promouendi erant in clerum sub disciplina ecclesiastica tradebant sicut habet in concilio Toletano. xxviij. di. de his. xij. q. i. ois etas. verum q. rone eminentie vite et sciencie q. in fiat in supbia efferunt et platos et alios q. bus dicunt se non esse subiectos contemnit et simplices sacerdotes et curatos cum barbaris deum (licet ex deuotione innocentes) despiciunt. sicut ait Aug. in lib. de catechizandis rudibus. et xxviij. di. sedulo. videtur puidendum etiam in humilitate seruare. ne tanquam neophiti ecclesiam dei confunderet. putantes q. eorum auxilio plurimum indigerent et q. sine eis factum esset nihil non accedendo ad illa que scripta sunt de dictis neophitis. xviij. di. p. totum. et s. in. viij. rub. secunde partis.

Item cum predicti religiosi de ordine paupertatis et etiam alij qui debent se reputare mortuos huic mundo et omnem nobilitatem paternam et mundanam perdidisse. iuxta sententiam Eugenij pape. xvi. q. j. placuit. ij. et Ambrosij. xij. q. j. cui portio. et vij. synodo. xvij. q. ij. diffinimus. in dictis religionibus de nobilitate diuitijs et potentijs parentum intumescant. et ex hoc et sim regna puincias et dioce. et sim pprias affectiones in uinitate religionis que scissuram recipere non debet. sicut ait Delagius papa. xxiiij. q. j. scisma. et c. qm. uetus ories. et Piscalis papa. xvi. q. vij. Sicut domini uestimentuz. uideretur super hoc prouidendum.

Item cum dicti religiosi dimisso bibliis et vere theologie studio et his que edificare. possent ecclesiam dei. dialecticorum teduculis et fantasmatis theologie studijs destruentibus: et in sermonibus et predicacionibus ad eorum ostentationem frequenter ritibus et quibusdam profunditatibus abutuntur: et in generalibus et particularibus studiis curiositatibus et uanis disceptationibus vacent. contra doctrinam Hieronymi et aliorum. xxviij. dist. a principio vsq. ad. s. sed contra. et xliij. di. sit rector cum. c. sequentibus. et s. pariter. uideretur super hoc esse prouidendum.

Item cum in pluribus filiis nobiliu et potentiu cum parentu eorum scandalo religionibus eorum et iuramentis et uotis ne ad seculum reuertant infra annum pbatiouis concilio Maguntinu. xx. q. iij. constituit. et s. p. uisionem Alexandri quarti. de regularibus non solum. nec seruet alia remedia circa confessiones audiendas. sepulturas et quartas parochialibus ecclesijs reddendas: et circa excoicatos. interdictos et suspensos non recipiendos ad diuinam: et circa alia eis uetita: p. t. adentes q. iusto non est lex imposita. uideretur super his et alijs eos tagentibus prouidendum. cum paupertas eorum denigrari uideatur et lucernam extinguere eorum. et ex predictis multa subsequantur pericula animarum. potissime cum rectoribus q. habent ad ministrare ecclesiastica sacramenta non

est et de illis qui confitent eisdem. nec eorum nomina ipsis rectoribus per dictos religiosos reddantur in scriptis.

Rubrica. xvij. De leprosis alendis et sub ecclesiastica disciplina retinendis et corrigendis ne sanorum actibus misceantur.

Item cum leprosi et alie persone miserabiles. qui debilitate faciente suis manibus laborare non possunt uictum et uestitum inq. tum possibile est eorum largitio de alle q. debeatur: sicut habet in concilio Aurelianensi. lxxij. di. eps. et lxxviij. di. c. ij. et iij. et ad ecclesiasticam disciplinam pertinere noscitur. vt ibidem. et cum in eorum comixtione cum sanis infinita pericula subsequantur. et ex precepto diuina fuerit constitutum q. tales persone ab alijs separent sicut extat exemplum de maria sorore moysi et aaron lepra percussa. Num. xij. c. et ysidorus in epistola de lapsis. et xxxij. q. ij. hoc ipsius. uideretur expediens q. predicti leprosi obtentu alimonia petende seu quocumq. preterito non immiscerentur confortijs hominum. et q. de publica alimonia prestaretur eisdem.

Rubrica. xvij. De validis mendicantibus cohibendis et de inualidis informandis.

Item cum scribat Aug. in. vij. epistola ad marcellinum ultra medium. et in sermone de puero centurionis. xxij. q. j. parat. q. cui licet iniquitatis eripit. uti uincitur. qm. nihil est infelicius felicitate peccantiu. qua penalis nutrit impunitas et mala uoluntas uelut hostis interior roboratur: utilius esurienti panis tollit. si de cibo securus iustitiam negligat eidem frangitur vt seductus iniustitie acq. escat multaq. bona prestant inuitijs qm. eorum utilitati non uoluntati consali sit cut idem Aug. in Enchirid. lxxj. c. ait. xlv. di. et q. emedat et sim Albinu unum sit genus elemosyne errates in uia reduce

re ueritatis. ea. dist. tria. et c. due. uideretur prouidendum q. oes mendicantes ualidi quos leges seculares etiam inuehant cohiberentur ab elemosynis recipiendis. et q. prouideretur medicis inualidis p. singulas ciuitates et dioceces: vt in rub. prima superiori est expressum.

Rubrica. xix. De hospitalitatibus. Xenodochijs et orphanotrophijs ad recipiendum pauperes peregrinos et orphanos in locis in quibus non sunt et de bonis ecclesiasticis religiosorum fieri possunt. constructis dist. de constructis reformandis.

Item cum non solum sim canonice ueruetiam sim regalia instituta ab antiquo fuerit ordinatum q. in republica habeant Xenodoches monasteria ptochotrophia. orphanotrophia. Herontocomia et brephtrophia et loca similia in quibus pauperes peregrini recipiant. senes p. r. orbatu infantu et miserabiles persone alatur: vt. C. de sac. san. ec. l. sancimus. xxij. q. viij. tributum. s. sancimus. et de reli. do. in. c. de xenodochijs. et c. ad hec. Videtur tur expediens q. ubi dicta loca ab antiquo constituta fuerant. et nunc non sunt uel dissipata sunt reformarentur. et ubi non fuerant de nouo episcopali prouidentia constituerent.

Rubrica. xx. De pena sacrilegorum et aliorum qui ab ecclesia civiliter p. delictis puniuntur in pios usus uertenda et q. p. ecclesiam etiam p. dños t. p. ales pcedat spualiter et t. paliter s. illos qui excoicatione sustinent aio indurato.

Item cum ppter penam quam ecclesia frequenter recipit ex consuetudine ab his q. excoicatione sustinet aio induratoz sacrilegis et alijs criminosis p. criminibus ecclesiasticis commissis per eos ipsa ecclesia apud laicos frequenter diffametur. Notissime cum Alexander papa de penis licet. et Greg. xvj. q. v. cognouimus. et c. de lapsis. et alia iura. j. q. j. null. eps. de symo. nemo. lxxvij. di. si quis eps. cum eorum

concordantibus, pro ipsis prima facie facere videantur. Videretur pensandum an expediret ipsam in pios usus esse commertendam. Et insuper quod per ecclesiam et dominos temporales procedatur spiritaliter et temporaliter contra eos qui excommunicationem sustinent animo indurato.

Rubrica. xxi. De decimis personalibus et primitiis soluendis et non soluendis et de provisione super his adhibenda.

Rem cum sicut canones et quatuor principales doctores tenere videatur, quod solutio decimarum si non fiat consuetudine non excusatur prout late disputatur per Hostien. in summa in titu. de decimis. §. quomodo decima. ver. septimo queritur. extra de decimis. ca. j. xvj. q. vij. quicunque. et. c. decimas. r. c. maior. r. s. xvj. q. j. doctos. et. c. reuertimini. et. c. decime. cum multis concordant. ibi signatis. et dicte decime reales et personales que debentur ex negotiatione, artificio, scientia, militia, et veneratione, et maxime in Italia et multis alijs partibus mundi non solvantur: et multi constituantur dictorum iurium et sacre pagine quo ad hoc transgressores, nec conscientiam sibi faciant, videretur esse propter animarum periculum super his per ecclesiam providendum: et eodem modo circa primitias persolvendas.

Rubrica. xxij. De provisione pro pauperibus, ecclesiarum rectoribus, curatis et vicariis ecclesiarum ad religiosos et alios pertinentium faciendam: de qua valeant onera episcopalia et hospitalitatem debitam congrue supportare.

Rem cum aliquae ecclesie parochiales et vicarie cure ad religiosorum presentationem seu provisionem pertinentes

adeo sunt tenues et exiles et a dictis religiosi depauperate quod dicti rectores vicarii et curati non possunt inde suam sustentationem habere nec hospitalitatem seruare, nec onera episcopalia sustinere, nec proficere, nec sufficienter constituta remedia per Clementem quartum de preben. suscepti. lib. vij. nec per antecessores eiusdem: quia excepti ad quos dicta constitutio se extendit non possunt per episcopos excommunicari: nec distringi: et pretendunt obtentu decreta. sicut. de supplen. negli. prel. et similibus. r. xvj. q. j. frater noster. quod ad dictos episcopos non pertinet corrigere supradicta, et quod in eis monasteriis hospitalitatem seruant, nec volunt quod dicti rectores vicarii et curati hospitium teneant, nec episcopalia alias episcopi onera portent. sed quod cum ipsis comedant et cantent quando ipsi voluerint, et quando voluerint cessent, et quod omnino subiciantur ditioni regimini et imperio eorum: et sic obediant contra mandata et sententias prelatorum. aliter nihil de bonis dictarum ecclesiarum vicariorum et curarum aliquatenus suscepturi ipsosque in pluribus alijs multiplici subiciant seruituti. Videretur super his esse de competenti remedio providendum. et insuper quod ubi non sufficiunt ecclesie ad onera episcopalia supportanda, nec sunt aliqui redditus dictarum ecclesiarum, quod viderentur plures ecclesie ad predicta prout precipiunt iura.

Rubrica. xxij. De abbatibus, prioribus et religiosi domibus ut episcopis subiciantur, et de statu et excessibus eorum.

Contra superiores et monachos et subditos eorum, et quod claustralibus et alijs in refectorio comedentibus congrua provisio fiat quod episcopi debeant esse

esse subiecti, et de iure sint, sicut probatur est plene. §. in prima parte. in ultima rubrica, in qua de exemptionibus tractatum est. delinquant autem et excedunt dicti abbates quibuscumque ingenijs possunt, se ab obedientia et subiectione episcoporum, et archiepiscoporum, et episcopalia iura non soluendo, et etiam usurpant multipliciter presumendo contra illud capi. accedentibus. de excessibus. prelato. cum tamen subiaceant correctioni episcoporum. xvij. q. ij. abbates. et. c. abbatibus. r. c. si quis. Item quia confessiones audiunt, et penitentias iniungunt illis qui eis confiteri volunt: quod facere non possunt nisi sint subditi eorum. xvij. questione. j. peruenit. et. c. sequenti. Item quia aliter dicunt diuinum officium quam in ecclesijs cathedralibus, et aliter quam a suis episcopis indulgetur eisdem, contra concilium Toletanum. xv. distinctio. de his. Item quia episcopis non prestant subiectionem et obedientiam nec faciunt reuerentiam ut debent. de synoni. ne dei ecclesiam. Item quia de triennio in triennium celebrare faciunt capitulum in preiudicium episcoporum contra capitulum illud in singulis regnis. de sta. mo. Item quod ecclesias ad eorum presentationem pertinentes pro prijs vrbibus deputare nituntur: et ad priuatum volunt trahere commodum que pro communi fuerunt utilitate constituta, contra illud de supplen. negli. prelato. sicut. de officio archipresbyteri. ut singule. xv. q. j. que ad perpetuam. Item quia antiquum et debitum statum dictarum ecclesiarum ad eorum presentationem pertinentium autoritate propria (licet ad eos non pertineant plenius iure) et post presentationem episcoporum vel ante, vicarios in eis interdum instituunt, et destituunt, et nouis pensionibus eos grauant, et onerant, intanturque ecclesijs non possunt competenter propter paupertatem nimiam deseruire, nec

episcopo in episcopalibus respondere contra formam dicti capituli sicut, de preben. in lateranensi. de priuilegiis. cum et planitare. x. q. ij. cauendum. r. c. relatum. Item quia terras et possessiones unius ecclesie nituntur alteri applicare, contra concilium Lugdunen. de reb. eccles. non alie. c. j. Item quia licet episcopis subiaceant, ad synodum episcopalem venire nolunt contra illud de maiori. et obediencia. quod super his. xvij. questione. ij. abbates. Item quia monachos volentes eos accusare vel denuntiare male pertractant: nec volunt quod in expensis de bonis monasterij provideatur eisdem, contra illud de accusatio. ex parte. Item quia si alibi ea habent priuilegia in capite, ad membra ea extendere volunt, et eisdem priuilegijs multipliciter abutuntur contra illud de priuilegiis. recepimus. r. c. ex parte. et. c. cum capella. et. c. ex ore. Item quia volunt esse maiores quolibet clerico seculari: licet in iure contineatur quod sunt minores quolibet clerico. xciij. distinctio. a subdiacono, cum nomen abbatis sit potius nomen sollicitudinis quam ordinis vel honoris. de eta. et qualitate. tuam. Item quia sunt negligentes communiter in correctione monachorum suorum et eis subditorum, vel propter asperitatem lingue vel blanditias vel timorem eorum, contra illud. l. distinctio. si quis diaconus. §. vere. in fi. Item quia splendide reficiuntur in cameris eorum, et bene induuntur et calciantur, et eorum monachos et canonicos non reficiunt: nec indumentis, nec alijs necessarijs eis provideunt, ut tenentur secundum iura et regularia constituta. Item excedunt in pluribus alijs in quibus excedunt episcopi et prelati et alie persone ecclesiastice prout dicitur infra in rubrica. xvij. r. ix. Et sicut dictum est supra in rubrica proxima.

Rubrica. xxij. De prouidentia circa gubernationem reipublice adhibendam

da in mutationibus monetarum, creas-
tionibus tabellionuz, ponderibus, me-
suris, mercationibus illicitis, oppressio-
nibus pauperum etiam rusticorum, do-
tibus constituendis, exhibitionem ius-
titie, rebus proprijs ad curiam roma-
nam et loca alia transferendis, Et quod
nulla persona ecclesiastica vel secularis
psonaliter caperetur. sed recederetur
sub idonea cautione, si eam prestare pos-
set, et quod etiam in foro seculari diui-
ne leges et iura canonica seruarentur.

Xtem cum nemini veniat in
dubium quin ad ecclesiasticu
forum pertineat peccatores
reuoicare a vitio ad virtutes
vt extra de in. nouit. §. licet cu ei? 2 cor.
et multipl'r abhorreatur contra rem pu-
blicam ab imperatore regibus principi-
bus prelatis et alijs dominis tempora-
libus ius ciuendi monetam ab antijs
quo habentibus: quia contra ius et ea
que fuerunt hactenus laudabiliter ab
eorum maioribus obseruata monetam
debilitant et rem publicam legitimo po-
dere et valore illegitime defraudant, ca-
ristie vniuersalis et consimilis defrauda-
tionis materiam exhibentes et occasio-
nem prestantes in periculum animarum
suarum, et etiam alioz et hoc sequant
pondera inequalia, statere dolose, so-
phisticationes et falsitates omnium ne-
gotiationum et mercationum ac reruz
vniuersalis caristia, et palliati et simula-
ti contractus vsurarum, et depredatio
subditoz, maiorum, mediocriuz et mi-
norum: cum etiam a predictis creentur
idiote in notarios insufficientes ex quo-
rum instrumentis quibus fides prima-
facie adhibetur et in quoz reprobatio-
ne et falsi impugnatione difficultas ha-
betur. Cum etiam ex immensitate do-
tium et arnesioz que mulieribus in
multis partibus prestantur, eorum pa-
rentes collocado eas in nuptui perpetuo

paupertate laborent: et si non collocent
nuptui multa pericula subsequantur.
Item cum plurimi dñi teporales adeo
opprimant eorum subditos quod effi-
ciunt de liberis seruos et sibi omnia bo-
na appropriant eorundem, non permit-
tentes eos respirare, nec ad superiores
eorum habere recursum, ius volunta-
rium reddentes inter eos, et absq; cau-
sa inter probata capientes, arrestan-
tes et talliantes eosdem et bona etiam
eorundem: et absq; iuris ordine questio-
nibus et tormentis varijs vt eorum ius-
risdictiones perpetuare valeant sup-
ponentes: et frequenter indebite et abs-
q; consilio indicantes eosdem: et alia
et diuersa grauamina inferetes. Vi-
deret sup pdictis et consilib? q absq; labe
peccati et defectu negligetie no possunt
fieri, de oportunitis remedijs predictis
oppressionibus et grauaminibus con-
trarijs per ecclesie ministrum prouiden-
dum, quod dicte monete mutari non
possent in preiudicis alioz, et quod
pro valore suo vbiq; currerent, nec effi-
ceret ppter eas argenti vel auri, vel aliaz
reze caristia: et qz itra idem regnu eede esset
mesure et pondera iuxta varietate loco-
rum et temporum certum quid merca-
toribus et negotiatoribus deputatum.
Quodq; tabelliones non crearentur
nisi homines valde literati et fidedigni
et iuris periti. Et quod omnes subiecti
iure scripto regerentur: et quod dotes
vltra facultates et conditionem perso-
narum non constituerentur: nec oppri-
merentur iniustitia pauperes: et rele-
uarentur locupletes, pro quibus facit
extra de iure iuran. quanto. vbi agitur
de dicta mutatione monete. de iudicis
nouit. lxxxij. distinctio. capit. j. lxxxvij.
distinctio. capitulo. j. §. iij. et iij. xxiiij.
questione. iij. si quis ex potentibus
cum sequentibus in quibus dicitur qd
si quis romipetas et peregrinos et apo-
stolorum limina et alioz sanctorum pratoriaz
vilitates.

vilitates, capere seu rebus quas ferunt
spoliare, et mercatores nouis theloneo-
rum et pedagiorum exactionibus mo-
lestare temptauerit, donec satisfice-
rit communi careat. Videretur insu-
per prouidendum quod nulla persona
ecclesiastica vel secularis caperetur per-
sonaliter, quando idonee cauere posset,
et esset in casu in quo vel relaxari debe-
ret sub dicta idonea cautione, et quod
etiam in foro seculari diuine leges et iu-
ra canonica seruarentur.

Rubrica. xxv. Ne ad ecclesiastica be-
neficia recipiantur obtentu literaz apo-
stolicarum vel ordinarioz illi quoz
propinqui vsq; ad gradum tertium in-
iuriarent ecclesijs in quibus sunt dicta be-
neficia constituta vel illis ad quoz colla-
tionem, prouisionem seu ordinationem pe-
tunt, nisi prius fuerit satisfactuz et q
obtentu processuum, gratiarum vel ius-
titie ecclesie subijci nequeant interdi-
cto, nec psona ligari ante quidecim dies.

Ntem cum indignum sit illis
per ecclesiam subueniri, per
quos constat in ipsa ecclesia
scandalum generari, et fru-
stra inuocat legis auxiliuz qui commit-
tit in legem. de tempo. ordina. literas.
de iure patronat? pastoralis. de immu.
ecclesie. c. fina. de vsu. quia frustra. de sen.
excommuni. in audientia. xvij. questio.
iij. frater et coepiscopus. et c. sequens
ti. ff. de minori. l. auxilium. in fine. in au-
tenti. vt liceat matri et auie. §. qui a vero.
collatio. viij. et interdum penis tempo-
ralibus propinqui pro parentibus puni-
antur, et etiam pro spiritualibus. j. q.
iij. ecclesia. cum. §. sequentibus. xvij. q.
iij. miroz. xxiiij. q. iij. si habes. et de here.
c. quicumq; §. heretici. et c. statutum. de
penis vbi cunq; lib. vi. cu simi. et de spon.
no est vobis. videretur esse vtile ordina-
ri q ad canonicat? pbedas, psonat?, di-
gnitates et alia ecclesiastica beneficia et of-
ficia nulli recipere obtentu quaricunq;

literaz apostolicarum vel aliarum, per
quos vel per quoz parentes vsq; ad ter-
tium graduz iniuriaretur ecclesijs in quibus
mandaret prouisio fieri vel illis ad
quoz presentationem collationem prouisionem
vel dispositionem pertineret nisi
esset prius integraliter satisfactum.

Item cum per iudices et executores
super talibus a sede apostolica deputa-
tos irreuerenter et repente interdum mi-
nus ronabiliter pferant sine interdicti
in ecclesias et capitula et suspensionis et
excoicationis in prelatos et alios, nisi in-
fra sex dies mandata apostolica exequan-
tur, et sic deliberationis copia que a iure
concedit, et inspectionis subtrahatur, et
propter indiscussos hominum colores
frequenter indeliberate ad appellatio-
nis remediuz conuatur, ptra legem cano-
nicatam. §. q. vi. anterior. et tpe opus sit
ad aliquid maturius peragendu. xlvij.
dist. qm. et l. di. poderet. Videret esse prouidendum
q ecclesie que no delinquit
pro pmissis et consimilibus delictis in quibus
non delinquant maior pars eoz
clericorum et laicorum qui conuenire con-
sueuerunt in dictis ecclesijs nullatenus
subijcerentur ecclesiastico interdicto. s; q
aliter culpabiles punirentur sic tñ q
pro predictis vel similibus nullatenus
excoicationis suspensionis vel interdicti
sententia proferretur, nisi competenti
termino. s. xxx. dierum pro monitione
pmissa iuxta forma. c. de illicita. xxiiij.
q. iij. cu similibus, et q in pdictis sententijs
epis et alijs quibus iura deferunt amplius de
ferret cu piculosuz sit eos tales icurrere
simas: vt d. sen. ex. q. piculosu. li. vi. d. of.
dele. q. potificali. et de of. or. romana. i. fi.

Rubrica. xxvj. De pte ecclesiastica
sup tpaes dnos et dña temporalia.
Stā rubri. no psequor nec et
tertia d pnti ppter libri que
de pte i dictis duab? rubri-
cis reuerent. in xpo frater Egi-
dius Bituricensis archiepiscopus in quo pfun-
ditur

ditas et sublimitas viget scie, copiose et
vtrū edidit, i q̄ pleni⁹ videri p̄nt ptinen
tia ad istas duas rubricas q̄ possit h̄ ex
plicari, lz p̄cedētib⁹ rubricis reducant.
¶ Rubrica. xxvij. De his in quibus vi
detur q̄ haberet se romana ecclia con
descendēdo prelatis et alijs subditis tē
perare et etiam reformare.

Sine q̄tuz ad reformationē
romane ecclesie videretur qd̄
ipsa romana ecclesia que nō
debet habere maculam neq̄
rugā: et que mater est fidei: magistra des
bet esse vniuersalis ecclesie: et ad quam
omnis sancte religionis relatio debet
referrī, et ab ea normā recipe, exhiberet
se regulam et scholaz virtutum vt bene
viuendo, normā alijs bene viuendi et re
cte per semitas iustitie se ipsaz duceret,
nec aliqui aborsum traheret et sic corre
ctione in seipsa prehabita in dei et proxi
mi dilectione vera humilitate: vite bon
nestate, morum grauitate, diuini cultus
sedulitate, victus et vestit⁹ paritate fun
data, omamētōruz, aparatū et familia
rum et p̄parū elatiua superfluitate res
stricta, sciētie profunditate dotata, tra
beq̄ de oculo suo eiecta qd̄ distortuz est
praunūq̄ reperiret in subiectis et infe
rioribus corrigeret et etiā reformaret xpi
exēplo qui prius cepit facere q̄ docere.
¶ Item q̄ legez sibi ipsi imponeret ne
transgredere contenta in diuinis et hu
manis legib⁹ approbatis, quib⁹ genus
debet per eam et auctoritate imperiali et
regali gubernari humanū. Sed ea vsq̄
ad sāguinē et obseruari mādaret, nec in
suis dispēsaret, nec p̄uilegia, nec indulgē
tias, nec exēptiones p̄cederet et p̄cessa in
contrariū reuocaret. Nec dñs Papa si
ne cōsilio fratruz aliqd̄ ageret notabile,
nec reuocaret a p̄decessoribus suis ra
tionabiliter cōstituta vel cōcessa, nec ve
niri p̄mitteret, tra eccliaistica libertatē.
¶ Item cū epi sint in locū ap̄torum qui
parē cū Petro honozē et p̄tates accepe

rūt a deo, qd̄ nō legūtur fecisse curiales
nō epi, q̄ eisdē ep̄is, archiep̄is metropo
litanis, primatibus et patriarchis Ab
batib⁹ et alijs honozē debitū in scriptu
ris, p̄cessib⁹, sedib⁹ intra et extra ecclia
et alijs verbis et factis impēderet: et p̄sue
tudines romane curie et alias cōtrarias
reuocaret, cū honoz sit ecclie supradicte
et debonozet ex contrario prout Grego.
attestatur, et inde tota ecclesia vilipēda
tur et quasi contemptui habeatur.

¶ Itē q̄ potestātē et iurisdictionē p̄di
ctis prelatis et curatis cōpetentē et attri
buta a deo ap̄lis, cōcilij, romanis p̄ti
ficib⁹ et vniuersali ecclie in locis et ple
bib⁹ eisdē cōmissis dicta romana ecclia
nō turbaret, nec vsurparet in caruz et ap
pellationū cognitionib⁹ parochialium
et curatarū et nō curatarū ecclesiaruz ca
nonicatuū personatū dignitatū et prio
ratū et abbatiarū vacatū et nō vacatū:
et qd̄ ampli⁹ est ep̄atū et patriarchatū
archiep̄atū collatiōib⁹ reservationib⁹
et exemptionibus cū ex cōtrario totus
ordo ecclesiasticus cōfundatur.

¶ Itē q̄ si aliquādo p̄tingeret p̄ ip̄az
romana ecclia aliquibus p̄uideri, non
p̄uideret indignis, illiteratis iufficiē
tibus, neophitis, defectū etatis patie
tib⁹, nō approbatis, criminosis nec tali
bus qui sc̄m regulā apostolicā et cano
nicam essent a promotione et p̄uisione
ne repellendi, per ipsaz romana ecclia
si per alios p̄uissum fuisset eisdem et ad
ipsam romana ecclia super hec quere
la delata, sed doctorib⁹ bene literatis et
bene meritis: nec alijs p̄uideri posset
q̄ diu doctores remanerent impromiss
aliqua ciuitate vel dioce.

¶ Item q̄ dicta romana ecclia nō so
lum verbo, veruz etiam facto a se repel
leret omnem speciem symonie et turpiū
lucroz et inonestoz et omnes exa
ctiones que ratione promotionū quarū
cūq̄ et scripturaz, legatoz cursoz nūcio
ruz et hostiaroz fuerit ab ea cōiter vel
diuersis

diuisim diuersis colorib⁹ exquisitis: et q̄
liberalem et facilem ad se preberēt do
minus papa et cardinales accessum: et
quod dicti domini cardinales omnia in
communi et nulla ecclesiastica beneficia
in speciali haberēt.

¶ Item q̄ personas ecclesiasticas et ec
clesiastica bona in concessionibus deciz
marum et aliarum subuētionum quas
facit regibus et principibus qui oppi
do infesti sunt nō grauet. sed contra
dictos reges et principes et quoscunq̄
alios p̄ se et generales defensionis in sin
gulis puincis in iure suo foueat eosdē.

¶ Item q̄ dicta romana ecclia card
inalibus vel quibuscunq̄ alijs, non com
mitteret, nec daret plura officia, nec
cuiq̄ officium vel beneficium extra re
gnum vel qui linguagium non loquere
tur et intelligeret supradictuz.

¶ Item q̄ in iustitia exhibenda tantā
et talē diligentia exhiberet, q̄ nullo mo
do terminatio alicuius cause principa
lis vltra triennium nec appellationes
vltra biennium prorogari valerēt, cum
in ipsa lites, quodāmodo immortales
existant, et in ea amplius q̄ in seculari
bus curijs prorogentur interdum: et q̄
dicta curia romana, ad se non trahat di
ctas lites.

¶ Item q̄ in causis pauperum et mise
rabilium personaruz deputaret certos
auditores, aduocatos, procuratores et
tabelliones qui gratis absq̄ strepitu et
figura iudiciorum terminarent easdē.

¶ Item q̄ nulla iura generalia de in
ceps conderet, nisi vocato concilio gene
rali qd̄ de decennio in decennium vo
cetur: et sicut ipsa romana ecclia que
bene et consulte fuerunt hactenus statu
ta in seipsa seruarēt, ita et ea faceret ab
oibus obseruari, imponendo legem pa
triarchis et primatibus p̄r quā archi
ep̄os et metropolitanos: et eis p̄ quā epi
scopos: et ep̄iscopis per quaz abbates
capitula et omnes seculares et regulas

res personas in eoz ciuitatibus et dio
cesibus p̄stitutis omniū p̄dictione et ap
pellatione cessantibus necessario cōpel
lerent ad predicta. Certis alijs nihilō
minus super hoc executoribus et visita
toribus deputatis in singulis regnis q̄
de triennio in triennium oibus causis
puincialibus interessent, et vnuz concil
ium post aliud facerent celebrari.

¶ Item q̄ dicta romana ecclia nul
los laicos de parentela vel amicitia ro
mani pontificis vel cardinaliuz vel alia
rum personarum ecclesiasticaruz existi
tes vitari exaitari, vltra eoz statum de
bonis ecclesiasticis nobilitari et ipinguas
ri permittiret: et put possibile esset attē
ptata in cōtrariū reuocaret, vel sub dis
pensatiua venia relinqueret rōne scāda
li impunita.

¶ Itē q̄ i foro penitētiā p̄uarie eius
dē romane curie citra trasgressores iur
publici, offensores p̄sonaz ecclesiasticaz
et alios dei ecclia scandalizantes, faci
litas relaxare venie. et circa absolutio
nes talibus imponendas et penitētiās
iniungendas quātuz posset informaret
se concilij et iuribus hactenus super
hoc constitutis, et specialiter circa enoz
mia facta: et circa illorum absolutionem
quicōtra processus apostolicos vendē
do p̄hibita participat saracenis.

¶ Itē q̄ nulla p̄sona ecclesiastica aude
ret intrare dictā romanā curiā, nec in ea
reciperet sine literis cōmendatitij ep̄oz,
nec in ea posset sine eā rōnabili vltra t̄ps
sex mensium immorari.

¶ Item q̄ de bonis ecclesiasticarū per
sonaruz superabundantibus, talis pro
uisione fieret supradicte romane ecclie, qd̄
absq̄ oī taxatiōis nota et infamia posset
cōiter et diuisim honorabiliter viuere onera
incubētia supportare, p̄uissō tñ q̄ vltra
et p̄ predicta et alia que p̄cilio rōnabilia
viderentur p̄ diuinās et humanas leges
nō posset absq̄ generali concilio habes
nas extēdere plenitudinis p̄tatis.

Item q si dicta romana ecclesia vacaret ultra tres menses quod extunc cardinales essent eligendi potestate illa vicepriuati. et q ad aliquos archiepiscopos et episcopos et alios de quibus videretur expediens illa vice deuoluere eligendi potestas, vel quod aliud tale adhiberetur remediuz vltra illud quod statutum fuit a Grego. x. ex necessitate cardinales concordare haberent.

Item quod primatus dicte romane ecclesie declararetur, et distingueretur per iura ecclesiastica et secularia: nec dominus papa vocaretur vniuersalis ecclesie pontifex, cum hoc prohibeat Gregorius: et contra aliquem in dignitate constitutum non audiret aliquam querelam nisi conditione et zelo querelantis examinatis: nec aliquem personaliter citaret ad curiam nisi prius summaria contra ipsum inquisitione premissa. Et quod ad conuincendum episcopos cardinales qui columnne debent esse ecclesie, reciperet numerum testiu in epistola Clementis contentum: nec per executores suos et conseruatores et alios censuram ecclesiasticam infligi permetteret, sine magnis et rationabilibus causis, et absq monitionibus competentibus dilationem iuris continentibus: et quod in eis episcopis deferretur: nec interdicerentur ecclesie nisi pro graui delicto clero et populo communiter ecclesiam scandalizante. Sed alias procederetur contra inobedientes vel rebelles.

Item plura ad reformationem dicte romane ecclesie pertinentia tacta sunt supra in tota prima parte huius tractatus. Et ad idem faciunt omnia que infra subiunguntur in duabus rubricis proximis de reformatione prelatorum et clerici. Et illa que dicta sunt in hac secunda parte in primis. x. rubricis. et in. xij. xv. xvij. xx. xxi. xii. iij. ix. xxxi. xxxiiij. vij. viij. xij. xlvj. l. lvj. vij. lxxiiij. lxxxiij. et. iij. xci.

ij. et. iij. et. v.

Rubrica. xxvij. De reformatione prelatorum.

A hoc circa reformationem prelatorum seruari haberent omnia que in precedenti rubrica de reformatione romane ecclesie dicta sunt in quantum status et officium possunt tagere eorundem.

Item q haberent concilia provincialia celebrare ad ea conueniret inibi omnia statum prouincie contingentia pertractare: et que corrigenda essent in ea corrigere et reformare, prout super tractatum extitit in. xj. rubrica huius secunde partis.

Item q extra ciuitates dioeceses et prouincias suas non commorentur nec accedant ad curias principum et q economos ex dispensatione habeant. Et q contra facta predecessorum suorum rationabilia non veniant: et q ante ordinationem eorum omnia ad officiu eorum pertinentia. Et q ipsi vel curia eorum pro minimis vel irrationabilibus causis excommunicationis: suspensionis, et interdicti sententias non ferant. Et q magistros sufficentes in eorum ciuitatibus et dioecesibus scolares doctores in generalibus studiis teneant. Discordantes ad concordiam renouarent: q defuncti epi p vicinos episcopos sepeliant: et q p eos stipendia ecclesiastica iuxta probitatis merita assignarent. Et q tempore christi matis coficiendi et in solennitatibus se ab eorum ecclesijs non absentarent: et q procuratores in absentia non recipiant. suasq ciuitates, dioeceses et prouincias visitarent: et eorum officium in missarum solennibus predicationibus, correctionibus et alijs adimplerent: ecclesiastica bona, et beneficia congrue dispenserent: ab omnibus excessibus inuictu, vestitu, ornatu et alijs similibus se cohiberent. Semp in mensa coram se legi facerent, rochetos extra deferat super guarnachias eorum inualidis

inualidis et languidis prouiderent: hospitalia erigerent erecta fouerent.

Item ad dictam reformationem prelatorum faciunt illa que dicta sunt supra spaliter in. xxxvij rubrica secunde partis. Et etia in pma. vij. vij. x. xi. xii. xv. xvij. xvij. xx. xxij. xxv. xxix. xxx. xxxi. xxxv. xliij. xlix. li. liij. lxxvi. lxxvij. lxxxiij. lxxxiij. lxxxiij. lxxxiij. vij. viij. ix. xci. Et insuper omnia que dicuntur in sequenti rubrica.

Rubrica. xxix. De reformatione cleri.

A clerici reformationem persequantur omnia que de reformatione romane ecclesie et prelatorum premissa sunt in duabus precedentibus rubricis.

Item q inhonesta et impia euellantur. Item q clerici seculares curas et negotia secularia non assumerent. Item q inhonesta et turpia lucra non sectarentur. Item q nullus de clero mendicaret. Sed omnes priusq admitterentur ad clerum, haberent vnde viuerent: vel artem scribendi seu aliam honestam artem de qua viuere possent: vel q de bonis ecclesie assignarentur redditus illis qui perpetuo vellent clerici esse et clericaliter viuere: et q aliter non admitterentur ad clerum, nec gauderent privilegio clericali, cuius obtentu multas violentias committunt seculariter, inhoneste et irregulariter viuentes, et de diuinis officijs et literarum studio non curantes.

Item q nullus promoueret ad aliquos ordines seculares vel regulares, nisi si artem bene competenter sciret cantare et legere et latinum intelligere et congrue loqui: nec ad sacerdotium nisi vltra predicta sciret canones penitentiales et illa que sunt necessaria ad regimen animarum.

Item q nullo modo plone ecclesie stice cohabitarent cum mulieribus quot

quot essent in vna parochia sub disciplina curati vel aliorum proborum in simul viuerent et erudirentur sicut prouisionem primi capituli secundi concilij Tolet. positi. xxvij. di. de his. et. xij. q. i. ois etas.

Item q oes sortilegi, diuinatores, adulteri publici, et alij de clero publice delinquentes publice punirent, taliter q ceteri formidarent. Item q inuictu vestitu et in omni modestia statum excederent laicorum.

Item q omnes homicide voluntarii et in casu degradationis existentes privilegium perderent clericale.

Item q ludis inhonestis et reprobatis non intenderent: nec spectaculis vanitatibus interessent.

Item q officium ecclesiasticum vni formiter dicerent. Et q omnes diebus dominicis et festinis simul ad diuina conuenirent: et q per ecclesias non discurrent: nec absq literis episcoporum euagari valerent.

Item q ab eis geniti in seruitutem redigerentur ecclesie

Item q seruarent plura alia ad dictam reformationem facienda posita supra in secunda parte in rubrica prima. vij. x. xij. xij. xiiij. xv. xvij. xvij. xix. xx. xxi. xxij. xxv. xxvi. xxvij. et. xxx. Et specialiter in. xx. xij. et in. xxxiij. et in. xxxiij. et. xxxvi. et. xxxvij. et. xliij. et. xlv. et. vj. xlix. l. li. li. li. vj. et. lix. lx. lxij. lxiiij. et. v. lxxvij. vij. lxxxiij. et. iij. vj. vij. viij. et. xciiij.

Rubrica. xxx. De reformatione religiosorum.

A reformationem religiosorum similiter faciunt illa que dicta sunt in. iij. rubrica prime partis huius tractatus vbi agitur de exemptionibus nec non et secunde partis. liij. rub. in qua tractat de statu et conditione dictorum religiosorum. et. xciij. in qua agit de abbatibus et prioribus. et. lxxxv. in qua agit de medicamentis. et. xxi. iij. v. vij. et. xxxv. vj. liij. lxxxiij. et. vij.

Decime colluctationis assensu molestis actibus quibus sagax indagatio pietatis obuiaret decreuit non tam bene regendi licentia, quam se mansuetudo impugnasse probatur satis ut opinatur illi et gloriosi principis et decreto huius sancte Synodi contradictum esse conspeximus. Ita enim sanctus spiritus per varias definitiones mortalium corda perstravit, ut vitali flatu verborum in posterum omnem exureret male concupiscentiarum rabie animorum. Actum namque est definitionibus ipsis, ut quod pietatis diuine incomprehensibilis natura se condidit in mortalium in unione persone coniungit misterio redemptionis humane. Hos quoque membra capitis huius perfrigidie malum et concupiscentiam que radix omnium malorum est, auaricia que inuenit seruitus idolorum pari simul igne ac mucrone totoque artificio radice euellamur ac defecemus. Ab hinc ergo deinceps ita erunt in regni gloriam proficiendi rectores, ut aut in urbe regia, aut in loco ubi princeps decesserit cum pontificum maiorumque palatii omnimodo eligantur assensu, non forinsecus cetum, aut conspiratione paucorum, aut rusticarum plebium seditione tumultuosa, sed erunt si dei catholice, assertores, eamque et hanc que imminet indeorum perfidiam et concularum heresum iniuriam defendentes, erunt actibus iudices et vita modesti, erunt, in prouisionibus rerum parci plusquam extenti, ut factione scripturarum vel definitionum qualiumcumque contractus a subditis vel exigant vel exigendos intendant, erunt in conquisitis obligationis gratissime rebus non prospectantes proprium iura commodi, sed consilientes patrie atque genti. De rebus congregatis ab eis illas tantum sibi vendicent partes quas dictauerit auctoritas principalis regum, quecumque inordinata reliquerint hereditabunt successores proprii eorum, et ante regnum iur-

stissime conquisita aut filii aut heredes capiant iure proximitatis. De affinium successione vel munere quis inordinata relicta sint aut primo tantum filiis aut heredibus frequenter proficiant vel propinquis, ita in eorum cunctis actibus moribus atque rebus priuate legis auctoritas erit ualitura, ut et perenniter maneat incommutata, et non prius regni apice quisque percipiat, quam se illa per omnia supplementum iurisdictionis taxatione definitur, cui etiam lege vel decreto episcopalem non solum in futuro, sed etiam in presenti reuerentiam apponentes decernimus, ut quicumque detractor et non potius uenerator decreti eiusdem atque legis esse maluerit, siue religiosus ille fuerit siue laicus, non solum ecclesiastica excommunicatione plectatur, verum etiam et sui ordinis dignitate priuetur.

Hoc est decretum vniuersalis concilii editum in nomine principis.

Soliditatem reddidisse fracture atque fecisse confulgere quod extiterat collisum et incrementum est huiusmodi dis et plenitudo consummate perfectionis, potest etiam collidetur ruine si equalium proximorum cura conuenit obuiare, quandoque grandioris erit culpe prelibate in curie discrimen incurrere, si non quo ualent ex communi onere sibi commissos procurant populos sublimare. Propterandum ergo est inter ruinas collisionum, catervas eripere collisionum, ut ex hoc iugiter et ultra nec vigorem nocendi habeat execranda pressura, et omnis compressus nonerit sancte sanctionis esse sibi collata remedia. Cum decursis ergo temporibus, dure dominationis sese potestas grauis attolleret, et insubiectis populis impiorum dominatus non reformaret iura regni, sed excidia ultionis, aspeximus

aspeximus subditorum statum non ex ordine vegetari rectoris, sed deici ex graue uedine potestatis. Contraxerunt enim reges elata fastigia in bifronti diffidionis, et aut in culpis lex ardua seuebat, aut in spoliis fauorem lex uoluntaria commodabat, inde mestos animos non spes fouebat ex munere, sed tolerantia uexabat in funere. Unde iam increpationis occursum non tamen nos abire sola ratio cogit, verum et ipsa commotio rerum impellit, ut ex omnium animorum deliberatione concordia illa maneat sententia dicti, que et finem auersibus rite ponat illicitis, et consultum saluandis iure ferat populis. Quosdam namque conspeximus reges preterquam fuerint regni gloriam affectu extenuatis uiribus populorum regie proprie lucrum congerere, et oblitum quod reges sint uocati, defensionem in vastationem conuertunt: et vastationem defensione pellere defugiunt, illud grauius innectentes quod ea que uidentur acquirere, non regni deputant honori vel glorie: sed ita malunt in suo iure confundi, ut ueluti ex debito decernant hec in liberorum proprietatem transmitti. Nobrem in proprietatis illa constantur redigere sinu, pro quo solo constat illos imperii percipisse fastigium, et illud in iuris proprii collocant antro, quod populi utilitatis acquisitum esse constat obtentu. Nam nunquid ad illos, aut populorum aduentus, aut rerum poterat concurrere sensus, nisi extitissent glorie sublimati culminibus? Aut ab equalibus illi potuerint rerum coacervatione ditari, nisi per subiectos glorioso apice potuissent attolli? Omnia recte totius plebis memoria subiecta principale caput reuelat, attentum debite iussionis obtutu ab illo negotiorum prospectant remedium, cui modo gratum, modo debitum irrogant cesum. Regalis proinde orthodoxa sublimitas hec cuncta sibi debere con-

uincit, ex quo se regem recognoscit, et inde conquisita non alteri quam sibi iuste defendit. Unde non persone, sed potentie subditi hec debere non ambigit. Reges eterna iura faciunt, non persona: quod non constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Que ergo honori debeant, honori deseruiant: et que reges accusant regno relinquunt, ut quia eos regni gloria decorat, ipsi quoque regni gloriam non extenuent, sed exornent. Qui itaque trabem gestat in oculo, non potest festucam educere de oculo fratris sui. Ex his vniuersaliter instruens sicut Gregorius in morali. ait ut quod ad aliena peccata reprehendenda vel punienda constituti sunt et sua impunita relinquunt, reuocari debent intus ad conscientiam ut prius propria corrigant et post ea aliena reprehendant in grauius peccatis quis positus dum suis premitur aliena non diluit. nec immunda manus sordes diluere ualet. propter quod scribit Augustinus quod sacerdos ut sapiens medicus et perfectus prius debet peccata sua diluere et post ea aliena detergere et sanare. Et beatus ambrosius docet quod ille de alterius errore iudicet qui non habet in seipso quod condemnet, et qui non agit ea que in alio putauerit punienda necum de alio iudicat in seipso sententiam ferat. Nam qui alium docet, seipsum non docet: qui predicat non furandum, furatur: qui dicit non mechandum, mechatur: qui abominatur idola, sacrilegium facit: et qui in lege gloriatur, per preuaricationem legis dominum inhonorat et per tales blasphematur nomen domini inter gentes sicut scribit apostolus ad romanos. c. ij. Tales namque preslati et sacerdotes (sicut Gregorius ad Iannarium scribit) sunt laquei inueniunt: et illi de quibus intelligi potest dictum Hieronymi, quod veteres scrutantur historias inuenire non potuit aliquos alios scidisse ecclesiam dei et de domo domini populum seduxisse pre-

ter eos qui sacerdotes a domino positi fuerant: et prophete id est speculatores versi in laqueum tortuosum et in omnibus locis ponentes scandalum. Sequitur enim sicut Beda in secunda epistola Petri scribit, viam Balaam prophete ex Bosphoro qui mercedem iniquitatis amavit, correptionem vero habuit sue vesanie, quia subiugale mutum hominibus voce loquens, eius prohibuit insipientiam. Et ideo Iudei, Pagani, Saraceni et infideles qui ratione divine agnitionis carent, et passim omnes peccatores et fideles talium distorta et deo contraria itinera sapienter sanius redarguit, et docti ab indoctis et clerici a laicis exemplo asine, redarguuntur. In cuius significatione per Ezechielem prophetam dominus dixit, Et sanctis meis incipite. Quod beatus Petrus considerans ait, Tempus esse ut iudicium incipiat a domo dei: quia secundum Hieronymum non omnes episcopi sunt episcopi: nec sanctorum sunt filii qui tenent loca sanctorum: sed qui exercent opera eorum. Et ideo non est facile stare in loco Petri et Pauli et tenere cathedram regnantium cum christo. Nam licet sanctum nemo esse dubitet quem apex tante dignitatis attollit in quo si deficiant bona acquisita per meritum sufficiunt que a loci predecessore testantur, non tamen habet privilegium non peccandi secundum Simachum Papam. Et quia aliqua culpa vel negligentia aut remissio si qua reperiretur in eo ad mancipium gehenne innumerabiles populos trahit: nec huiusmodi culpas istis redarguere mortalius vultus presumit, quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus nisi a fide deprehendatur devius, sicut Bonifacius Papa et martyr scribit, habet secundum Nicolaum Papam et sanctam Synodum sacrosancta ecclesia romana in sinu suo colligere causam suam et in seipsa ostendere qualiter alios in

domo dei oporteat converteri. Nam ones pastoris vocem audiunt et preceps vestigia subsequuntur.

C Rubrica trigesima prima De modo generali per quem universalis ecclesia deberet reformari scilicet ut servarentur iura, et reuocarentur in contrarium attemptata.

Dico dicta universalis ecclesia et etiam totus populus Christianus reformari posset et valeret ac deberet, si duo, a quibus secundum Gelasium Papam principaliter hic mundus regitur, videlicet auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas, humanum genus duobus quibus salubriter potest regere, videlicet naturali iure contento in lege et in euangelio: et moribus hoc est humanis legibus sancti spiritus instinctu in canonibus apostolorum conciliis et a romanis pontificibus et a catholicis principibus prelatis pro communi utilitate gubernarent. Et quod contra ea per eos vel per alios attemptata in contrarium prout melius, convenientius et absque minori scandalo fieri posset, reuocaret corrigere et emendare. Ad obstantibus quibuscumque privilegiis, indulgentiis, libertatibus, immunitatibus et exemptionibus datis et concessis in contrarium per eosdem. Non obstantibus etiam quibuscumque visibus vel consuetudinibus contrariis que verius cense sunt corruptele. Et prouiderent ne vno verbo et vno non obstante, que multis sunt excogitata vigilans et matura deliberatione detecta, tollerentur reuocarentur impune. Nam quod antiquitas bene statuit, novitas nostri temporis (scilicet veneranda esset vetustatis auctoritas) male neglexit. Et cum magistratus spirituales et temporales digesti fuerint et distincti ut alii maiores alii mediis et alii minores existerent, et ad quosque eorum

eorum que ipsorum officijs appropriata fuerant pertinerent et gradatim ad eorum officia pertinencia exercerent. Et que vni officio deputata fuerant, nequaquam ab alio turbarentur. Novitas nostri temporis sub inquietudine degit: quod dictum gradum et ordinem derelinquit. Secundum namque Augusti. minus ordinata inquieta sunt: ordinata vero quiescunt. Et ideo quia antiqua ordinatio de regimine mundi et ecclesie, et sua unicuique iurisdictione a romana ecclesia et presidentibus non servatur: et ordo ecclesiasticus confunditur, sicut Gregorius attestatur, Sed ad se que ad minores et medios pertinent trahere volunt, ut in eis verificetur illud, Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum, mundus turbatur universalis, ecclesia leditur et gravatur: et ordo ecclesiasticus confunditur sicut Gregorius attestat. Et si forsitan inferatur quod legibus sunt soluti, responderi potest quod non divinis, nec illis in quibus dominus vel eius apostoli et eos sequentes sancti patres sententialiter aliquid diffiniuerunt. Sed eas usque ad animam et sanguinem confirmare debent, sicut Urbanus Papa attestatur. Christus non venit solvere leges sed adimplere. In his ergo in quibus peccatum includitur nequaquam presidentis auctoritas excusatur, sicut Simachus Papa testatur: Quinimmo secundum Flarium Papam, maior reatu delinquit qui potentiorum honorum fruitur, et graviora facit iudicia peccatorum sublimitas peccantium, cum homo christianus secundum Joannem chrisostomum propter altitudinem dignitatis cadat fortius in peccatum, et secundum Nicolaum papam, detentius in populis prelati delinquant: ac per hoc gravius quam ceteri (secundum beatum Gregorium) puniuntur. Nam si peruersa perpetravit et committunt, tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt.

Et si ad humanas leges contentas in conciliis et in sacris canonibus consideratio habeatur ad eorum observacionem secundum Gelasium et Zosimum prima sedes pre ceteris obligatur. Et voluntaria eorum transgressio in spiritum sanctum blasphemia a Papa Damaso iudicatur. Et Nicolaus Papa scribit quod ridiculum est et satis abominabile dedecus traditiones quas antiquis temporibus suscepimus, infringi patiamur. Iustum namque est sicut Ysidorus tertio libro de summo bono testatur: principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando et ipse illis reverentiam prebet, principes legibus teneri suis nec in se posse damnare iura que in subditis constituuntur iustum est. Iusta enim vocis eorum auctoritas si quod populis prohibent sibi licere non patiantur. In quo concordat etiam lex civilis: Nec negatur quin sicut quosdam sunt que nulla possunt ratione convelli sicut quin sint multa alia semper conditione servata, ut in his que vel dubia fuerint aut obscura id nonerimus esse sequendum quod nec preceptis evangelicis contrarium nec decretis sanctorum patrum inveniatur aduersum: sicut Leo Papa testatur. Si quid autem pro remedio aut pro necessitate temporis statuatur, cessante necessitate cessare debet pariter quod urgebat, cum alius sit ordo legitimus, alius usurpatio, prout Gelasius attestatur. Consideranda est itaque ratio equitatis, ut sacrosancta romana ecclesia que iustitie mater est, in nullo ab ea dissentire videatur, nec ita divites aliquos faciat eorum inopiam relevando ut multos in paupertate deticiat. Cum secundum apostolum ad Corinthios quod aliis est remissio, ceteris non debeat esse tribulatio: nec omnia que licet expediant, prout idem apostolus attestatur.

Rubrica. xxxij. De secundo modo reformationis ecclesie. scilicet vt mala exempla et scandalizantia, et ad peccatum tendentia resecentur ab ecclesia dei.

Secundo posset vniuersalis ecclesia reformari, si romana ecclesia a se primo, et gradatim a prelatis et alijs mala exempla tolleret, ex quibus scandalizatur, et quasi inficit populus vniuersalis: et non men dñi dominatores populi s̄m Esa. ex hoc sinunt blasphemari. Nam s̄m Augusti. nihil magis confundit ecclesiam dei v̄l ei officit q̄ dicere peiores sunt clerici q̄ laici. Prohdolor q̄ videtur in ipsa ecclesia verificari dictū Esaie. xxxiij. in figuram babilonice ciuitatis gloriose in regnis et inclite in superbia caldeorum, de qua dicitur. Erit cubile draconum et pascua struthionum, et occurrēt demonia. Onocentaurus et pilosus clamabit alter ad alterum. Ibi cubauit lamia et inuenit sibi requiem, Ibi habuit foueas ericius, et enutrit catulos. Illic congregati sunt milui alter ad alter. Ex quibus signantur et signari possunt vitia et vitiosa exempla que sunt in vniuersali ecclesia reformanda, que possunt nomine et figura animalium septem que dicitur Esaias propheta in supradicta auctoritate exprimit, per que septem peccata mortalia intelligere possumus, de signari. Significatur namq; per ericius auaricia: per draconem superbia: per pilosum luxuria: per lamia gula, per leenam inuidia: per onocentaurum odium et ira, per struthiones accidia: sicut in eorum prosecutione apparebit inferius. Et nisi in hoc sacro concilio provideatur de cōpetenti remedio in premissis, que quasi manifeste et notorie in dei ecclesia committuntur, fides (que s̄m Jacobum sine operibus mortua est) dices

tur per fideles et infideles in prelatis et personis ecclesiasticis (qui lux mundi esse debent et lucernas bonorum operum gestare in manibus) perijisse. Cuz enim in sacerdotibus fides sit eligenda cū vita, si vita defuerit, fides meritū nō habebit, sicut Gregorius francie regibus scribit. Et elapso et transacto presenti sacro concilio, in omni statu reformatione carente, nisi reformatio debita facta fuerit in corporabiliter, peiora prioribus subsequuntur. Et omnia imputabuntur domino nostro summo pontifici, eiusq; venerabili collegio, et huic sacro concilio, qui possunt et debent corrigere supradicta et obuiare eisdem. Scribit enim Grego. Simicufano episcopo quod si negligenter ea que male vsurpantur corrigere, omittimus, excessus viam a ijs aperimus. Et leo papa dicit quod inferiorum ordinum culpe ad nullos magis referende sunt quam ad desides negligentesq; rectores, qui multam sepe nutriunt pestilentiam, dum austeriores dissimulant adhibere medicinam. Et Joannes papa octauus scribit, quod facientium proculdubio culpam habent, qui quod possunt corrigere negligunt emendare, et negligere, cuz possunt, perturbare pueros, nihil aliud est q̄ fauere impietati eorum. Nec caret scrupulo societatis occulte q̄ manifesto facinorosi dñi obuiare. Et probat odijse vitia qui dānat errantes, secundum autem Grego. consentire videtur erranti qui ad res scandala que debent corrigi non occurrunt. Et s̄m Innocentium papam error cui non resistitur, approbatur: Et veritas cū, minime defendatur, opprimitur. Negligentia autem in predicta corrigere in prelatis mortale peccatum est, et de peccatione inducit, sicut iura testantur. Unde calixtus papa ait, si ecclesiasticas sollicitudines vigoremq; negligimus, perdit desidia disciplinam et animabus perfectio fidelium nocebitur.

Rubrica. xxxij. De auaricia et ambitione et questibus et simonia et muneribus.

Sane q̄ reproba exempla ambitionis cupiditatis et auaricie publice vocentur et arguantur per fideles et infideles in romana et etia in vniuersali ecclesia, euidenter demonstrat questus et munera que per ecclesiasticos beneficis dignitatibus et officiis recipiunt et dant, in animarum dantiū et recipientium detrimentum, in peccatum simonie, quā vtriusq; pagina testamenti detestatur et que est et reputatur heresis. ad idem pertinent questus qui sunt per legatos et nuncios et familiares apostolice sedis, et per illos qui in dñi Pape et prelatorum seruitibus comorant. Ad idem pertinet tallie, subiectiones, subsidia, procuraciones in absentia, emolumenta scripturarum et sigillorum que exiguntur, recipiuntur et leuant a prelatis superioribus et inferioribus eorundem. Ad idem spectat indulgentiarum privilegiorum, dispensationum et exceptionum. Ad idem spectat multiplicaciones beneficiorum ecclesiasticorum et pensionum que indebite vni committuntur et conferuntur persone. Ad idem exceptiones munerum, venditiones iurisdictionum, lucra turpia et in honesta negociationum secularium. et mercationum, quarum multe ad speciem vsurariam quam mercatores ecclesiasticarum personarum pecunias tenentes exercent dietim, pertinent. Ad idem pertinent elemosynarum defraudatio, hospitalitatis restrictio, munerum ecclesiasticarum personarum ad cultum diuinum deputatarum diminutio, prelatorum et curatorum in solennitatibus et alijs ecclesiasticis ciuitates et loca fugientium, euagatio. Ad idem pertinet augmentum fati de nouo in romana curia introductum, de his que per bulla scripturis et alijs quibuscūq; que consueuerunt in ea ab antiquo persolui, Super

quibus omnibus esset de competentibus et contrariis remedijs (cum secundum phisicorum assertionem medicina fiat per contrarium) salubriter in hoc sacro concilio prouidendum. Nam in omnem terram in qua exiit sonus apostolorum, sancta dei ecclesia et potissime sacrosancta romana ifamata est: et vulgare cuncti clamant et refricant quod in ea etc. **C**omnes a maiori vsq; ad minorem auaricie student. Ex quo autem in ecclesijs sicut in romano imperio creuit auaricia, perit lex de sacerdotibus et visio de prophetis, sicut Hieronymus ad rusticum Marbone. Episcopum scribit: Nec mirum quod secundum Gregorium bonorum auctori inherere aliter non valeamus nisi cupiditatem a nobis que omnium malorum radix est, abscindamus. Et ideo sanctus leonem Papam, virum catholicum et precipue domini sacerdotem sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sacra scriptura ecclesia. xvij. Post cupiscentias tuas ne eas. Adens etia vt idem Leo ait potentie auida, nec abstinere nouit a vetitatis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum. Nam sicut hi qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas sed phantasias passionis sue videt, ita et mes auari semel vinculis cupiditatis astricta, semper aurum, semper argentum videt: et gratius intuetur aurum quam sol: ipsa eius oratio et supplicatio ad deum aurum querit: semperq; redditus computat, sicut beatus Ambrosius probat. Tali autem, sicut Augustinus ad macedonium scribit, totus mundus diuitiarum non est obolus: a talibus secundum Isidorum cito auro iustitia violatur: Et pauper dum non habet quod offerat non solum audiri continetur, sed etia contra veritates opprimitur: nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere numerus existimat. Crassus aurum sitiuit, et aurum bibit et eque auro perit

vt veneno quod est exemplum omnibus aurum desiderantibus formidandum. Hec igitur auaricia per ericium figuratur congrue quia est animal figuratum spinis, diuitias (vt christus in euangelio ait) significantibus: per quarum acquisitionem in laqueum diaboli, secundum Apostolum, inciditur: et cum eis homo a diabolo capitur, sicut ericius dum in spinis fructibus oneratur: de quo ericio Isa. xiiij. perda Babilonis reliquias et ponam eam in possessionem ericij et Sophonias accubabit in medio eius omnes bestie et ericius.

Rubrica xxxiiij. De superbia elatione et popis ecclesiasticis: et nimis et varijs aparatibus et conuictis vitandis: et quod taxaretur certus numerus euectionum familiarium et modus ornatum.

Quod perniciose exempla elationis et superbie manifeste tam in capite quam in membris in dei nascantur ecclesia, cum probent excessus notorii vestium, ornatum, societatum, familiarum, equorum armorum, verborum, et factorum. quibus statim ecclesiasticus extollitur, se qui buslibet preferendo, aliorum vitam et meritum deprimendo et obumbrando seipos, commendando improbos et defendendo: sancta indignis committendo, malos pro bonis et bonos pro malis approbando, prout Ambrosius in libro de officijs attestat. Remedium esset quod caperetur certus numerus euectionum et familiarium et modus ornatum. Ad idem pertinet quia ex dictis elatione et superbia contra doctrinam Brachareni concilij subditi non leuiter castigantur, sed cum asperitate nimia (contra admonitionem Apostoli qui ait, argue obsecra, increpa in omni patientia et doctrina) immo asperrime puniuntur: et aliqui superiores ita volunt pro modicis excessibus

in eorum subditos (licet onerosos) penis effruescere, sicut latrocinantium poterant promereri persone: nec seruatur instructio Leonis Pape dicentis, quod licet nonnulli accidant que in sacerdotum sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benignitas quam severitas, plus coarctatio quam comminatio, plus caritas quam potentia. Sed ab illis qui que sua sunt querunt, non que Iesu Christi, facile ab hac lege disceditur: et dum dominari magis quam consulere subditis placeat, honor inflat in superbiam, et quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxiam. Isti sunt quibus dominus loquitur per Ezechielem prophetam dicens, Vos cum asperitate imperabitis eis et cum potentia. Nam (sicut Gregorius in moralibus exponit) cum austeritate et potentia imperat, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed asperere in seculo re dominando festinat. Tales namque in quodam sibi videtur summitatis culmine residere et infra se positos despiciunt, quibus frequenter in consulendo loqui, sed vix dominando dignantur: nec imitantur (sicut deberet filij carissimi) exemplum Christi in Matthei. xj. cap. dicentis, Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Unde verendum est, ne cum Nabuchodonosor de eius gloriante potentia, in mentem bestialem mutantur. Sed vtinam cum eo penitentiam agant, ne cum elationis et superbie principe recipiant portiones, et hoc tangit specialiter in romana curia existentes, qui prelatos successores apostolorum et alios secundum status eorum exigentiam non honorant, quinimmo contemnunt et vilipendunt eosdem, se eis in sedibus et alijs indebite preferentes, minus prouide attendentes sententiam domini in Mattheo et Luca dicentis de Apostolis: quod Anacletus Papa ad eorum successores extendit. Qui vos recipit me recipit

recipit. et qui vos honorat me honorat et qui vos spernit me spernit. Qui autem eum spernit spernetur a domino cum spernat eum scilicet Christum a quo primo in nouo testamento cepit pontificatus et ecclesie veneranda potestas. Sed vti nam nostris temporibus non videndum quod in ecclesia catholica sicut dudum fuit et greca factum nisi de alio prouideatur remedio per romanam ecclesiam humiliantem seipsam et aliarum iura non usurpantem illud dictum oratoris domitij. Cur ego inquam te habeam vt principem cum tu me non habeas vt senatorem. Hec igitur superbia figurata est per draconem qui maximus est cunctorum serpentium siue animantium super terram, qui sepe a speluncis abstractus fertur in aerem. Sic et prelati multi ecclesie dignitate, et potestate, nobilitate et diuitijs maiores ceteris, a speluncis domorum paternarum abstracti et postmodum in ecclesia sublimati in aere vane glorie et superbie effruuntur. quos quasi quandam pestem imo veram pestem fastidians Hieronymus asserit fugiendos. quibus in Ezechiele dicitur Assimilatus es draconi: nam ventilabas cornu in fluminibus tuis. talibus draconibus formidanda est sententia psalmi dicentis, Dilecto cotribulasti capita draconum in aquis: dedisti eum escam populis ethiopum id est de monum.

Rubrica trigesima quinta. De luxuria, inordinatione et cohabitatione clericorum et mulierum: et voluptatibus euitandis.

Quod perniciose exempla luxurie a clero populus recipiat Christianus, testimonium perhibent gradients filij super terram sicut Gregorius de

Joanne diacone neopolitanis ciuibus scribit. Et rubrica de filijs presbyterorum et de cohabitatione clericorum et mulierum. Et licet multe super Innovatione ordinis clericorum hactenus emanerint sententie patrum nihilominus ipsorum queuis correctio mox quam ultimo illata fuerit, non solum in auctoritate scelerum verumetiam in progenie damnatorum ptendit, sicut in Toletano concilio continetur. Nampe cum difficile sit inter prunas et flamas igneas, siue quodammodo impossibile, non exuri: cum omnis etas ab adolescentia in malum prona sit: et procliuus sit cursus ad voluptates naturaque imitatrix sit vitiorum fomesque peccati: et stimulus sathane ei coherere: et difficile sit continere, paucique sine vitio carnis reperiantur sicut Gregorius secundum Episcopo scribit, luxurie carnisque vitio incentiuum tribuit quia remedia que hactenus super sanctis concilijs sanctis patribus et romanis pontificibus statuta sunt non seruuantur. Sicut est illud ab omnibus constitutum quod habitatio mulierum et presbiterarum personarum enitetur. In tertio namque capitulo niceni concilij extitit ordinatum siue constitutum, Neque episcopo neque presbytero, neque diacono, neque ulli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater aut soror aut auia vel amita vel matertera sit: quia in his solis personis et harum similibus omnis que ex mulieribus est suspitio declinatur. Et qui preter hoc ageret periclitaretur de clero. Et idem in effectu constitutum fuit in tribus et quatuor capitulis secundi concilij Agathensis. et in decimo et in vndecimo capitulis concilij Arelatensis. et in vigesimo quinto capitulo concilij Aurelianensis. et in vigesimo septimo capitulo concilij Elibertani. et in decimo secundo capitulo concilij Pilerdeni. et in secundo capitulo concilij Toletani. et in quas

dragesimosecundo et quadragesimoter-
tio capitulo quarti concilij Tolletani.
et. xxxij. capi. iij. concilij Bracharen-
sis. plus etiam fuit in primo. c. Terraconē.
concilij constitutum, q̄ clerici ad proxi-
mas sanguinis sine testimonio non ac-
cederent. Et s̄m Augusti. omnes que
cum sorore mea sunt, sorores mee non
sunt.

¶ Ad idem consiliū Hierony. dicentis
Hospitulum tuum aut raro aut nunq̄
mulierum pedes tangat vel teratur:
quia non potest toto corde habitare cū
deo, qui feminarum accessibus copula-
tur. propter quod Grego. in. iij. dyalo.
commendabile exemplum ponit de pre-
sbytero, qui presbyteram suam ante su-
ceptos ordines in coniugem habitam
ex tempore accepti ordinis vt sororem,
diligens, sed quasi hostem cauens ad se
accedere propius sibiq̄ appropinquas-
re occasione aliqua non sinebat.

¶ In Agathē. concilio extitit ordi-
natum vel constitutum, quod presbyte-
ri et alij qui ducendi vxores licentiam
non habebant, alienarum nuptiarum
conuiuia euitarent: nec illis immiscerē-
tur cetibus, vbi amatoria cantarentur,
aut obsceni motus corporis choreis et
saltationibus efferuntur, ne auditus
et obtutus sacris misterijs deputatus
turpium spectaculorum atq̄ verborū
contagione pollueretur. In Laodicē.
concilio extitit constitutum quod cle-
rici et ministri altaris spectaculis aut
nuptijs non interessent. Et ad idem cō-
cordat. xij. c. concilij Carthagine. v. c.
concilij Arelate. et etiam adijcitur qd̄
qui in theatris conueniunt, ex cōmuni-
centur: et idem in. lix. ca. iij. concilij Bra-
charen-
sis.

¶ Item Isidorus de vita clericorū scri-
bit. xxiij. dis. his. qd̄ dicti clerici a vulgari
vita seclusi, a mūdi voluptatib⁹ se absti-
neant, non spectaculis: non pompis,
interfuit. Et quod cōuiuia publica fu-

giant, priuata nō tm̄ pudica sed sobria
colant: vsuris nequaq̄ incumbant, neq̄
turpiuz occupationibus lucrorum, nō
fraudibus cuiuscunq̄ studiuz appetāt:
amorem pecunie quasi materiam cum-
ctorum criminum fugiant, et secularia
officia, negotiaq̄ abnuāt, honoris gra-
dum per ambitionem non suscipiant.
Pro bñficijs medicine dei munera non
accipiant: Solos et coniurationes ca-
ueant, Odium, emulationes, obtrecta-
tiones atq̄ inuidiā fugiāt: nō vagi ocu-
lis, nō effreni lingua, aut petulātia siui-
doq̄ gestu icedāt. s̄ pudorē atq̄ verecū-
diā mētis simplici habitu, icesuq̄ ostē-
dant, obscenitatez verborū et membro-
rum sicut et operum penitus execrētur:
viduaz et virginū frequentatōes penit⁹
fugiant: contubernia extranearum fe-
minarum nullatenus appetant, Casti-
monia quoq̄ iuiolati corporis ppetuo
q̄ seruare studeāt, aut certe vni⁹ m̄imo
nisi vinculo federent: seniorib⁹ quoq̄ de-
bitā prebeāt obedientiā, neq̄ vlli⁹ iactā-
tie studio semetipsos attollant: doctri-
ne lectionib⁹, psalmis hymnis et can-
ticis exercitio iugiter incumbāt. Tales
enim esse debent qui diuinis cultibus se
esse mancipandos student. s. vt duz sciē-
tiam operam dant doctrine gratiā po-
pulis admistrant. ¶ In concilio etiā
ad anetē. constitutum fuit qd̄ dicte
persone ecclesiastice plausus et risus in-
conditos agere, aut fabulas inanes re-
ferre aut cantare non presumerent: nec
turpia ioca ante se fieri paterent, nec lar-
uas demonum ante se deferri consenti-
rent. Et q̄ in mensis honeste conuersa-
rentur, et sobrie viuerent et comederent.
Cum itaq̄ vite mundicia esset pre cete-
ris in his qui ferunt vasa domini, sicut
ipse dominus per Esa. prophetam pre-
cipit, requirenda, esset plurimum ad re-
frenandū in ordinationem et luxuriam
status ecclesiasticū vigilandum. Hec au-
tez luxuria a predicto Esaya propheta
figmata

figurata est per pilos quorū alter cla-
mabat ad alterum, Pilosi enim s̄m ses-
p̄naginta interpretes et s̄m Isidorus
ethimolog. sunt demones incubi ab in-
cubādo dicti: quia sunt improbi et inter-
dum cubant cuz mulieribus: per quos
recte qui luxuriose agunt in ecclesia et
spiritu maligno ducuntur, qui spiritua-
les esse deberēt, significari possunt simi-
les Esau, de quo in Genesi dicitur q̄ pi-
losus erat. Et tales sunt deo odibiles, si-
cut et ipse Esau fuit, de quo scribitur,
Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

¶ Rubrica. xxxvj. De gula, ebrietate et
comestationibus: et ferculorū multipli-
citate: et superabundantia refecandis et
cohibendis.

¶ Quid pernicioza exēpla pec-
cati gule vniuersus populus
christianus a clero recipiat, i
aperto apparet, cum dictus
clerus lautius et splendidius et pluribus
ferculis q̄ faciant reges et principes do-
mini contra honestatem ecclesiasticam
et clericalem regulam et doctrinam con-
stitutā a sanctis patribus cōiuentur.
In regula apostolica ad Titū tradita
continetur q̄ promouēdus sit sobrius
et nō vinolentus. Et hoc forte quia sicut
Hierony. ait, Venter mero estuans, ci-
to despumat in libidinez. et vbi ebrie-
tas ibi libido dominatur et furor: Luxurio-
sa ebrietas: et omnis qui cum his immi-
scetur non erit sapiens: propter quod
sponsa christivinum monetur fugere vt
venenū. In veteri testamento ministri
templi vinum et siceram bibere prohibe-
bantur, ne ebrietate grauarentur cor-
da eorum, et vt sensus eorum semper vi-
geret et tenuis esset. Hoc enim nudauit
femora: Et Loth quem sodoma non vi-
cit, vina vicerūt. Apostolus autem scri-
bit ad romanos, ad exordium, conditio-
nis humane prospiciēs, Bonum est vi-

num non bibere, et carnes non comede-
re, vinū em̄ cū carnib⁹ post diluuiū dedi-
catum est. Secundum Ambrosiū, sexto
die bestie sunt create, et cum eis orta est
edendi potestas et vsus escarum. Vbi ci-
bus cepit, ibi factus est finis mundi: p
de per cibos mūd⁹ habet minui⁹ p
quos desinit augeri. Ad esset seruitus si ebrie-
tas nō fuisset. In canonibus apostolo-
rum episcopus, aut presbyter, aut dia-
conus alee atq̄ ebrietati deseruiens, si
non desinat, condemnatur, Subdiaco-
nus, lector, aut cantor similia faciens et
non desinens, comunione priuatur. et
statuitur, vt ille quem ebrium fuisse cō-
stiterit triginta dierum spacio a com-
munionē submoneatur, aut corporali
supplicio subdatur. Cum autem vno-
lentus esse prohibetur minister eccles-
iasticus, gule intemperantiaz nequaq̄
habere permittit. Nā sicut ebrietas ita
et voracitas prohibetur: et vtrunq̄ inter
opera tenebrarū apostolus ad Roma-
nos connumerat, dicens, Non in comest-
ationibus et ebrietatibus etc. Venter
nanq̄ ingluuias ad luxurias facile pro-
uocat: et omne opus bonuz dissoluit, vni-
de venter et genitalia sibi metipsis vici-
na sunt, vt ex vicinitate membrorū in-
telligatur confederatio vitiorum. Ven-
ter cui coquorum multitudo deseruit,
edificia virtutum ad solum redigit. Sa-
cerdoti s̄m Hieronymus de altario vi-
nere licet, nō luxuriari permittitur: per-
sonis ecclesiasticis tabernas, nisi cā ne-
cessitatis intrare, in Laodicē. et Cartha-
ginē. concilij easq̄ tenere in. vi. syno-
do prohibetur.

¶ A crapula et ebrietate in generali cō-
cilio abstinere iubentur clerici vniuersi.
super adicheam prop̄phetaz scribit
Hieronymus q̄ ecclesie principes qui
delicijs affluunt, et inter epulas atq̄ de-
licias pudicitiam seruare se credūt, pro-
pheticus sermo dicti adichee prophe-
te describit quod es̄ cledi sunt de spacio

sis domibus lautisq; conuiujs, et multo labore conquistis epulis in tenebras exteriores ubi erit fletus et stridor dentium. Nam confusio et ignominia est christum crucifixum pauperem et esurientem fartis corpibus predicare, et ieiuniorum doctrinam rubentes et tumensia ora proferre: Inferens idē Hieronymus qd si in apostolorum loco sumus, non solum sermones eorum imitemur, sed conuersationem et abstinentiā. Et set itaq; super sobrietate et parcimonia seruandis in statu ecclesiastico prouidendum, cum magna pars ecclesiasticorum reddituum in excessiuis conuiujs et conuersionibus expendatur. Unde uerendum est qd deus propter hec et alia contra ecclesiam et eius ministros irascatur, et qd eam permittat deprimi, sicut fecit iudeos. Nec autem gulositas a dicto propheta per milium pgrue designata est: Cum fm Isidorū. diluus inter alias aues mollis et voracissimus et rapacissimus describatur: et inter immunda animalia in Leuitico et in Deuterono. figuratus, gulosos molles et mollia diligentes, escarum voratores et deuoratores qui immūdi sunt, ut supra probatum est, competenter designās. Remedium bonum esse uidetur qd statueretur ne ultra tria fercula ministrarent nec in dictis tribus ferculis in quantitate excederent, nec in quolibet ferculo diuersas species comestibilium apponerent sicut frequenter faciunt capones, perdices, fasianos, cuniculos et lepores in vno incisorio, in tanta copia ministrādo, qd hoc qd in vno incisorio ponit possit sufficienter seruari. xi. vel. xii. personis. Et quod circa ministracionem uinorum, confectionum et specierum: et excessuum uestium in ipsis et familiaribus eorum, et in domibus proprijs et alienis, et potissime in procuracionibus et uisitationibus circa quas multi prelatorū

excedunt suprayices suas, ab illis quos uisitant conuiuia sibi preparari facientes, contra prohibitiones Grego. defensori Sicilie factam: et cōstitutiones Delagij qui prohibet (Crescomio scribēs) prandia enormia fieri: mandans scdm mediocritatem uini uisciuq; loci, episcopo uisitanti conuiuū preparari: Tantiq; excessus est, et in preparatione conuiuiorum et in numero euectionum cōtra prouisionem concilij Lateranē. qd interdum victum longi temporis breuis hora psumit, et vsq; ad extreme uirtutis exinanitionem quasdam basilicas pdit s. vii. ca. quarti concilij Toletani.

Rubrica. xxxviij. De inuidia et detractionibus et partialitatibus.

Decatur inuidie nimis patenter et notorie uidetur in ecclesia dei radicari. Nam uix est aliquod collegiū in quo propter dictam inuidiam diuisiones, scissure et partialitates non fiat, et quantum in ipsis est unitatem ecclesie que diuisionem nō capit, cōtra doctrinam Delagij scindunt: et tunicam domini inconsutilem et indiscissam minutim per frustra diserpunt. sicut Hieron. attestatur: nec proficit cōstitutio concilij Carthaginē. continētis qd clericus fratrum profectibus inuidens, donec inuitio est, nō promouetur, Cuz dicta constitutio non seruetur et ad iam pmos dicta inuidia que in interioribus medullis recondita est, sicut habetur in octaua synodo, dirinet. Et ex hac inuidia plurimi periclitantur in clero, sicut propter prelationis inuidiam, Abel a Laym fratre suo extitit interfectus, sicut in Gen. continetur. Ex hac inuidia multe false accusaciones et delaciones sunt in clero ab his qui inuidie stimulis agitantur, sicut Anacletus papa testatur. Nec peius malum est fm Grego. qd christianos sacerdotibus

inuidere. Nec inuidia ab Isidoro uita clericorum plurimū reprobatur. Dicit enim Clerici emulatiōes et obtrectatiōes et inuidiā fugiāt. Nec inuidia recte a dicto Esa. figurata est p lamias que a lamiano dicte sunt qd sicut Isidorus ait in lib. ethimolo. fabulose in fauces et lanias narratur. Et fm Greg. in gl. super illud Tren. iij. Sed et lamie nudauerunt mām etc. Dicit qd dicte lamie crudeles sunt, et suis fetibus quos lamiarunt feruntur, per quas inuidit detractores significatur: qui bonorum mores uitam qd quantum in ipsis est lacerare nituntur, deteriores fm Anacletum papam qd hi qui substantias aliorum prediaq; diripiunt. Tales fm Grego. in puluerem sufflant in oculos suos terraz excitāt. ut unde plus detractionis perlat, inde magis nihil ueritatis uideant.

Rubrica. xxxviii. De ira et odiorum precipitatione in sententijs et alijs euitandis.

Irratum ire et odij inter personas ecclesiasticas sicut de inuidia premissum est, fere in singulis collegijs notorie radicatur. Nec uidetur clerus considerare qd beatus Petrus homicidiorum tria genera, et eorum penam parilem esse dicebat. sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita quoq; eorum detractores eosq; odientes homicidas esse manifestabat. sicut ex epistola Clemētis habet hoc odium, sicut Isidorus de uita clericorum ait, maxime persone ecclesiastice fugere debēt, et odio peccata habere: nō homines, sicut Leo papa rustico narbonensi episcopo scribit: et ex officio suo eos qui se odio habent, aut longinqua inter se lite dissenserint ad pacem et concordiam inducere, et per censuram ecclesiasticam, si opus fuerit, compellere de-

bent, sicut habetur in concilio Agathensi. Et super pace, quam odium impedit, conseruanda, sibipis mutuū cōcilium et auxiliū, non obstante cuiuscunq; amore uel odio, impartiri, Sicut Innocētius papa secundus testat, Nec odio nec rancore, nec ira debēt suas sententias fulminare: Nam illa prepositorum sollicitudo est uilis: Alia est cautela laudabilis. in qua totū ratio agit, et furor nihil sibi uendicat. Quare restringenda est sub ratiōe potestas, nec est quid agendum priusq; cōcitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam cōmotio tempore iustum putat esse omne quod fecerit. sicut Grego. imperatori Mauricio scribit, Ira sepe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum iusto amplius irascimur, et uolumus aliena coherere peccata, grauiora committimus, sicut Ambrosius attestatur, propter qd apostolus scribit romanis, Non uos uindicantes carissimi, sed date locum ire, hoc est declinemus eam, ne nos illa corripiat. Sūmo igitur opere precauendū est ne rectores ecclesie qui publica iudicia exercent in dictādis sententijs nullatenus leuitate, aut furore ducti sint precipites, sicut ait Grego. Quod minime obseruatur ab his qui iuris ordines in ferendis sententijs non obseruant. Et qui more et ultra morem laicorum se uindicant, et per se et per alios uindictas publicas fieri mandant et faciunt sub confidentia ecclesiastice libertatis: nullius pertimescentes culpam, quam se redimere nummis posse existimant, sicut Isidorus ait. Ex quo frequenter coniurationes et conspiraciones, ut in decretali Gregorij decimi pro humani contra assassinos, et contra illos qui per eos uindictas mandant fieri, non seruantur. Et insuper quia personis ecclesiasticis homicidia studiose perpetrantibus prebetur defensio in personis: et ecclesie receptant. qd tū sicut dñs

precepit in exodo et continet decretalis Si per industriam occidat proximum suum et per insidias, ab altari dei euellendi sunt ut moriantur. Et si executioni mandaretur contra clericos et laicos per industriam occidentes: et degradarentur per sone ecclesiastice talia homicida studiose et voluntarie perpetrantes, summus esset remedium ecclesie sancte dei contra insolentias et scandala clericorum et religioforum qui per certitudinem quam habent quod propter talia maleficia non tradetur curie seculari, nec morti subiciantur qui ad sacros promouentur ordines; Et dicta impunitate ad statum clericali accedit ut ex hoc et beneficio canonis si quis suadet diabolo, cuius sententia videretur cum talibus retrahenda, fiant qui neque fuerant, nequiores. Congrue itaque a dicto Esaiam propheta hoc odium et ira per onocentaurum in autoritate propolita designantur. Nam onocentaurus dicitur ab onos quod est asinus et centaurus: Centauri autem fuerunt equites in bellis discurrentes, hominesque notantes: figuram asini et hominis faciem pretendentes, sicut Ysidorus in libro et hmoiologiarum scribit, ubi agit de portentis.

Rubrica. xxxix. De accidia et negligentia et ignorantia.

Deccatum accidie et negligentie maxime radicitur in ecclesia sancta dei, maxime exemplum inde assumit vniuersus populus christianus. Nam pauci sunt in clero qui non vocentur, vel vocari possint in his que ad eorum pertinent officia, propter que sunt constituta stipendia et ecclesiastica beneficia, negligentes. Ex qua negligentia verendum est quod diuina contrahat offensa. Unde dicitur enim qui opera domini negligenter exercet,

sicut Hieronymus testatur, Qui autem negligit viam suam (ut ait sapiens) mortificabitur: et qui timet deum nihil negligit, sicut ecclesiastes ait. et in prouerbiorum. i. vos quoque increpationes meas negligitis propter quod ego in interitu vestro ridebo: et cum repetita calamitas superuenerit inuocabitis me et ego non exaudiam. Si ergo inspiciatur titulus de negligentia prelatorum, liquide apparebit quantum negligentia dei officit, Nam sicut in vno quoque artium opere inuenitur mater iustitia ita nouerca conditionis in ecclesia dei radicitur ignorantia que mater est cunctorum errorum: et que maxime in dei sacerdotibus est vitanda: qui docendi officium in populo susceperunt: et qui scripturas sacras et canones scire debent, cum omne opus eorum in vita et predicatione et doctrina consistat: et cunctos edificare habeant tam fidei scientia quam operum disciplina. Sicut habetur in concilio Toletano. Cum itaque ignorantia scripturarum ignorantia Christi sit, sicut Hieronymus in Esaiam testatur. Et Paulus ad corinthios scribat, quod si quis ignorat ignorabitur. Et Gregorius in moralibus dicat quod qui ea que dei sunt nesciunt a deo nesciuntur. et Christus testatur quod si cecus cecum ducatum prebeat, ambo in foveam dilabuntur.

Rubrica. xl. De primo remedio contra negligentiam, eruditionis in prelatibus, scilicet quod regula apostolica in promouendis seruetur.

Contra negligentiam eruditionis et pestem ignorantie remediari posset quod seruaretur in promouendis ad prelaturas prout conuenientius fieri posset regula apostolica scripta ad Thimotheum, videlicet ut promouendi essent doctores

ctores, non litigiosi, non cupidi, non neophyti. Sed prudentes, ornatissimi, hospitalissimi, pudici, et domui sue bene prepositi sicut gratianus profertur in decretis: Et sicut statutum fuit in concilio quarto Carthaginensi, cui Augustinus interfuit in. c. cum episcopus ordinandus est, antea examine, si sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si se breuius, si peruenit, si semper suis negotiis cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege domini instructus, si in scripturarum sensibus, cautus, vel acutus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, ut taliter examinati et promoti secundum dictum concilium Carthaginense suscepto In nomine Christi episcopatu: non sine delectatione, nec suis motibus: sed patrum diffinitionibus acquiescat. Licet enim sicut in Lateranensi concilio scribitur, In cunctis sacris ordinibus et ecclesiasticis ministeriis sint etatis maturitas morum grauitas, et literarum scientia inquirenda, multo fortius in episcopo hec oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum in seipso debet ostendere qualiter alios in domo dei oporteat conuersari.

Rubrica. xli. De secundo remedio contra negligentiam eruditionis in curatis.

Remedium contra negligentiam eruditionis curatorum posset esse, ut seruaretur concilium Toletanum in quo statutum fuit, quod quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellus officiales, id est continentem omnia ad officium curati pertinentia ab episcopo suo accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam in diuinis scripturis offendant. Unde esset perquam utile ecclesie sancte dei, quod

componeretur vnus liber ad intelligendum facilis, ad studendum et retinendum utilis, in quo ponerentur canones penitentiales, quos non licet secundum Celestinum papam et Augustinum, sacerdotibus ignorare. Et instructio plena traderetur eis circa confessiones audiendas et penitentias et satisfactiones iniungendas, et circa administrationem sacramentorum ecclesiasticorum, et celebrationem et intellectum diuinorum officiorum, gubernationem animarum utilia et necessaria esse viderentur, ita quod nullus secularis vel regularis posset ad sacerdotalem ordinem, nec aliquo modo curatum beneficium obtinere nisi in premissis esset competenter eruditus. Sicut enim perhibet magnus Dionysius, substantia sacerdotum sunt eloquia diuinitas tradita. Et in Augustinum Si vnum de his que ad discendum necessaria sunt sacerdotibus defuerit, nomen vix in eis constabit.

Rubrica. xlii. De tertio remedio contra negligentiam conditionis vniuersi cleri.

Remedium contra negligentiam conditionis vniuersi cleri posset esse, ut secundum prouidentiam lateranensis et generalis concilii, ecclesia que sicut pia mater prouidere tenetur ne pauperibus que parentum opibus iuuari non possunt, legendi et proficiendi oportunitas subtrahatur, in vnaquaque cathedrali ecclesia, et in alijs collegiatis et honorabilibus magistris tenerent: qui clericos et seculares pauperes ciuitatis et diocesis incantando et legendo et scribendo gratumaticibus et logicalibus gratis instruerent, et pro doctrina sua nihil ab eis reciperent: sed ecclesiastica beneficia vel stipendia ab episcopis et capitulis ac collegiis et alijs prelatibus assignarentur eisdem.

Et q̄ in istis seruaretur doctrinar con-
stitutio concilij Toletani. In quo statu
tum fuit q̄ illi quos a primis annis vo-
luntas parentum clericatus officio mā-
cipauit, mox detōsi vel ministerio lecto-
rum tradi in domo ecclesie sub speciali
presentia teneretur subvno cōclauī, vt
lubrice etatis annos non in luxuria sed
in disciplinis ecclesiasticis agerēt depu-
tati probatissimo seniori: quem et magi-
strum doctrine et testem vite haberent.
Et q̄ tales taliter enutriti. xvij. anno
etatis sue completo, si clerici esse velent
castitatem seruare vouerent, et in clero
remanerent, et ad ordines statuti tem-
poribus promouerentur. Et si contra-
rium facerent rei sacrilegij s̄m formam
dicti concilij haberentur. Et si contra-
here velent. xvij. anno expleto et voto
nondum emissio, concessa ab aposto-
lo licentia non negaretur eisdem. Si tñ
cum vnicis et virginibus contrahere
vellent, et priuilegijs ecclesiasticis gau-
dere velent, sub ecclesiastica regula tes-
nerentur, in bonis morib⁹ viuerent et ca-
nendis psalmis inuigilarēt, et ab oībus
illicitis, cor et linguar corpus deo acto-
re seruarent, sicut Gregori. Augustino
anglorum episcopo scribit. Ex talibus
autem et taliter enutritis qui in cathē-
dralibus collegiatis et honorabilibus
ecclesijs sub regula et disciplina ecclesias-
tica vsq; ad. xvij. etatis sue annum cō-
pletum enutriti essent, et in officio ecclesias-
tico et grammaticalibus informati
possent illi qui magis apti, idonei et do-
cibiles viderentur ad metropolitanam
ciuitatem in qua essent magistri docen-
tes in sacra paginat in vtroq; iure, et ex-
inde ad generalia studia destinari.

**Rubrica. xliij. De beneficijs ecclesia-
sticis vnde possent dictis pauperibus ma-
gistris et scolarijs prouideri.**

Ead prouidendum talibus
de quibus constaret q̄ am-
plius ad seculū redire nō pos-
sent, sufficerent beneficia ecc-
lesiastica que non absq; animarū et ecc-
lesiarum dispendijs et periculis in plu-
ralitate tenentur: et detinentur a mul-
tis: et contra canonicas sanctiones, s̄m quas
singula officia et bñificia ecclesiastica sin-
gulis sunt committenda et conferenda
personis: nec debz quis in pluribus be-
nificijs intitulari. Et idem fuit in. x. ca.
Calcedonen. concilij, et in synodo Plas-
centie celebrata. In qua Urbanus pa-
pa affuit constitutum. Et a beato Bre.
qui super hoc etiā omnibus episcopis
scripsit. Et in synodo et etiam in concilio
Toletano. Et ad idem concordant
iura ciuiliat diuina. Tenent nanq; aliq;
propter fauorem quē in ecclesia habēt,
tot beneficia q̄ viginti, et aliquando qu-
quaginta scolares et vltra possent in sco-
lis sustentari de eis: Nec ita successiue be-
nificiati plus ceteris pauperibus com-
muniter pficiūt: quinimo frequentius
deficiūt et expendūt in pompis et vanita-
tibus dies suos: et ecclesiasticos reddit⁹
cumulatos eisdem. Possent etiam talis
bus clericis prouideri de beneficijs que
diuitibus indebite conferūtur. Nam sicut
Hieronymus ad Damasum papam scribit
Clericos illos conuenit ecclesiasticis sti-
pendijs sustentari, quibus parentum et
propinquorum nulla bona suffragan-
tur. Qui autem ex bonis parentum et
suis operibus sustentari possunt, si quō
pauperum est accipiunt, sacrilegium p-
fecto committūt: et per abusionē talium
iudicium sibi manducant et bibūt. Pro-
sper etiam in libro de vita contemplati-
ua scribit, q̄ pastor ecclesie his quibus
sua sufficiūt, nō debet aliquid erogare:
q̄ nihil aliud est habentib⁹ dare, q̄ per-
dere: nec illi qui sua possidētes dari sibi
de ecclesia aliquid volūt, sine grandi pec-
cato suo vnde pauper victurus erat acci-
piunt.

cipiūt. De clericis quidem spiritus san-
ctus dicit per Oseam pphetam, q̄ pec-
cata ppli comedūt: s̄ sicut nihil habēs
tes p̄riū, nō peccata: sed alimenta qui-
bus indigere vidēt accipiūt: ita possessio
res nō alimēta q̄ abūdāt, s̄ aliena pec-
cata suscipiūt. Et isert dicit Prosper, nō
est meū dicere q̄ peccatū est qui cibos
pauperū p̄sumēdo suscipiūt, q̄ ecclesiam
quam de proprijs facultatib⁹ inuare de-
buerant, suis expēsis insuper grauant.
Possent etiam prouideri predictis
de ecclesiasticis beneficijs que tenent
multi alienigene in alienis regnis, quo-
rum lingua non intelligunt: nec habiles
sunt ad curam exercendam in eis:
nec in ipsis residere intendunt, et etiam
possunt: que vti nā non teneantur cuz
solo periculo animarum ipsorum qui se
excusare nituntur obtentu diuersarum
dispensationum propter suam vel suo-
rum importunitatem vel potentiam
absq; euidenti necessitate vel utilitate
obtentarum. Illi enim qui sunt eiusdem
linguagij et eiusdem regni et prouin-
cie, ciuitatis et diocesis et ecclesie, ceteris
paribus sunt alijs in ecclesiasticis bene-
ficijs et prelacionibus s̄m iura preferen-
di. Et in hoc concordant iura a multis
romanis pontificibus edita, et specialiter
a Celestino, Pelagio, Gregorio, In-
nocentio, Leone, Stephanor: conciliū
generale ne pro defectu, et penultimum
capitulum concilij Neocesariē. et. ij. et
ij. capi. concilij Bracharen. et penulti-
ca. concilij Taurinen. et. vij. et. ix. ca. con-
cilij Auaricen. et vltimum ca. concilij Va-
lentini. et. xij. c. primi concilij Toletani.
et. ij. c. ij. concilij Toletani. et. ij. c. concilij
Bracharen.

Possent etiam, prouideri predictis
de aliquibus parochialibus ecclesijs,
que ita pingues sunt et abundantes qd
relicta congrua portione vicario perpe-
tuo, possent de eis multi scolares in stu-
dio sustentari. Tales autem possent te-

neri sub disciplina et regula ecclesiasticis
ca. et subvno conclauī non solum in ca-
thedralibus et collegiatis ecclesijs, vt
est dictum, verum etiam in studijs pro-
uincialibus et generalibus in quibus
possent ad hoc per prouincias loca cer-
ta deputari. Et tales possunt se astrin-
gere prouincijs ciuitatibus et diocesis
bus et ecclesijs, de quarum bonis enu-
triti essent in scolis, q̄ sine licentia se ad
alias ecclesias non transferrent. Tales
in puritate vite, et sub disciplina ecclesias-
tica enutriti ab infantia, et in sacra
pagina et alijs scientijs informati posse-
rent cum bona conscientia assumi ad
curam animarum, et regimen prelatis
num, et in dei ecclesia, secundum Da-
nielem, velut splendor fulgerent firma-
menti. Ex quibus postmodum possent
copia doctorum haberi, qui velut stel-
le in perpetuas eternitates mansuri, va-
lerent ad iustitiam plurimos erudire.
sicut Honorius tertius attestatur. Et
per tales possent processu temporis vi-
ta et doctrina vniuersalis ecclesia refor-
mari. Potissime si ordinaretur ex nūc,
et executioni debite mādaretur, q̄ viri
literati et idonei, de quib⁹ multi repiunt,
quib⁹ vel nullo modo, vel min⁹ cōpetēter
p̄uisum est quibuscunq; alijs nō idoneis
et minus sufficientibus preferrentur in
assequendis ecclesiasticis beneficijs, et
officijs et prelaturis secularibus et re-
gularibus ecclesie sancte dei, in qua
Christus dedit potestatem filios dei
fieri his qui nō ex voluntate carnis, nec
ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt.
sicut sacrum beati Joannis euangelij
attestatur. Et cessaret ex tunc forma
pauperum et specialis forma prouisio-
num, quo ad omnes qui nō essent, sicut
premissum est, bene literati, vita proba-
ti, et in etate legitima constituti.

**Rubrica quadragesima quarta. De
quarto remedio contra ignorantiam
cleri, et negligentiam eruditionis.**

Remedium aliud contra cleri ignorantiam posset adhiberi, vt omnes clerici non conuerti fugerent otiositate, que otiositas est radix omnium malorum: et semper aliquid boni facerent, ne diabolus, secundum doctrinam Hieronymi, eos occupatos inueniret. Et quod secundum doctrinam apostoli, quando diuinis obsequiis non adessent, lectioni attenderent et doctrine: et semper permanerent in his. Quod etiam nulli conferretur prima tonsura, nisi competenter sciret legere et cantare: Nec minores ordines, nisi ultra predicta haberet maiorem instructionem: et nisi haberet unde viveret: vel esset in scriptura vel aliquo artificio honesto taliter instructus, quod inde vitam querere sibi posset: sicut fuit statutum in concilio Carthaginensi. Nam frequenter illi qui promouerentur ad titulos secularium personarum vel beneficiorum, propter eorum demerita dictos titulos perdunt, et sic mendicari et enagari coguntur. Et si omnes certi essent quod aliter non possent peruenire ad clerum, omnes adiscere, et eorum parentes et propinqui eis pro uideri amplius conarentur: maxime si certi essent quod beneficia ecclesiastica assidue qui non valerent, nisi haberent sufficientiam literarum, a quorum studio et laboriosa inquisitione retrahuntur, qui, presidentium parentum et duntaxat fauore, uident iuuenes insufficientes et illiteratos pro uentibus literatis et meritis propter ambitionem et deordinationem, rectorum et prelatorum ecclesie indebite anteferri. Et melius esset dominis sacerdotum atque clerum paucos insufficientes habere ministros, qui possent digne opus dei exercere, quam multos et innumerabiles habere inutiles: qui secundum elementum graue onus et confusionem inducunt ecclesie sancte dei.

Rubrica. xlv. De quinto remedio contra cleri ignorantiam et negligentiam

eruditionis.

Remedium aliud posset esse contra negligentiam eruditionis et ignorantiam cleri, vt specificaretur et declararetur que scientia literarum: et que sufficientia est in singulis gradibus, et statibus ecclesiasticis, requirenda: et quod sine ea nullos ad dictos gradus et status admitteretur: Et insuper quod diuersitas glossarum et scriptorum que est in singulis facultatibus, que diuersitas et varietas cum multiplicitate et pleritate ac similitudine dictorum et recitatorum, studentium sensus ebeat, tempus et facultates consumit, confusionem et ignorantiam inducit: Cum ex hoc textum et originalium notitia conteneretur, rediret per certos magistros in qualibet facultate approbatos et deputatos, refectis superfluis, similibus, et contrariis, ad compendium ueritatis: quod compendium approbaretur per apostolicam sedem. Et sic scolares et magistri qui pre nimia paupertate dicta scripta habere non possunt: et quantum habent temporis in eis consumunt, plus in quinque annis proficerent quam faciunt nunc in decem. Et ordinaretur quod singula studia reformarentur per locorum ordinarios et rectores et magistros, ita quod scolares vacarent scientie et non uanitatibus et dissolutionibus, populis, conuiciis, dissensionibus, partialitatibus atque brigis. Non enim gerunt se communiter tanquam persone ecclesiastice, sed potius tanquam seculares uel peius: et conantur plus expendere quam possint: et quam expendere in patria eorum: et maiores se ostendere quam sint de ueritate notantur scientie quantum de ostensionibus notariis brocardicorum et uerborum folijs curam gerentes et uacui a scientia recedentes. Et multi indebite efficiuntur magistri, qui nondum forma discipuli didicerunt: et libros facultatis in quibus esset omnibus prouidendum et dicta studia

ta studia reformanda et ad antiquum statum qui non erat pomposus, nec sumptuosus, nec inordinatus, nec inquietus sollicitudine paterna que consilium capere debet pro liberis et ecclesie filijs reducenda. Esset insuper utile quod concilia generalia hactenus celebrata in singulis studiis et insuper in omnibus cathedralibus et collegiatis ecclesiis haberentur, ut qui uellent possent habere copiam de eisdem: et quod idem fieret de canonibus penitentialibus et de alijs libris et scriptis uilibus pro salute et regimine animarum.

Rubrica. xlvj. De prima negligentia circa curam animarum quia causas electionum romana ecclesia ad se trahit: et ecclesie remanent uiduatae.

O negligentia prelatorum, rectorum, curatorum et ministrorum ecclesiasticorum, circa curam animarum commissarum eisdem, circa quarum custodiam attentum esse debent, sicut dicitur in actibus apostolorum: quia ab eis grex qui ipsis datus et commissus est, pecus inclitum secundum Hieronymum, requiretur: et pro quo animam pro anima reddent, et se reddituros spondent et notorie deprehenditur et notatur in ecclesia sancta dei quia manifeste apparet quod ecclesia romana causas electionum multis uisus et remedijs ad se trahit, et ecclesie remanent ex hoc longis temporibus uiduatae: Gregorius dominicum propter defectum pastorem lupus rapax inuadit: et ecclesie in earum iniribus et facultatibus dispedia graua patiuntur, contra prouisionem concilij generalis, quod uolens in hoc periculis occurrere animarum et ecclesiarum indemitatibus prouidere, statuit ut ultra tres menses cathedrales uel regulares ecclesie quando vacarent, non differretur

electio: ne pastore ecclesia esset destituta. Quequidem prouisio quodammodo est inanis cum propter appellationem inanis et friuolam deductam ad romanam curiam, per plures annos ecclesie remaneat uiduata, et suis facultatibus spoliata, modica consideratione de dicta cura habita animarum, et lites efficiuntur ibi, quodammodo immortales.

Rubrica. xlvj. De secunda negligentia circa curam animarum: quod prelati et curati non resident.

M negligentia etiam circa curam dictarum animarum manifeste apparet: quia per romanam ecclesiam absque eiusdem necessitate uel utilitate dispensatur cum multis, ut pluralitatez beneficiorum curatorum obtineant: Et quod non te neantur ad tempus ualde longum residentiam facere personalem: et dictam curam habentes et etiam prelati absque necessitate et utilitate predictis, longis temporibus in romana curia detinentur et diuersis uisus ab ecclesijs que eisdem et eorum cure commisse sunt, se absentant. Nec seruatur rubrica de clericis non residentibus in ecclesia uel prebendam: nec est. lxvij. cap. concilij Agatheni. in quo statuitur quod presbyteri et diaconi qui ultra tres hebdomadas ab ecclesijs suis defuerint: et episcopi qui in eis in epiphania, pascha, et penthecoste non fuerint, suspendantur. Non seruatur etiam. xxxvij. c. dicti concilij Agatheni. et alia iura in quibus precipitur quod dimissis curis et ecclesijs non debeant enagari. Non seruatur etiam xlvj. c. Sardiceni. concilij, continens quod episcopi in alienis prouincijs non morerentur: nec possessiones acquirant: nec penultimum capitulum eiusdem concilij: nec. iij. c. concilij Anthiocheni, nec. xx. ca. et. xxij. c. concilij Calcedoneni. prohibentia ne dicti prelati se absentent.

Rubrica. xlvij. De tertia negligentia cure animarum quia inhabilibus committitur qui eam exercere nesciunt.

Magis negligentia contra dictas curam animarum manifeste apparet: quia non solum curata beneficia et simplicia verum etiam duplicia, et quod detestabilius est, prelature committuntur talibus quod publice et notorie propter defectum etatis vel scientie: vel propter alia constat laicis et alijs esse inhabiles ad curas huiusmodi animarum, de quarum perditione, licet preciosiores sint cunctis corporibus et corruptilibus rebus, parum curari videtur: eo quod per generale abusum prelatorum ecclesie talibus committuntur quibus non vsquequaque forsitan suffragatur si per alios fieri faciant quod tenentur personaliter facere per seipsum cum per virum proprium et non alienum cui copulatur ecclesia habeat secundum Hieremias namque dicit constitui te ut euellas scilicet vitia: et plantes scilicet virtutes. Et in Ioan. dicitur quod pastor debet precedere gregem et oues voces eius audiunt. Et de Aaron dicitur in libro sapientie, quod stans inter vivos et mortuos restitit ire dei. Sicut enim speculator secundum Bernardum non debet esse cecus: nec dux claudus. Sic nec prelo id est curatus debet esse mutus. Preconis enim officium accipit qui curam assumit animarum. Sicut Grego. in. xv. capi. sui pastoralis exponit. Labia namque eius custodire debent scientiam: et subditi eius legem eius requirunt: quia est angelus et nuncius domini exercituum. sicut Malachias dicit quem per Esaiam dominus admonet dicens. Llama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam et annuncia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum. Tales inhabiles non clamant, nec predicant, nec populis eorum scelera annunciant, nec confessiones au-

diunt, nec de cura animarum se in aliquo intromittunt. Sed duntaxat de redditibus percipiendis sacculum pecunie secundum feretes in die plene lune id est quando redditus colligendi sunt reuerfuri. sicut dicitur per Salomonem de alio qui vir est: cui curatus propter fecundationem et fidem equiparatur in figura.

Rubrica. xlix. De quarta negligentia circa curam animarum que publice peccatores nullo modo vel insufficienter puniuntur, nec publice euitantur, nec eorum oblationes respuuntur. et quod pene pecuniarie auerterentur in pios usus.

Negligentia etiam predicta circa curam animarum apparet: quia publice peccatores secundum doctrinam apostoli dicentis ad Thimoteum peccantem coram omnibus argue ut ceteri metum habeant, non puniuntur: nec admonitio Christi adimpletur dicentis ut peccantes primo secrete, Secundo duobus vel tribus testibus adhibitis arguantur. Et si emendare contempserint tanquam ethnici et publicani euitentur, Hieronymus autem exponens illud numerum, quod vno peccante ira dei super omnem populum venit, dicit quod hoc accidit quando sacerdotes qui populo presunt erga delinquentes beniuoli videri volunt et verentes penitentium linguas ne forte de eis male loquantur sacerdotalis severitatis immemores. Et tali autem iniusta misericordia in discrimen alij adducuntur, et sicut ex vna oue morbida vnus versus grex inficitur, sic etiam vno fornicatore vel aliud quodcumque scelus committente plebs polluit vniversa. Unde secundum Hieronymum. secale sunt putride carnes et scabiosa a caulibus ouis repellenda est, ne tota domus massa, corpus et peccora ardeat, corrumpatur, putrescat, et intereat. Adulteri

Adulteri enim et peccatores publici per curatos et prelatos non euitantur quod est contra iura. Nam in xlvij. c. coci. Liberiani fuit constitutum, quod si quis fidelis habens uxorem, non semel sed sepe mechatus fuisset, ei concubio non daretur. Et sanctus Augustinus, de adulterio, coniuga, magis puniendi sunt viri adulteri quam uxores adultere, pro eo quod magis ad eos pertinet et virtute vincere et exemplo feminas regere nec seruantur a dictis prelatibus et curatis iura continentia quod oblationes talium publice peccantium non recipiantur, sed in concilio Cartagine, statutum sit quod oblationes discordantium fratrum neque in sacrario neque in gazophylatio recipiantur, et similiter dona eorum qui pauperes opprimunt a sacerdotibus refutentur. Et idem statuit Nicolaus papa de respuendis oblationibus sacrilegorum et inuasorum et depredatorum rerum ecclesiasticarum. Idem etiam scripsit Augustinus in prima epistola ad Bonifacium ca. i. de respuendis oblationibus illius qui per violentiam de ecclesia seruorum extraxerat qui fugerat ad eandem, et ad macedo. scripsit idem de officiis qui contra ius societatis humane furtis, rapinis, calumnijs, inuasionibus, et oppressionibus, aliqua abstulerunt, que Zachari publicani exemplo reddenda sunt potius quam donanda. Indecens namque videtur secundum predictum Augustinum quod oblationes recipiantur a talibus: et a publicis usurarijs, aleatoribus, histrionibus, simoniacis, lenonibus, meretricibus, et consimilibus, videretur esse remedium congruum quod iura huiusmodi seruarentur, ut rubore suffusi ad sinum et gremium sancte matris ecclesie facilius et citius conuerterentur: cum hec causa reddatur propter quam excommunicati vitari iubentur. Qualiter autem talis negligentia correctionis in prelatibus et superioribus eorum est mortale peccatum inducat: et eis propter dictam negligentiam correctionis sub-

ditorum mala imputetur cum ex negligentia videatur ea fouere, tactum fuit supra in fine rubricae de tertio modo reformationis ecclesie.

Alia negligentia correctionis est: quia graua et grauissima delicta et scelera per personas ecclesiasticas perpetrata quando ea puniri contingit, puniuntur in pecunia: cum deberent talia perpetrantes, perpetuo carceri mancipari.

Et hoc secundum Hieronymum est in ecclesia dei afferre stateras dolosas, in quibus pro arbitrio modo appendimus quod volumus: dicentes hoc graue est, et hoc leue: cum tamen hoc quod sceleratius est commissum, deberet esse grauius vindicatum. Remedium autem esse videretur quod pene pecuniarie que ab ecclesia pro criminibus et personis ecclesiasticis recipiuntur, conuerterentur in pios usus sicut tradunt aliqui doctores esse faciendum de iure.

Rubrica. l. De prima negligentia prelatorum et curatorum ecclesiasticorum circa ecclesiasticum officium et cultum diuinum.

Negligentia nimis manifesta apparet in clero tam in capite quam in membris: et vti nunc non verifcetur verbum in clero. Esaias dicitis, populus hic labijs me honorat cor autem eorum longe est a me. Et illud quod in machabeis scribitur de his qui contempto templo et sacrificijs festinabant participes fieri palestine hoc est vanitatum et occupationum secularium. Nonne notorius est abusus communiter prelatorum, qui propter curam temporalium obmittunt curam spiritualium, et solennitatem diuinorum officiorum, prouisionem anacleti sapientem non seruantes, qui statuit quod quia ipsi

episcopi vniuersiq; sacerdotes ad solaz laudem dei bonorumq; operum occasionem constituuntur tam pro suis quā etiam ecclesiasticis actionibus aduocatos & economos bone opinionis haberent, ne dum humana lucra attendunt, eterna premia perderent. Apostolus scribit quod nemo militans deo se implicet negotijs secularibus: propter quod fuit in canonibus apostolorum, & in sacris concilijs Carthagineñ. et in alijs & a multis romanis pontificibus constitutum, quod prelati & cetera persone ecclesiastice non immiscerent se negotijs, placitis, curis & actionibus secularibus, sed diuinis officijs, orationibus & sacrificijs deseruirent, quod tamen minime obseruatur. In quarto concilio Carthagineñ. c. lxxv. capitulis & sequenti extitit constitutum quod episcopi hospitium non longe ab ecclesia haberent vt diuinis congrue vacare possent: quod minime obseruatur, cum vniuersaq; q; maneria sua, & castra et loca remota exquirant, etiam aliquando in prouincijs alienis, contra prohibitiones. c. lxxv. et. xv. c. concilij Sardicenis. In quinto etiam. c. quinti concilij Carthagenensis fuit constitutum vt nulli episcopo esset facultas, relicta cathedrali ecclesia ad aliquam ecclesiam sue diocesis se conferre in eayel in re propria diutius immorari, ne ex hoc curam vel frequentationem proprie cathedre negligeret. Et in xv. et. xvj. capitulis Nicene synodi ex eadem causa extitit constitutum quod episcopi et reliqui clerici de ciuitate ad ciuitatem non migrarent. Et Grego. statuit quod episcopus deputaret in monasterio, qui in sua ecclesia contemneret residere. Ex ea etiam causa fuit in vigesimo capitulo tertij concilij Carthagenensis constitutum quod episcopi sine licentia metropolitani longius non proficisceretur. Ex eadem etiam causa processit ordinatio concilij Agathensis

septuagesimiprimi capituli quod dicti episcopi, curati et clerici in diebus solēnibus scilicet natiuitate domini, epiphania, pascha, pentecoste se a clero et ab ecclesia non absentarent. Et constitutio Helasij pape quod sine autoritate papali vel concilij prouincialis ad comitatus regales non accederent. Et illud vltimi capituli concilij Aureliani, in quo statuitur quod diebus dominicis si infirmitate impediti non fuerint, ecclesie cui proximi fuerint, deesse non debent, et consimilia. Pauci etiam sunt ex dictis prelatis & superioribus eorundem qui ad officium cum solennitate et absq; occupatione et interpellatione dicendum et audiendum insistant: s; alijs occupationibus, et aliquādo sine nota indēnotē et sincopatine dicitur et minus competenter.

Rubrica quinquagesima prima. De secunda negligentia canonicorum et aliorum qui officio non intersunt: vel si intersunt, confabulantur aut per ecclesiam discurrunt.

E negligentia vero secunda canonicorum & aliorum in cathedralibus & collegiatis ecclesijs deseruirentium notoria sunt exempla. Nam pauci ex eis ad matutinū vel ad horas nisi magnum emolumentum temporale et magne distributiones et manualia percepturi sunt, conueniunt, alias non venturi: s; in locis suis & domibus remansuri. nec sufficienter constitutiones seruentur, nec. c. lxxv. ca. concilij Aureliani. in quo canetur quod tales clerici qui officio adesse contemnant episcopi arbitrio recipiant ecclesiasticam disciplinam. Et idem a papa Helagio extitit constitutum. In. xxj. aut. c. concilij Libertani canet q; si q; in ciuitate positus p tres officas ad ecclesiam non accesserit

non accesserit quod pauco tempore abstinetur. causa correctionis: et consimile in canonibus apostolorum extitit constitutum. Predicti etiam canonici & persone ecclesiastice dum diuina officia peraguntur, frequenter confabulantur adinuicem, vel dormiunt, vel officij turbant diuinum. Aliqui vero eorundem de choro (dum diuina peraguntur officia exeūtes) per ecclesiam ambulant, ne distributionibus defraudentur, viroz et mulierum se confabulationibus, iocis, risibus, & applausibus immiscētes. Alij vero q; existant presbyteri et a predictis illicitis se abstineant, tamē vix missarum solennia quater in anno celebrant: nec contra premissa sufficit nec proficit promissio concilij generalis, in quo sub pena suspensionis inhibita sunt supradicta. Quare opus esset de alijs remedijs prouideri, et declarari quod distributiones cotidianas non reciperent, si personaliter intra chororum celebratio officio non adessent. Et posset ordinari quod possessiones que in diuersis locis dantur absentibus in studio non residentibus sed ex alia causa illegitima absentibus distribuere inter presentes qui diuino obsequio interested.

Rubrica. lxx. Qualiter tertio princeps & populus negligunt officij: quia vident negligi a prelatis & clericis, cum tamen ex integro audire diuina officia teneantur.

E predictis autem insolentibus et negligentia circa diuinum officium in principibus & populis istructio diriuatur. Nam multi ex dictis principibus dum missarum solennia sibi faciunt celebrari, quasi continue pro alijs negotijs audientiaz prestant, vel circa alia vacant ad officium non intendentes: nec orationibus insistēt. Nonnulli ex nobilibus, potētibus et

alijs popularibus, ad ecclesiaz dūtaxat conueniunt dum est corporis Christi eleatio facienda: & elevatione facta festinanter recedunt: et vix dicunt intra ecclesiam pater noster. Unde videretur super hoc prouidendum, vt soluz ea que super hoc hactenus constituta sunt seruentur, fuit autem statutum in concilio Agathensi. ca. lxxv. et preceptum secularibus, vt in diebus dominicis missas per ordinem ex integro audirent: ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi non presumerēt: Et si contrariū facerent quod publice ab episcopo confunderentur. In canonibus apostolorum fuit constitutum, quod omnes fideles in solennitatibus ad ecclesiam conuenirent: & scripturas apostolorum & euangelij audirent: Qui autem non perseveraret quousq; missa perageretur, nec sanctam comunione perciperent, velut inquietudines ecclesie commouentes, & munione priuarentur. In. iij. concilio Carthagenensi. c. lxxv. & lxxv. fuit statutum, quod dictus populus ad ecclesiam conueniret: & quod ille qui, sacerdote verbū in ecclesia faciente, egrederetur, excommunicaretur. In concilio Aureliano fuit constitutum in. c. lxx. quod populus non discederet anteq; missa ex integro celebraretur: et anteq; benedictione missa completa recepisset a sacerdote si tempus deesset. Et in. lxxv. iij. concilio Carthagenensi fuit statutum quod excommunicaretur qui pretermissa ecclesie quētu ad spectacula iret.

Rubrica. lxxi. De quarta negligentia circa diuinum officium: quia festa non colunt et peiora quod diebus alijs committuntur.

Negligitur insuper diuinum officium, eiusq; cultus: quia dies festi et dominici, sicut iura precipiunt, non coluntur nec seruantur: quinimmo placita iudicialia, opera rusticana & mundana & mercata fiunt, & tenent in eis: contra precepta

decalogi in quibus precipitur, memens
to sanctificare sabbatum: et etiam cōtra
iura que super hoc non seruantur: et in
terdum in dictis diebus dominicis et fe
stiuis plura perpetrantur mala q̄ fiant
tota ebdomada: nec populus videt̄ cu
rare de diuinis. sed de cantib⁹, iocis, bal
lis, tripudijs, et cantilenis inhonestis,
et turpibus: etiam intra ecclesias, et ce
miteria earundem, de die et de nocte pre
dictis vanitatibus insistendo, nec serua
tur. c. vlti. iij. cōcilij Toletani, in quo sta
tutum fuit q̄ predicta irreligiosa con
suetudo secundum quam vulgus qui de
beret ad diuina officia conuenire predi
ctis saltationibus et cantationibus in
tendit, a singulis prouincijs pelleretur.
Non seruatur etiam xvij. c. cōci. Agatē.
in quo statutum fuit q̄ seculares qui in
natali domini, pascha, et p̄thecoste, nō
communicarēt, catholici non crederen
tur, nec iter catholicos haberētur: Nec
ordinatio Sabiani Pape, in qua statu
tum fuit, qd̄ saltem ter communicarent
in anno: nec etiam. xij. ca. primi concilij
Toletani, in quo illi qui ecclesiam colūt
et non communicant statutis temporis
bus, excommunicari iubentur.

Rubrica. liij. De quinta negligē
tia circa officij: et vt distincte horis cō
petentibus sine motetis dicatur: et q̄ ni
mis prolixum abreuietur.

Alia negligentia circa di
uinum officium est: quia
in ecclesijs parrochiali
bus potissime, non dicit̄
tur competentibus ho
ris nec distincte nec intel
ligibiliter, sed cū barbarismis et soloecis
mis, sicut Augusti. in lib. de Cathedris
zandis rudib⁹ ait: Sed vtinam excusari
possent cum eodē Augustino tales, vt
vniuersi cognoscerent eos magis morū
deuitare vitia q̄ verborum: vt sic cordi

casto linguam exercitatam non prefer
rent. Nam sepe, sicut ait Gregorius, dum
in sacro misterio blanda vox queritur,
congrua vita negligitur: et cantor deu
morib⁹ stimulat cū populū vocib⁹ de
lectat. Quas namq; in ecclesia frequē
ter vt diuinis officijs moteti et cantilenis
inhoneste et cantus lasciuui. Et con
tra doctrinam Hieronymi super episto
lam ad ephesios, guttur et fauces mo
re cantorum tragediarum medicamē
ne linunt: vt in ecclesia in diuinis offi
cijs eorum blanda voce theatrales mo
duli audiantur et cātica, In quibusdā
etiam ecclesijs cathedralibus regulariū
et secularium personarū, secundum di
ctum Hieronymi, nō mediocriter erra
tur: et mediocre bonū magno bono pres
fertur ex nimis vigilijs que in ipis eccle
sijs propter prolixitatem lectionum cā
tuum et aliorum diuinorū sunt: Talia
facientes et officium continuantes, sen
sus integritate amittunt: et propter im
moderatam atq; indiscretam psalmo
rum vel officiorum decantationem aut
amentie, aut tristitie, aut melencolie vo
ta incurrunt, ac si deus vt homo verbo
rum multitudine flecti posset: aut tantū
verbis et non corde orandus esset deus.
Quapropter s̄m eūdē Hierony. melior
est quinq; psalmodum decantatio cum
cordis puritate ac serenitate et spiritua
li hilaritate q̄ psalterij modulatio cum
anxietate cordis atq; tristitia. Remes
dium igitur in premissis esset per cons
trarium apponendum.

Rubrica. lv. De officium romane ecc
lesie vbiq; dicatur: et qd̄ dicendum sit
probatum.

Et insuper q̄ officij ecclesie
sticum vniiformiter in tota ec
clesia dei diceretur sicut dicit̄
in ecclesia romana: cuius con
suetudo

consuetudo esset ab omnibus in hoc obser
uanda cum debeat esse omnibus in
speculum et exemplum: nec alterius ecc
lesie q̄ romane in cōsecrandis misterijs
et archanis agendis consuetudo conser
uanda sit: cum id qd̄ a beato Petro prin
cipe apostolorum romane ecclesie tradi
tum est, ac nunc usq; custoditur ab omni
bus, debeat obseruari: nec supduci aut
introduci aliquid qd̄ autoritatē debeat
aliunde accipere vel exemplum, Pres
sertim cum sit manifestum in omnem
Italiam et Galliam et Hispaniam et Affri
cam atq; Siciliam insulas interiactes,
nullū instituisse ecclesias, nisi eos quos
venerabilis apostolus Petrus aut suc
cessores eius constituerunt sacerdotes:
nec in predictis prouincijs alius aposto
lus inuenitur aut legitur docuisse. Pro
pter que Innocenti⁹ papa in decretis
de cetero episcopo scribens, infert q̄ oport
et eos sequi in p̄missis hoc qd̄ ecclesia
romana custodit: a qua principuz eos
non est dubium assumpsisse nedum pe
regrinis sermonib⁹ studeat, caput insti
tutionis perdere videantur.

Rubrica. lvi. De in quacumq; prouin
cia officium vniiformiter est dicendum,
et etiam in eodem regno: et a regulari
bus sicut a secularibus: et de vtilitate cō
secuta ex cōformitate officij.

Actenus autem statu
tum fuit in primo capi
tulo concilij Serunden.
qd̄ sicut in metropolitana
ecclesia officium agi
tur, ita in tota prouincia
tam ipsius missæ ordo q̄ psallēdi vel mi
nistrandi cōsuetudo seruarietur. Et hoc
idē fuit in. iij. c. xj. concilij Toletani cōsti
tutum, qd̄ capitulū ponitur in decretis
et ab habilib⁹ et alijs regularibus et pre

cipitur obseruari. In scōo etiā. c. iij. cō
cilij Toletani dicitur q̄ nulla pene res
magis discipline mores ab ecclesia Chri
sti depulit q̄ inordinata diuersitas offi
cij que apud carnales scismatis errozes
videtur ostendere: et multis est materia
scandalorum. Unde qui in vna fide et in
vno regno morantur, vnum officium in
dicto concilio dicere precipiunt. Et ad
idem cōcordat statutum concilij Bra
charen. cōtinēs q̄ vnus atq; idem ordo
psallēdi in matutinis et diuinis offi
cijs teneatur. Si igitur predicta reme
dia et idem psallēdi ordo seruarietur, vni
uersalis ex hoc ordinatio et vtilitas mi
nistantium in dei ecclesia sequeretur, et
illi qui in vna ecclesia essent bene instrui
cti in diuinis officijs, essent vbiq; in
structi: et possent vbiq; collocari. Nam
cum diuerse ecclesie diuersas habeāt in
diuinis officijs obseruationes, et diffici
le sit inexpertos, sicut Grego. fortunato
episcopo scripsit, hominum obsequijs
associari, et grauius ad dei seruitiū appli
cari, illi qui nunc sunt apti et experti in
diuinis officijs in vna ecclesia, sunt inabi
les et experti in alia, a qua si recesserint
mendicari coguntur: Sequerentur etiam
ex predicta ordinatiōe multa alia bona
licet magna librorum exinde perditio
sequeretur: et aliqui sancti de quorū ve
neratione per vniuersum orbem fit me
moriam et in romana curia eorū non ha
betur notitia, forte non venerarētur per
diuersas nationes sicut nūc venerantur:
et posset inde referuescere laicorum des
uotio, nisi prouideretur de remedio cō
petenti circa venerationem predictam:
et circa perditionē librorum, in qua pos
set prospici faciēdo rubricas generales
de omnibus que ad officium ecclesiasticū
cum spectant, ita q̄ psalmi et alia que
vniiformiter scripta sunt, vniiformiter di
cerent: i his aut̄ in qb⁹ est difformitas si
cut in lectionib⁹ antiphonis et r̄n̄sionib⁹,
vnum de vna materia vel historia iuxta

ecclesiarum consuetudinem pro alio dici possit. Et sicut hoc cum paucis additamentis ecclesiasticorum librorum deperditio vitaretur.

Rubrica. lviij. Quod regulares relinquere possent ceremonijs suis quo ad officium diuinum.

Itiam regulares qui circa officium magis insistere habent ex premissis grauarentur, possent relinquere ritibus et ceremonijs suis, cum sicut Nicolaus ad Michaeli impatori scribit. Sancta romana sciat ecclesia quod nihil obsunt salutari credentium diuerse pro loco et tempore consuetudines, si illis canonica non obstat autoritas per qua eis obuiare debemus. Et sicut Hieronymus ad Lucinam. Traditiones ecclesie presertim que sunt dei non officium, sicut a maioribus fuerunt tradite, sunt seruande: nec aliquorum consuetudines aliorum contrario more subuerti debeant. Gregorius Augustino anglorum episcopo scribit, placere eidem quod ipse Augustinus, siue in romana, siue in gallicorum, siue in qualibet ecclesia inuenit quod plus omnipotenti deo possit placere eligat, et hec quasi in fasciculum collecta in anglorum ecclesia que in fide nouella erat, instituat. Et sicut Augustinum ad Iannarium, quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse committitur, indifferenter habendum est, et pro eorum inter quos uiuitur societate seruandum. Et mos cuiuslibet ecclesie obseruandus, ne inde ad scandalum subsequatur. Quod tamen Gratianus intelligit de illa consuetudine que vel vniuersalis ecclesie vel temporum prolicitate roboratur: quia si pro varietate temporum vel locorum vel aliorum varie consuetudines inducantur, inuenta oportunitate refecande sunt potius quam seruande. In quo etiam Augustinus, ad in-

quisitores Iannarius scribens concordat pro eo quia quibus inueniri non possit quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem confundunt quam in paucissimis et manifestissimis celebrationum sacramentis, misericordia Dei voluit esse liberam.

Rubrica. lvij. De sexta negligentia circa cultum diuinum in defectu ornamentum, et sine eis deseruentium.

Maxima negligentia sicut cultum diuinum est in ecclesiasticis ornamentis: quia in multis ecclesijs parochialibus, et maxime in pertinentibus ad presentationem, collationem vel dispositionem religiosorum exemptorum, est generalis defectus vestium et indumentorum sacerdotum et ministrorum ecclesiasticorum, nec non librorum ecclesiasticorum ornamentorum ecclesiasticorum. Et in aliquibus alijs ecclesijs sunt ita vilia et sordida vestimenta, quod abominacionem inducunt. In nonnullis vero ecclesijs celebrantur presbyteri desuper tunicam vel supertunicale: aut tabardum in conspectu populi absque rochetto seu camisia romana, vestes sacerdotales apponunt. In alijs sacerdotibus ministrantes, tamen ecclesijs deseruientes supellicium non deserunt, nec habitum clericalem. Et in aliquibus religionibus laici conuersi sacerdotibus seruiunt: et in generali confessione que ante introitum missae fit a sacerdote, dicti laici et clericali, et pueri more alterius sacerdotis presbytero celebranti respondent et quodammodo absoluunt eundem a peccatis generaliter confessatis, et si nequaquam habeant potestatem. Cum itaque secundum doctrinam apostoli ad Corinthios, et ad Titum. Sacerdotes oporteat esse ornamentum. Et in veteri testamento. Sacerdotes dei et ministri templi ex preceptis domini

domini varijs vestibus et ornamentis, sine quibus officium suum exequi non debeant legantur fuisse ornati, quod de exteriori etiam ornatu non solum de ornatu virtutum intelligendum est, secundum Hieronymum, et sicut eundem tales sordes laudes non parant. Et beatus Iohannes in apocalypsi describat contra prefatos defectus ornamentorum et absque ornamentis deseruientes, esset de contrarijs remedijs prouidendum, cum sicut Gregorius decimus ait, deceat domum domini sanctitudinem, deceat ut cuius factus est in pace locus eius, sit cultus cum debita ueneratione pacificus. Que constitutio Gregorius sancta et utilis, non seruatur.

Rubrica. lix. De septima negligentia, quia laici et infacriati homines reliquias et deo dicata ornamenta contingunt, et sacrarium intrant, et cruce portant.

Maxima est negligentia circa diuinum obsequium atque cultum: quia prelati permittunt quod reliquie sanctorum teneantur a layco et etiam ostendantur, cruce et thuribula portentur, et alia ad cultum diuinum pertinentia fiant per dictos laicos que pertinent ad officium clericorum: nec seruantur iura nec remedia contra hec hactenus constituta sicut que constitutum fuit in concilio Agathensi, quod infacriati ministri licentiam non haberent ingrediendi sacrarium, quod greci diaconium appellat. Et quod vasa dominica non contingerent. Et idem statutum fuit in concilio Laodicensi, et in primo concilio Bracharen. et in concilio Martini pape, et in concilio Saguntino, in quo etiam fuit superadditum quod dicti laici secus altare stare vel sedere inter clericos non presumerent quando misteria celebrantur. Item, statuit Sixtus papa causam dicte constitutionis assignans, ut pro tali

bus presumptionibus iratus dominus plagam populo suo imponat, et hi qui non peccauerunt pereant: quia perit sepe iustus pro impio. et Stephanus papa ait, Verendum esse ne vitio que balthasar percussit super transgredientes veniat, et corruere ad ima faciat. A talibus exemplum Oze, qui morte subitanea interijt quia manum ad arcam domini apposuit, est plurimum formidandum.

Quod clerici sine supellicio non psallant.

Maxime non solum autem predicta laicis prohibentur, verum etiam clericis in maioribus ordinibus constitutis: Nam fuit constitutum in concilio Bracharen. et in concilio v. capitulis tertij capituli Bracharen. quod non liceret cuiuslibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec alij nisi illis qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati: quodque dicti lectores non ingrederentur sacrarium nec psallerent in ecclesia existentes in habitu seculari.

Rubrica. lx. De negligentia circa reparationem ecclesiarum et luminarium.

Maxima vero negligentia dictorum prelatorum et curatorum est circa reparationem ecclesiarum: quod eas non faciunt reparari, nec luminaria debita in ecclesijs diuina pagunt officia fieri: Nec in aliquibus ecclesijs et monasterijs potissime religiosorum ad elevationem corporis christi tortitia accenduntur, nec campanella pulsatur sicut est debitum, et in ecclesia fieri consuetum. Dicti etiam prelati ac curati ad predicta onera reparationis ecclesiarum luminaria tenenda, et sartatecta restituenta frequenter contribuere nolunt contra constitutionem concilij generalis, quod tertia pars reddituum per reparationem luminarium et sartatectis predictis in Bracharen. ad dileuitano et Toletano

cōcilij. Et a Helasio, Simplicio et Gregorio romanis pontificibus extitit deputata. Super quibus esset de remedio executionis debite prouidendum.

Rubrica. lxi. De negligentia circa defensionem ecclesiasticorum iurium et subditorum.

Alia negligentia ditorum prelatorum et curatorum est: quia multi ex eis iura ecclesiastica dignitatum et beneficiorum, que obtinent non defendunt: nec etiam subditos eorum contra tyrannos nobiles et potentes opprimentes eosdem: in eorum laudibus glorientes: Contra quos Anacletus papa cunctis fidelibus scribit, quod nihil est illo pastore miserius, qui luporum, id est tyrannorum laudibus gloriatur. quibus si placere noluerit erit hinc omnibus magna pernicietas: quia nullus pastor placere lupis et gregibus ouium potest. Tales iuxta veritatis vocem in Joanne, nequaquam gregis custodia pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: qui ueniēte lupus fugiunt dum sub silentio se abscondunt. Quos per Esaiam dominus increpat dicens, Canes muti non valentes latrare. De talibus etiam in Ezechielem conqueritur dominus dicens, Non ascēdistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo israel, ut staretis in prelio in die domini. Que uerba Gregorius in. x. sui pastoralis exponens ait, et aduerso ascendere est pro defensione gregis libera uoce huiusmodi potestatis praire: Et in die domini in prelio stare est prauis decertantibus ex iustitie amore resistere. Pastores enim recta timuisse dicere, quod est aliud quam tacēdo terga praebuisse? Quod nimirum si pro grege se obicit murum pro domo israel se hostibus opponit. Predicta autem beatus Thomas martyr obseruans in celis extitit

coronatus. beatus Ambrosius de se scribit, Libenter pro altaribus imolato, non me uallabo circuncisione populorum, nec altaria tenebo uitam obsecrans. Et hec non solum tangunt prelatos superiores, qui secundum Anastasium papam alijs prelati et curatis inferioribus defensionis proprie auxilio desolatis, et qui pro debilitate et impotentia eorum suis subditorum et ecclesiarum suarum actibus et iuribus defendēdis prodesse non possunt, deberent forti brachio subuenire. Nam quia non faciunt, quinimo multis principibus, dominis temporalibus et laicis ecclesiam et ecclesiastica bona et iura ac subditos opprimentibus et turbantibus fauent, et eis decimas et primitias et multas gratias concedunt, destituitur ecclesia, perditur deuotio subditorum, ecclesiastica iura deperunt. Et cum ipsas ecclesias et ecclesiasticas personas grauet romana ecclesia et aggranantibus faueat nemo dirupitur ecclesiastice discipline, nec oportet exempla super premissis longe querere, cum reperiuntur de prope quodammodo et ubique.

Rubrica. lxij. De negligentia prelatorum et beneficiatorum circa dispensationem prouentuum ecclesiasticorum et circa hospitalitatem.

St et alia negligentia multum periculosa in clero uniuerso circa dispensationem et distributionem ecclesiasticorum prouentuum, quorum procuracionem quodammodo gerunt, cum dicti prouentus sint esse debeant pauperum, sicut in. xxij. epistola Augustini ad Bonifacium comitem de differentia Arrianorum et Donatistarum, cuius pars in decretis est, continetur. Ad quos concordat beatus Ambrosius dicens, quod

quod omnia sua pauperum sunt. Et Hieronymus Damaso pape scribit, quod quicquid habent clerici, pauperum est: et domus illorum omnibus debent esse communes: et quod ipsi clerici susceptioni peregrinorum, et hospitio inuigilare et studere debent. Et secundum concilia antiqua et canones, quatuor de redditibus et oblationibus deberent fieri portiones, quarum una esset pontificis, altera clericorum alia fabricae, et alia pauperum. Qui busquidem pauperibus, pars huiusmodi non distribuitur ut deberet: licet Ambrosius exponens id quod in Luca scriptum est, dicat, Neque enim minus est criminis, cum quis possit et abundet indigentibus denegare quam habentibus tollere, subdens, Esuriētum panis est quem tu detines. nudorum indumentum est quod tu recludis et miserorum redemptio est et absolutio pecunia quam tu in terra defodis. Tantorum ergo te scias inuadere bona, quantum possis prestare quod uelis. Apostolus in apostolica regula de promouendis dicit, quod hospitalem oportet esse sacerdotem, cuius rationem gratia assignat, ne uidelicet ipse sacerdos et beneficiatus sit in numero eorum quibus in iudicio dicitur, Hospes eram, et non suscepistis me. Non enim potest esse hortator hospitalitatis qui domum propriam hospitibus claudit. Debet autem ad memoriam renouare quomodo Abraham, et Loth per hospitalitatis opera deo placere, et angelos hospitio recipere meruerunt. Quomodo angelus sodomis hospitalitatis domum ingressus, Loth cum familia sua liberauerit: quomodo clausas domos cum hospitibus ingressus ignis perdidit. Quomodo secundum Hieronymum aliena carere conuincitur, qui ultra sibi necessaria retinere probatur. Apostolus autem scribens ad Timotheum, ait, Exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis quidem exercitatio ad modicum utilis est,

pietas autem est utilis ad omnia, habens prouisionem uite que nunc est ac future. Ab hac secundum Gratianum quisquis alienus fuerit, in sacerdotem ordinari non poterit. Si uxor uidua ab ecclesia recipi prohibetur que pauperes res non recipit hospitio, que pedes sanctorum non lauit, que omne opus bonum non est executum, multo magis sunt prohibendi a sacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni: Unde quidam hospitalitatis opera despicientes in Sangrensi concilio excommunicantur. Ista hospitalitatis opera plusquam deceret in dei ecclesia negliguntur. Et quod detestabile etiam est, a prelati sollicitudo diligens, et cura debita non habetur. De hospitalibus, zenodochijs et alijs pijs et religiosi locis in republica hactenus salubriter constitutis ad recipiendos et construendos pauperes peregrinos, senes, pueros parentibus orbatos, infantes et miserabiles personas: sicut sunt leprosi qui deberent episcopali prouidentia alii, et a personis alijs, ne eas inficerent separari, exemplo Marie sororis Aaron sicut in libro numeri continetur.

Rubrica. lxij. Quomodo dicti prouentus ecclesiastici communiter in usus uanos vel illicitos expenduntur.

Quod si ad distributionem ditorum ecclesiasticorum prouentuum consideratio habeatur, uideri potest quod expenduntur in superfluos elatos et uanos usus vestium, ornamentorum, familiarium apparatus, et superfluitatem ciborum et potuum, vel exinditantur, exaltantur, et nobilitantur parentes: et datur carni et sanguini quod est christi: ut de ceteris dantibus distributionibus personis uilibus et inferioribus

Principaliter taceamus. Contra quod
beat⁹ Bernardus scribens ait, Ego ac-
quisiui sanguine proprio: tu consumis
⁹ fulges in aparatu regio. Ego acquisi-
ui opprobrijs et flagellis: tu consumis
in ciphis argenteis, aureis et scutellis.
Ego acquisiui vestibus nudatus: tu cō-
sumis vt fulgeas in vestibus preciosis.
Ego acquisiui manibus cruci affixis: tu
consumis manibus taxillis et aleis de-
dicatis. Ego acquisiui coronam spineā
portādo: tu consumis molle puluinar
capiti tuo supponendo. Ego acquisiui
acetum et fel degustando: tu consumis
ciceram et meruz potando. Et postmo-
dū subijcit in alio loco idem Bernar-
dus. Honorati incedunt dei ministri de
bonis domini, cui honorem non deffe-
rūt. Unde est qđ quotidie cernis i frenis
aureis ⁊ in sellis ⁊ phaleris meretricius
nitor apparet, intrinsecus habitus re-
gius est apparatu, vt plus fulgeant cal-
caria q̄ altaria. Idē Bernardus, Quic-
quid preter quotidianū victum necessa-
rium ⁊ vestitum simplicem de altario re-
tines, tunc non est: sacrilegium est, rāpi

na est. presis vt prouideas, vt consulas
vt serues, vt pcures, vt distribuas suo
tempore vt fidelis seruus quem consti-
tuit dominus super familiam suam. sed
ad quid: vt des illis eskā in tempore: vt
dispenses, non vt imperes aut dissipēs.
Si multum accepisti, multum debuisti
dare: et si modicum, ⁊ illud tribue. Nam
qui in modico fidelis est, supra multa cō-
stituitur et intrat in gaudium domini
sui, Ad qđ nos perducit ille qui viuit ⁊
regnat in secula seculorum Amen.

¶ Ista dictata fuerunt in concilio ge-
nerali Vienne celebrato, per Reueren-
dum patrez dominū Builelmmum Dei
gratia Episcopum Adimateñ.

¶ Excudebat Lugduni Joannes
Crispinus, quem dicunt du Larre, An-
no a Deipare Virginis partu sesquis-
millesimo supra tricesimumprimum.
Adense Adaiō.

¶ Tabula rubricarum.

¶ Rubrica prima. De correctione eo-
rum que male aguntur premittenda in
de ecclesia a ministris ecclesiasticis in
capite ⁊ in membris. fo. iij.

¶ Rubrica. ij. De modo correctionis ⁊
reformationis ecclesie christianitatis.
folio. iij.

¶ Rubrica. iij. Quod predict⁹ modus
correctionis et reformationis ecclesie ⁊
christianitatis sit cōueniens rationi et
iuri, maxime quantum ad presidentes
spirituali ⁊ temporali potestati, ⁊ qđ nō
debeant transgredi iura sed se regere et
limitare s̄m ea ⁊ nō querere q̄ sua sunt:
sed que christi, nec aliorum iuravsurpa-
re, sed sub rōne se regere ⁊ addit qualr
ab antiquo res publica gubernat. fo. v.

¶ De limitāda ptāte superiorū. fol. v.

¶ Rubrica. iij. Quarto specificatur
amplius de limitando et regulando ex-
ercitio potestatis doctorum presiden-
tium monarche, ne in agendis absqz
consilio proborum proprio vtantur ar-
bitrio nec sine generali cōsilio agantur
contra ea que sunt in concilijs a sanctis
patrinus proinde constituta in dispen-
sationibus priuilegijs et exemptioni-
bus et alijs exercendis quod reuocent
et reuocare debeant exemptiones in cō-
trarium contrarium concessas cuz hoc
esse vtili ⁊ rationabili videatur. fo. vij.

¶ De monachis. fo. x.

¶ De dispensationibus. fo. vij.

¶ De exemptionibus. fo. vij.

¶ Rubrica. j. de his que ab Antiquo
fuerūt ab apostolis ⁊ sanctis patribus
vna cuz dictis apostolis prouide in dei
ecclesia cōstituta: ⁊ que pro maiori par-
te sunt in decretis approbata: que vsqz
quaqz modernis temporibus non ser-
uantur. fo. xij.

¶ Rubrica. ij. qualiter in primitina ec-
clesia erāt oia cōia: ⁊ qđ deliberet si esset
vtilē qđ adhuc idē in dñis Cardinalib⁹

⁊ in collegijs et alijs seruare. fo. xv.

¶ Rubrica. iij. qđ epi ⁊ psone ecclesiasti-
ce nō capiant sicut sit hodie a laicis: ⁊ qđ
priuilegia a romana ecclesia concessa in
contrarium reuocentur. fo. xvij.

¶ Rubrica. iij. Qđ deliberet si expedit
vniuersali ecclie qđ decreta bonifaciana
de clericis giuga. reuocet, cū p eam ge-
neralis libertas ecclesie reuocet quo ad
clericos coniugatos. fo. xvj.

¶ Rubrica. v. Qđ pvideat vt ecclesie li-
bere acgrere, ⁊ iam acq̄sita retinere poss-
sint cū nō videant sufficere remedia sus-
per hoc constituta. fo. xvj.

¶ Rubrica. vij. Qđ spāles oratiōes in
oib⁹ ecclesijs p regib⁹ ⁊ alijs fiat. fo. xvj.

¶ Rubrica. vij. Qđ iura sua in collatio-
nib⁹ bñficiōz ⁊ nōvacatiū sciētiaz i alijs
epis seruent. Et qđ eis in curia romana
⁊ alibi a dñis Cardinalib⁹ ⁊ alijs honoz
debitus deferat in sedib⁹ ⁊ in alijs cum
sint successores aploz qđ xpo sicut ⁊ pe-
trus ap̄s honoz ⁊ ptātez receperūt. Et
qđ possent p alios iusto impedimēto de-
tenti recōciliare eccliaz ⁊ cemiteria, Et
paupibus assignaret vñ viuerēt. Et si
ne eoz assensu. nō leuarent, decime nec
aialia, nec subsidia, nec beneficia nō va-
cantia conferrentur. fo. xvj.

¶ Rubrica. De excessu cardinalium et
curialium contra prelatos. fol. xvij.

¶ Rubrica. vij. Quod militantes deo
non implicent se negotijs secularibus
nec turpia lucra sequantur, sed de suo
viuant. fo. xvij.

¶ Rubrica. ix. De donatione q̄stātinī
⁊ p̄matis ecclesie spūaliter ⁊ tpaliter de-
clarāda. idem cōtinetur. in. ij. ⁊. iij. c. con-
cilij Terraconeñ. fo. xvij.

¶ Rubrica. ix. De cohabitatione cleri-
corū ⁊ mulierū vitāda, ⁊ ne p̄stibula pu-
blica teneant ppe ecclias: et in romana
curia ppe palatiū dñi pape, nec alibi p-
pe domos plator, ne ⁊ marescallus dñi
pape ⁊ cōsimiles aliqd recipiāt a mers-
tricibus ⁊ lenomb⁹ earundē. fo. xvij.

Tabula

Rubrica. xi. De concilijs p[ro]uinciali-
libus bis in anno celebrandis, et de ordi-
ne seruando in eis et q[uo]d in eis omnia ne-
gotia p[ro]uinciam contingenti aut mo-
ris est anteq[uam] adeatur superior terminet[ur].
Et uisitatores deputarentur in eis
per quos uicia cum officialibus ep[iscop]o-
rum executioni mandarentur. que fuerit co-
stituta. Et q[uo]d continerentur metropoli-
tani patriarche et primates q[uo]d archiep[iscop]i
et ep[iscop]is p[re]sident in regnis in q[ui]bus
non sunt. fo. xvij.

Ratio i[n] p[ri]ncipio p[ro]cilij dicenda. f. xix.

Rubrica. xij. De sortilegis, diuina-
toribus et consimilibus euitandis et pu-
niendis. fo. xxi.

Rubrica. xiiij. De etate p[re]sbytero-
rum et aliorum promouendorum in ecclesia
dei etiam ad Cardinalatum. fo. xxj.

Rubrica. xiiij. De vij. diaconib[us] co-
stituentis in qualibet ciuitate. fo. xxj.

Rubrica. xvij. Ne ep[iscop]i vel clerici
accedant ad curias principum sine licen-
tia et litteris concilij p[ro]uincialis. fo. xxij.

Rubrica. xvij. De ep[iscop]is ne in alienis
diocesis vel p[ro]uincijs immoretur
neq[ue] possessiones ibi habeant relictis p[ro]-
p[ri]js ciuitatibus et diocesis absq[ue] ius-
tate rationabili causa, et ultra tres septi-
manas se non absentent ab ecclesijs eo-
rundem. fo. xxij.

Rubrica. xvij. De neophitis et in-
dignis et insufficientibus et claustrali-
bus non promouendis ad ecclesiasti-
cos gradus et cardinalatus. Et quod
nullus etiam fauore ecclesiastico, vel re-
gio promoueat[ur], ne aliquis qui nescit
ret illa que pertinent ad officium suum,
et quod etiam nulli nisi doctores in ep[iscop]-
os, archiep[iscop]os et cardinales p[ro]-
mouantur. fo. xxij.

Rubrica. xix. De psalmis et lectio-
nibus in officio ecclesiastico tractandis de-
uote et ordinate ac intelligibiliter horis
competentibus dicendis. et omnibus
diebus oratio dominica dicatur ante

singulas horas, cum Aue maria. et de
abbreviando ip[s]i in ubi est nimis prolis-
sum. Et quod ecclesie et in eis ministran-
tes ornamentum habeant talium orna-
mentorum et aliorum uestimentorum
condecensium: et quod r[ati]ficetur in
ordinatus cantus, et q[uo]d s[er]u[m] mel in ebdo-
mada solemniter celebraretur officium
mortuorum. fo. xxij.

Rubrica. xx. De symonia et de ex-
actionibus que in romana curia et alibi
pro uotis requiruntur, que sunt per ep[iscop]-
os et curias eorundem, et sub p[re]te-
xtu sigilli eorum et iuramenti in contra-
ctibus. fo. xxij.

Rubrica. xxi. Ne q[ui]s in duabus p[re]ben-
dis vel ecclesijs intituletur, sed singula
officia et beneficia singulis conferantur
personis cuiuscunq[ue] status et conditio-
nis existant. fo. xxvj.

Rubrica. xxij. De conspirantib[us] con-
tra ep[iscop]os, et alios publice delinque-
tes puniendos p[ri]uilegio contrarie no[n]
obstante. fo. xxvj.

Rubrica. xxij. De ep[iscop]o-
rum p[re]latorum et clericorum accusato-
ribus q[ui] non debeant passim suscipi et
dicti p[re]lati non mutantur de sede ad
sedem maiorem nisi pro notorij excelsi-
sibus eorundem. fo. xxvj.

Rubrica. xxij. De economis et disp[en]-
satoribus. Et aduocatis a singulis ep[iscop]-
is habendis pro disp[en]satione res-
um temporalium, ut ip[s]i vacent diuisi-
nis, et propter curam temporalium, ut
ip[s]i libera executione pontificis officij
non desistant. fo. xxvj.

Rubrica. xxv. De sanctimonialib[us]
ne cum extraneis uiris vel mulierib[us] ha-
bitent: et q[uo]d recludantur, nec recipiantur
nisi de earum redditibus uinere possint
de quo legitima fides fieret ordinarijs
earundem per quos corrigentur, in-
cluderentur et reformarentur p[ri]uilegio
contrario non obstante. fol. xxvij.

Rubrica. xxvj. De clericis obligatis

Rubricarum.

ad ratiocinia: et ne uiri literati ad ipsa in-
tendant, nec sacerdotes ad predicta vo-
centur. fol. xxvij.

Rubrica. xxvij. De p[re]cepto-
rum canonu[m] et p[re]latoru[m] suoru[m] p[re]iudicis. fo. xxvij.

Rubrica. xxvij. De religiosis et alijs
qui excommunicatos ab alijs recipiunt pu-
niendis, et de sententijs excommunicationis su-
spensionis et interdicti latis ab ordina-
rijs vel eorum auctoritate in locis religio-
sorum publicandis. fo. xxvij.

Rubrica. xxix. Et qui contra profes-
sionem vel subscriptionem suam vel p[re]-
decessorum facta irrationabilia et seru-
tatores uenerint, puniantur. fol. xxvij.

Rubrica. xxx. Ut canones pertinen-
tes ad officium et instructionem ep[iscop]-
o-
rum et clericoru[m] sciantur per eos p[ri]usq[ue]
ordinentur. fo. xxvij.

Rubrica. xxxj. De ep[iscop]is accusa-
tis. ubi infra quod tempus eor[um] cause exa-
minentur, et q[uo]d in causis ecclesiasticis ho-
re modicu[m] p[ro]traheret et q[uo]d deputarent in
singulis curijs iudices aduocati, p[ro]curato-
res et tabelliones gratis sua officia exe-
quentes in causis miserabilium perso-
narum. fol. xxvij.

Rubrica. xxxij. De multis capitulis
ad uita[m], honestate[m], conuersione[m], habitus,
regula[m] et mores clericoru[m] pertinentibus,
secundum diuersos status et gradus eo-
rum: q[uo]d esset decens et honestum ac uile
observari cu[m] ex contrario totus fere ordo
ecclesiasticus confundat[ur] et etiã corrumpat[ur]. Et
specificat[ur] multa que pertinent ad offi-
cij diaconoru[m], p[re]sbytero-
rum, et etiam
ep[iscop]o-
rum. fol. xxvij.

Rubrica. xxxij. De clericis ut cu[m] ad
pupertate[m] peruenerint, coniugiu[m] aut cas-
titate[m] profiteantur. Ne per eos de bo-
nis ecclesiasticis eruditos postmodum
ecclesia impugnetur. fo. xxx.

Rubrica. xxxij. Et prime sedis ep[iscop]-
us, princeps sacerdotu[m], vel uniuers-
alis ecclesie non appelletur. fol. xxx.

Rubrica. xxxv. Ut nulli in ecclesijs

conueniatur, nec placita teneant in eis, et
q[uo]d confratres in quib[us] tam clerici quam
laici se ingurgitant, tollerent: sed daretur
pauperib[us] q[uo]d expederet in eisde[m]. fo. xxx.

Rubrica. xxxvj. ut penitentibus iuxta
peccatoru[m] suoru[m] modu[m] penitentie impos-
natur, et q[uo]d canones penitentiales ab
omnibus obseruentur. fo. xxxj.

Rubrica. xxxvj. De acq[ui]sitis ab his
qui ecclesiasticis obtinent gradu[m] ut eccle-
sijs conferantur. fo. xxxj.

De excessibus p[re]latorum. fo. xxxij.

Rubrica. xxxvij. De aliquibus ep[iscop]-
os et p[re]latos contingit: que p[ri]n-
cipaliter per omnia no[n] obseruant. et de
statu et excessib[us] eorundem, et ut pauperib[us]
scholaribus in scholis ecclesiasticis sicut iura
p[re]lati et alie p[er]sone ecclesiasticas sicut iura
p[re]cipiunt de iurib[us] et reb[us] ecclesiasticis
spiritualibus nihil disponere in iudicio
laicoru[m] presumant. fo. xxxij.

Rubrica. xxxix. De oblationibus di-
scordantium et opprimentium paupe-
res et aliquorum aliorum non recipien-
dis in ecclesia. fo. xxxij.

Rubrica. xl. De defensorib[us] ecclesiarum
a principib[us] postulandis. fo. xxxij.

Rubrica. xli. De consecratione et con-
gregatione concilij generalis. fol. xxxij.

Rubrica. xli. De p[re]iudicib[us] publice, ut
sine licentia ep[iscop]o-
rum non coeant. fo. xxxij.

Rubrica. xliij. De ministris ne sine
chrismate proficiscantur. fol. xxxij.

Rubrica. xlv. De imunitate ecclesia-
rum subtrahenda his qui ad eas confu-
giunt si homicide uoluntarij fuerint, vel
pro debitis fugerint. fo. xxxij.

Rubrica. xlvj. De incontinentia cle-
ricorum: et an expediret q[uo]d in occidentali
ecclesia seruaret[ur] q[uo]d seruatur in orientali que
votum castitatis in altaris ministris no[n]
suscepit. Notissime cum tempore apo-
stolorum dicta consuetudo orientalis
ecclesie seruaretur. fo. xxxv.

Rubrica. xlvj. De oblationibus de-
functorum non retinendis: et de his que

Tabula

impediunt ne oblationes fiant in ecclesia puniendis: et ut dicte oblationes in missarum solennijs fiant iuxta canonicas sanctiones. fol. xxxv.

¶ Rubrica. xlvij. De comunione corporis Christi ter a laicis assumenda in anno. fo. xxxvj.

¶ Rubrica. xlix. De stipendijs clericorum iuxta eorum meritum custodiendis. fo. xxxvj.

¶ Rubrica. l. Ut ante missam expletā egredi clerus et populus de ecclesia non presumat, et quod nulla prebenda esset libera, nec tamen reciperet quod non intersunt officio quantum illi qui intersunt: et quod ex causa studij vel alia iusta absentes, reciperent tertiā vel quartam partem huius quod recipiunt presentes. fo. xxxvj.

¶ Rubrica. li. Ne clerici presbyteri et episcopi venaticos canes teneant vel accipiant tres teneant et ne reges et principes venationibus intendant. fo. xxxvj.

¶ Rubrica. lii. De clericis ne sine episcoporum literis euagentur. fo. xxxvj.

¶ Rubrica. liij. De monachis et eorum conditione et officio. fo. xxxvij.

¶ Rubrica. liiij. De episcopis ne tempore crismatis conficiendi a suis ecclesijs se absentent. fol. xxxix.

¶ Rubrica. lv. Ne laici et infacri ministri sacrarium ingredantur et ne sacra vasa, reliquias, cruces, et ornamenta contingant: neque aliquid sine habitu concedenti in missis et ecclesijs deseruiant, posita vigesima tertia distinctio. non oportet. ij. folio. xxxix.

¶ Rubrica. lvj. De ieiunijs sabbati sexte et quarte ferie diei lune et diei martis post dominicā quinquagesime et aduentus domini a personis ecclesiasticis celebrando. Et quod in tribus diebus rogationum et in quatuor temporibus et in xl. etiā a laicis ieiunent: et in vigilijs beate Marie et apostolorum. fo. xl.

¶ Rubrica. lvij. De picturis et imaginibus que in ecclesia fiunt, ut nullius des-

formitas vel falsitas et deuiatio a regesta celebraretur in eis. fo. xli.

¶ Rubrica. lvij. Ne femine in cemeterijs vel ecclesijs peruigilent, et ne in sanctorum solennitatibus intra ecclesias et cemeteria saltationibus et cantilenis populi vacent. fo. xli.

¶ Rubrica. lix. De adulteris clericis et laicis cum manifesti sunt vel notorij, euitandis. folio. xli.

¶ Rubrica. lx. Ut hi qui baptizantur, et qui ad confessionem accedunt nihil soluant, et quod pro sepulturis nihil recipiant nec pro alijs spiritualibus. fo. xliij.

¶ Rubrica. lxj. De iudeorum et aliorum infidelium familiaritate, et conuersatione euitanda. fo. xliij.

¶ Rubrica. lxij. De lusoribus alearum et tarillorum: et alijs ludis prohibitis. folio. liij.

¶ Rubrica. lxiiij. Ne femine coniugate absque maritorum nominibus literas mittere vel recipere audeant. fo. xliij.

¶ Rubrica. lxiiij. Ut in dominicis et alijs festiuis diebus causarum strepitus quietescat ac nudine et opera illicita et etiam rusticana. folio. liij.

¶ Rubrica. lxv. De clericis in eodem loco degentibus, ut saltem die sabbati in vesperis et die dominica subsequenti in simul conueniant ad diuina. fo. xliij.

¶ Rubrica. lxvj. De episcopis ut annis singulis visitent dioceses suas: et quod idem faciant illi quibus competit visitare: et ne in absentia procuratoris quomodo libet recipere non possint. fo. xliij.

¶ De immunitate: ecclesiarum. Rub. fo. xliij.

¶ Rubrica. lxvij. De muneribus pro iudicibus iurisdictionibus et officis non recipiendis: et emolumentis iurisdictionum non vendendis et quod ecclesia nihil recipiat ab usurarijs et indecis: nec de bonis eorum nec aliorum qui cum notorio peccato ea acquirunt. Sed distribuatur pauperibus vel restituantur quibus deus. fo. xlv.

¶ Rubrica. lxvij. De officio ecclesiastico

Rubricarum

et etiam in quolibet regno dicendo. fo. xlv.

¶ Rubrica. lxix. Ut mulieres a virorum cetibus, et a ludis, et inhonestis tactibus retrahantur: et ut coma et habitu discernantur a viris. folio. xlv.

¶ Rubrica. lxx. De regibus et principibus iurisdictionem diuersimode ecclesiasticam perturbantibus, et usurpantibus, de alijs potentibus alios expoliatis: personas ecclesiasticas pauperes et peregrinos opprimentibus: et illis qui ad lumina apostolorum petri et pauli vel ad alia oratoria accedunt sua auferentibus, excommunicandis, et per ecclesias compescendis. fo. xlv.

¶ Rubrica. lxxi. De fidelitate regibus et principibus obseruanda: et de puniendis his personis ecclesiasticis que contra eos aliquid machinantur. fo. xlix.

¶ Rubrica. c. De reformatione regum et secularium personarum. fo. li.

¶ Rubrica. j. De reformatione vniuersalis ecclesie, et (quod in ea est precipuum) a capite sancte romane ecclesie prelati et alijs superioribus inchoandum. fo. li.

¶ Rubrica. ii. De his que imperatores reges: principes et domini temporales intra ecclesiam et in personis ecclesiasticis rebus et bonis agere et exercere possunt. fo. li.

¶ Rubrica. iiij. De regulis fidei et doctrine christiane catholicis exponendis: et de quibuslibet scientiarum scriptis potissimum dubijs: abrenunciandis etc. fo. liij.

¶ Rubrica. v. Ut ad mensam domini papae et cardinalium et episcoporum, et presbyterorum scripture diuine legantur. fol. liij.

¶ Rubrica. vj. Ut funera defunctorum cum psalmis et officio ecclesiastico absque lamentationibus tumultentur. fo. liij.

¶ Rubrica. vij. De genitis a ministris ecclesie in seruitutem redigendis. fol. liij.

¶ Rubrica. viij. De ministrantibus in altari ut post se eiusdem ordinis habeant adiutores. fo. liij.

¶ Rubrica. ix. ut de rebus ecclesiasticis eque fiant portiones. fo. liij,

¶ Rubrica. x. Ne canonici regulares et alie persone ecclesiastice quibus certus est habitus deputatus ipsi in occulto deferant sub tus alias vestes: ne episcopi rochetos sub tus gamachias suas: nec clerici vestes ante petus scissas et nodulatas vel alias dissolutas more laicorum. fo. liij.

¶ Rubrica. xi. ut corpora defunctorum intra ecclesiam non sepeliantur. fol. liij.

¶ Rubrica. xij. De natalitijs martyrum in quadragesima non celebrandis, et de festiuitatibus tempore messium et vindemiarum occurrentibus alio tempore mutandis. fo. liij.

¶ Rubrica. xij. De ieiunio. v. ferie pasche non soluendo. fo. liij.

¶ De testiū numero in episcoporum et cardinalium depositione requirenda. fo. liij.

¶ Rubrica. xv. De questoribus et eorum abusibus ac indulgentijs et questibus cursorum et nuntiorum romane curie ressecandis. fo. lv.

¶ Rubrica. xvi. De ordinibus mendicantium alendis, fouendis et reformandis et etiam corrigendis etc. fo. lv.

¶ Rubrica. xvij. De leprosis alendis, et ne sanorum actibus misceantur etc. folio. lvj.

¶ Rubrica. xvij. De validis mendicantibus cohibendis et de inualidis informandis. fo. lvj.

¶ Rubrica. xix. De hospitalitatibus, xenodochijs et orphanotrophijs ad recipiendum pauperes peregrinos et orphanos in locis in quibus non sunt et de bonis ecclesiasticis religiosorum fieri possunt, construendis: et de constructis reformandis. fo. lvj.

¶ Rubrica. xx. De pena sacrilegorum et aliorum qui ab ecclesia civiliter pro delictis puniunt in pios vsus querteda. fol. lvj.

¶ Rubrica. xxi. De decimis personalibus et alijs, et primitijs soluendis et non soluendis, et de prouisione super his adhibenda. folio. lvj.

¶ Rubrica. xxij. De prouisione magna pauperibus, ecclesiarum rectoribus, curatis et vicarijs ecclesiarum ad religiosos et

Tabula

alios pertinentiū faciēda: de qua valeāt onera episcopalia z hospitalitatē debet tam cōgrue supportare. fo. lvj.

C Rubrica. xxiiij. De abbatibus, prioribus z religiosis domib⁹, vt episcopis subijciantur: et de statu et excessibus eorundem. fo. lvj.

C Rubrica. xxiiij. De prouidentia circa gubernationē reipublice adhibenda in mutationib⁹ monetarū, creationib⁹ tabellionū, ponderib⁹, mēsuris, mercationib⁹ illicitis, oppressionib⁹ pauperū etiam rusticorū, dotib⁹ cōstituentis: exhibitionē iustitie, reb⁹ proprijs ad curiā romanam z loca alia trāsserēdis. fo. lvij.

C Rubrica. xxv. Ne ad ecclesiastica beneficia recipiantur obtētū literarū apostolicarū vel ordinariorū illi quorū propinquū vsq; ad gradum tertium iniuria rentur ecclesijs in quib⁹ sunt dicta beneficia cōstituta vel illis ad quorū collationē, prouisionē seu ordinationē ptinet, nisi prius fuerit satisfactū et qd obtentu processuū, gratiarum vel iustitie ecclesie subijci nequeāt interdicto, nec persone ligari ante quīdecim dies. fol. lviiij.

C Rubrica. xxvi. De ptate ecclesiastica sup tiales dnos z dñia tpaia. fol. lvij.

C Rubrica. xxvij. De reformatione prelatorum. fo. lix.

C Rubrica. xxix. De reformatione cleri. folio. lx.

C Rubrica. xxx. De reformatione religiosorum. fo. lx.

C Secretum vniuersalis concilij editū in nomine principis. fo. lx.

C Rubrica trigesima prima. De modo generali per quem vniuersalis ecclesia deberet reformari scilicet vt seruaretur iura, et reuocarentur in contrarium attemptata. fo. lxi.

C Rubrica. xxxij. De secundo modo reformationis ecclesie. scilicet vt mala exempla et scandalizantia, et ad peccatum tendentia refecarentur ab ecclesia dei. folio. lxij.

C Rubrica. xxxij. De auaricia z ambitione et questibus et simonia et muneribus. folio. lxij.

C Rubrica. xxxiiij. De superbia elatione z pompis ecclesiasticis: et nimijs z varijs aparatibus z conuinjs vitandis: et qd taxaretur certus numerus euectionū familiarum z modus ornatuū. fol. lxij.

C Rubrica. xxxv. De luxuria, inordinatione z cohabitatione clericorū z mulierum: z voluptatibus euitandis. fo. lxiiij.

C Rubrica. xxxvi. De gula, ebrietate z comessationibus: et ferculorum multipliciter: z superabundantia refecandis et cohibendis. fo. lxy.

C Rubrica. xxxvij. De inuidia z detractionibus z partialitatibus. fol. lxy.

C Rubrica. xxxviij. De gula, ebrietate z comessationibus: z ferculorum multipliciter: z superabundantia refecandis et cohibendis. folio. lxy.

C Rubrica. xxxviiij. De inuidia z detractionibus z partialitatibus. fol. lxy.

C Rubrica. xxxviij. De ira z odio z precipitatione in sententijs z alijs euitandis. folio. lxy.

C Rubrica. xxxix. De accidia z negligentia z ignorantia. fol. lxy.

C Rubrica. xl. De primo remedio contra negligentiam eruditionis in prelatibus, scilicet qd regula apostolica in promouendis seruetur. fo. lxy.

C Rubrica. xli. De secundo remedio contra negligentiam eruditionis in curatis. fo. lxy.

C Rubrica. xliij. De tertio remedio contra negligentiam conditionis vniuersi cleri. folio. lxy.

C Rubrica. xliij. De beneficijs ecclesiasticis vnde posset dictis pauperib⁹ magistris z scolarijs prouideri. fol. lxy.

C Rubrica. xliij. De quarto remedio contra ignorantiam cleri: z negligentiam eruditionis. folio. lxy.

C Rubrica. xlv. De quinto remedio contra cleri ignorantiam et negligentiam eruditionis